

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI
TAS

SACRÆ LITURGIÆ PRAXIS,

JUXTA

RITUM ROMANUM.

O

SACRÆ LITURGIÆ

PRAXIS,

JUXTA RITUM ROMANUM,

IN MISSÆ CELEBRATIONE,

OFFICII RECITATIONE ET SACRAMENTORUM ADMINISTRATIONE SERVANDA,

CURA

P. J. B. DE HERDT,

CANONICI ECCLESIÆ METROPOLITANÆ MECHLINIENSIS, S. LITURG. ACADEM. R. CENS.

TOMUS III,

COMPLECTENS PARTEM V DE PROPRIO DE TEMPORE, DE SANCTIS ET DE COMMUNI MISSALIS ET BREVIARII; AC PARTEM VI DE SACRAMENTORUM ADMINISTRATIONE, DE EXEQUIIS, BENEDICTIONIBUS, PROCESSIONIBUS ALIISQUE IN RITUALI PRÆSCRIPTIS,

---

EDITIO SEXTA.

LOVANII,

EXCUDEBANT VANLINTHOUT FRATRES,

UNIVERSITATIS CATHOLICÆ TYPOGRAPHI.

M.DCCC.LXXVII.

Joannes B. Torricelli

PARS V.

PROPRIUM DE TEMPORE.

DE TEMPORE ADVENTUS.

1. « Adventus Domini celebratur (et incipitur) semper die » dominico, qui propinquior est festo s. Andreæ apostoli, » nempe a die 27 Novembris inclusive usque ad diem » 3 Decembris inclusive : ita ut littera dominicalis currens, » quæ reperitur in kalendario a die 27 Novembris usque ad » diem 3 Decembris indicet dominicam primam adventus (1). » Sicut quadragesima præcedit festum paschatis, sic tempus adventus festum nativitatis Domini, ut fideles per pœnitentiam et opera pietatis ad hoc festum rite celebrandum præparentur. Unde in signum pœnitentiæ adhibetur color violaceus, omittitur hymnus *Gloria*, in missis de feria omittitur *Alleluja* et versus sequens, non adhibentur dalmaticæ nisi in dominica tertia *Gaudete*, et quando ejus missa infra hebdomadam extra quatuor tempora repetitur, et nisi in vigilia nativitatis Domini; item vascula cum floribus et similia ornamenta ab altari removenda sunt.

Tempus tamen adventus non ita, ut quadragesimæ, dolori et pœnitentiæ destinatum est, ut omnia signa lætitiæ removeantur; et sic retinetur *Alleluja* in missis dominicarum, initio officii et alibi.

(1) Ita breviarium.

Suffragia communia in laudibus et vesperis toto tempore adventus omittuntur (1).

Feriæ adventus, licet sint majores et de iis, si non fiat officium, ubique commemoratio sit facienda; propriam tamen missam non habent, sed in illis repetitur missa dominicæ præcedentis, cum præfatione communi, sine *Credo*, et omittendo post graduale *Alleluja* et versum sequentem.

De vigiliis in adventu nihil fit in officio. Missa autem diei, si festum 9 lectionum non occurrat, et sit extra quatuor tempora, dicitur de vigilia cum commemoratione feriæ adventus; in quatuor autem temporibus dicitur de feria cum commemoratione vigiliæ, sed sine ejus evangelio in fine missæ (2) : si festum 9 lectionum, non 1æ classis, occurrat, missa dicitur de festo cum commemoratione vigiliæ, sed post commemorationem feriæ adventus; et si sit extra quatuor tempora, evangelium vigiliæ legitur in fine missæ festivæ. In missa votiva non legitur evangelium vigiliæ in fine, sed similiter fit commemoratio vigiliæ post commemorationem feriæ (3).

In adventus officio plura, ut *Rorate cœli* et *Emitte agnum Domine etc.* recitantur quasi adhuc futura, quæ tamen nunc etiam verificantur retrahendo ejusmodi preces ad tempora Prophetarum, Christi incarnationem ardenti desiderio expectantium (4).

A die 17 Decembris cessant quæcumque octavæ, incipiuntur antiphonæ majores ad *Magnificat* in vesperis, et assignantur antiphonæ propriæ in laudibus feriæ : pro his rubricæ breviarii notandæ sunt.

Idem est evangelium sabbati quatuor temporum, et sequentis dominicæ quartæ adventus atque dominicæ secundæ quadragesimæ, ex antiqua consuetudine, qua missa ordinationis in sabbato ad vesperam incipiebatur, et in die dominica absolvebatur, eratque loco missæ de dominica.

(1) Gavantus in rub. brev. s. 6, c. 1, n. 1.
(2) S. R. C. 11 Jul. 1857, n. 5248, 2.
(3) Vid. tom. I, n. 22, et tom. II, n. 239 ad VI.
(4) Benedict. XIV, de sac. miss. sect. 1. § 164.

DE VIGILIIS, FESTIS NATIVITATIS ET EPIPHANIÆ DOMINI, ALIISQUE FESTIS INTERVENIENTIBUS.

2. Si vigilia nativitatis Domini occurrat in Dominica quarta adventus; tunc quamvis officium non fiat de dominica sed de vigilia, vesperæ tamen sabbati fiunt de sabbato et a capitulo de dominica quarta adventus (1). Idem igitur etiam dicendum est, si in sabbato fiat de festo semiduplici, scilicet quod a capitulo fieri debeat de dominica quarta adventus cum commemoratione festi semiduplicis. In his vesperis nihil fit de vigilia, quia officium vigiliæ tantum incipit ad matutinum. In vigilia nativitatis Domini in dominica occurrente non legitur nona lectio homiliæ dominicæ, neque ejus evangelium in fine missæ (2).

In missis vigiliarum nativitatis Domini et epiphaniæ in dominicis occurrentium dicitur *Credo* ratione dominicæ (3).

3. In festo nativitatis Domini cuilibet sacerdoti tres missas celebrare permittitur (4) in memoriam triplicis nativitatis Christi Domini, scilicet 1° ab æterno in sinu Patris per tertiam missam, in cujus epistola et evangelio de æterna generatione agitur; 2° in tempore ex utero Virginis per primam missam, quæ de nocte celebratur, ad recolendam memoriam temporis, quo Salvator noster natus est; 3° in justorum animis, in quibus innascitur, et inhabitat per fidem, per secundam missam, quæ in aurora celebratur, quaque recolitur memoria illius nuntii, quod ab angelo de nato Christo pastoribus allatum est; atque ita Christi nativitas in animis justorum celebratur (5). Nullus tamen sacerdos, neque etiam parochus, per se tres missas celebrare tenetur, modo absit scandalum; sed prout libet, quisque semel, bis (6), aut ter celebrare potest, quia tres missas hac

(1) S. R. C. 22 Sept. 1703, n. 3515-3664, 8.
(2) Rub. gen. miss. tit. XIII, n. 2.
(3) S. R. C. 7 Sept. 1816, n. 4376-4526, 30.
(4) Vid. tom. I, n. 284.
(5) Bened. XIV, de festis Dom. § 668.
(6) S. R. C. 2 Jul. 1875, in Actis s. Sedis vol. 8, fol. 620.

die celebrare est privilegium, et non præceptum. Fideles etiam non tres, sed unam audire tenentur. Sacerdos, qui unam tantum celebrat, legere debet missam, quæ respondet circiter horæ juxta rubricas peculiares ejusdem diei (1); ita ut, si celebretur in nocte, dicatur prima; si in aurora, secunda; et si de die, tertia. Quæcumque autem celebratur, semper dicenda est eo modo, quo in missali præscribitur; ita ut in secunda fiat commemoratio s. Anastasiæ, et evangelium epiphaniæ in fine tertiæ legatur, sed non in aliis; privatorum enim non est, aliquid omittere, addere aut mutare.

Notandum hic est, sacerdotem, qui facultatem binandi habet, non ideo hac die sexties, sed tantum ter celebrare posse, quia nulla est necessitas (2).

4. Inter has missas prima valde solemniter, secunda minus solemniter, et tertia solemnissime est celebranda. Subdiaconus in secunda et tertia missa patenam de more sustinere debet, etiamsi ipsa calici nondum purificato superposita fuerit (3).

In secunda missa fit commemoratio s. Anastasiæ, in cujus ecclesia Romæ hac die fit statio, et secunda missa celebratur, in qua istius sanctæ, quia ejus dies festus occurrit, fit commemoratio : unde hic usus ad alias ecclesias transiit : hæc tamen commemoratio non tantum Romæ, sed ubique facienda est (4).

Sacerdos, qui tres missas privatim celebrat, eas dicere potest immediate unam post aliam, vel etiam cum interruptione spatium aliquod interponendo, dummodo non celebret primam ante auroram, nec tertiam post meridiem.

5. Tempus, quo tres missæ solemnes sunt celebrandæ, per rubricas generales missalis (5) determinatur, scilicet

(1) S. R. C. 19 Jun. 1875, in Actis s. Sedis vol. 8, fol. 680.
(2) Merati tom. 1, p. 4, tit. III, n. XIV.
(3) S. R. C. 11 Sept. 1847, n. 4950-5111, 6.
(4) S. R. C. 12 Mart. 1678, n. 2710-2859, 1.
(5) Tit. XV, n. 4.

prima post mediam noctem, secunda in aurora, et tertia in die. Unde media nox seu hora duodecima noctis pro tempore primæ missæ communiter assignatur : non tamen inchoare licet nisi dato mediæ noctis signo. Notanda sunt sequentia :

1° Hæc dispositio rubricarum quoad designationem temporis, quo missæ solemnes sunt celebrandæ, tantum directiva est (1), quatenus pro circumstantiarum diversitate locum relinquit alicui moderationi ab Apostolica Sede obtinendæ, quia in rubricis additur, nisi *aliter ex dispensatione Apostolica disponatur*. Sic a S. R. C. (2). Episcopo Gerunden. responsum fuit, ut « matutinum cum prima missa et laudibus » dicatur summo mane, si adsit impedimentum canendi » prope mediam noctem. » Item Leo XII indulsit capitulo cathedralis Tiburt. ut secundum sacrum solemne juxta rubricas persolvendum in aurora, protrahi possit ad unam alteramve horam post solis ortum (3).

2° Hæc dispositio temporis, quo missæ sunt celebrandæ, spectat tantum ad missas conventuales, seu ad ecclesias cathedrales, collegiatas, aliasque, in quibus officium publice agitur, non autem ad ecclesias parochiales et alias, in quibus officium publice non agitur. In his tamen ecclesiis tres missæ solemnes eodem tempore laudabiliter celebrantur; lex enim non prohibet; adeoque horæ statutæ laudabiliter servantur : in pluribus tamen locis prima missa solemnis celebratur summo mane, scilicet hora quarta aut quinta, ad obviandum pluribus malis et excessibus, qui occasione missæ in media nocte non raro committuntur.

3° Hæc dispositio rubricarum de missa celebranda prope mediam noctem, spectat tantum ad unicam primamque missam conventualem seu solemnem aut cantatam (4), ita ut, licet plures auctores aliter sentiant, nullo tamen modo liceat,

(1) Gardellini ad dec. n. 4453-4603, 1.
(2) 3 Ap. 1830, n. 4507-4656.
(3) 30 Mart. 1824, n. 4453-4603 in fine.
(4) S. R. C. 22 Jul. 1848, n. 4978-5139.

et omnino prohibitum sit, aliam missam sive solemnem, sive privatam, unam aut plures, celebrare ante auroram, prout tom. I, n. 102 explicatur, juxta decreta S. R. C. (1), quæ ligant omnes sacerdotes sæculares et regulares, non habentes privilegium in contrarium (2). Unde declaratur, ante auroram in nocte nativitatis missam privatam absque indulto Sedis Apostolicæ celebrare non licere, et contrariam consuetudinem esse abusum per Episcopum abscindendum (3).

6. Pariter sine speciali indulto nullo modo licet, et omnino prohibitum est, in nocte nativitatis Domini sacram communionem distribuere, sive in prima missa solemni, sive postea (4). Quæ prohibitio spectat ad sæculares et moniales, pro quibus permissio, licet sæpius a S. R. C. petita, negata tamen fuit (5). Quod prohibeatur infra ipsam primam missam solemnem, constat ex permissione negata monialibus, quæ simpliciter petebant facultatem communicandi, non post missam cantatam, sed in nocte nativitatis, sive infra, sive post missam. Hic etiam obesse non debet desiderium s. Concilii Trid. (6), ut fideles in singulis missis communicent, quia cum fidelibus non ter sed semel communicare liceat, expectare possunt et debent usque ad secundam missam in aurora decantandam (7).

7. Qui prope mediam noctem primam missam celebrat, per sex circiter horas jejunus esse debet, non quidem de præcepto, sed ex convenientia. Qui in prima aut secunda missa ablutionem inadvertenter sumit, aut per errorem

(1) 20 Ap. 1641, n. 1172-1319; 7 Dec. 1641, n. 1213-1360; 31 Maji 1642; n. 1244-1391; 14 Nov. 16.6, n. 2654-2806; 22 Nov. 1681, n. 2820-2969; 3 Dec. 1701, n. 3458-3607; 28 Ap. 1703, n. 3499-3648.

(2) S. R. C. 23 Mart. 1686, n. 2956-3105.

(3) S. R. C. 18 Sept. 1781, n. 4255-4404. Decretum 7 Sept. 1850, in Ruppelen. in collect. auth. non invenitur.

(4) Dec. cit. n. 1172-1319; 1213-1360; 3458-3607; 3499-3648.

(5) 9 Aug. 1760, n. 4146-4295; 9 Dec. 1760, n. 4148-4297; 10 Dec. 1768, n. 4197-4346; 16 Feb. 1781, n. 4252-4401, 7 et 8.

(6) Sess. XXII, c. VI, de sac. missæ.

(7) Cavalieri tom. 4, dec. 38.

aquam loco vini consecrat et sumit; per se loquendo aliam missam post hanc defectu jejunii naturalis celebrare non potest (1).

8. Infra octavam nativitatis Domini et in festis occurrentibus rubricæ particulares bene notandæ sunt : plura enim præter regulas generales facienda præscribuntur : scilicet vesperæ usque ad capitulum infra octavam quotidie sunt de nativitate ritu duplici vel semiduplici, prout exigit festum occurrens, in majorem solemnitatem octavæ nativitatis, quæ festa sanctorum non excludit, prout octavæ epiphaniæ, paschatis et pentecostes; dominicæ occurrentes sæpe sunt vacantes, ut dictum est tom. I, n. 20; in festis s. Joannis et ss. Innocentium fit commemoratio octavarum, et contra in I vesperis festi circumcisionis non fit commemoratio duplicis præcedentis, etc.

9. Quid agendum est, si patronus vel titularis infra octavam nativitatis Domini occurrat?

R. 1° Si S. Stephanus sit patronus, nihil est immutandum.

2° Si patronus sit s. Joannes apostolus aut ss. Innocentes, primæ et secundæ vesperæ ut alias sunt de nativitate, et a capitulo de patrono cum commemoratione primum de præcedente aut sequente festo, et deinde de octava nativitatis. Ubique fit commemoratio nativitatis, sed commemoratio aliarum octavarum omittitur. Infra octavam fit commemoratio octavæ patroni post commemorationem octavæ nativitatis ante commemorationes aliarum octavarum.

Not. si ss. Innocentes sint patroni, juxta Gavantum (2) in illorum officio posse dici *Te Deum*, et in missa rubeum colorem cum suis consequentiis adhiberi, uti fit, dum hoc festum in dominica occurrit.

3° Si patronus sit s. Thomas Cantuariensis, s. Silvester, vel alius sanctus; vesperæ similiter sunt de nativitate ritu duplici, et a capitulo de patrono. Si patronus sit s. Silvester vel alius sanctus 31ª Decembris occurrens, dubitatur, an

(1) Merati tom. 1, p. IV, tit. III, n. 12.
(2) Sect. 6, c. 6, n. 7.

secundæ vesperæ adhuc sint de nativitate, an integræ de patrono : alii (1) censent secundas vesperas non amplius esse de octava nativitatis jam terminata, sed integras de patrono cum commemoratione circumcisionis; alii autem (2) tenent easdem esse de octava nativitatis, et a capitulo de patrono cum commemoratione circumcisionis tantum juxta rubricam positam ad vesperas s. Stephani. In festo patroni fit tantum commemoratio illorum, quæ locum in festis 1 cl. inveniunt. Patronus in casu non habet octavam, sicut nec etiam, si 2, 3, 4 aut 5 Januarii occurrat.

4° Si in occurrentia patroni festum s. Stephani, s. Joannis, ss. Innocentium, s. Thomæ aut s. Silvestri sit impeditum : ad annum tamen sequentem sine speciali indulto transferri nequit. In decretis S. R. C. (3) quidem declaratur, festum s. Thomæ Cantuar. impeditum, in regnis Hispaniæ in vigiliam epiphaniæ transferendum esse, sed ex speciali privilegio, ut patet ex decretis citatis. Adeoque ubi tale indultum non habetur, de hoc et aliis supradictis festis impeditis fieri debet, quod dictum est tom. II, n. 282. Notandum tamen est, diem 30 Decembris, si sit sabbatum, in quo officium fit de octava nativitatis, non esse diem impeditam pro officio duplici translato ut tom. II, n. 274 dictum est.

10. Officium diei epiphaniæ ad matutinum absolute incipitur a psalmis ex antiquo ritu, quo olim officium ita inchoabatur. Quando psalmus *Venite exultemus* cum reliquis initio matutini introductus fuit, hic psalmus in hoc festo ad tertium nocturnum, ubi recitari solebat, relictus fuit, ususque retentus matutinum in hoc festo inchoandi a psalmis.

In nonnullis ecclesiis causa verborum evangelii : *Per aliam viam reversi sunt in regionem suam*, inverso itinere processiones fiunt : hoc fit præter rubricas, adeoque consuetudo, ubi non existit, certo non est introducenda.

(1) Gavantus sect. 6, c. 6, n. 9, et Merati ibidem.
(2) Cavalieri tom. 2, dec. 122, n. 8, et Guyetus lib. 4, c. 18, q. 5.
(3) 12 Nov. 1806, n. 4351-4501, 4, et 20 Sept. 1806, n. 4353-4503, 2.

11. DE DOMINICA SECUNDA POST EPIPHANIAM.

Rub. In fine missæ diei octavæ epiphaniæ. *Si Dominica Septuagesimæ venerit sequenti Dominica post Octavam Epiphaniæ, in præcedenti Sabbato, si non est impeditum festo Semiduplici, dicitur Missa de Dominica secunda post Epiphaniam cum commemoratione festi Simplicis, in eo occurrentis. Si vero Sabbatum fuerit impeditum festo Semiduplici, tunc prima die post Octavam Epiphaniæ, in qua non sit festum Duplex, dicitur Missa de secunda Dominica; et festum Semiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem similiter non impeditam.*

Ex Breviario in fine officii diei octavæ epiphaniæ. *Quando... Septuagesima venerit I Dominica post Octavam Epiphaniæ, tunc in primo Sabbato post Octavam non impedito Festo IX Lectionum, alioquin I die post Octavam, fiat Officium de Feria, in qua ponuntur Responsoria I Nocturni Dominicæ II post Epiphaniam, et tres Lectiones leguntur de Homilia ejusdem Dominicæ, cum ejus Antiphona ad* Benedictus *et Oratione. Festum vero Semiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem similiter non impeditam.*

I. Si dominica septuagesimæ venerit in prima dominica post octavam epiphaniæ, ita ut dominica secunda post epiphaniam impediatur; hujus tamen officium numquam transfertur post dominicam 23 post pentecosten, sed semper fit ante septuagesimam : 1° ut servato ordine historico de vita Christi, primum ejus miraculum in Cana Galilææ factum post ejus baptismum legatur, antequam quidquam aliud in sequentibus dominicis de eo narretur; et 2° ut officium dominicarum post epiphaniam semel proprio loco ponatur.

II. Officium dominicæ secundæ post epiphaniam impeditum ob dominicam septuagesimæ faciendum est in sabbato ante septuagesimam non impedito festo duplici vel semiduplici : alioquin si prædictum sabbatum festo duplici vel semiduplici sit impeditum, faciendum est in prima die post octavam epiphaniæ non impedita festo duplici; et festum

semiduplex ea die occurrens transferendum est in primam diem non impeditam (1). Adeoque quando plura festa semiduplicia in hebdomada occurrunt, et sabbatum festo semiduplici est impeditum; officium dominicæ non est faciendum in sabbato licet impedito solo semiduplici, sed in primo occurrente semiduplici post octavam epiphaniæ (2); nisi in sabbato occurrat festum ad libitum s. Canuti, quod in casu omittendum est, et ejus loco officium dominicæ faciendum (3). Si octava celebretur in hebdomada, et occurrat dies, in qua fit de octava, uti esse potest occurrente festo s. Canuti in sabbato ante septuagesimam, quod omittitur infra octavam, ut dictum est tom. II, n. 284; eo casu officium dominicæ faciendum est in dicta die infra octavam, licet alia festa semiduplicia infra eamdem hebdomadam occurrant (4).

Officium in casu dominicæ anticipatæ recitandum est de feria occurrente ut in psalterio, cum commemoratione simplicis, si occurrat, cum precibus et suffragiis etiam de cruce; post nocturnum 12 psalmorum leguntur tres lectiones homiliæ dominicæ secundæ post epiphaniam cum tribus responsoriis primi nocturni ejusdem dominicæ, sine *Te Deum*: alia dicuntur ut in officio feriali diei occurrentis, cum antiphona tamen ad *Benedictus* et oratione præfatæ dominicæ, sed cum versu de feria. Oratio dominicæ dicitur etiam in parvis horis. In primis et secundis vesperis nihil fit de dominica anticipata. Missa ut in aliis feriis dicitur de dominica, sine *Gloria et Credo*, cum secunda oratione *Fidelium*, cum præfatione communi et *Benedicamus* in fine. Post recitatum officium dominicæ anticipatæ, in sequentibus diebus leguntur lectiones primi nocturni de dominica anticipata et de sequentibus feriis hujus hebdomadæ (5). Si sit infra octavam, tunc officium faciendum est sine commemoratione octavæ, cum

(1) Rub. supra positæ, et S. R. C. 10 Jan. 1693, n. 3152-3301, 16.
(2) S. R. C. 7 Dec. 1844, n. 4849-4995.
(3) S. R. C. 4 Ap. 1705, n. 3569-3718, 5; Halden p. I. tit. 4, pet. 4.
(4) S. R. C. 27 Mart. 1824, n. 4452-4602, 4.
(5) Vid. tom. II, n. 237, in not. post. 2.

precibus et suffragiis etiam de cruce, et missa celebranda est in colore viridi, sine *Gloria* et *Credo*, cum tribus orationibus, quarum secunda *Deus qui salutis*, et tertia *Ecclesiæ* vel pro Papa, nisi occurrat commemoratio simplicis, cum præfatione communi vel de octava, si propriam habeat (1).

III. Si omnes dies post octavam epiphaniæ usque ad sabbatum ante septuagesimam impediti sint festis duplicibus, tunc in sabbato legenda est nona lectio homiliæ dominicæ secundæ post epiphaniam; et de ea facienda est commemoratio in laudibus cum antiphona et oratione dominicæ sed cum versu de feria, et etiam in missa, in cujus fine evangelium dominicæ legitur (2). Item in hoc festo, si proprias lectiones primi nocturni non habeat, lectiones primi nocturni dominicæ anticipatæ leguntur. Responsoria autem dominicæ hoc anno omittuntur.

De dominicis 3, 4, 5 et 6 post epiphaniam anticipandis aut transferendis vide tom. II. n. 237.

DE TEMPORE A SEPTUAGESIMA USQUE AD DOMINICAM PASSIONIS.

12. Dominica septuagesimæ occurrere non potest ante 18 Januarii, paschate cadente in 22 Martii, neque post 21 aut 22 Februarii in anno bissextili, paschate cadente 25 Aprilis.

Dominicæ septuagesimæ, sexagesimæ et quinquagesimæ ita vocantur respective ad quadragesimam : scilicet sicut prima dominica temporis quadragesimalis dicitur quadragesima; sic ordine retrogrado prima dominica ante quadragesimam dicitur quinquagesima, secunda sexagesima, et tertia septuagesima.

A septuagesima usque ad quadragesimam est tempus pœnitentiæ, inserviens præparationi jejunii quadragesi-

(1) S. R. C. 27 Mart. 1824, n. 4452-4602, 1.
(2) S. R. C. 17 Sept. 1853, n. 5197.

malis. Unde in signum pœnitentiæ adhibetur color violaceus; legitur liber Genesis, ubi lapsus Adæ refertur, ut homo ad cor redeat, et considerando proprias miserias, sese humiliet, atque ad pœnitentiam disponatur; item plura alia fiunt in signum pœnitentiæ, ut ex dicendis patebit.

13. In vesperis sabbati sive de tempore sive de festo ante dominicam septuagesimæ ad *Benedicamus Domino* adduntur duo *Alleluja*, et similiter ad *Deo gratias*, ad majorem significationem et emphasim temporis terminati; deinceps autem usque ad pascha *Alleluja* ubique omittitur, et nihil ejus loco additur præterquam initio horarum, ubi ejus loco dicitur *Laus tibi Domine* etc. In missa dicto graduali cum versu sequente omittuntur duo *Alleluja* cum versu et sequente *Alleluja*, et eorum loco dicitur tractus in dominicis, missis festivis et votivis, atque in feriis secundis, quartis et sextis quadragesimæ ob populi concursum, qui olim illis feriis fiebat, uti iisdem etiam feriis dicuntur officium defunctorum, psalmi graduales et pœnitentiales (1). Tractus autem omittitur in aliis feriis quadragesimæ, et in missis feriarum a septuagesima usque ad feriam quartam cinerum, in quibus graduale tantum dicitur, dum repetitur missa dominicæ præcedentis. In missa de tempore omittitur *Gloria*, et loco *Ite Missa est* dicitur *Benedicamus Domino*. Item loco hymni *Te Deum* in officio de tempore dicitur nonum responsorium.

In dominicis septuagesimæ, sexagesimæ et quinquagesimæ invitatorium est *Præoccupemus faciem Domini, et in psalmis jubilemus ei*. In primo igitur versu psalmi *Venite, exultemus* omittuntur verba *Præoccupemus faciem ejus in confessione, et in psalmis jubilemus ei;* et eorum loco repetitur invitatorium *præoccupemus faciem Domini, et in psalmis jubilemus ei;* quo semel dicto, sequitur *Quoniam Deus magnus* etc.

14. Feriæ a septuagesima usque ad feriam quartam cinerum sunt minores, et de iis fit officium, ut in feriis per annum : habent tamen antiphonas proprias ad *Magnificat*,

(1) Gavantus tom. 1, p. IV, tit. VI, n. 7.

exceptis feriis sextis, in quibus a capitulo fit de s. Maria, et excepta sola feria quinta hebdomadæ sexagesimæ, in qua dicitur ultima in præcedentibus feriis ejusdem hebdomadæ ob festum occurrens prætermissa, et si omnes in præcedentibus feriis sint recitatæ, sumitur de psalterio (1). A feria autem quarta cinerum toto tempore quadragesimali omnes feriæ sunt majores. In feria quarta cinerum et tribus sequentibus usque ad vesperas sabbati omnia dicuntur ut in feriis per annum, præter orationem et antiphonam ad *Magnificat* et *Benedictus*, et præter preces flexis genibus dicendas, quia hæ quatuor feriæ olim ad quadragesimam non spectabant. A capitulo vesperarum sabbati ante dominicam primam quadragesimæ quadragesimale incipitur officium, cujus rubricæ breviarii et missalis in dominicis et feriis bene notandæ sunt.

15. Vesperæ a sabbato ante dominicam primam quadragesimæ usque ad sabbatum sanctum inclusive infra hebdomadam tam in festis quam in feriis in choro dicuntur ante comestionem seu meridiem, quia jejunium olim in quadragesima hora cœnæ post vesperas tantum solvebatur; et licet hora comestionis nunc anticipetur ad meridiem, usus tamen vesperas dicendi ante comestionem, retentus est. Diebus autem dominicis dicuntur post meridiem, quia in illis non jejunatur. Extra chorum non datur obligatio vesperas ante meridiem recitandi, easdem tamen pro majori conformitate tempore statuto recitare convenit.

16. 1° Incipiendo a feria quarta cinerum, quando officium fit de feria, dicuntur ad omnes horas preces flexis genibus, de quibus vide tom. II, n. 366. 2° In officio festivo cujuscumque ritus dicitur nona lectio homiliæ, et fit commemoratio feriæ in vesperis, laudibus et missa cum evangelio feriæ in fine. In missa votiva fit etiam commemoratio feriæ, sed in fine semper legitur evangelium s. Joannis. 3° Præfatio quadragesimalis dicitur a feria quarta cinerum usque ad dominicam passionis in omnibus missis de tempore, atque in

(1) Rub. brev. ibidem.

festivis et votivis, quæ propriam non habent. 4° Post conclusionem ultimæ postcommunionis dicitur *Oremus. Humiliate capita vestra Deo*, et deinde oratio super populum, usque ad feriam quartam majoris hebdomadæ, sed in missa de feria tantum (1). 5° In Missa de feria genuflectitur in choro ad orationes ante epistolam, dicto per celebrantem *Sanctus* usque ad *Pax Domini*, et ad orationes post communionem et super populum (2). 6° Quando sacerdos in tractu legit versum *Adjuva nos*, flectit uno genu tantum ad prima verba, et statim surgit, ut lectionem commode prosequi possit; in missa autem solemni, dum idem versus cantatur, celebrans, si non legat, flectit utroque genu in superiori gradu seu in medio suppedanei, hinc inde pariter flectentibus ministris, usque ad finem versus. 7° A feria quarta cinerum cessant et prohibentur octavæ (3).

17. Diaconus et subdiaconus in missa solemni de tempore a septuagesima usque ad quadragesimam ministrant cum dalmatica et tunicella; sed a feria quarta cinerum per totam quadragesimam, excepta missa dominicæ *Lætare*, assistunt in minoribus ecclesiis sine dalmatica et tunicella in albis, et in cathedralibus et præcipuis ecclesiis utuntur planetis plicatis (4).

18. Si festum ss. 40 martyrum venerit feria quinta post cineres, tunc secreta pro commemoratione feriæ quæ eadem est cum secreta ss. martyrum, mutanda est et sumenda ex missa feriæ sextæ sequentis; et similiter si hoc festum venerit feria tertia post dominicam primam quadragesimæ, postcommunio feriæ mutanda est, et sumenda ex missa feriæ quartæ sequentis (5). In collecta dominicæ sexagesimæ fit mentio s. Pauli, et similiter ss. Cosmæ et Damiani feria quinta post dominicam tertiam quadragesimæ ratione sta-

(1) Tom. I, n. 290.
(2) Tom. I, n. 146.
(3) Tom. II, n. 241.
(4) Tom. I, n. 159.
(5) Ita missale Romæ editum 1845.

tionis; nihilominus in oratione *A cunctis* exprimendum est nomen s. Pauli, et pariter ss. Cosmæ et Damiani, ubi sunt patroni.

19. Dominica quarta Quadragesimæ, dicta *Lætare* ab introitu missæ, cum quadam solemnitate peragitur, ut fideles a jejunio paululum respirent, et novo fervore recreentur; in quem finem organa infra missam hac die pulsantur, diaconus et subdiaconus cum dalmatica et tunicella ministrant, atque altaria floribus, imaginibus reliquiisque ornantur, quod aliis quadragesimæ diebus non convenit, in quibus sola crux cum candelabris super altaria collocanda est.

---

20. DE FERIA QUARTA CINERUM.

Rub. missalis. *Ante Missam benedicuntur Cineres facti de ramis olivarum, sive aliarum arborum, præcedenti anno benedictis, hoc modo.*

Finita Nona, Sacerdos indutus pluviali violaceo, vel sine casula, cum ministris similiter indutis, procedit ad benedicendum cineres in vase aliquo super Altari positos. Et primo cantatur a Choro sequens Antiphona Exaudi nos, *etc.*

Deinde Sacerdos in cornu Epistolæ, non vertens se ad populum, manibus junctis (quod servatur etiam in orationibus omnium benedictionum quoad manus junctas), dicit Dominus vobiscum *etc.*

Postea Celebrans, imposito incenso in thuribulo, ter aspergit cineres aqua benedicta, dicendo Antiphonam Asperges, *sine cantu et sine Psalmo, et ter adolet incenso. Deinde dignior Sacerdos ex Clero accedens ad Altare, imponit cinerem Celebranti non genuflexo. Si vero non adsit alius Sacerdos, ipsemet Celebrans, genibus flexis coram Altari, sibi ipsi cineres imponit in capite, nihil dicens : et cantatur statim a Choro Antiphona* Immutemur *etc.*

Sacerdos vero, dum cantantur Antiphona et Responsorium, detecto capite, primo imponit cineres digniori Sacerdoti, a quo ipse accepit, deinde ministris paratis, genibus flexis coram

Altari, dicens : Memento homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Postea veniunt alii, primo Clerus per ordinem, deinde populus, et genibus flexis ante Altare singulatim recipiunt cineres a Sacerdote, ut dictum est de ministris. Completa cinerum impositione, Sacerdos dicit :* Dominus vobiscum *etc.*

Hæc feria sic dicitur a cineribus, qui fidelium capitibus imponuntur, ut ipsi reminiscantur originis et finis sui.

Quæ hic de benedictione et distributione cinerum dicenda sunt, fere eadem sunt, quæ num. 22 et seq. de benedictione palmarum dicentur : adeoque brevitatis causa ad illa remittuntur, et hic sequentia tantum annotantur. *Vid. Praxis Pontif.* tom. II, n. 302-308.

1. Cineres ponuntur in vase argenteo vel ex alia pulchra materia inter missale et cornu epistolæ (1). 2° Faciendi sunt de ramis olivarum, palmarum, vel aliarum arborum præcedenti anno in dominica palmarum benedictis. 3° Aridi et in modum pulveris esse debent, non autem in modum luti (2). Cineres in modum luti adhibere, est abusus omnino tollendus : 1° quia inde alliciuntur pueri, non devotionis, sed risus et delectationis causa, ita ut opus vere puerile dici queat; 2° quia inde avertuntur majores ob respectum humanum, ne derideantur; 3° quia in aliquibus locis occasionem potationibus aliisque excessibus præbet. Adhibeantur igitur cineres aridi; nullus abusus habebitur, cæremonia sancta nulli contemptui exponetur, et salutares suos effectus operabitur.

2. Celebrans induitur amictu, alba, cingulo, stola, et etiam pluviali, si habeatur, violacei coloris; diaconus et subdiaconus amictu, alba, cingulo, et diaconus etiam stola violacea; non autem manipulis neque dalmaticis. In cathedralibus et præcipuis ecclesiis diaconus et subdiaconus utuntur planetis plicatis. Celebrans manet indutus pluviali infra distributionem cinerum.

(1) Mem. rit. pro min. eccl. tit. II, c. I, n. 3.
(2) S. R. C. 23 Maji 1603, n. 51-197, 6.

3. Celebrans ascendens ad altare, illud in medio ut initio missæ osculatur; deinde in cornu epistolæ manibus junctis et absque signatione legit antiphonam *Exaudi nos*. Tum in eodem cornu epistolæ, non vertens se ad populum, cantat in tono feriali *Dominus vobiscum* et sequentes orationes, junctis semper manibus ante pectus, ut dicetur n. 23. Dum cineres benedicit, sinistram ponit super altare (1). Infra antiphonam et subsequentes orationes diaconus a dextris et subdiaconus a sinistris celebranti assistunt.

4. Completa benedictione, antiphonæ infra distributionem sine interruptione cantantur, et si non sufficiant, repetuntur. Celebrans cum ministris accedit ad medium altaris, ibique se sistit medius inter diaconum a dextris tenentem dextra vas cinerum et subdiaconum a sinistris, pluviale elevantes. Interim tempestive accedit dignior ecclesiæ, ut dicetur n. 23 ad 5, in habitu chorali et sine stola, cum debitis reverentiis altari et celebranti faciendis; consistens in gradu ante suppedaneum, cineres accipit, et celebranti, stanti capite inclinato, imponit; deinde in eodem loco genuflexus, nisi sit Prælatus vel canonicus ecclesiæ cathedralis, cineres a celebrante recipit; quibus receptis, surgit, et cum reverentiis debitis recedit.

5. Si alius non adsit sacerdos, tunc cineribus in medio altaris positis, ipsemet celebrans, genuflexus super suppedaneum facie ad altare conversa, sibi ipsi cineres imponit, nihil dicens, quasi a Christo illos recipiat. Diaconus autem, etiamsi sit sacerdos, celebranti cineres non imponit, quia in actuali ministerio inferior est.

6. Celebrans a digniori sacerdote cineres accipit stans renibus versis ad medium altaris, capite inclinato et manibus junctis; et similiter eos distribuit stans, aperto capite, eos accipiendo inter pollicem et indicem dextræ manus, eosque spargendo in modum crucis juxta verticem capitis super capillos, dicendo *Memento homo*. Mulieribus etiam imponendi sunt super capillos, qui apparent juxta frontis

(1) Rub. ritu celeb. m. tit. III, n. 5.

extremitatem. Usus autem invaluit in his locis, ut clericis imponantur intra tonsuram, et laicis utriusque sexus in fronte. Ad accipiendos cineres omnes bini accedunt, eosque accipiunt genibus flexis (exceptis canonicis ecclesiæ cathedralis), capite inclinato et manibus junctis, sed sine osculis, quia id commode fieri nequit.

7. Quoad ordinem vide num. 23 hoc excepto, quod magistratus et officiales ac alii laici cineres accipiant post omnes de clero (1).

Cum diaconus accedit ad cineres accipiendos, tradit vas cinerum in manum Cæremoniarii vel accolythi, et eo deficiente, super altare deponit, acceptisque cineribus illud recipit.

8. Completa cinerum impositione, celebrans manus lavat ad cornu epistolæ, et deinde medius inter diaconum et subdiaconum cantat in tono feriali et manibus junctis orationem ex missali : qua absoluta cum ministris in planum ad cornu epistolæ descendit, ibi exuit pluviale, accipitque manipulum et casulam ad missam celebrandam; simulque diaconus et subdiaconus manipulum accipiunt.

9. Si solus sacerdos sine diacono et subdiacono cineres benedicat et distribuat, eadem legit, cantat et facit : aliquis minister elevat pluviale, si eo utatur, et alter vel ipse sacerdos sinistra tenet vas cinerum.

10. In ecclesiis, in quibus benedictio cinerum sine cantu peragitur, vel ubi populus usque ad missam solemnem expectare non potest, cineres privatim benedici possunt etiam summo mane, omnia legendo in missali, etiam antiphonam *Immutemur habitu* post aspersos et incensatos cineres, vel post impositionem cinerum ipsimet sacerdoti, deinde distribuendo præsentibus, et in fine legendo *Dominus vobiscum* et orationem *Concede*. Iidemque cineres benedicti deinde ab aliis sacerdotibus adhiberi possunt ante, post, vel extra missam; sed ante missam solemnem novi sunt benedicendi.

Cineres residui in sacrarium projiciendi sunt.

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 18, n. 11 et 12.

DE DOMINICA ET TEMPORE PASSIONIS.

21. Ante vesperas sabbati dominicæ passionis, sive sint de festo sive a capitulo de dominica, juxta rubricas missalis ante dominicam passionis et cæremonialis Ep. lib. 2, c. 20, velandæ sunt omnes cruces et imagines, non tantum Domini nostri Salvatoris, sed etiam quorumcumque sanctorum (1), et non tantum in altaribus, sed etiam per totam ecclesiam (2). Velatæ manere debent quocumque occurrente festo, etiam titularis aut dedicationis (3), cruces scilicet usque ad feriam sextam parasceves post detectionem crucis in officio, imagines vero usque ad *Gloria in excelsis* in sabbato sancto, si tunc commode detegi possint, et alias usque post officium ejusdem diei (4). Velum debet esse violaceum absque ulla in eo depicta cruce vel imagine, etiam repræsentante passionem Domini. Id fit ad luctum fidelibus inspirandum, vel quia divinitas tunc fuit abscondita et velata in Christo (5); permisit enim se capi et flagellari ut homo, tanquam non habens in se virtutem divinitatis : unde in evangelio dominicæ passionis dicitur : *Jesus autem abscondit se, et exivit de templo.* Item hoc tempore nullæ sanctorum imagines super altare poni possunt.

II. Tempore passionis omittuntur suffragia communia. In missa dicitur præfatio de cruce, nisi propriam habeat. Omittitur psalmus *Judica* in missa, et a completorio ante dominicam passionis inclusive *Gloria Patri* in omnibus responsoriis, invitatorio matutini, introitu missæ, post psalmum *Lavabo* et ad *Asperges* (non autem in fine aliorum psalmorum) ad imitandam antiquam officii simplicitatem, quæ officio passionis maxime congruit; psalmus tamen *Judica* et *Gloria Patri* tantum omittuntur in officio et missis de dominica et de feria, non autem in officio et missis festivis neque

(1) S. R. C. 4 Aug. 1663, n. 2094-2241, 2.
(2) Cærem. Ep. loco cit.
(3) S. R. C. 16 Sept. 1649, n. 1466-1613, 2 et 3.
(4) S. R. C. 20 Nov. 1662, n. 2047-2194, et 22 Jul. 1848, n. 4965-5126, 3.
(5) Durandus lib. 1, c. 3, n. 34.

in votivis, etiamsi dicantur de cruce vel passione domini, quæ fiunt et dicuntur ut ante tempus passionis. Si in sabbato ante dominicam passionis aut palmarum, vel feria secunda post dominicam passionis celebretur festum duplex, in responsorio brevi completorii sabbati et dominicæ dicitur *Gloria Patri*, quia officium est de duplici; si autem iisdem diebus celebretur semiduplex, omittitur, quia officium saltem a capitulo vesperarum est de dominica (1).

III. In psalmo *Venite, exultemus* ad quartum versum omittuntur *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite abdurare corda vestra*, et post invitatorium semel dictum, incipitur *sicut in exacerbatione*. Item in fine ejusdem psalmi omittitur *Gloria Patri*, ut supra dictum est, et cum eo pariter omittitur pars sequens invitatorii *Nolite obdurare corda vestra;* ita ut post versum *Quadraginta annis* etc. integrum invita torium : *Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra* bis dicatur, sed nihil ultra. In choro ultima repetitio fit 1° partim a chorista, et 2° partim a choro (2).

IV. In missis dominicæ passionis et feriarum temporis passionis duæ tantum dicuntur orationes, etiam occurrente commemoratione festi simplicis, quia in eo casu oratio *Ecclesiæ* vel pro Papa omittitur (3). In occurrentibus tamen semiduplicibus tres dicuntur (4) et similiter in votivis. scilicet secunda feriæ, et tertia *Ecclesiæ* vel pro Papa. In ecclesiis autem cathedralibus et collegiatis, in quibus occurrente semiduplici duæ cantantur missæ, in utraque tantum duæ dicuntur orationes, omissa illa *Ecclesiæ* vel pro Papa in missa semiduplicis, si commemoratio simplicis occurrat (5).

(1) Merati tom. 2, de dom. pass. n. III; Guyetus lib. 4, c. 18, q. 26.
(2) S. R. C. 24 Jul. 1683, n. 2880-3029, 1, et 18 Dec. 1694, n. 3198-3347.
(3) S. R. C. 13 Sept. 1692, n. 3142-3291, et 15 Sept. 1736, n. 3905-4054, 1.
(4) Rub. gen. miss. tit. IX, n. 5.
(5) S. R. C. 10 Jan. 1693, n. 3152-3301, 15.

22. DE BENEDICTIONE PALMARUM.

Rub. missalis. *Completa Tertia, et facta aspersione aquæ more solito, Sacerdos indutus pluviali violaceo, vel sine casula, cum ministris similiter indutis, procedit ad benedicendum ramos palmarum, et olivarum, sive aliarum arborum, in medio ante Altare, vel ad cornu Epistolæ positos. Et primo cantatur a Choro antiphona* Hosanna filio David *etc. Deinde Sacerdos stans in cornu Epistolæ, non vertens se ad populum, dicit in tono Orationis Missæ ferialis* Dominus vobiscum *etc.*

Postea Subdiaconus in loco solito cantat... Lectionem in tono Epistolæ, et in fine osculatur manum Sacerdotis.

Dum cantatur responsorium, Diaconus ponit librum Evangeliorum super Altare : et Sacerdos, ministrante Diacono naviculam, ponit incensum in thuribulo. Deinde Diaconus dicit : Munda cor meum, *accipit librum de Altari, petit benedictionem a Sacerdote : postea Subdiacono librum tenente, medio inter duos Acolythos tenentes candelabra accensa, signat librum, incensat, et cantat Evangelium... more consueto : quo finito, Subdiaconus defert librum osculandum Sacerdoti, qui et incensatur a Diacono.*

Post hæc benedicuntur rami. Sacerdos stans in eodem cornu Epistolæ, dicit in tono Orationis ferialis Dominus vobiscum *etc.*

(Finitis orationibus) *Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter aspergit ramos aqua benedicta, dicendo Antiphonam,* Asperges me, *sine cantu, et sine Psalmo, et ter adolet incenso. Postea dicit* Dominus vobiscum *etc.*

Completa benedictione, dignior ex Clero accedit ad Altare, et dat ramum benedictum Celebranti, qui non genuflectit, nec osculatur manum dantis. Postea Celebrans stans ante Altare versus ad populum, distribuit ramos, primum digniori, a quo ipse accepit, deinde Diacono et Subdiacono paratis, et aliis Clericis singulatim per ordinem, ultimo laicis : omnibus genuflectentibus, et ramum ac manum Celebrantis osculantibus, exceptis Prælatis, si adsint. Et cum inceperit distribuere, a choro cantantur sequentes antiphonæ : Pueri Hebræorum *etc. Quæ si non sufficiant, repetantur, quousque ramorum distributio finiatur. Deinde Sacerdos dicit* Dominus vobiscum, *etc.*

Postea fit Processio. Et primo Celebrans imponit incensum in thuribulum : et Diaconus vertens se ad populum, dicit : Procedamus in pace. *Et Chorus respondet :* In nomine Christi. Amen. *Præcedit thuriferarius cum thuribulo fumigante : deinde Subdiaconus paratus, deferens Crucem, medius inter duos Acolythos cum candelabris accensis : sequitur Clerus per ordinem, ultimo Celebrans cum Diacono a sinistris, omnes cum ramis in manibus : et cantantur sequentes Antiphonæ, vel omnes, vel aliquæ, quousque durat Processio :* Cum appropinquaret, *etc.*

In reversione Processionis, duo vel quatuor Cantores intrant in Ecclesiam, et clauso ostio, stantes versa facie ad Processionem, incipiunt V. Gloria, laus, *et decantant duos primos versus. Sacerdos vero cum aliis extra Ecclesiam repetit eosdem. Deinde qui sunt intus, cantant alios versus sequentes, vel omnes, vel partem, prout videbitur; et qui sunt extra, ad quoslibet duos versus respondent,* Gloria, laus, *sicut a principio.*

Postea Subdiaconus hastili Crucis percutit portam : qua statim aperta, Processio intrat Ecclesiam, cantando Resp. Ingrediente Domino.

Generaliter prænotanda sunt sequentia. 1° Benedictio palmarum in hac dominica, cinerum feria quarta cinerum, et candelarum 2 Februarii, regulariter fieri potest et debet in unaquaque ecclesia, uti declaratur per S. R. C. (1), quoad ecclesias monialium (2), regularium (3), confraternitatum (4), salvis tamen conventionibus, pactis, constitutionibus synodalibus, consuetudine (5). In ecclesiis tamen regularibus palmæ, cineres et candelæ benedictæ in ecclesia tantum a populo recipiendæ sunt; inde autem ad domus habitantium sub parochia transmitti nequeunt (6).

(1) 31 Mart. 1640, n. 1061-1208.
(2) 6 Sept. 1665, n. 2104-2251.
(3) 8 Ap. 1702, n. 3477-3626.
(4) 10 Dec. 1703, n. 3521-3670, 5.
(5) Cavalieri tom. 4, dec. 194.
(6) S. R. C. 9 Jun. 1668, n. 2290 et 2293-2441 et 2444, 1; Lucius Ferraris candela n. 1-3.

2° Benedictio palmarum, cinerum et candelarum fieri debet per celebrantem missam sequentem (1).

3° Ad faciendam hanc benedictionem, non est necesse, ut ss. Sacramentum e tabernaculo removeatur. Si ss. Sacramentum sit expositum in precibus 40 horarum; benedictio palmarum (cinerum et candelarum) facienda est in alio sacello laterali, quo magis fert ecclesiæ structura, distante ab ara maxima, in qua ss. Sacramentum est expositum, servatis omnibus cæremoniis in missali præscriptis, sed absque processione (2). In ecclesiis autem, in quibus unicum tantum altare habetur, vel non tale sacellum, ut in decreto requiritur, expedit potius, ne periculum scandali et irreverentiæ præbeatur, ut benedictio omittatur (3): quod in civitatibus absque incommodo fieri potest, cum in aliis ecclesiis palmæ, cineres, et candelæ benedicantur. Si unica tantum ecclesia, in qua dictæ fiunt benedictiones, habeatur; ss. Sacramentum competenti velo occultari potest, ut fiant benedictiones, omittendo tamen processionem, et cavendo, ne terga ss. Sacramento vertantur.

In aliis expositionibus ss. Sacramentum in tabernaculum reponendum est, eo fine, ut fiant omnes cæremoniæ præscriptæ, et etiam processio, qua finita ss. Sacramentum rursus exponi potest. Et notandum idem fieri posse in expositione ss. Sacramenti, quæ in his locis fieri solet per tres dies continuos adinstar orationis 40 horarum, ss. Sacramento de nocte reposito; quia decretum citatum agit de continua oratione 40 horarum diu noctuque : ita ut, sicut ss. Sacramentum de nocte reponitur, et oratio interrumpitur, sic etiam reponi possit ad faciendas benedictiones et cæremonias in missali præscriptas. Idem dicendum est de adoratione perpetua, quæ sicut a fidelibus diu noctuque sive in ecclesia sive in domibus continuatur, ss. Sacramento per

(1) S. R. C. 22 Mart. 1653, n. 1516-1663; 17 Mart. 1663, n. 2057-2204; 1 Sept. 1838, n. 4692-4838.

(2) Ita S. R. C. 17 Sept. 1822, n. 4440-4590, 10.

(3) Gardellini in dec. cit.

diem tantum exposito, sic etiam a fidelibus continuari potest, etiamsi ss. Sacramentum tempore benedictionis reponatur.

4° In altari infra solemnem benedictionem et distributionem palmarum, cinerum et candelarum sex accenduntur candelæ, prout infra missam.

23. Pro benedictione palmarum 1° altare simpliciter præparandum est sine floribus et sine imaginibus. Palmæ benedicendæ ponuntur super mensam in medio ante altare vel ad cornu epistolæ prope inferiorem gradum lateralem collocatam. Crux processionalis præparatur in loco apto prope credentiam.

2° Celebrans indutus esse debet amictu, alba, cingulo, stola, et etiam pluviali si habeatur, violacei coloris, sed sine manipulo, etiamsi solus, aut sine pluviali officium faciat (1). Diaconus autem et subdiaconus induuntur amictu, alba, cingulo, et etiam manipulo, quia epistolam et evangelium cantant, sed sine dalmatica et tunicella : in cathedralibus et præcipuis ecclesiis utuntur planetis plicatis. Diaconus etiam stolam assumit.

3° Sacerdos semper stat in cornu epistolæ, ibique omnia agit, legit et cantat, etiam evangelium, præfationem et omnes orationes usque ad distributionem palmarum. Dicens *Dominus vobiscum* non vertit se ad populum. *Dominus vobiscum*, orationes, præfationem et omnia alia legit aut cantat junctis ante pectus manibus, easque non disjungit ad *Dominus vobiscum* et *Oremus*, sed caput tantum inclinat ad *Oremus* et ss. nomen *Jesu*, dum occurrit.

4° In orationibus nihil est mutandum, licet benedicantur rami non palmarum, nec olivarum, sed aliarum arborum (2). Dum in orationibus rami sunt signandi, sacerdos sinistram super altare ponit (3).

5° Finitis orationibus, sacerdos in cornu epistolæ imponit incensum, et benedicit more solito, dicens *Ab illo benedicaris* :

(1) Merati p. 4, tit. 7, n. 11.
(2) Gavantus, tom. I, p. 4, tit. 7, n. 11.
(3) Rub. ritu celeb. M. tit. III, n. 5.

ramos aspergit ter 1° in medio, 2° a dextris eorum, et 3° a sinistris eorum, dicens *Asperges me, Domine, hyssopo* etc. et deinde eodem modo thurificat, nihil dicens.

6° Completa benedictione, sacerdos a cornu epistolæ ad medium altaris accedit, eique debita facta reverentia, se vertit ad populum in medio suppedanei, ita ut qui palmas accepturi sunt, super illius extremitatem genuflectere possint, nisi suppedaneum sit nimis angustum, quo casu super alterum gradum genuflectere possunt.

Si aliquis adsit sacerdos, et si plures dentur, dignior illius ecclesiæ, tempestive accedit in habitu chorali, sine stola, et cum debitis reverentiis altari et celebranti faciendis; ascendit ad gradum proximiorem suppedaneo, ubi stans, accepta palma de manu ministri, eam dat celebranti pariter stanti, cum osculo palmæ ab utroque facto, sed non manus. Celebrans acceptam palmam vel super altare deponit, vel ministro tradit servandam. Tum alter sacerdos geneflexus super suppedaneum, palmam a celebrante cum osculo palmæ et manus accipit (1); deinde surgit, et cum debita reverentia recedit. Si non adsit sacerdos, aliquis clericus vel minister post incensatas palmas, easdem pro celebrante et ministris super medium altaris collocat : et celebrans accedens ad medium, facta cruci reverentia, flectit utroque genu super suppedaneum facie ad crucem versa, et genuflexus accipit pro seipso ex altari palmam, quam osculatur in inferiori parte, et statim reponit, vel ministro tradit servandam. Diaconus autem, etiamsi sit sacerdos, palmam celebranti non tradit, quia rubricæ qualitatem sacerdotis exigunt, et diaconus in actuali ministerio inferior censetur; ita ut celebrans in hoc casu palmam ab altari accipiat, ac si alius non adsit sacerdos.

Deinde celebrans, stans in suppedaneo, ut supra dictum est, ministrante ministro, palma distribuit, primo clericis secundum ordinem dignitatis, deinde magistratibus et nobi-

(1) Rub. supra; S. R. C. 14 Feb. 1705, n. 3561-3710, 6; Merati p. 4, tit. 6, n. XVI.

libus (magistratibus autem et officialibus majoribus etiam fieri potest ante presbyteros et clericos, nisi laudabilis adsit consuetudo (1), ut clerici ante illos accipiant), ultimo laicis, primo viris, deinde fœminis. Laicis autem palmæ congruentius distribuuntur ad cancellos. Si populus sit numerosus, alius sacerdos superpelliceo et stola indutus, laicis palmas distribuere potest (2). Si adsit Prælatus, vel loco dignioris sacerdotis ad celebrantem accedit, eique palmam tradit; vel postquam celebrans palmam a digniori acceperit, prælatus ante eumdem digniorem palmam ad altare a celebrante recipit; et si ad altare non accedat, aliquis sacerdos designatus palmam ipsi cum debitis reverentiis defert (3).

Celebrans palmas distribuit stans et aperto capite. Palmas accipientes omnes bini accedunt (4) cum debita reverentia facienda primum altari ante ejus infimum gradum, et deinde celebranti stantes ante eum; flectunt utroque genu super suppedaneum, et osculantes prius ramum et deinde manum celebrantis (5) palmas accipiunt : deinde surgentes, adhuc stantes ante celebrantem, eidem reverentiam renovant, et descendentes de altari, huic etiam ante infimum gradum renovant reverentiam, et discedunt. Prælati et canonici ecclesiæ cathedralis stantes inclinati, et cum osculo palmæ, sed non manus, palmas accipiunt (6). Nec etiam convenit, ut mulieres osculentur manum sacerdotis, sed palmam tantum.

7° In processione omnes, præter thuriferarium et acolythos cum candelabris, palmas deferunt, dextra ab iis, qui sunt a dextris, et sinistra ab iis, qui sunt a sinistris. Cruci processionis in summitate ramusculus ex palmis benedictis prævie alligatur.

Processio exire debet extra ecclesiam; si autem exire nequeat, fieri potest intra ambitum ecclesiæ, et eo casu quod

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 16, n. 10.
(2) Gavantus p. 4, tit. 7, rub. 14, litt. h.
(3) Merati p. 4, tit. 7, n. 19 et 20, item tit. 14 n. 12.
(4) Cærem. Ep. lib. 2, c. 17, n. 2 et 3.
(5) S. R. C. 16 Sept. 1865, n. 5353.
(6) Cærem. Ep. lib. 2, c. 17, n. 2.

ante portam agendum est, in vestibulo ecclesiæ vel alio loco opportuno fieri potest. In reversione processionis duo vel quatuor ecclesiam intrant; clauso ostio, stantes facie versa ad portam, incipiunt *Gloria, laus* etc. et dicunt duos primos versus usque ad *Hosanna pium;* deinde qui sunt extra ecclesiam, eosdem versus repetunt : tum qui sunt intus, alios duos versus sequentes cantant, et qui sunt extra, iterum respondent *Gloria, laus :* et sic successive omnes vel aliqui tantum versus cantantur, prout expedire videtur (1). Extra ecclesiam crucifer se sistit ante portam, post eum celebrans, et reliqui stant in duas partes divisi, vel per gyrum. Dictis vel cantatis versibus omnibus vel aliquibus, crucifer calce hastilis crucis semel percutit imam partem ipsius portæ, ita ut fragor intus audiatur; qua statim aperta ab iis, qui sunt intra ecclesiam, processio intrat cantando responsorium *Ingrediente Domino.*

In processionali jussu Rmi et Illmi D. M. Hovii, Archiepiscopi Mechl. edito in usum provinciæ Mechliniensis post decantatos versus cantici *Gloria, laus*, etc. in ecclesiis, in quibus adest consuetudo, addenda permittuntur *Attollite portas* etc. Notandum autem hæc non haberi in missali neque in rituali Romano : cum tamen aperte non repugnent rubricis missalis, neque bullæ s. Pii V, cum fiant extra missam; ubi adest consuetudo, laudabiliter addi posse videntur (2).

24. In ecclesiis, in quibus palmæ solemniter benedicuntur, 1° celebrans procedit ad altare, præcedentibus ceroferariis cum candelis accensis, medius inter diaconum et subdiaconum, si pluviali sit indutus; et alias unus post alium. Ad altare debita reverentia facta, ceroferarii candelabra deponunt; et facta aspersione aquæ, celebrans ad altare ascendit, illud ut initio missæ osculatur, deinde ad cornu epistolæ accedit, ubi stans medius inter diaconum et subdia-

(1) Missale romanæ edit. 1845 et 1861; Rituale Rom.; mem. rit. pro min. ecc.; Cavalieri t. 4, dec. 218, 5.

(2) Vid. Grancolas comm. hist. in brev. lib. 2, c. 53; Cavalieri tom. 4, dec. 218, n. 8.

conum, manibus junctis et se non signando, legit antiphonam *Hosanna*, quæ interim cantatur a choro.

2º Sacerdos finita antiphona, cantat in tono feriali *Dominus vobiscum* et orationem, ut supra dictum est, legit lectionem et graduale; cantata lectione a subdiacono, præbet ei manum osculandam, eique benedicit uti post epistolam; et deinde se inclinando versus crucem altaris in eodem cornu epistolæ legit *Munda cor, Jube, Dominus sit in corde meo* etc. atque evangelium more solito, sed sine osculo libri (1).

Subdiaconus, dum celebrans primam cantat orationem, vadit ad scamnum vel credentiam, ibi planetam, si ea utatur, exuit, accipit missale. et cantata oratione, cantat lectionem eodem modo ac epistolam in missa. Cantata lectione, et facta in medio altaris debita reverentia, accedit ad osculum manus celebrantis; deinde librum ministro vel diacono tradit, planetam resumit, librum non defert, sed ad dextram celebrantis accedit, eique assistit et respondet ad evangelium.

Diaconus infra lectionem celebranti assistit, respondet *Deo gratias*, et deinde deposita prius planeta plicata, si ea utatur, de more defert librum evangeliorum super medium altaris. Tum celebrans, lecto evangelio, more solito incensum in thuribulum cum benedictione imponit, ministrante diacono et invitante ad benedictionem. Deinde diaconus genuflexus super suppedaneum ante medium altaris, capite inclinato recitat *Munda cor*, librum de altari accipit, et genuflexus in suppedaneo versus celebrantem, petit benedictionem, quam celebrans conversus ad diaconum in cornu epistolæ, dat more solito cum osculo manus. Diaconus accepta benedictione, accedit cum subdiacono, thuriferario et acolythis cum candelabris, ad cantandum evangelium loco et more solito ut in missa solemni : quo finito subdiaconus librum defert osculandum ad sacerdotem, qui interea dicit *Per Evangelica dicta*, et deinde a diacono incensatur. Postea

(1) De Conny, liv. 2, ch. 13.

diaconus planetam plicatam, si ea utatur, resumit, et accedit ad dextram celebrantis, et subdiaconus ad ejus sinistram.

3° Ad orationem sequentem post evangelium, præfationem et subsequentes orationes, diaconus a dextris et subdiaconus a sinistris celebranti assistunt.

Sanctus post præfationem cantatur a choro, et a celebrante simul cum diacono et subdiacono recitatur, versus crucem altaris sese inclinando, ad *Benedictus* sese erigendo et signando ut in missa.

Diaconus pluviale elevat, dum rami sunt signandi, aspergendi et thurificandi; item ministrat incensum, aspersorium, et thuribulum cum solitis osculis.

4° Completa benedictione, et celebrante ad medium altaris accedente ad palmas distribuendas, diaconus remanens ad cornu epistolæ, stat a sinistris celebrantis, eique et sacerdoti digniori porrigit palmas distribuendas a ministro allatas, osculando illas in parte inferiori, sed non manum celebrantis; subdiaconus autem stat a dextris celebrantis, et pluviale elevat.

Diaconus et subdiaconus bini accedentes accipiunt palmas Celebranti a ministro traditas, immediate post digniorem sacerdotem. In ecclesiis cathedralibus et collegiatis diaconus et subdiaconus aliique ministri parati, si sint canonici, palmas etiam accipiunt post digniorem sacerdotem ante omnes alios; si autem non sint canonici, easdem post illos accipiunt.

Dum incipitur distributio, cantantur antiphonæ *Pueri Hebræorum*, ita ut cantus infra totam distributionem perseveret, antiphonæ repetantur, si non sufficiant, et etiam semper sint, qui cantant.

5° Finita distributione, sacerdos manus in cornu epistolæ lavat, et deinde stans in eodem cornu, medius inter diaconum et subdiaconum, cantat *Dominus vobiscum* et ultimam orationem; qua cantata, diaconus et subdiaconus suos manipulos ministro tradunt, et celebrans cum iisdem accedit ad medium altaris, ibique debita facta reverentia, incensum in thuribulum more solito imponit. Deinde diaconus accipit

palmam celebrantis, eique cum solitis osculis offert; tum sua accepta, adhuc stans in suppedaneo altaris, se vertit ad populum, et cantat *Procedamus in pace;* quo cantato ad altare revertitur. Responso *In nomine Christi. Amen*, celebrans cum ministris debitam altari facit reverentiam, et descendit in planum; ubi altari renovata reverentia, subdiaconus aperto capite crucem processionalem accipit, et medius inter duos ceroferarios, præcedente thuriferario, celerius procedit; post subdiaconum sequitur clerus per ordinem, et ultimo celebrans cum diacono a sinistris, pluviale non elevante. Solus celebrans cum diacono in ecclesia, et extra eam omnes caput cooperiunt.

6° Cum processio redierit ad altare, subdiaconus deponit crucem, quæ a ministro ad sacristiam statim defertur; ceroferarii candelabra loco solito deponunt; et celebrans cum ministris, facta altari reverentia, palmam et pluviale in plano ad cornu epistolæ deponit, et paramenta ad missam celebrandam accipit. *Vid. Praxis Pontif. tom. II. n.* 331-337.

25. In minoribus ecclesiis parochialibus, in quibus defectu ministrorum benedictio palmarum solemniter fieri nequit, servandum est parvum memoriale rituum Benedicti XIII pro minoribus ecclesiis editum, additum in fine appendicis ad rituale Romanum.

1° Celebrans, præcedente clerico seu ministro cum vase aquæ benedictæ, medius inter duos alios clericos seu ministros, more solito ad altare accedit. Facta aspersione aquæ, ascendit ad altare, illud osculatur in medio, et deinde in cornu epistolæ alta voce recitat antiphonam *Hosanna* manibus junctis et absque signatione, ut supra dictum est n. 23 ad 2; tum eadem alta voce consequenter dicit *Dominus vobiscum*, orationem, lectionem et graduale; deinde manens in cornu epistolæ, sed inclinatus versus crucem altaris, submissa voce recitat *Munda cor*, *Jube*, et *Dominus sit in corde meo;* tum erectus alta voce legit evangelium, cum *Dominus vobiscum* ante illud, signatione solita, et osculo libri in fine dicendo *Per Evangelica dicta,* sed sine incenso. Tum manibus semper junctis dicit *Dominus vobiscum*, orationem, præfa-

tionem, ad *Sanctus* se inclinando versus crucem altaris, ad *Benedictus* se erigendo et signando ut in missa. Deinde subjungit quinque alias orationes.

2° Aspersis et incensatis palmis, ut supra n. 23 ad 4 dictum est, dicit *Dominus vobiscum* et sequentem orationem, qua recitata sermonem solemnitati congruum habere potest.

3° Deinde sacerdos accepta palma ex altari vel ab alio sacerdote, si adsit, et huic palma data, ut dictum est supra n. 23 ad 5, accedit ad cornu epistolæ, et recitat antiphonas *Pueri Hebræorum*; quibus dictis ad medium altaris regreditur, facta cruci inclinatione se vertit ad populum, et palmas distribuit. Completa distributione lavat manus ad cornu epistolæ, et deinde ibidem dicit *Dominus vobiscum* et ultimam orationem.

4° Recitata oratione palmam accipit, ad medium altaris accedit, facta cruci inclinatione, vertit se ad populum, et in medio altaris dicit *Procedamus in pace;* descendit in planum, ibi altari reverentiam renovat, et bireto se cooperiens, procedit ad processionem; in qua præcedit crucifer, et deinde sequitur sacerdos, medius inter duos clericos seu ministros, alta voce et alternatim cum iisdem, si fieri possit. antiphonas recitans. In processione servantur eadem, quæ supra n. 23 ad 6 dicta sunt. Ad portam ecclesiæ duo clerici seu ministri intrant in ecclesiam, ibique alta voce recitando, omnia peraguntur ac in aliis ecclesiis. Cum processio redierit ad altare, sacerdos facta altari reverentia, ad planum in cornu epistolæ accedit, ibi palmam et pluviale deponit, et accipit manipulum et casulam ad missam celebrandam, in cujus fine legit evangelium s. Joannis.

5° Si in minoribus Ecclesiis cantores adsint, possunt cantare antiphonam *Hosanna*, graduale, *Sanctus*, antiphonas *Pueri Hebræorum* infra distributionem palmarum, et ea, quæ infra processionem præscribuntur. Eo casu sacerdos similiter cantat orationes, lectionem, evangelium et præfationem, sed omnia in cornu epistolæ. Antiphonas autem *Pueri Hebræorum* eo casu recitare non debet, ita ut post acceptam suam palmam, easdem aliis immediate distribuere incipiat.

DE MISSA PRIVATA ET SOLEMNI IN DOMINICA PALMARUM.

26. In omnibus missis sive privatis sive solemnibus una tantum dicitur oratio, omissa imperata, et etiam commemoratione simplicis, si in officio facta fuerit. Si missa celebretur coram ss. Sacramento exposito, hujus commemoratio in missa privata omitti, et in solemni sub unica conclusione fieri debet.

2. In missis privatis et etiam solemnibus, quibus non præmittitur benedictio palmarum, in fine legitur evangelium benedictionis palmarum *Cum appropinquasset*; in illis autem, sive privatis, sive solemnibus, quibus benedictio palmarum præmittitur, in fine evangelium s. Joannis dicitur.

3. In missa privata tota passio ad cornu evangelii est legenda (1). Adeoque sacerdos, lectis graduali et tractu, facta in medio altaris debita reverentia et prætermisso *Munda cor* etc. mox ad cornu evangelii accedit, ibique manibus junctis, omissis *Dominus vobiscum* et *Sequentia* etc., absolute incipit *Passio Domini nostri* etc. non signando librum neque seipsum : et non respondetur *Gloria tibi Domine.* Ubi notatur esse genuflectendum, flectit utroque genu cum capitis inclinatione, facie ad librum conversa, tempore unius orationis dominicæ, meditans mortem Domini. Cum pervenerit ad partem, quæ in missa solemni tono evangelii est cantanda, accedit ad medium altaris, ibique more solito recitat *Munda cor*, *Jube*, et *Dominus sit* etc. deinde redit ad missale, et absolute incipit reliquam partem *Altera autem die*, in cujus fine librum osculatur, scilicet ad initium hujus ultimæ partis, dicit *Per Evangelica dicta*, et respondetur *Laus tibi Christe.*

4. Post benedictionem palmarum infra processionem rami benedicti et ornati inter candelabra altaris poni possunt.

5. In missa solemni, dum subdiaconus in epistola cantat *Ut in nomine Jesu* etc. genuflectunt omnes, etiam celebrans

(1) S. R. C. 26 Nov. 1644, n. 1375-1523, et 4 Aug. 1663, n. 2094-2241, 1.

cum diacono, nisi legat, et permanent genuflexi usque ad *Inferorum* inclusive (1).

6. Iidem debent esse diaconus et subdiaconus in benedictione palmarum et missa sequente, etiamsi palmarum benedictio pontificaliter fiat (2).

27. Passio in missa solemni a tribus diaconis seu sacerdotibus diaconorum vice fungentibus, distinctis a diacono et subdiacono missæ, cantanda est (3). Ubi tres diaconi seu sacerdotes non inveniuntur, tunc a celebrante, diacono et subdiacono cantari potest, uti auctores censent (4), usus in pluribus ecclesiis obtinet, et ex sequente casu recte deducitur : si enim celebranti et duobus aliis, qui non sunt ministri sacri, cantari liceat; idem celebranti, diacono et subdiacono permitti dicendum est, etiamsi subdiaconus in ordine diaconatus vel sacerdotii non sit constitutus. Defectu sacrorum ministrorum cantari permittitur a celebrante et duobus (5) cantoribus, qui, licet in majoribus constituti non sint ordinibus, clerici tamen et superpelliceo induti esse debent : ab organista autem, etiamsi sit clericus vel etiam subdiaconus cantari non potest (6) ; et passionem, vel ejus solam turbarum partem a laicis cantari, tanquam abusus a S. R. C. reprobatur (7). In minoribus ecclesiis passio quandoque a celebrante tantum legitur, diacono cantante solam partem, quæ in tono evangelii est cantanda. Circa hæc notanda sunt sequentia.

1. Si passio cantetur a tribus diaconis, hi, dum epistola et tractus cantantur, induunt amictum, albam, cingulum, manipulum et stolam ordinariam transversam violacei coloris, et circa finem tractus ad altare accedunt : antecedit cæremoniarius, sequitur ille, qui evangelistæ personam agit,

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 21, n. 13. Vid. tom. I, n. 116 et 117.
(2) S. R. C. 25 Sept. 1852, n. 5180, 1.
(3) Cærem. Ep. I, 2, c. 21, n. 14.
(4) Merati p. 4, tit. 7, n. 30, in fine, aliique.
(5) S. R. C. 10 Jan. 1852, n. 5166, 2.
(6) S. R.. 22 Mart. 1862, n. 5318, 10.
(7) 16 Jan. 1677, n. 2659-2811, 8, et 17 Jun. 1706, n. 3596-3745.

deinde qui turbarum, et ultimo qui Christi; omnes cum missalibus ante pectus, si quisque suo utatur, nisi ad altare parata habeantur, vel solus evangelista cum missali, si omnes eodem utantur; sequentibus tribus acolythis manibus junctis. Ad altare genuflectunt, qui evangelistæ personam gerit, a dextris; qui Christi, in medio; et qui turbarum, a sinistris; et acolythi post illos : non dicunt *Munda cor*, nec petunt benedictionem, sed factà genuflexione, sine ceroferariis accedunt ad locum, ubi evangelium cantari solet : ibi stant in linea recta, qui evangelistæ personam refert, a dextris; qui Christi, in medio; qui turbarum, a sinistris, saltem si tribus libris utantur; si autem uno eodemque libro utantur, tunc ille, qui evangelistæ personam gerit, medium locum tenere potest, quia plura cantare debet, et dextrum, qui Christi personam refert (1). Acolythi tenent libros, et stant facie ad diaconos conversa; si unus tantum liber adhibeatur, eumdem alternatim tenere possunt : si libri super legilia ponantur, eorum quilibet manus ad respectivum legile apponit, quasi librum tenens. His dispositis, ille, qui evangelistæ locum tenet, non præmittendo *Dominus vobiscum*, et absque incensatione et signatione, absolute incipit *Passio Domini nostri* etc., et cantat omnia signata littera *C*, qui Christi personam gerit signata †, et qui turbarum signata littera *S*. Dum cantatur *Emisit spiritum*, omnes, etiam acolythi, genuflectunt utroque genu tempore unius orationis dominicæ in loco suo, diaconi versus suum librum, si liber super legile ponatur, et reliqui versus crucem altaris. Primo surgente evangelista, omnes surgunt. Absoluta passione usque ad partem, quæ a diacono missæ est cantanda, tres diaconi cum acolythis discedunt eodem ordine et modo, quo venerunt.

Dum passio a diaconis cantatur, celebrans eamdem in cornu epistolæ submissa voce legit, aliquantulum conversus ad diaconos passionem cantantes, assistentibus diacono et subdiacono ut ad introitum missæ. Dubitatur, an celebrans

(1) Vid. Merati p. 4. tit. 7, n. 30; Cavalieri tom. 4, dec. 261, n. 9.

cum assistentibus genuflectere debeat, dum legit *Emisit spiritum* (1) : quisque usum suæ ecclesiæ sequi potest : sed quamvis celebrans cum suis assistentibus genuflectat, omnes tamen alii tantum genuflectunt, dum prædicta in passione cantantur. Lecta passione a celebrante usque ad partem, quæ a diacono missæ cantanda est (2), celebrans cum assistentibus se vertit ad cantantes passionem, et se sistunt celebrans ut in missa, dum cantatur evangelium, diaconus ad sinistram celebrantis, et subdiaconus ad sinistram diaconi. Dum cantatur *Emisit spiritum*, genuflectunt in locis suis (3), scilicet in cornu epistolæ, facie ad altare conversa, celebrans in loco in quo consistit, diaconus a dextris ejus, et subdiaconus a dextris diaconi.

Dum passio et evangelium cantantur, omnes stant detecto capite et cum palmis in manibus dextris, exceptis cantantibus passionem et acolythis ex silentio cæremonialis Ep. (4). Celebrans, diaconus et subdiaconus palmam etiam tenent; scilicet sinistra, dum celebrans passionem legit, et deinde dextra, altera super pectus posita (5); cantata autem passione usque ad illam partem, quæ a diacono cantatur, palmam deponunt. Deinde cum diaconus incipit evangelium *Altera autem die*, omnes, et etiam celebrans, eam resumunt exceptis diacono, subdiacono et acolythis, qui sunt impediti. Alibi neque infra consecrationem, neque in accessu ad altare aut discessu palmæ tenentur (6).

2. Si passio a celebrante, diacono et subdiacono cantetur, celebrans cantat signata † in cornu evangelii (7), et quæ ab aliis cantantur, submissa voce legit; diaconus a dextris, et subdiaconus a sinistris diaconi, se sistunt juxta se invicem in plano ad cornu evangelii, et eodem modo ut alias evan-

(1) Vid. Cavalieri tom. 4, dec. 263, n. 6 et 7.
(2) Merati p. 4, tit. 7, n. 31.
(3) Cærem. Ep. lib. 2, c. 21, n. 16.
(4) Lib. 2, c. 21, n. 15; Merati tom. I, p. 4, tit. 7, n. 31.
(5) Merati loco cit.
(6) Cærem. Ep. lib. 2, c. 21, n. 20.
(7) S. R. C. 12 Mart. 1836, n. 4628-4777, 2.

gelium cantari solet; diaconus cantat signata littera *C*, et subdiaconus signata littera *S*. Si diaconus et subdiaconus utantur planetis plicatis, eas ante passionem deponunt; diaconus autem stolam latiorem assumere non debet, sicut nec tres diaconi cantantes passionem, qui tantum stola ordinaria utuntur. Subdiaconus, si in ordine diaconatus aut presbyteratus sit constitutus, stolam more diaconali induere potest. Post verba *Emisit spiritum*, omnes versus suos libros genuflectunt.

3. Ubi passio non cantatur, sed a celebrante, assistentibus diacono et subdiacono, tantum legitur, diacono cantante solam ultimam partem in tono evangelii; passio in cornu evangelii legenda est, tum quia hæc missa quoad hoc magis assimilatur missæ privatæ quam solemni, tum quia, si a celebrante in cornu evangelii sit cantanda, ut jam dictum est, pariter hoc casu in cornu evangelii legenda esse videtur. Idem dicendum est, si solus sacerdos missam cantet. Eo casu tractus infra lectionem passionis a cantoribus, si habeantur, cantari solet.

28. Absoluta passione usque ad illam partem, quæ in tono evangelii est cantanda, celebrans ad medium altaris accedit, et recitat *Munda cor, Jube Domine, Dominus sit* etc.; subdiaconus librum transfert, si tribus diaconis passionem cantantibus, celebrans passionem in cornu epistolæ legerit; et celebrans in cornu evangelii (1) legit ultimam partem ut in missa privata, sine osculo libri in fine. Interim diaconus, deposita planeta plicata, si ea utatur, et assumpta stola latiori, ponit librum evangeliorum super altare; deinde ministrat incensum more solito, recitat *Munda cor*, petit benedictionem, et cantat reliquam partem passionis, ut alias evangelium; non tamen præmittit *Dominus vobiscum*, neque *Sequentia*, neque signat seipsum aut librum; incensat autem librum, antequam incipiat, et in fine celebrantem ut alias. Celebrans interea stat in cornu epistolæ, in fine librum in initio hujus ultimæ partis osculatur, et dicit *Per Evangelica*

(1) S. C. R. 28 Sept. 1630, n. 732-879, 3.

dicta. Respondetur etiam *Laus tibi Christe.* Acolythi ut alias infra evangelium, sed sine luminaribus, manibus junctis assistunt.

Prædicta etiam servantur aliis diebus, in quibus passio legitur aut cantatur.

Convenit, non autem requiritur, ut omnes versus tractus in choro cantentur (1).

DE OFFICIO DIVINO TRIDUI SACRI MAJORIS HEBDOMADÆ.

29. In postremo triduo majoris hebdomadæ ecclesia exequias mortis Christi Domini celebrat (2). Quapropter in hoc officio idem fere servatur ordo, ac in officio defunctorum. Omittuntur *Deus in adjutorium*, invitatorium, hymni, *Gloria Patri* etc., non tam mysterii causa quam ratione servandi antiquam divini officii formam, cujus simplicitas maxime convenit passioni et morti Christi celebrandæ.

Altare infra officium hujus tridui floribus, imaginibus aut sanctorum reliquiis ornari nequit; et super illud nihil aliud præter crucem et sex candelabra ex materia obscura cum candelis ceræ communis ponere licet; feria sexta altare et pavimentum etiam penitus denudata esse debent. Ad matutinum tenebrarum sex candelæ altaris sunt accendendæ : item quædam candelæ accenduntur infra parvas horas feriæ quintæ et vesperas cujusque diei; non autem infra parvas horas feriæ sextæ et sabbati, neque infra completorium nisi sabbati sancti (3).

Si in altari, ad quod fit officium tenebrarum, sit tabernaculum ss. Sacramenti, illud ad aliud sacellum, si commode fieri possit, ante matutinum tenebrarum est transferendum. In hoc sacello lampas continuo ardere debet. Ostium tabernaculi, a quo ss. Sacramentum amovetur, apertum relin-

(1) Merati tom. I, p. 4, tit. 7, n. 31.
(2) Rupertus et alii post eum.
(3) Gavantus tom. 2, sect. VI, c. 13, n. 29.

quendum est, ne adoretur, quod ibi non est. Prima tantum die finito matutino in tabernaculum reponitur (1).

30. In officio hujus tridui ante initium omnium horarum usque ad nonam sabbati signum crucis ad prima verba antiphonæ vel psalmi formatur, ut alias fit ad *Deus in adjutorium*.

Si matutinum feriæ quintæ immediate dicatur post completorium feriæ quartæ, tunc bis dicenda sunt *Pater*, *Ave* et *Credo*, semel pro fine completorii et semel pro initio Matutini feriæ quintæ (2); duobus autem sequentibus diebus semel tantum dicitur ad initium matutini : in fine enim horarum hujus tridui non dicitur *Dominus vobiscum*, nec *Pater noster*, nec quidquam aliud, quia nulla rubrica id significat, et quæ dicenda sunt, satis aperte describuntur (3). Ante officium tamen oratio *Aperi Domine*, et post illud *Sacrosanctæ* ut alias dicitur.

Oratio horarum dicitur ab officium faciente, non stante ut alias, sed genuflexo et capite aliquantulum inclinato, ad imitandum Christum Dominum in horto (4). *Pater*, *Ave* et *Credo* ante initium horarum, item *Pater* ante lectiones, et similiter versus et cantica *Magnificat* et *Benedictus* dicuntur stando; psalmi cum antiphonis et lectiones sedendo; in fine cum incipitur *Christus factus est*, omnes genuflectunt usque ad finem horæ, quæ dicitur (5). Psalmi et antiphonæ terminantur cum modica inflexione vocis. Ad primam autem, tertiam, sextam, nonam et completorium omnes psalmi successive dicuntur, ac si essent unus et idem psalmus.

31. Officium matutinum hujus tridui dicitur *tenebrarum* a tenebris noctis, qua olim officium fiebat : nunc autem matutinum feriæ quintæ dicitur in choro feria quarta, postquam sol suum medium cursum inter meridiem et occasum per-

(1) Merati tom. 2, s. VI, c. 13, n. 1 et 8.
(2) S. R. C. 3 Sept. 1672, n. 2444-2596.
(3) Gavantus tom. II, sect. 6, c. 13, n. 20.
(4) Cærem. Ep. lib. 2, c. 22, n. 14; Gavantus loco cit.
(5) Vid. tom. II, n. 375 et seq.

fecit, et duobus sequentibus diebus sole occidente (1). Hujus anticipationis ratio habetur in desuetudine vigiliarum plebis : his enim cessantibus, officium tenebrarum anticipatum est, ut populus eidem interesse posset.

Ad officium tenebrarum parandum est candelabrum triangulare et ligneum ante altare in cornu epistolæ, seu ubi epistola cantatur, cui quindecim candelæ ex cera communi pro numero psalmorum matutini et laudum imponuntur : quæ candelæ, si fieri possit, quotidie renovandæ sunt. Post finem cujusque psalmi una extinguitur in candelabro triangulari, incipiendo ab inferiori in cornu evangelii, et deinde a cornu epistolæ alternatim. Sex candelæ super altare positæ extinguuntur, dum canticum *Benedictus* dicitur, incipiendo a versu *Ut sine timore* etc. (2), et ad quemlibet versum unam extinguendo candelam, inchoando a cornu evangelii, et deinde alternatim a cornu epistolæ, ita ut in ultimo versu ultima extinguatur candela. Pariter infra *Benedictus* lampades et luminaria per ecclesiam extinguuntur, præterquam ante tabernaculum ss. Sacramenti. Dum antiphona post *Benedictus* repetitur, suprema candela, accensa in candelabro relicta, sub altari in cornu epistolæ vel retro altare absconditur, ita ut lumen non appareat : incepto fragore statim profertur, et adhuc accensa super candelabrum reponitur ; deinde paulo post extinguitur, et candelabrum removetur. Hæc candelarum extinctio considerari potest ut vestigium antiquitatis, quando, cum officium de nocte fieret, lumina erant necessaria, quæ qua proportione lucescebat, extinguebantur præter unum, quod ardebat ante ss. Sacramentum : mystice autem significatur cæcitas judæorum, derelictio Christi, etc. Item candela abscondita denotat Christum sepultum, et ejus revelatio Christi resurrectionem.

In fine laudum finita orationis conclusione fit levis et modestus fragor seu strepitus, manu scabellum seu librum per-

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 22, n. 3 et 17.
(2) Cærem. Ep. lib. 2, c. 22, n. 11.

cutiendo, primo a cæremoniario et alias a faciente officium, et tum similiter ab aliis, sed a solis clericis, in signum discessus; producta autem candela accensa omnes cessare debent. Per hunc fragorem mystice significatur naturæ motus in morte Christi.

32. De reverentia cruci altaris triduo sacro facienda varii varia scripserunt. Manifestum est, illis, qui alio tempore ante crucem genuflectunt, ut tom. I, n. 119, dictum est, hoc triduo esse genuflectendum. Plures etiam censuerunt, omnes qui cæteroquin cruci profundam tantum faciunt reverentiam, prout Episcopus, canonici ecclesiæ cathedralis, celebrans etc. hoc triduo genuflectere debere : genuflexio quidem improbanda non est, ubi est in usu; censuit autem S. R. Congregatio (1) Episcopo, canonicis et celebranti tantum esse *genuflectendum cruci ab initio adorationis feriæ sexta in parasceve usque ad nonam sabbati sancti inclusive.*

33. In hoc triduo sacro retinenda est consuetudo removendi aquam benedictam e vasis ecclesiæ (2).

UBI ET QUA SOLEMNITATE OFFICIUM TRIDUI SACRI EST PERAGENDUM.

34. Prænotandum hic tantum agi de officio missæ, missæ præsanctificatorum, processionis, benedictionis ignis, cerei paschalis, fontis, etc.; non autem de officio horarum canonicarum, quod hoc triduo sicut omnibus aliis diebus fieri debet in omnibus ecclesiis, in quibus officium publice agitur, et in aliis ecclesiis, ut parochialibus, non debet, sed fieri potest ad libitum.

1. In ecclesiis, in quibus ss. Sacramentum non asservatur, non licet feria quinta in cœna Domini missam celebrare, nec in sepulchro ss. Sacramentum asservare (3), nec sequentibus diebus reliquas peragere functiones.

(1) 9 Maji 1857, n. 5241, 5.
(2) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 60.
(3) S. R. C. 14 Jun. 1659, n, 1843-1990.

2. Officium prædictum solemniter fieri potest et debet in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, conventualibus et parochialibus, modo habeatur sufficiens numerus ministrorum. *Solemniter*, id est, cum cantu, cum assistentibus diacono et subdiacono, et cum tribus aut quatuor clericis seu acolythis aliisque ministris in missali requisitis. Quod ita sit, dubium esse nequit quoad ecclesias cathedrales, collegiatas et conventuales; neque dubium esse debet quoad ecclesias parochiales, quandoquidem servitium ecclesiæ parochialis ejusque populus subditus non tantum exigunt, ut officium hujus tridui fiat, sed et rubricæ missalis præscribunt, ut solemniter fiat, nec alicujus arbitrio permittunt, ut minus solemniter peragatur, ut ex discendis patebit : cum enim Bened. XIII permittat, ut in ecclesiis parochialibus, in quibus defectu ministrorum solemniter fieri nequit, servetur memoriale rituum pro minoribus ecclesiis parochialibus editum, supponit etiam, in ecclesiis parochialibus, habito sufficienti numero ministrorum, officium solemniter esse peragendum.

In aliis ecclesiis nec cathedralibus, nec collegiatis, nec conventualibus, nec parochialibus, aut aliis, in quibus officium publice non agitur, officium hujus tridui non quidem debet, sed fieri potest; nihil enim obstare videtur, modo fiat solemniter et cum sufficienti numero ministrorum.

3. In ecclesiis parochialibus, in quibus prædicto modo solemni officium hujus tridui defectu ministrorum peragi nequit, sed haberi possunt tres quatuorve saltem clerici, sacræ functiones feriis quinta et sexta ac sabbato peragendæ sunt, servata forma parvi ritualis S. M. Bened. XIII anno 1725 jussu editi (1). Quoad alias parochias, quæ clericis destituuntur, locorum ordinarii indulgere valent ob populi commoditatem, ut parochi (petita quotannis venia) feria quinta in cœna Domini missam lectam celebrare possint, priusquam in cathedrali vel matrice conventualis incipiat, quamvis ob clericorum defectum reliquæ ecclesiasticæ functiones præscriptæ eadem et sequentibus feriis peragi ne-

(1) S. R. C. 28 Jul. 1821, n. 4433-4583, 1, et 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 1.

queant (1). Notandum autem, prædictam facultatem præcipue concessam esse intuitu communionis paschalis, ut nempe parochiani infra missam de manu celebrantis communicare valeant, adeoque verosimiliter non extendi ad ecclesias, in quibus communio paschalis non percipitur. Sic S. R. Congregatio (2) rescripsit, quod in ecclesiis, ubi functiones majoris hebdomadæ fieri nequeunt, feria quinta in cœna Domini missa lecta celebrari non possit : et si hujusmodi ecclesiæ sint regulares, superior celebret in privato oratorio ad ministrandam religiosis communionem; et si desit oratorium, fiat in ecclesia januis clausis. Aliæ autem functiones ecclesiasticæ in ecclesiis, in quibus tres aut quatuor clerici haberi nequeunt (3), absque speciali indulto Apostolico nec fieri debent, nec possunt : quia desunt ea, quæ ad solemnitatem aut saltem decentiam requiruntur. Adeoque ibidem neque ss. Sacramentum in sacello asservatur, neque feria sexta fit missa præsanctificatorum, neque sabbato sancto benedicitur ignis, cereus, fons baptismalis, aut missa celebratur (4). In hoc casu aqua baptismalis benedicta ex ecclesiæ matricis fonte est suscipienda (5).

35. An ministri et cantores laici numerum et officium clericorum supplere possunt?

R. Rubricæ missalis, cæremonialis, et memorialis ministros quidem vocant acolythos et clericos, sed sicut ex communi usu laici in missa officioque solemni munere acolythorum fungi solent; ita eadem ratione ministri laici hæc officia clericorum supplere posse videntur. Quod si ita non esset, officium hebdomadæ sanctæ in plerisque ecclesiis parochialibus ob defectum clericorum cum magno fidelium detrimento in his locis prætermittendum foret. Oportet

(1) Dec. cit. 28 Jul. 1821, approbat. et confirmat. a SSmo D. Pio VII, 31 Jul. 1821.

(2) 31 Aug. 1839, n. 4724-4870, 1 et 2.

(3) S. R. C. 1 Sept. 1838, n. 4691-4837.

(4) Dec. gen. 12 Feb. 1690, n. 3053-3202; 11 Mart. 1690, n. 3055-3204; item 13 Jul. 1697, n. 3284-3433, 1.

(5) S. R. C. 12 Ap. 1755, n. 4103-4252, 3.

autem ut tres, quatuorve ministri adsint, et ad hoc bene instructi. Cantores laici esse possunt.

DE FERIA QUINTA IN CŒNA DOMINI.

36. Missæ privatæ in hac feria quinta nullatenus permittuntur (1), exceptis 1° una in ecclesiis minoribus, de quibus num. 34 dictum est; 2° una propter infirmos præter solemnem, sed arbitrio Episcopi tantum (2); 3° casu, quo occurrit festum de præcepto, de quo vide tom. II, n. 280. Decet enim, ut sacerdotes a sacrificando abstineant, sacramque communionem more laicorum accipiant in memoriam, quod Christus Dominus hac die manu propria apostolos communicaverit, et præceperit, ut idem in ejus commemorationem fieret. Præter casus exceptos unica tantum missa solemnis secundum dicta num. 34 fieri potest et debet in unaquaque ecclesia, in qua officium publice agitur, aut quæ subditam plebem habet.

Licet omnes fideles non amplius ut olim ex præcepto secundum antiquum canonem *In cœna Domini. De Consecrat. dist. II, Can. XVII*, hac die communicare teneantur; exigit tamen religio et recolendi mysterii sanctitas, ut omnes sacerdotes et clerici, sicut etiam qui accedunt fideles laici, sacram communionem in hac missa de manu celebrantis accipiant. Sic S. R. Congregatio (3) statuit, ut « antiquus » mos communionis cleri in missa solemni ejus diei... nul» latenus omittatur. » Quinimo sacerdotes, diaconi et subdiaconi missæ pontificali et sacrorum oleorum benedictioni assistentes, licet non sint de gremio ecclesiæ cathedralis (4), item quicumque adscripti alicui ecclesiæ in eadem s. com-

(1) S. R. C. 19 Dec. 1654, n. 1599-1746; 20 Mart. 1762, n. 4160-4309; 22 Dec. 1770, n. 4204-4353.
(2) S. R. C. 27 Mart. 1773, n. 4212-4361, 9.
(3) Dec. gen. 15 Sept. 1692, n. 3140-3289, et 12 Sept. 1716, n. 3743-3893.
(4) S. R. C. 15 Sept. 1657, n. 1699-1846, et 23 Sept. 1837, n. 4666-4815, 1.

munionem in cœna Domini de manu celebrantis sumere tenentur (1). Clerici tamen alicui ecclesiæ non adscripti, ad communicandum in missa cœnæ Domini obligati esse non videntur, tum quia decreta tantum agunt de adscriptis, tum quia, sicut iisdem liberum est ad missam in cœna Domini accedere, sic etiam iis liberum est communicare vel a communione abstinere.

37. *Missa.* Color paramentorum officii hujus diei est violaceus, color autem missæ albus : adeoque oportet ut paramenta altaris infra solam missam sint alba, sed pretiosiora, uti convenit. Velum crucis altaris, processionis, lotionis pedum si tunc adhibeatur, violacei coloris esse debet (2); velum autem crucis altaris, in quo missa celebratur, albi coloris (3), nisi sit consuetudo colorem veli non mutandi (4). Candelæ albæ ad altare infra missam adhibendæ sunt. Violacea antipendia minorum altarium usque ad denudationem post missam relinqui possunt. *Vid. Praxis Pontif. tom. III, n.* 48.

Diaconus et subdiaconus in hac missa utuntur dalmatica et tunicella, quia planetæ plicatæ non sunt in usu, nisi in colore violaceo et nigro.

Ante missam super patenam duæ magnæ ponendæ sunt hostiæ; utraque est consecranda, sed alterutra reservanda in feriam sextam sequentem. Super credentiam præter alia requisita alter præparandus est calix amplus et pretiosus cum palla et patena, alboque et pulchriori velo coopertus; item pulcherrimum velum humerale præter illud subdiaconi, si fieri possit, ad tegendos humeros celebrantis in processione.

In missa omittitur ps. *Judica*, item *Gloria Patri* ad introitum et *Lavabo*. Ad offertorium utraque hostia cum patena elevatur, et offertur : facta oblatione, hostia reservanda

(1) Dec. gen. 12 Sept. 1716, n. 3743-3893; item 27 Sept. 1608, n. 4204-4353; 19 Sept. 1654, n. 1587-1734, 1, et 22 Dec. 1770, n. 4204-4353.
(2) S. R. C. 16 Nov. 1649, n. 1466-1613, 4.
(3) S. R. C. 20 Dec. 1783, n. 4265-4414, 4.
(4) S. R. C. 11 Feb. 1764, n. 4173-4322, 2.

ponitur inter calicem et alteram hostiam, ibique relinquitur, donec post sumptionem in calicem ponitur (1). *Communicantes*, *Hanc igitur*, et *Qui pridie* propria dicuntur. *Agnus Dei* et tres orationes consuetæ ante communionem recitantur more solito, sed pax non datur in detestationem osculi Judæ : adeoque diaconus et subdiaconus, dicto *Agnus Dei*, loca statim permutant.

Infra *Gloria* omnes pulsantur campanæ majores et minores ; et deinceps campanæ et organa silent usque ad intonationem ejusdem hymni in sabbato sancto. Neque interea campanula est pulsanda ad *Sanctus* et elevationem. Populus tamen ad Officia convocatur instrumento ligneo seu crotalo : quo instrumento pariter utendum est ad signum salutationis angelicæ (2) ; hoc in pluribus ecclesiis adhibetur ad *Sanctus* et elevationem feria quinta et sexta, et similiter ad processionem : Cavalieri (3) id laudat ad elevationem, ut excitetur attentio ; juxta plures tamen signum crotali infra officia potius omittendum est, quia talis fragor est inconcinnus, et risum provocat, populusque his diebus satis attentus supponitur, ac similis praxis omittendi signum præscribitur in instructione Clementina pro precibus 40 horarum ; id etiam conforme videtur missali quod nihil dicit de crotalo, et memoriali rituum, quod præscribit crotalum pro convocatione populi et salutatione angelica, et non pro aliis (4). Silent campanæ in signum luctus mortis Domini ; et cum campanæ prædicatores significent, mystice figuratur silentium et fuga apostolorum in passione Domini. Notandum regularibus, et proinde etiam rectoribus minorum ecclesiarum, ne eorum campanæ post silentium campanarum parochialis vel matricis ecclesiæ pulsentur (5).

38. *Missa ad communionem.*

(1) Rub. ritu celeb. m. tit. II, n. 3.
(2) Memoriale rituum.
(3) Tom. 4, dec. I, n. 4.
(4) Merati tom. 1, p. IV, tit. VIII, n. IV; Bauldry p. 4, c. 9, art. 2, n. 3.
(5) S. R. C. 19 Dec. 1671, n. 2422-2374, 6, et 9 Maji 1705, n. 3573-3722, 3.

Rub. missalis. *Sacerdos... ante ablutionem digitorum ponit Hostiam reservatam in alio Calice, quem Diaconus palla et patena cooperit, et desuper velum expandit, et in medio Altaris collocat. Deinde fit Communio, et completur Missa. Sacerdos autem genuflectit, quandocumque accedit, vel recedit a medio Altaris, vel transit ante Sacramentum in Calice reservatum : et cum dicere debet* Dominus vobiscum, *non vertit se ad populum in medio Altaris, ne terga vertat Sacramento, sed a latere Evangelii, et in fine ibidem dat benedictionem, et non perficit circulum.*

S. Sanguine diligentius sumpto, ne aliquid circa labium calicis remaneat, celebrans calicem super corporale versus cornu evangelii deponit, et subdiaconus eum palla cooperit. Tum diaconus ad dextram celebrantis accedit, et subdiaconus ad sinistram ejus. Interim cæremoniarius vel alius sacer minister, et horum defectu subdiaconus affert alium calicem de credentia. Eodem deposito super altare ante diaconum, hic ab eo aufert velum, pallam et patenam. Deinde ab omnibus genuflexione facta, diaconus dextra eumdem calicem ante celebrantem super medium corporalis sustinet; et celebrans, sinistra super corporale posita, dextra in eumdem s. Hostiam reservatam reverenter reponit : deinde diaconus calicem deponit super corporale in medio versus tabellam, ut locus pyxidi relinquatur; omnes genuflectunt; et celebrante paululum e medio recedente, diaconus stans in medio altaris, calicem prius palla, deinde patena inversa, et tum velo albo cooperit. Hic ordo, qui a Merati et aliis proponitur, tanquam conformis rubricis præfatis missalis, cæremonialis Ep. (1) et memorialis rituum, servandus est. Notandum tamen 1° Collectionem particularum cum patena super corporale fieri non posse ante sumptionem calicis, s. Hostia reservanda adhuc super corporale posita; sed esse faciendam, postquam S. Hostia in alium calicem missa, seu distributio sacræ communionis facta sit (2); et si quæ fuerint

(1) Lib. 2, c. 23, n. 5 et 6.
(2) Rub. miss ritu celeb. m. tit. X, n. 6.

fragmenta, hæc in calicem missæ mittenda esse; 2° anteriorem plicaturam corporalis non esse revolvendam, licet calix velo cooperiatur, ut locus pyxidi remaneat, sed velum calici prudenter esse imponendum, ne attingat locum, ubi s. Hostiæ positæ fuerunt. Si altare vel corporale non sit satis amplum, calix facta communione velo tegi potest. Cum diaconus calicem cooperuerit, collocat pyxidem ante calicem versus cornu epistolæ, eamque aperit, et fit communio. Deinde missa absolvitur uti exposito ss. Sacramento.

39. *Locus pro asservando s. Calice.*

Rub. *Hodie paretur locus aptus in aliqua capella Ecclesiæ, vel Altari, et decenter, quoad fieri potest, ornetur cum velis et luminibus, ubi Calix cum Hostia ut supra reservata reponatur.*

Locus ille juxta consuetudinem vocatur sepulchrum ; intra ecclesiam esse debet, sed distinctus ab altari, in quo celebratur, ad faciendam processionem præscriptam. Super altare illius loci ponenda sunt 1° corporale extensum, 2° sex candelabra cum cereis albis, et 3° in medio candelabrorum in eminenti loco capsula, interius exteriusque eleganter elaborata, cum corporali in ejus fondo extenso, ad recondendum s. Calicem. Antipendium et omnia ornamenta alba esse debent. Locus et altare ornanda sunt, quo pulchrius magnificentiusque fieri potest, cum velis seu cortinis albis, multis luminibus seu lampadibus, ac floribus. Apponenda autem non sunt crux, neque velum album, quod e magna cruce descendens cooperiat Eucharistiam (1), neque sanctorum reliquiæ aut imagines, quamvis repræsentantes cœnam, passionem aut sepulchrum Christi Domini, ne mentes fidelium distrahantur, et ab adoratione avertantur ; neque adhibendi panni nigri, qui ss. Sacramento non conveniunt (2): locus enim non nisi abusive sacrum sepulchrum appellatur, quia Christus ibidem non ut mortuus repræsentatur, sed ipsi quasi thronus erigitur, ut a christianis honoretur et adoretur iisdem diebus, quibus a judæis maximis affectus est opprobriis.

(1) S. R. C. 8 Aug. 1835, n. 4617-4766, 1.
(2) S. R. C. 21 Jan. 1662, n. 1999-2146.

Notandum 1. has rubricas esse de præcepto, ita ut nec etiam missam solemnem in cœna Domini celebrare liceat in ecclesia, in qua ss. Sacramentum in aliquo altari vel alio loco decenti non reponitur, nec asservatur (1). Si locus a prædonibus in nocte non satis tutus esset, sacer calix circa vesperam in tabernaculum solitum deferri, et mane feria sexta ad sacellum referri posset.

2. Curandum esse parocho, ut assidue adsint, qui orent ante ss. Sacramentum in sacello, utque decens cereorum numerus in eo colluceat (2).

3. Sacrum calicem juxta sequentes rubricas missalis, cæremonialis Ep. (3) et decretum S. R. C. (4) in capsulam, quæ clauditur et clave obseratur, reponendum esse. Attamen his rubricis non servatis, calix velo coopertus in his locis communiter exponi solet, et ubi de nocte vigiliæ non aguntur, ad vesperam in tabernaculo clauso reconditur.

4. In Sacello, in quo ss. Sacramentum asservatur, reliquiam s. Crucis publicæ venerationi exponendam non esse (5).

40. *Processio.*

Rub. *Finita Missa, accenduntur intorticia, et fit Processio more solito, alio tamen Subdiacono parato Crucem ferente. Celebrans indutus Pluviali albo, stans ante Altare, imponit incensum in duobus thuribulis absque benedictione; deinde in medio genuflexus, cum altero incensat ter Sacramentum : et accepto Calice cum Sacramento de manu Diaconi stantis, et cooperto extremitatibus veli, quo ejus humeri teguntur, procedit medius inter eumdem Diaconum a dextris, et Subdiaconum a sinistris sub baldachino, duobus Acolythis Sacramentum continue incensantibus usque ad locum præparatum, ubi pro crastino servandum est. Interea dum fit processio, cantatur hymnus,* Pange lingua gloriosi Corporis mysterium. *Cum autem ventum fuerit ad locum paratum, Diaconus genuflexus a Sacerdote stante*

(1) S. R. C 28 Mart. 1775, n. 4229-4378, 17.
(2) Memoriale rit. pro min. eccl. tit. IV, c. 2, § IV, n. 11.
(3) Lib. 2, c. 33, n. 13.
(4) 14 Feb. 1705, n. 3561-3710, 7.
(5) S. R. C. 12 Mart. 1836, n. 4628-4777, 5.

accipit Calicem cum Sacramento, et ponit illum primo super Altare, ubi a Sacerdote genuflexo incensatur, ut supra : deinde reponit in capsula.

Finito evangelio in fine missæ, celebrans, diaconus et subdiaconus ad medium altaris accedunt, flectunt unico genu, et tum unus post alium, præcedente subdiacono, per gradus laterales cornu epistolæ in planum descendunt, ubi omnes deponunt manipulum, et celebrans, deposita etiam casula, pluviali albo induitur. Deinde celebrans aperto capite et junctis manibus, medius inter diaconum et subdiaconum pluviale elevantes, per planum accedit ad medium altaris ante infimum gradum, ubi genuflexione utriusque genu cum capitis inclinatione facta, surgit, et stans paululum versus cornu evangelii, imponit incensum sine benedictione in duo thuribula vel simul, vel in unum post alterum, ministrante diacono sine osculis : tum genuflexus cum alterutro ex duobus thuribulis ss. Sacramentum triplici ductu incensat. Incensatione facta, celebranti per diaconum vel cæremoniarium imponitur velum humerale, quod ligaminibus vel aciculis firmatur, ne decidat. Tum omnes surgentes, ad altare ascendunt, celebrans cum subdiacono a sinistris flectit utroque genu in supremo gradu seu suppedaneo altaris; diaconus autem usque ad altare progreditur, flectit unico genu, mox surgit, et calicem accipit sinistra infra nodum et dextra ei imposita, ne quid decidat; tum se vertit, per partem quæ cornu evangelii respicit, ad celebrantem, cui ipse diaconus stans reverenter tradit calicem, quem celebrans adhuc genuflexus accipit sinistra ad nodum et dextra posita super calicem, super quem diaconus extremitates veli humeralis extendit. Deinde diaconus ante ss. Sacramentum genuflectit, et mox erectus, accedit ad dextram celebrantis, qui, diacono et subdiacono pluviale elevantibus, ascendit ad planum suppedanei, ubi cum iisdem ministris, qui simul ascendunt, se vertit ad populum. Alter subdiaconus indutus amictu, alba, cingulo et tunicella, et ejus defectu clericus superpelliceo indutus, accepta cruce, medius inter duos ceroferarios, tempestive pergit ad planum in medio

chori, ubi in loco ab altari remoto, facie ad altare conversa, expectat, donec processio inchoetur. Dum celebrans cum ss. Sacramento surgit, cantores statim hymnum *Pange lingua* incipiunt, et procedunt ad sacellum, primo subdiaconus cum cruce medius inter ceroferarios, deinde clerici bini et bini cum candelis accensis præmissa genuflexione utroque genu ante ss. Sacramentum, post eos duo thuriferarii ss. Sacramentum continuo incensantes, et postremo celebrans sub baldachino, deferens calicem ante faciem seu superiorem partem pectoris elevatum, medius inter diaconum et subdiaconum, pluviale elevantes. Tenditur ad Sacellum per viam longiorem, sed non extra ecclesiam. Si hymnus *Pange lingua* non sufficiat, retentis duabus ultimis strophis, præcedentes repeti possunt. Cum ad sacellum perventum est, subdiaconus cum cruce et ceroferarii se sistunt in loco distante ab altari, aliquantulum e medio recedentes, ut alii transire queant : clerici se dividunt in duas partes ; juniores, seu qui ante alios in processione incedunt, prope crucem remanent ; alii autem ordine quo incedunt, propius ad altare accedunt : stant omnes facie ad se invicem conversa, et ad adventum sacramenti flectunt utroque genu præter subdiaconum cruciferum et ceroferarios, qui non genuflectunt. Postquam omnes transierint, subdiaconus et ceroferarii se collocant e regione sacelli ; tunc omnes faciem ad altare vertunt, et cantant *Tantum ergo* et *Genitori*, dum interea ss. Sacramentum incensatur et reponitur. Celebrans, diaconus et subdiaconus ascendunt ad altare ; diaconus flectit utroque genu in plano suppedanei versus cornu epistolæ facie ad celebrantem conversa, subdiaconus flectit utroque genu in supremo gradu altaris a sinistris celebrantis, et celebrans consistens in gradu ante suppedaneum tradit calicem diacono genuflexo, remotis prius per eumdem diaconum veli humeralis extremitatibus. Diaconus accepto calice surgit, et conversus ad celebrantem paululum expectat, donec celebrans genuflexus utroque genu ss. Sacramentum adoraverit : deinde diaconus calicem devote collocat super corporale in medio altaris extensum juxta præfatas rubricas

missalis, vel in capsulam juxta cæremoniale Ep. (1). Celebrans interea et subdiaconus ante infimum gradum descendunt, et in eodem flectunt utroque genu; ac statim per subdiaconum vel cæremoniarium velum humerale amovetur, et per ministrum loco opportuno deponitur. Diaconus deposito calice et facta genuflexione unico genu, pariter descendit, et a dextris celebrantis genuflectit. Deinde celebrans cum ministris surgit, stans paululum versus cornu evangelii incensum in alterutrum thuribulum sine benedictione imponit, ministrante diacono sine osculis, et iterum genuflexus ss. Sacramentum ter incensat. Postea diaconus ad altare ascendit, genuflectit, calicem accipit, et in capsulam ponit; iterum genuflectit, et capsulam claudit ac obserat: si vero calix ab initio in capsulam positus fuerit, facta genuflexione capsulam claudit et obserat. In fine oratio de ss. Sacramento non cantatur, neque benedictio cum ss. Sacramento sive ante, sive post, sive infra processionem datur. Capsula clausa, et diacono ad celebrantem regresso, omnes adhuc genuflexi aliquantulum orant, et deinde surgentes, flectunt utroque genu in plano, et via breviori recedunt, præcedentibus thuriferariis, deinde subdiacono cum cruce in medio ceroferariorum, et sequentibus aliis ordine, quo venerunt.

Post processionem vel post vesperas pyxis, in qua ss. Sacramentum in tabernaculo conservatur, reverenter defertur vel ad sacellum, in quo s. Calix asservatur, ut cum eo in capsula retro post calicem recondatur (2), vel præsertim in ecclesiis majoribus, in quibus sacrum Viaticum ad infirmos sæpius deferendum est, potius ad aliud tabernaculum in sacello separato aut in sacristia, ne adoratio per viatici administrationem, si accidat, perturbetur (3). Deinde lampades ecclesiæ extinguuntur, exceptis iis, quæ sunt in sacello ss. Sacramenti.

(1) Lib. 2, c. 23, n. 13. Vid. Merati p. 4, tit. 8, n. 16.
(2) Memoriale rit. pro minoribus eccl. de cœna Dom. c. 2, § III.
(3) S. R. C. 15 Maji 1745, n. 4021-4170; Cavalieri tom. 4, dec. 9, n. 1.

41. *Denudatio altarium.*

Rub. *Postea in Choro dicuntur Vesperæ sine cantu. Et Sacerdos cum ministris denudet Altaria, legendo Antiphonam Psalm.* 21. Diviserunt sibi vestimenta mea : et super vestem meam miserunt sortem, *cum toto Psalmo :* Deus, Deus meus, respice in me.

Olim quotidie post sacrificii celebrationem altaria denudabantur ; nunc autem ex præscripto ecclesiæ id tantum fieri debet feria quinta in cœna Domini, finitis vesperis (1), et ubi vesperæ non dicuntur, finita processione. Significatur denudatio Christi crucifixi.

Ad hanc cæremoniam celebrans, diaconus et subdiaconus manent induti albis, sed sine manipulis ; celebrans autem et diaconus etiam stolam violaceam assumunt. Præcedentibus acolythis sine candelabris, cooperto capite procedunt ad altare, unus post alium. Ad altare bireta deponunt, et debita facta reverentia, celebrans in plano inchoat, et dicit totam antiphonam *Diviserunt* (2), deinde cum ministris alternatim totum psalmum recitat, et in fine antiphonam repetit. Interea omnes stant in choro, et antiphonam et psalmum prosequuntur. Celebrans et ministri incepta antiphona, ad altare ascendunt, illudque psalmum simul recitando denudant, amovendo mappas, antipendium et omnia alia ornamenta, relicta tantum cruce cum candelabris. Denudato summo altari, eodem ordine procedunt ad alia altaria denudanda. Psalmus tamen non est repetendus, licet multa sint altaria, sed morose est recitandus, ut non finiatur, quousque omnia altaria sint denudata. Si multa sint, tunc alii sacerdotes alba et stola induti, alia eodem tempore denudare possunt, psalmum eodem modo recitando. Acolythi et ministri omnia ex choro, credentia et altari tollunt, nihil relinquentes nisi crucem cum candelabris. Altaria nuda manent usque ad mane in sabbato sancto.

Altarium denudationem sequitur in quibusdam ecclesiis

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 23, n. 13.
(2) Merati p. 4, tit. 8, n. 17.

lotio eorumdem altarium, qui ritus a rubricis non est præscriptus, valde tamen antiquus est (1), et laudabiliter ac faciliter, cum nuda sint altaria, fieri potest : hoc tamen notato, quod celebrans et ministri sacri ex præscripto rubricarum missalis altaria denudare, et interea psalmum recitare debeant, non autem lavare; quod si facere velint, postea sit peragendum, vel ab aliis faciendum.

42. *Lotio pedum.* Dicitur mandatum a mandato Christi Domini, vel quia prima antiphona incipit per *Mandatum novum*. Licet dicatur esse mandatum Domini, inde tamen non sequitur, illud per omnes et ubique esse adimplendum, sed sufficere, ut fiat per aliquos aut in præcipuis ecclesiis, ut praxis ecclesiæ satis demonstrat. In omnibus tamen fieri potest ecclesiis : quinimo licet sanctimonialibus sibi invicem lavare pedes, sicut homines faciunt, quia præceptum Christ non tantum ad masculos, sed etiam ad fœminas pertinet, ut constat ex responso Zachariæ Pontificis ad s. Bonifacium Mogunt. Fieri non debet in ecclesiis minoribus, ut patet ex memoriali rituum pro minoribus ecclesiis, in quo hæc cæremonia prætermissa est (2).

Ad faciendam hanc cæremoniam, celebrans, diaconus et subdiaconus ad locum præparatum de more accedunt, præcedentibus thuriferario et ceroferariis cum candelis accensis. Si fiat ad altare, ei debita facta reverentia, celebrans cum diacono et subdiacono ad illud ascendit, illudque in medio osculatur. Deinde diaconus, accepto libro evangeliorum, eumdem ad altare de more defert; incensum more solito imponitur, et reliqua fiunt ut ad evangelium in missa, omisso *Munda cor*. In fine celebrans in cornu epistolæ, ministris post eum adstantibus, dicit *Pater noster* etc. *Vid. Praxis Pontif. tom*. 3, *n*. 72.

Lavandi sunt pedes 13 hominum (3); in hoc autem numero

(1) Bened. XIV, de festis Dom. § 175 et 176; Grancolas comm. hist. in brev. lib. 2, c. 61; Merati tom. 1, p. IV, tit. 8, n. 17.

(2) Vid. Bened XIV, de festis Dom. § 177.

(3) Cærem. Ep. lib. 2, c. 24.

Ecclesia Romana, nihil aliud significare et imitari videtur, quam exemplum Christi lavantis pedes apostolorum (1).

DE SACRIS RITIBUS FERIÆ QUINTÆ IN CŒNA DOMINI SERVANDIS IN MINORIBUS ECCLESIIS.

43. Ut ritus ac sacræ cæremoniæ, quibus alma mater Ecclesia præstantiora nostræ redemptionis indixit recolenda mysteria, in minoribus ecclesiis parochialibus almæ Urbis exacte ac uniformiter exerceantur; ex decreto particularis congregationis a ss. Dom. Benedicto XIII indictæ die 4 Dec. 1724, et a Sanctitate sua confirmato, rectoribus ipsis memoriale rituum pro minoribus ecclesiis editum, proponitur observandum. Similiter a S. R. C. (2) decretum est « ut » locorum Ordinarii, quoad parœcias, in quibus haberi » possunt tres quatuorve saltem clerici, sacras functiones » feriis V et VI ac sabbato majoris hebdomadæ peragi » studeant, servata forma parvi ritualis S. M. Benedicti XIII » anno 1725 jussu editi. » Quod decretum ss. Dom. Pius VII « adprobavit, confirmavitque, atque ut ab omnibus ser- » vetur, typis evulgari præcepit, die 31 Jul. 1821. » Cum autem hoc memoriale editum et approbatum sit pro solis minoribus ecclesiis parochialibus, sine indulto adhiberi nequit in aliis ecclesiis non parochialibus aut oratoriis, sive regularibus sive secularibus (3). Ex hoc memoriali propo-

(1) Merati tom. 1, p. 4, tit. 8, n. 26. Vid. Bened. XIV, de festis Dom. § 182, 183 et 184.

(2) 28 Jul. 1821, n. 4433-4583, 1.

(3) « Memoriale Rituum jussu Benedicti XIII editum permittitur adhi- » bendum pro aliquibus præstantioribus sacris functionibus persolvendis » in minoribus ecclesiis parochialibus. In Diœcesi autem Mechliniensi » plures existunt ecclesiæ non parochiales et oratoria regularium, » fratrum religiosorum et monialium seu fœminarum religiosarum, in » quibus ob defectum, sive ministrorum, sive paramentorum officia » hebdomadæ sanctæ aliaque similia solemniter celebrari nequeunt, » convenienter vero persolvi possunt juxta præfatun parvum Memoriale » Rituum, prou in pluribus ex dictis ecclesiis et oratoriis etiam fieri

nuntur sequentia, et quæ desiderantur, videri possunt num. præc.

Prænotandum est, memoriale tandum præscribere, ut omnia legantur; si tamen cantores habeantur, laudabiliter omnia cantabuntur, uti in aliis ecclesiis.

44. *Missa.* 1° Tres clerici seu ministri, ut dictum est num. 35, superpelliceis induuntur. Ad *Gloria* pulsantur campanæ.

2° Dum celebrans orationes ante communionem dicit, primus clericus calicem vacuum, palla, patena et velo albo coopertum ex credentia ad altare in cornu epistolæ defert. Celebrans sumpto s. Sanguine, calicem missæ palla cooperit, et alterum calicem ponit in medium corporalis, eumque detegit : deinde genuflectit, et alteram hostiam consecratam reponit in calicem, eum cooperit palla et patena inversa, et velum desuper expandit, iterumque genuflectit. Deinde fit communio, qua facta, et dicto *Quod ore sumpsimus*, celebrans se purificat, et missam prosequitur, ac si ss. Sacramentum esset expositum. Sumpta ablutione digitorum, calix missæ a primo clerico ad credentiam defertur. Si vero ministri sint laici, ille in altari relinquitur.

Si unus tantum calix habeatur, tunc s. Hostia reservanda tantum in calicem post ejus ablutionem et extersionem ponitur. Pollex et index in alio vase deinde abluendi sunt (1).

3° In fine missæ cerei in sacello sepulchri accenduntur, baldachinum seu umbella disponitur, et cerei sodalibus vel cultioribus de populo distribuuntur.

II. *Processio.* 1° Celebrans completa missa, ad medium

» solent. Porro nonnullis dubitantibus, num sibi eo Memoriali uti liceret, » et dubia sua exponentibus compositori kalendarii Diœcesani, ipse ad » quæstionem dirimendam, approbante Emo et Rmo Domino Cardinali » Archiepiscopo, ad Sacram Congregationem recurrit, et humiliter ab » eadem exquisivit, An in dictis minoribus ecclesiis non parochialibus » et oratoriis officia hebdomadæ sanctæ aliaque similia juxta Memoriale » Rituum Benedicti XIII persolvi possint? Sacra porro eadem Congre- » gatio re mature accurrateque perpensa rescribendum censuit : *Negative*. » Die 16 Martii 1876. »

(1) Baldeschi fol. 386, nota 3, edit. Casterman 1851.

altaris accedit, genuflectit et per viam breviorem ad planum epistolæ descendit : ibi casulam et manipulum deponit, et pluviale albi coloris accipit; quod si non habeatur, manet in alba cum stola, vel etiam casulam retinet, deposito tamen manipulo (1).

2° Celebrans paratus accedit per planum ante medium altaris; ibi genuflexus in inferiori gradu aliquantulum orat; deinde thus in thuribulum sine benedictione imponit, et ss. Sacramentum incensat; adhuc genuflexus accipit velum humerale, quo accepto accedit ad altare, genuflectit, et calicem accipit sinistra ad nodum et dextra posita super calicem, super quem clericus ambas extremitates veli humeralis extendit.

3° Si non habeantur cantores, ipsemet celebrans ad populum conversus, incipit legere hymnum *Pange lingua*, et statim procedunt 1° deferens vexillum consuetum in delatione ss. Viatici, 2° sodales alicujus confraternitatis, vel pii viri cum luminibus, 3° clericus cum cruce, 4° thuriferarius, 5° celebrans sub baldachino vel umbella, et a sinistris ejus clericus recitans cum celebrante hymnum *Pange lingua*.

4° Cum pervenerint ad sacellum, omnes se disponunt per duas partes, ita ut thuriferarius et celebrans per medium transire possint. Celebrans calicem super altare deponit, et cum debitis reverentiis descendens, velum humerale deponit, thus imponit, et ss. Sacramentum incensat, clericis interea recitantibus *Tantum ergo* et *Genitori*. Deinde calicem in capsulam recondit, eamque claudit, et post brevem orationem in gradu inferiori altaris, medius inter clericos via breviori revertitur. Indutus adhuc pluviali, statim s. Pyxidem e tabernaculo altaris ad sacellum ss. Sacramenti defert, eamque in capsula retro post calicem recondit.

III. *Denudatio altarium*. Celebrans deposito pluviali, stolam violaceam in modum crucis ante pectus aptatam assumit, et cum clericis ad altare accedit, illudque denudat, ut dictum est num. 41, antiphonam et psalmum cum clericis recitando.

(1) Merati p. 4, tit. 8, n. 27; Bauldry p. 4, c. 9, art. 6, n. 3.

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE DOMINI.

45. Rub. Missalis. *Finita Nona, Sacerdos et ministri induti paramentis nigri coloris, sine luminaribus et incenso procedunt ad Altare : et ante illud prostrati aliquamdiu orant. Interim Acolythi unam tantum tobaleam extendunt super Altare. Sacerdos cum ministris facta oratione ascendit ad Altare, et osculatur illud in medio : deinde lector accedit ad legendum Prophetiam in loco, ubi legitur Epistola, et incipit eam sine titulo; quam etiam Sacerdos legit submissa voce apud Altare in cornu Epistolæ.*

1° Hac die non offertur missæ sacrificium, quia non decet, ut Christi passio mystice repræsentetur, dum recolitur, prout realiter peracta est; fit autem missa præsanctificatorum, sic dicta, quia in ea non habetur consecratio, sed communio s. Hostiæ pridie consecratæ.

2° Altare, scamnum et pavimentum penitus denudata esse debent; et in altari nihil apponi potest præter crucem coopertam velo violaceo, et præter candelabra materiæ obscuræ et non argenteæ cum cereis communibus, qui non accenduntur, nisi circa finem adorationis crucis; tres tamen cussini simplices et violacei poni possunt super secundum gradum altaris (1). Convenit, ut crux altaris sit lignea, ut verbis *Ecce lignum Crucis* correspondeat (2).

3° Celebrans, diaconus et subdiaconus (3) induuntur omnibus paramentis ad missam requisitis, etiam manipulo; diaconus autem et subdiaconus sine dalmaticis, vel cum planetis plicatis. More solito ad altare accedunt, præcedentibus acolythis sine candelabris : cum ad altare pervenerint, celebrans profundam facit reverentiam, et omnes alii flectunt unico genu in plano; deinde in plano super pavimentum se prosternunt, sic ut caput et brachia quiescant super cussino posito in secundo gradu altaris. Interea omnes

(1) Memoriale rit. pro minoribus eccl. tit. V, c. 1.
(2) Memoriale rit, ibid. S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 59.
(3) Vid. Praxis Pontif. tom. 3, n. 125.

alii genuflectunt, meditantes Christi passionem. Prostrati manent tempore unius *Miserere*, donec una mappa et missale super altare posita sunt. Postea tolluntur cussini.

4° Celebrans ascendens ad altare, illud osculatur, sed non genuflectit, deinde accedens ad cornu epistolæ, recitat lectiones, tractus et orationem ut in missa : ita etiam cantat *Oremus* manus extendendo et jungendo, caputque cruci inclinando, sed non genuflectendo ad *Flectamus genua*. Si velit, cum ministris sacris infra tractum sedere potest : non est tamen necesse, licet conveniat, ut totus tractus cantetur (1).

5° Celebrante ascendente ad altare, diaconus et subdiaconus simul ascendunt, et cruci genuflectunt unico genu, uti per totum officium facere debent. Infra lectionem et tractum sequentem stant ut ad introitum missæ. Finito tractu a celebrante, vadunt retro post celebrantem, ut infra orationes missæ. Diaconus cantans *Flectamus genua*, primus genuflectit; et subdiaconus respondens *Levate* primus surgit. Subdiaconus cantat epistolam more solito, sed in fine non accedit ad osculandam manum; et non respondetur *Deo Gratias*. Si diaconus et subdiaconus planetis plicatis utantur, subdiaconus suam deponit ante epistolam, et cantata epistola resumit; similiter completis orationibus eam deponit, dum celebrans casulam deponit, factaque crucis adoratione resumit : diaconus autem suam deponit, et sumit nigram stolam latiorem, antequam ultimam partem passionis in tono evangelii cantet, ac planetam tantum in fine post communionem celebrantis resumit.

6° Passio recitatur, et cantatur ut in dominica palmarum, his exceptis, 1° quod celebrans in cornu epistolæ continuatim legat passionem, etiam ultimam partem, quam cantat diaconus (2), huic ultimæ parti præmittendo *Munda cor*, sine *Jube* et *Dominus sit*, manendo tamen in cornu epistolæ, et sese inclinando versus crucem altaris : 2° quod diaconus

(1) Merati tom. 1, p. 4, tit. 9, n. 18.
(2) Cærem. Ep. lib. 2, c. 26, n. 5.

recitato *Munda cor*, non petat benedictionem : 3° quod neque celebrans neque liber incensetur; celebrans in fine non osculetur librum; neque respondeatur *Laus tibi Christe.* Legilia, si adhibeantur, nuda esse debent.

7° Post passionem celebrans in cornu epistolæ, diacono et subdiacono stantibus retro post illum, junctis manibus cantat *Oremus dilectissimi*, cui subjungit *Oremus*, manus interea extendendo et jungendo, simulque caput cruci inclinando, ut in missa, sed non genuflectendo : diaconus primus genuflectens cantat *Flectamus genua*, et subdiaconus pariter genuflectens ac primus surgens respondet *Levate :* deinde celebrans cantat in tono feriali orationem extensis manibus ut in missa. Hic modus servatur in omnibus subsequentibus monitionibus et orationibus.

Not. 1° Si Sedes Pontificia vacet, omittitur oratio pro Papa. 2° Monitio cum oratione pro imperatore Romano ut antea in missalibus excudenda est, ob sublatum autem Romanum imperium non amplius recitanda (1). 3° Ante orationem pro judæis omittitur *Oremus*, *Flectamus genua*, in detestationem irrisionum, quibus judæi flexis genibus Christo illuserunt.

46. *Adoratio crucis.*

Rub. *Completis orationibus, Sacerdos deposita casula accedit ad cornu Epistolæ, et ibi in posteriori parte anguli Altaris accipit a Diacono Crucem jam in Altari præparatam : quam versa facie ad populum, a summitate parum discooperit, incipiens solus Antiphonam* Ecce lignum Crucis, *ac deinceps in reliquis juvatur in cantu a Ministris usque ad* Venite adoremus. *Choro autem cantante* Venite adoremus, *omnes se prosternunt, excepto Celebrante. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli ejusdem cornu Epistolæ : et discooperiens brachium dextrum Crucis, et caput figuræ Crucifixi, elevansque eam paulisper, altius quam primo, incipit* Ecce lignum Crucis, *aliis cantantibus, et adorantibus, ut supra. Deinde Sacerdos procedit ad medium Altaris : et discooperiens Crucem totaliter, ac elevans*

(1) Dec. Urbis et Orbis 23 Sept. 1860, initio missalis.

eam, tertio altius incipit Ecce lignum Crucis, *aliis cantantibus, et adorantibus, ut supra.*

Postea Sacerdos solus portat Crucem ad locum ante Altare præparatum, et genuflexus ibidem eam locat : mox depositis calceamentis, accedit ad adorandam Crucem, ter genua flectens, antequam eam deosculeter. Hoc facto revertitur, et accipit calceamenta et casulam. Postmodum ministri Altaris, deinde alii Clerici, et laici, bini et bini, ter genibus flexis, ut dictum est, Crucem adorant. Interim, dum fit adoratio Crucis, cantantur improperia, et alia, quæ sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium, vel paucitas requirit.

Circa finem adorationis Crucis accenduntur candelæ super Altare : et Diaconus accipiens bursam corporalium, extendit corporale more solito, et juxta illud ponit purificatorium : et finita adoratione, Crucem reverenter accipit, et reportat ad Altare.

1° Dum ultimæ dicuntur orationes, ministri extendunt tapete vel pannum violaceum ante gradus altaris vel presbyterii, ubi celebratur, non autem ante altare sacelli ss. Sacramenti, sic ut pars superior sit in primis gradibus, super quos ponunt pulvinar amplum violacei coloris, et super pulvinar velum album serico violaceo contextum.

2° Finitis orationibus, celebrans, diaconus et subdiaconus per gradus laterales cornu epistolæ in planum descendunt, ubi omnes deponunt manipulum (1), celebrans etiam casulam, et subdiaconus planetam plicatam. Deinde diaconus per planum ad medium ante altare accedit, ubi genuflexione facta in infimo gradu, expectat, donec crux sibi tradatur a sacrista vel cæremoniario, qui propterea facta prius genuflexione, eamdem de altari devote accipit; vel in defectu sacristæ aut cæremoniarii, ipse diaconus ad altare ascendit, et facta ibidem coram cruce genuflexione, eamdem de altari accipit. Acceptam crucem, coopertam velo violaceo, cum imagine Crucifixi ad se conversa, reverenter defert per planum ad celebrantem, sed sine genuflexione et sine oscu-

(1) S. R. C. 15 Sept. 1736, n. 3906-4055, 4.

lis. Celebrans interea cum subdiacono a sinistris, accedit ad cornu epistolæ in inferiori gradu altaris; ibi se sistit facie ad populum conversa, crucem a diacono accipit, eamque usque ad tranversum crucis discooperit, ita tamen ut Crucifixi caput non appareat; et tunc eam cum imagine versus populum, ambabus manibus elevatam tenens usque ad oculos, cantat *Ecce lignum Crucis* etc. Diaconus assistit a dextris celebrantis, et subdiaconus a sinistris facie ad crucem conversa; et aliquis minister tenet missale coram eis apertum. Choro cantante *Venite adoremus*, omnes se prosternunt versus crucem, id est, flectunt utroque genu cum profunda capitis inclinatione, præter celebrantem. Responso *Venite adoremus*, omnes surgunt, et celebrans suppedaneum altaris ascendit; ibi stans in loco, ubi introitus dicitur, facie ad populum conversa, medius inter diaconum et subdiaconum, brachium dextrum et caput Crucifixi discooperit, magisque elevans crucem et vocem, secundo cantat *Ecce lignum* etc. Deinde procedens ante medium altaris, sine reverentia ei facienda, totam crucem discooperit, tradens velum diacono, et tertio crucem et vocem adhuc altius elevans cantat *Ecce lignum* etc.

3° Post tertium responsum *Venite adoremus*, solus celebrans sine diacono et subdiacono, et sine ulla reverentia altari facienda, per latus evangelii descendit, et ambabus manibus crucem cum imagine versus populum elevatam tenens, illam portat ad locum ante altare præparatum; ubi genuflexus utroque genu, crucem cum pedibus versus populum super cussinum collocat, firmans eam chordulis, si opus sit. Deinde surgit, et iterum facta genuflexione, recedit ad scamnum in cornu epistolæ, deponit calceamenta, et mox accedit ad adorandam crucem, primo se constituens in aliqua a cruce distantia, ubi flexus utroque genu et capite inclinato, secreto recitare vel mente revolvere potest : *Adoramus te, Christe, et benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum.* Deinde surgens, similiter genuflectit, et adorat in loco medio inter crucem et primam adorationem; atque similiter tertio ante crucem, ubi facta

adoratione, solos pedes Crucifixi ex humilitate osculatur. Deinde surgit, et denuo facta cruci genuflexione, sine alia reverentia altari facienda ob sublationem crucis, mox ad scamnum revertitur; ubi calceos resumit, manus lavat, si sordes contraxerit, manipulum et casulam induit, et deinde sedet.

4° Dum celebrans crucem defert, diaconus et subdiaconus in suppedaneo altaris et reliqui omnes in suis locis manent genuflexi utroque genu, facie ad crucem conversa, donec celebrans crucem super pulvinar deposuerit. Tunc cum omnibus surgunt, et accedunt ad scamnum in cornu epistolæ, ibique permanent usque ad adorationem crucis. Cum celebrans crucem osculatus fuerit, diaconus et subdiaconus bini eodem modo cum trina genuflexione et adoratione accedunt ad crucem adorandam; pedes autem Crucifixi prius osculatur diàconus, et deinde subdiaconus. Simul surgunt, et accedunt ad celebrantem; ubi assumunt manipulum, et subdiaconus etiam planetam, si ea utatur, diaconus autem manet cum stola latiori. Induti sedent cum celebrante. Interim celebrans cum iisdem improperia recitat, diacono et subdiacono missale tenentibus, vel alio ministro illud sustinente.

5° In adoratione idem servandus est ordo, sicut feria quarta cinerum in accipiendis cineribus (1). Adoratio ita ordinate facienda est, ut, dum primi ultimo loco ante crucem genuflectunt, alii secundo loco genuflectant, et alii primo loco; nec posteriores ab adoratione surgant, antequam priores a sua adoratione recedant. Secundum cæremoniale Ep. (2) et memoriale rituum (3) clericis calcei deponendi sunt, quod, quamvis missale celebranti tantum præscribat, laudabiliter tamen fieri potest; juxta decretum autem S. R. C. (4) servanda est consuetudo.

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 25, n. 27. Vid. n. 20 ad 7.
(2) Lib. 2, c. 26, n. 12.
(3) Pro min. eccl. tit. 5, c. 2, § 2, n. 15.
(4) 23 Sept. 1837, n. 4666-4815, XIV, q. 5.

Ubi magna populi datur multitudo, alia crux vel etiam plures in loco apto super tapetum et cussinum apponi possunt, quæ tamen omnes ante processionem, si inde impediatur officium, removendæ sunt ; finito autem officio reponi possunt.

Apponi potest lanx ad dextram adorantium, in qua ponuntur pecuniæ, quæ cruci offeruntur.

Cruce a celebrante denudata, omnes cruces per ecclesiam a sacrista vel aliis denudantur, si commode fieri possit, et alias post officium.

6° Circa finem adorationis diaconus surgit, stante interim etiam subdiacono, et accipiens de credentia bursam nigri coloris, ut cum aliis paramentis et velo, quo calix in fine officii tegitur, concordet, eamdem cum purificatorio desuper posito, ut in missa solemni defert ad altare per viam breviorem a cornu epistolæ, cruci ante altare positæ genuflectendo, sed altari nullam reverentiam faciendo, quia supponitur crucem sublatam esse, et tabernaculum esse vacuum : corporale more solito extendit. Interea candelæ super altare accenduntur, et missale ad cornu evangelii defertur. Diaconus, extenso corporali, si adoratio cessaverit, immediate ex altari per cornu evangelii descendit ad crucem, ei facta genuflexione unico genu, eam reverenter accipit, et ambabus manibus elevatam tenens, cum imagine ad altare conversa, nemini faciens reverentiam, ad altare defert, suoque loco deponit. Interea omnes, etiam celebrans, genuflectunt utroque genu (1). Si adoratio nondum cessaverit, tunc diaconus, cum corporale extenderit, descendit ab altari ad celebrantem, et sedet ut antea, donec adoratio finiatur, quando prædicto modo crucem portat ad altare. Diaconus deposita cruce, genuflectit unico genu, et redit ad celebrantem. Finita adoratione, ministri tapetum et cussinum amovent.

47. *Processio.*

Rub. *Postea ordinatur Processio ad locum, ubi pridie Sacra-*

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 25, n. 28.

mentum repositum fuerat. Præcedit Subdiaconus cum Cruce inter duos Acolythos deferentes candelabra cum cereis accensis, et Clerus per ordinem, ultimus Sacerdos cum Ministris. Cum perventum fuerit ad locum Sacramenti, accenduntur intorticia, quæ non extinguuntur nisi post sumptionem Sacramenti : et Sacerdos genuflectit ante Sacramentum, orat aliquantulum. Diaconus interim aperit capsulam, in qua reconditum est Corpus Domini. Postea Sacerdos surgens, absque benedictione imponit incensum in duobus thuribulis, Diacono naviculam ministrante, et genuflexus incensat Sacramentum : tum Diaconus extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis, et tegit extremitatibus veli, quod humeros illius circumdat : et procedunt ordine quo venerunt : defertur baldachinum super Sacramentum, et duo Acolyhi cum thuribulis continue Sacramentum incensant : interim cantatur hymnus Vexilla regis prodeunt.

Ad processionem celebrans cum diacono et subdiacono accedit ante infimum gradum altaris, ubi genuflexione facta incensum in thuribulum sine benedictióne et sine osculis imponit (1). Tum ab omnibus, etiam a celebrante, cruci altaris genuflexione facta, exceptis crucifero et ceroferariis, qui non genuflectunt, via breviori ad locum ss. Sacramenti procedunt 1° duo thuriferarii; 2° alter subdiaconus paratus amictu, alba, cingulo, sine manipulo et sine dalmatica, vel cum planeta plicata nigra, cum cruce detecta, medius inter duos ceroferarios; 3° alii suo ordine; 4° subdiaconus inserviens cum manipulo, sine dalmatica vel cum planeta plicata; deinde diaconus cum manipulo et stola nigra, sed sine dalmatica et sine planeta plicata; ultimo celebrans cum manipulo, stola et casula nigra; unus post alium. Si alter subdiaconus desideretur, clericus superpelliceo indutus crucem deferre potest. Velum humerale et baldachinum alba et ad sacellum ante adventum processionis parata esse oportet. In sacello omnia lumina ardere debent. Quo cum pervenerint, omnes ante fores sacelli caput detegunt, nisi nudo

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 25, n. 29, et memoriale rit. tit. 5, c. 2, § 3, n. 1.

capite accesserint, se constituunt uti feria præcedente, omnesque genuflectunt utroque genu, exceptis crucifero et ceroferariis : celebrans, diaconus et subdiaconus primo genuflectunt in plano capellæ, et surgentes genuflectunt utroque genu in infimo gradu altaris, ac aliquantulum orant. Interim intorticia accenduntur, et diaconus ad altare ascendit, facta ibidem genuflexione capsulam aperit, ex qua calicem non extrahit, sed repetita genuflexione, descendit ad dextram celebrantis. Tum celebrans cum ministris surgens, et aliquantulum versus cornu evangelii recedens, incensum in duo thuribula sine benedictione imponit, ministrante diacono sine osculis. Deinde celebrans cum ministris iterum genuflexus, ss. Sacramentum ter incensat. Quo facto velum humerale per diaconum vel cæremoniarium ei imponitur. Mox surgentes, ad altare ascendunt, celebrans et subdiaconus a sinistris genuflectunt in supremo gradu; et diaconus pergit usque ad altare, ubi facta genuflexione unico genu, calicem de capsula extrahit, eumque tenens sinistra infra nodum et dextra ei imposita, ne aliquid decidat, se convertit ad celebrantem per partem, quæ cornu evangelii respicit, et stans calicem tradit celebranti genuflexo, qui eumdem sinistra recipit ad nodum, et super eumdem ponit dextram, quam cum calice diaconus extremitatibus veli humeralis cooperit. Mox diaconus genuflectit unico genu ante ss. Sacramentum; et surgentes, celebrans et subdiaconus ascendunt suppedaneum, ubi celebrans medius inter diaconum a dextris et subdiaconum a sinistris se vertit cum ss. Sacramento ad populum. Statim ac celebrans ad populum conversus est, cantores incipiunt hymnum *Vexilla Regis*, et omnes, præmissa genuflexione utroque genu, ad altare per viam longiorem eodem procedunt ordine, quo venerunt, exceptis thuriferariis, qui immediate ante ss. Sacramentum præcedunt, et celebrante, qui medius inter diaconum et subdiaconum incedit. In accessu ad altare subdiaconus deponit crucem ad cornu epistolæ, et acolythi candelabra super credentiam, et genuflectunt utroque genu, ut reliqui omnes hinc inde in gyro usque ad finem officii in plano genuflectunt.

Thuriferarii in accessu ad altare cessant a thurificatione, et genuflectunt, unus in latere epistolæ, et alter in latere evangelii.

Not. Si pyxis in capsula recondita fuerit, extracto calice, statim est claudenda; si autem ibidem recondita non fuerit, aperta relinquenda est.

Not. In choro genuflectunt omnes, dum celebrans et ministri ante officium prostrati jacent; sedent infra lectiones et tractus; stant infra orationem, passionem et subsequentes orationes, genuflectendo ad *Flectamus genua;* post processionem infra reliquum officium genuflectunt, ut supra dictum est.

48. Rub. *Cum venerit Sacerdos ad Altare, posito super illud Calice, genuflexus rursum incensat, et accedens deponit Hostiam ex Calice super Patenam, quam Diaconus tenet; et accipiens Patenam de manu Diaconi, Hostiam sacram ponit super Corporale, nihil dicens. Si tetigerit Sacramentum, digitos abluat in aliquo vase. Interim Diaconus imponit vinum in Calicem, et Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedicit, nec dicit super eam Orationem consuetam : sed accipiens Calicem a Diacono, ponit super Altare, nihil dicens : et Diaconus illum cooperit palla : deinde imponit incensum in thuribulo absque benedictione, et incensat oblata et Altare more solito, genuflectens ante et post, et quandocumque transit ante Sacramentum.*

1° Cum celebrans ad altare venerit, sacer calix in altare super corporale deponitur, ut in cœna Domini ad sacellum. Post triplicem incensationem ss. Sacramenti in infimo gradu altaris faciendam, alteruter thuriferarius discedit, et celebrans medius inter diaconum et subdiaconum ascendit ad altare, ibidem genuflectendo unico genu. Deinde diaconus velum a calice amovet, et patenam super corporale versus cornu epistolæ et pallam loco solito deponit. Tum diaconus patenam resumens, ambabus manibus eam paululum elevatam tenet super corporale coram celebrante, qui calicem invertit super patenam, quam diaconus tenet, ut s. Hostia super eamdem decidat, cavens ne s. Hostiam tangat; et si tangat, digitos in vase præparato statim abluere debet, eam

ablutionem sumendo post communionem. Celebrans, calice super corporale versus cornu epistolæ deposito, patenam ambabus manibus de manu diaconi accipit, s. Hostiam in locum solitum absque signo crucis deponit, et deinde patenam super corporale versus cornu epistolæ collocat. Tum diaconus accipiens calicem a celebrante depositum, eum tenet super altare elevatum ob particulas sacras forte in eo relictas, infundit vinum, et deinde subdiaconus, qui interea cum genuflexione ad dextram diaconi accessit, immiscet parum aquæ, ut alias fit in missa, sed sine extersione calicis ante infusionem et post eam, et sine invitatione ad benedictionem aquæ. Celebrans non benedicit aquam, nec dicit super eam orationem consuetam, sed calicem a diacono sine osculis accipiens, eumdem deponit super corporale loco solito, nihil dicens et absque signo crucis, et diaconus illum palla cooperit. Subdiaconus patenam non sustinet, et proinde post infusionem aquæ cum genuflexione ad sinistram celebrantis accedit.

2° Deinde celebrans altare more solito incensat, sed non benedicit incensum, nec dicit *Per intercessionem* etc. Antequam incenset oblata, genuflectit; dum eadem incensat, dicit *Incensum istud* etc.; iisque incensatis, iterum genuflectit : deinde non est iterum incensandum ss. Sacramentum, sed crux altaris (1) stando, et dicendo *Dirigatur Domine* etc.: incensata cruce, celebrans iterum genuflectit, et tum incensationem altaris more solito prosequitur, genuflectendo, quandocumque transit per medium altaris (2). Nec celebrans nec alii incensantur.

3° Celebrans, in cornu epistolæ thuribulo reddito, descendit per gradus laterales aliquantulum extra altare, cavens ne tergum ss. Sacramento vertat, et facie versa ad populum, manus integras lavat, nihil dicens. Manibus abstersis, statim redit ad medium altaris, ibidem genuflectit, et deinde

(1) S. R. C. 13 Aug. 1697, n. 3287-3436.

(2) S. R. C. 5 Jul. 1698, n. 3329-3478; Memoriale rit. pro min. eccl. tit. V, c. 2, § 4, n. 8.

junctis manibus super altare positis, et mediocriter inclinatus, recitat orationem *In spiritu humilitatis* submissa sed intelligibili voce (1). Recitata hac oratione, celebrans osculatur altare, genuflectit unico genu, et ad populum in cornu evangelii conversus, mediocri voce dicit *Orate fratres*, reliqua proferens secreta voce, et mox per eamdem viam revertitur, non perficiens circulum, iterumque genuflectit. Non respondetur *Suscipiat*. Postea junctis manibus cantat *Oremus. Præceptis salutaribus moniti* etc. Ad *Pater noster* manus extendit, easque extensas tenet usque ad finem orationis *Libera nos*, patenam relinquendo super corporali, eam non extergendo neque sustinendo, neque se signando ad *Da propitius*. Post *Pater noster* responso *Sed libera nos a malo*, sacerdos secreto dicit *Amen;* et deinde in tono orationis missæ ferialis cantat *Libera nos* manibus adhuc extensis, ut supra dictum est.

4° Finita oratione *Libera nos* usque ad *Per omnia sæcula sæculorum. Amen* inclusive, celebrans cum ministris genuflectit unico genu : deinde dextra et ope indicis sinistræ manus patenam (eam antea non extergendo) supponit s. Hostiæ, uti fit in missa ; et mox sine nova genuflexione patenam sinistra accipit, et tum sola dextra inter pollicem et indicem s. Hostiam accipiens, eamdem elevat, ita ut ab omnibus videri possit, cavens ne limites corporalis excedat : sinistra super corporali retenta, interea patenam super corporale tenet. Patena non elevatur, neque s. Hostia incensatur, sed signum cum crotalo dari potest, si talis adsit consuetudo, ut dictum est num. 37. Post sufficientem s. Hostiæ elevationem, diaconus surgens, calicem discooperit, et celebrans e sinistra patenam deponens super corporale, s. Hostiam demittens, eamdem non reponit super patenam, sed immediate declinat super calicem, et more solito in tres partes dividit, nihil dicens, quarum duas partes majores ponit super patenam, et reliquam minorem mittit in calicem, sed nihil dicendo, et non faciendo cruces cum particula in

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 26, n. 19.

calicem mittenda (1). Sacra particula in calicem missa, diaconus calicem cooperit, et deinde celebrans et ministri genuflectunt.

5° Deinde celebrans manibus junctis et super altare positis, atque corpore mediocriter inclinato, recitat orationem *Perceptio corporis tui* etc., et reliqua facit ut in missa usque ad sumptionem s. Hostiæ inclusive : qua sumpta, et deinde brevi meditatione facta (2), subdiaconus calicem discooperit; tum genuflectunt omnes; et deinde celebrans, nihil dicendo, more solito reliquias colligit : quibus collectis et in calicem missis, nihil dicens neque se signans cum calice, sumit particulam s. Hostiæ cum vino, patenam mento supponendo : omissis autem calicis purificatione consueta et oratione *Corpus tuum Domine*, more solito sed nihil dicens digitos super calicem cum vino et aqua abluit. Interim omnes surgunt, et cerei processionis extinguuntur. Sumpta ablutione, celebrans tergit os et calicem, ut in missa, subdiacono calicem ulterius extergendum et vestiendum relinquens; et deinde inclinatus et manibus ante pectus junctis, dicit *Quod ore sumpsimus* : quibus dictis, erectus junctis manibus expectat.

6° Diaconus et subdiaconus celebranti infra incensationem altaris assistunt, et cum eo genuflectunt ut alias; infra orationem *In spiritu humilitatis* et *Orate fratres* stant post celebrantem, ut in missa, sed post *Orate fratres* diaconus ascendit ad librum, et celebranti assistit usque ad *Pater noster*. Deinde diaconus et subdiaconus manent post celebrantem usque ad finem orationis *Libera nos*; qua finita, genuflectunt cum celebrante, deinde ad suppedaneum ascendunt, ibique diaconus a dextris et subdiaconus a sinistris celebrantis infra elevationem s. Hostiæ genuflectunt utroque genu, non elevantes casulam, sed manibus junctis et capite inclinato. Quando celebrans s. Hostiam demittit, subdiaconus accedit ad sinistram celebrantis, et diaconus tempestive ad

(1) S. R. C. 7 Aug. 1627, n. 560-707, 5.
(2) Memoriale rit. pro min. Eccl. tit. V, c. 2, § IV, n. 21.

ejus dextram, ut calicem discooperiat. Particula s. Hostiæ in calicem missa, et genuflexione facta, diaconus accedit ad sinistram celebrantis et subdiaconus ad dextram ejus. Infra *Domine non sum dignus*, et sumptionem s. Hostiæ sacræque particulæ cum vino stant inclinati ut in missa. Post sumptionem ablutionis, dum celebrans dicit *Quod ore sumpsimus*, diaconus claudit librum, resumitque planetam plicatam, si ea usus fuerit; et subdiaconus in cornu epistolæ calicem extergit, de more vestit, velo nigro cooperit, et ad credentiam defert. Subdiacono regresso, celebrans, diaconus et subdiaconus descendunt in planum, et facta etiam a celebrante genuflexione, cooperto capite discedunt in sacristiam, præcedentibus acolythis sine candelabris.

Deinde altare ab acolythis sine alia cæremonia denudatur.

DE OFFICIO FERIÆ SEXTÆ IN PARASCEVE DOMINI IN MINORIBUS ECCLESIIS.

49. Celebrans indutus omnibus paramentis nigris ad missam requisitis, accedit ad altare manibus junctis, capite tecto, et præcedentibus tribus clericis seu ministris sine candelabris. Cum pervenerit ad altare, detecto capite, debitam facit reverentiam, et deinde solus procumbit super pulvino, posito in secundo gradu, et orat spatio unius *Miserere*: interim minister extendit mappam super altare, et missale collocat in cornu epistolæ. Tum ascendens ad altare, illud osculatur, et accedens ad cornu epistolæ legit lectionem cum tractu; deinde dicit *Oremus* et etiam *Flectamus genua* genuflectens cum omnibus aliis, cui clericus primo surgens respondet *Levate*: tum celebrans subjungit orationem, et deinde legit secundam lectionem et tractum, ac successive passionem in eodem cornu epistolæ, ibidem inclinatus versus crucem altaris legendo *Munda cor*, et passionem prosequendo usque ad finem. Finita passione, nisi sermo de passione habendus sit, immediate in eodem cornu epistolæ incipit monitiones et orationes ut in missali, cum *Flectamus*

genua ut supra. In hoc officio omnia tantum leguntur, vel si cantores habeantur, etiam cantari possunt, prout in missa sine assistentia diaconi et subdiaconi omnia etiam cantari possunt.

2. Circa finem orationum ministri extendunt tapete ut num. 46 dictum est. Illis completis celebrans casulam et manipulum in plano ad cornu epistolæ deponit; deinde accedens ad medium altaris, genuflectit, accipit crucem, et accedens ad angulum posteriorem cornu epistolæ, facie versa ad populum, manu dextra detigit summitatem crucis, uti num. 46 dictum est; et crucem ambabus manibus aliquantulum elevans, clerico missale coram ipso sustinente, gravi voce legit *Ecce lignum Crucis*, prosequendo cum clericis *In quo salus*, et genuflectentibus omnibus præter celebrantem, iidem clerici subjungunt *Venite, adoremus*. Idem fit secunda et tertia vice, uti numero 46 dictum est; vocem et crucem qualibet vice altius elevando. Post tertiam vicem celebrans descendens per cornu evangelii, devote portat crucem ambabus manibus elevatam ad locum præparatum : ibi genuflexus crucem collocat, surgit, et facta iterum genuflexione, vadit ad planum in cornu epistolæ, ibique sedens calceamenta deponit : quibus depositis procedit ad adorationem crucis, uti num. 46 dictum est; deinde redit ad scabellum in plano epistolæ, et resumit calceamenta, sed non casulam neque manipulum. Postea eodem modo adorant clerici, deinde viri, et ultimo mulieres, omnes bini, devote ac graviter. Primus clericus post suam adorationem assistit adorantibus, secundus autem et tertius accedunt ad celebrantem, et alta et clara voce cum eo improperia recitant. Circa finem adorationis minister accendit cereos altaris, alter portat bursam cum corporali et purificatorio ad altare, et tertius missale transfert. Completa adoratione celebrans crucem ad altare cum debitis genuflexionibus reportat, et corporale explicat, si ministri clerici non fuerint. Interim ministri tapete amovent. Deinde celebrans facta genuflexione, descendit per gradus laterales in planum ad cornu epistolæ, casulam et manipulum resumit, et aperto capite per planum ad medium ante altare accedit.

3. Celebrans ad altare facta genuflexione, incensum sine benedictione imponit, et repetita genuflexione, statim ad sacellum ss. Sacramenti per viam breviorem procedunt 1° deferens vexillum, 2° sodales seu pii viri, 3° thuriferarius, 4° deferens crucem denudatam, 5° celebrans cum clerico ante ipsum a sinistris. Cum pervenerint ad sacellum, celebrans, facta prius genuflexione in plano capellæ, genuflectit utroque genu in infimo gradu altaris, ibique, aliquantulum orat. Facta oratione ascendit ad capsulam, eamque aperit; genuflectit, descendit, incensum sine benedictione imponit, et ss. Sacramentum incensat; deinde iterum ascendit, et facta genuflexione calicem extrahit, eumque ponit super altare; genuflectit, claudit capsulam, si pyxis in ea reperiatur, iterum genuflectit, et descendit; genuflexus velum humerale accipit, et deinde accedens ad altare, facta genuflexione, stans accipit calicem, quem clericus velo cooperit. Conversus ad populum, si non adsint cantores, alta voce inchoat hymnum *Vexilla Regis prodeunt*, quem cum clerico prosequitur. Ad altare per viam longiorem revertuntur 1° deferens vexillum, 2° sodales seu pii viri cum cereis accensis, 3° crucifer, 4° thuriferarius; 5° celebrans sub baldachino vel umbella cum clerico ante se a sinistris. Cum pervenerint ad altare, celebrans ascendens, calicem super corporale deponit, et facta genuflexione descendit, velum humerale deponit, incensum imponit, et genuflexus ss. Sacramentum incensat. Pii viri tenent cereos accensos usque ad finem officii.

4° Incensato ss. Sacramento, celebrans accedit ad altare, genuflectit, velum a calice amovet, patenam ponit super corporale, et pallam loco solito : tum calicem accipiens, deponit s. Hostiam super patenam, calicem super eam invertendo; et deinde ambabus manibus patenam accipiens, cavendo ne digitis s. Hostiam tangat, collocat s. Hostiam super corporale in loco solito, et patenam versus cornu epistolæ, sed super corporale. Tum facta genuflexione, accipit calicem, et accedens versus cornu epistolæ, calicem sinistra tenens, imponit vinum et aquam sine extersione

calicis et sine benedictione aquæ : relinquens calicem in latere corporalis, redit ad medium altaris, genuflectit, reponit calicem in locum solitum sine signo crucis, eumque palla cooperit. Incensat oblata, crucem et altare, uti num. 48 dictum est. Deinde omnia prosequitur, ut in missali præscribitur, et num. 48 explicatum est, hoc notato, quod post genuflexionem ante elevationem s. Hostiæ calicem prius discooperiat, ut s. Hostiam post ejus elevationem, immediate super calicem declinare et frangere possit. In fine ipse celebrans calicem componit et velo nigro cooperit, et deinde inclinatus et manibus junctis ante pectus, secreto dicit : *Quod ore sumpsimus.*

Depositis paramentis, accipit stolam albam, et cum debitis reverentiis s. pyxidem e capsula defert in tabernaculum alicujus remotioris capellæ in ecclesia, vel congruentius in sacristiam ; si autem non adsit locus decens in aliqua capella aut sacristia, tunc pyxis relinquitur in capsula, ante quam lampas jugiter ardere debet.

IN SABBATO SANCTO NOTANDA CIRCA IGNEM, ARUNDINEM, GRANA INCENSI, CEREUM, BENEDICTIONEM FONTIS, ET MISSAM.

50. Lumen olim quotidie, nocte adveniente, cum precibus accendebatur, quia ecclesia nihil umquam adhibuit sine præcedente benedictione ; sed singulis sabbatis solemniori ritu, et solemnissimo in paschatis pervigilio id peragebatur, quia ignis e silice excussus Christi resurrectionem significat : hinc ecclesia hoc antiquitatis vestigium retinuit (1).

51. Arundo vera esse debet, et non alius baculus ; decem circiter palmorum ; floribus aliisque ornari potest, sed ita tamen, ut arundo ex aliqua parte appareat ; cum tribus albis

(1) De miraculosa accensione ignis in templo Jerosolymitano ad Domini sepulchrum vid. Merati tom. 1, p. IV, tit. X, n. 12, et Bened. XIV, de festis Dom. § 397, et quid hodiedum fiat, in descriptione itineris Jerosolym. per M. J. De Geramb Epist. 33, 23 Ap. 1832.

candelis in summitate, ita ut in infima parte in unam candelam desinant, et deinde distinguantur in tres quasi ramos æqualiter inter se distantes, et in summitate triangulum efformantes juxta rubricas num. 60 positas (adeoque non in formam crucis), ad designandam Trinitatem divinarum personarum in unitate divinæ essentiæ (1). Post missam hujus sabbati arundo amovetur, et candelæ non amplius accenduntur (2).

52. Grana incensi significant aromata a mulieribus empta, ut ungerent Corpus Domini; quinque autem cereo infigenda, quinque Christi vulnera repræsentant. Hæc vera grana incensi seu thuris esse debent, ut expresse in rubricis præscribitur (3), in quibus simpliciter dicuntur grana seu globuli incensi. Oportet ut magna sint (4), integra et non contrita; et convenit, ut pulchre sint elaborata ad formam nucis pineæ, ferreisque clavis suffulta, ut cereo infigi possint, et in extremitate inaurata, modo tamen plus thuris appareat quam alterius rei (5). Pro his granis incensi clavi cerei adhiberi nequeunt, uti in pluribus locis fieri solent; quique originem suam duxisse videntur ex frustulis ceræ, quibus forte olim foramina granorum incensi occludebantur, et quæ successu temporis clavorum formam induerunt. Hæc praxis clavos pro granis incensi adhibendi dupliciter distingui potest: vel enim non clavi cerei, sed sola quinque grana incensi separatim benedicuntur; et in cereo paschali quinque clavi super grana incensi tantum implantantur : hæc praxis certo est præter rubricas, quæ horum clavorum nec mentionem faciunt, et in numero præ se etiam fert

(1) Bauldry p. 4, c. 11, art. 1, n. 12; Merati p. 4, tit. 10, n. 1.

(2) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4523-4672, 19, et 7 Dec. 1844, n. 4840-4986, 5.

(3) Missale in Sabb. sancto, Cæremoniale Papale lib. 2 de sabb. s Cæremoniale Ep. lib. 2, c. 27, n. 1 et 10, et c. 28, n. 1. Memoriale Rit. pro minoribus eccl. tit. 6, c. 1, n. 3 et c. 2, § 2, n. 7.

(4) Cæremoniale Papale loco cit.

(5) Bauldry, p. 4, c. 11, art. 1, n. 13; Bissus S. n. 63, § 10; Merati, p. 4, tit. 10, n. 1; Memoriale Rit. pro majoribus eccl. tit. 8, c. 1.

falsitatem, cum Christus Dominus tantum tribus aut quatuor clavis cruci sit affixus. Vel incensum admiscetur ceræ, et sic efformatur, ut formam clavi referat; et ita quinque clavi loco granorum incensi benedicuntur, et cereo paschali infiguntur : hæc autem praxis aperte est contra rubricas, quæ grana incensi requirunt; quinimo si clavi ex majori parte ceræ quam incensi componerentur, invalida dicenda esset benedictio et istorum clavorum, cum benedictio tantum cadat in incensum, et isti clavi non incensum sed cera dicendi sint; et etiam cerei paschalis in sententia, quod cereus paschalis tantum benedicatur infixione quinque granorum incensi benedicti; prout invalida dicenda est benedictio vini loco aquæ : effectus enim benedictionis non solum dependet ab intentione benedicentis, sed præcipue ab institutione et mente ecclesiæ (1).

53. Cereus paschalis debet esse 1° novus seu non benedictus; vel saltem totaliter refectus, sicut vasa sacra fusa et paramenta totaliter refecta benedictionem amittunt, iterumque benedici possunt et debent; vel etiam non refectus, modo nova addatur cera, et hæc parte benedicta major sit, secus enim si minor sit, quia major pars trahit ad se minorem : quidam etiam censent, eumdem cereum absque ulla refectione vel additione sæpius benedici posse : hoc quidem admittendum foret, si ageretur de benedictione quæ dicitur invocativa, qua solum extrinsecum divinæ protectionis munimen applicatur, prout res comestibiles, domus, ensis benedicuntur; non tamen de illa, quæ constitutiva vocatur, qua res benedictæ, sacræ efficiuntur, sic ut ad usus profanos amplius converti nequeant, qualiter benedicuntur ecclesiæ, vestes sacerdotales et procul dubio etiam cereus paschalis, quorum benedictio, quamdiu ipsæ res integræ existunt, iterari nequit (2) : 2° totus ex cera, et non ex

(1) Vid. Romsée tom. III, de sabb. sancto § 2.

(2) Vid. Quarti de bened. tit. 1, sect. 1, dub. 2, et tit. 2, sect. 6, dub. 2; Cuppinus 1771, n, 17; Merati tom. 1, p. 4, tit. 10, n. 27; Cavalieri tom. 4, dec. 345, n. 12; *Revue théol.* 1858, fol. 429.

ligno depicto, cujus superiori parti candela imponitur; nam grana incensi in cereum, non autem in lignum, immittenda sunt, et in fontis benedictione cereus, et non lignum, in fontem demitti debet (1) : 3° ex cera albi coloris : 4° magnus, pro ecclesiæ scilicet facultate, ita tamen ut cæremoniis exercendis sit accomodatus : 5° cum quinque foraminibus in modum crucis in medio cerei vel paulo inferius, ad quinque grana incensi infigenda : 6° ornari potest depicta crucis effigie ad loca granorum, deinde effigie Christi resurgentis, s. titularis etc. aliisque insignibus.

Olim ordo divini officii totius anni, qui a paschate incipiebatur, huic cereo inscribebatur : postea hic ordo chartæ inscriptus ad cereum appendebatur : tandem autem multiplicatis officiis, et inventa impressione, hic usus desiit : nihilominus ecclesia cerei paschalis usum ob alios fines mysticos retinuit; in præterito enim representat columnam nubis et ignis, quæ hebræos in deserto præcedebat; et in præsenti Christum a morte ad vitam gloriose resurgentem, ideoque cereus prius extinctus manet ad Christi mortem denotandam, dum adhuc est extinctus, quinque grana incensi infiguntur, et postea accenditur, ad Christi resurrectionem significandam.

Cereus paschalis ponendus est super distincto candelabro in plano a cornu evangelii (2), et « regulariter accenditur ad » missas et vesperas solemnes in tribus diebus paschæ, sab- » bato in albis, et in diebus dominicis usque ad festum » ascensionis Domini, quo die cantato evangelio extin- » guitur; et in aliis diebus et solemnitatibus etiam solem- » niter celebratis non accenditur, nisi adsit consuetudo, » quod durante tempore paschali accendatur, quæ servanda » esset (3). » Item juxta memoriale rituum (4) etiam accenditur in festis Domini et sanctorum de præcepto. Præterea

(1) Romsée loco cit. q. 3a; Geiger de sabb. s.
(2) S. R. C. 14 Jun. 1845, n. 4867-5012, 2.
(3) S. R. C. 19 Maji 1607, n. 204-351, 13.
(4) Pro min. eccl. tit. VI, c. 2, § 7, n. 6.

juxta Gavantum (1) laudabilis est consuetudo, eum accendendi per totam octavam paschatis; et juxta Merati (2) conveniens videtur usus eum accendendi in festis apostolorum, patroni ac titularis, et dedicationis ecclesiæ, item in festis sanctorum solemniter celebratis, in missa parochiali etiam non solemni in die dominica, et in votivis solemnibus, dummodo in colore violaceo non celebrentur. Non autem est accendendus in missis rogationum, aliisque in quibus violaceus adhibetur color, et multo minus in missis defunctorum, a quibus signa lætitiæ removentur. Post missam solemnem in festo ascensionis amovetur, et non amplius accenditur, nisi in sabbato pentecostes ad benedictionem fontis.

54. Fontis benedictio « fieri potest in omnibus ecclesiis » habentibus fontem baptismalem fixum » (3) nisi desit copia ministrorum, ut dictum est num. 34 circa finem.

In hac benedictione cereus paschalis adhibendus est; si autem ejus magnitudo eum asportare non permittat, alius etiam cereus adhiberi potest, modo hic benedictus sit, et in eo in fixa sint quinque grana incensi (4).

Hæc benedictio in vigiliis paschatis et pentecostes fieri debet (5), etiamsi nullus in fonte baptizatus fuerit, quia Ecclesia sine distinctione præcipit, ut nova aqua in his vigiliis benedicatur. Si parochus pluribus ecclesiis parochialibus præficiatur, alium sacerdotem ad aquam benedicendam delegare debet, vel aquam benedictam ex una ecclesia ad alteram deferre potest. Si aqua baptismalis tota defecerit, corrupta sit, vel ex alia causa extra dicta tempora non habeatur; nova benedicenda est juxta formam in rituali Romano præscriptam.

In ecclesiis non habentibus fontem baptismalem, fieri non potest benedictio aquæ in sabbato sancto et vigilia pente-

(1) P. 4, tit. X, n. 48.
(2) Tom. I, p. 4, tit. X, n. 67.
(3) S. R. C. 1 Mart. 1636, n. 890-1037.
(4) S. R. C. 23 Ap. 1875, *Venezuela* 1. In Actis s. Sedis, vol. IX, fol. 315.
(5) S. R. C. 12 Ap. 1755, n. 4103-4252, 1; 7 Dec. 1844, n. 4847-4993.

costes, licet sine infusione olei sancti (1) : hoc tamen intelligendum est de benedictione solemni cum cæremoniis in sabbato sancto aut vigilia pentecostes præscriptis : nam privata aquæ benedictio cum forma in fine missalis præscripta in sabbato sancto et vigilia pentecostes fieri potest, sicut aliis omnibus diebus.

55. In benedictione fontis præscribitur, ut ante infusionem sacrorum oleorum aqua in aliquo vase ex fonte accipiatur ad aspergendum in domibus aliisque locis. Cum autem fons tam amplus esse non soleat, ut magna inde aquæ copia hauriatur, et fideles nihilominus hanc aquam benedictam habere cupiant; inquiri potest, quo medio eorum desiderio satisfieri queat. 1° Certum est, aquam in fonte baptismali benedicendo, non benedici aquam in alio vase extra conspectum celebrantis vel extra distantiam competentem positam. 2° Neque etiam aqua in alio vase coram celebrante posito simul cum aqua in fonte benedici posse videtur, quia actiones requisitæ in pluribus simul vasis nec convenienter nec licite fiunt. 3° In quibusdam ecclesiis aqua in alio magno vase separato benedicitur, ex quo ante infusionem sacrorum oleorum aqua extrahitur, et in fontem mittitur : quam consuetudinem S. R. C. in locis particularibus ex speciali gratia servari posse concessit (2). 4° Medium aptum et ubique licitum est, fontem penitus repletum benedicere, inde aquam ante sacrorum oleorum infusionem extrahere, eamque in vas satis amplum effundere, huic aquam non benedictam in minori quantitate toties admiscere quoties opus est, ut fidelium voto satisfiat. Cum enim major pars trahat ad se minorem, sequitur, non obstante commixtione singulis vicibus in minori quantitate facta, aquam manere benedictam, quamvis additiones omnes simul sumptæ quantitatem aquæ benedictæ ex fonte extractæ longe superent. Aliud autem est, si aqua benedicta ex fonte

(1) S. R. C. 13 Jul. 1697, n. 3284-3433, 2.
(2) 2 Ap. 1832, n, 4536-4685, 1; 12 Aug. 1854, 78, in Lucionen; Conferentiæ eccles. Diœc. Mechl. 1871, fol. 52.

hausta in majorem aquæ non benedictæ quantitatem effundatur, quia enim in hoc casu major pars non est benedicta, omnis aqua suam perdit benedictionem.

56. In benedictione fontis baptismalis oleum et chrisma feria quinta in cœna Domini eodem anno benedicta adhiberi debent (1). Quapropter præscribit rituale Romanum ut « curet parochus, ut ea suo tempore quamprimum habeat. » *Suo tempore,* id est, ante fontis benedictionem, nisi prius haberi nequeant ob locorum distantiam, viarum difficultatem, aeris temporumque vicissitudinem et intemperiem (2). Si nova olea non habeantur, vitera anno præcedente benedicta adhibenda sunt, ut probatur ex rescripto S. R. C. (3), in quo petitur, *quomodo sese gerere debeant parochi in benedictione fontis baptismalis in sabbato sancto peragenda; quo casu ob magnam parochiæ ab urbe Episcopali distantiam sacra olea præcedenti feria V in cœna Domini ab Episcopo consecrata in promptu habere nequeunt.... Utrum iidem parochi servare debeant decretum diei* 12 *Aprilis* 1755 *in Lucana ad dubium III, juxta quod fontis benedictio fieri posse in casu videtur absque sacris oleis, privatim subinde ac separatim infundendis, postquam fuerint recepta : an potius aliud, decretum in Oriolen. diei* 23 *Sept.* 1837, *ubi proscribitur benedictionem fontis in casu celebrandam cum infusione sacrorum oleorum anni præcedentis? Sacra porro R. Congregatio.... respondendum censuit : Servandum in casu postremum Sacræ Congregationis decretum in Oriolen. die* 23 *Sept.* 1837. Cum autem vetera olea juxta Rituale Romanum ultra annum adhibenda non sint, nisi necessitas cogat; cumque hoc rescriptum, ut responsum indicat, agat de *casu* speciali magnæ distantiæ a civitate episcopali; non liquet, S. R. Congregationem hic regulam generalem præscribere, et decretum in *Lucana* revocare voluisse; sed dicendum est juxta hoc decretum in *Lucana,* si nova olea in benedictione fontis nondum habeantur,

(1) Cap. *Si quis.* de consec. dist. 4.
(2) Gardellini in dec. n. 4474-4623, litt. f.
(3) 19 Sept. 1859, n. 5204.

eodem autem die vel saltem ante casum administrandi baptismi habenda sint, sacerdotem fontem in sabbato sancto benedicere posse omittendo sacrorum oleorum infusionem, ipsumque nova subinde recepta olea in fonte privatim admiscere, prout in missali præscribitur. Vid. p. 6, n. 155.

Not. nova recepta sacra olea non esse solemniter in ecclesiam introducenda, sed a sua receptione privatim in ecclesia loco solito deponenda, et continuo veteribus combustis nova adhibenda (1).

57. Missæ privatæ sine speciali indulto (2) probibentur in sabbato sancto, etiamsi festum de præcepto occurrat (3). Unica tantum missa conventualis seu solemnis simul cum officio ejusdem sabbati sancti permissa et præcepta est.

Iidem debent esse celebrans, diaconus et subdiaconus pro benedictione ignis, granorum incensi, cerei et fontis, atque pro prophetiis et missa, ut clare patet ex rubricis missalis, quæ semper de iisdem loquuntur; tum quia prædicta omnia simul sumpta unum idemque officium constituunt, et proinde qui incepit, idem perficere debet (4). Nisi igitur adsit necessitas vel ratio sufficiens, iidem debent esse celebrans, diaconus et subdiaconus pro toto officio : data tamen necessitate vel ratione sufficiente, quandoque aliter fieri potest : sic S. R. C. (5) censuit in ecclesia Carpensi functiones « esse » divisibiles, et posse ab uno fieri benedictionem fontis, ab » alio missam cantari; et ideo consuetudinem dictæ ecclesiæ in hoc servandam esse censuit, ita ut archipresbyter » benedictionem fontis faciat, et postea si noluerit, vel non » potuerit celebrare, missa cantetur ab alio canonico. » Similiter pro ecclesia Tiburtina dispensatum est, ut alius

(1) S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, V, in Gandaven. Vid. Gardellini in idem dec.

(2) S. R. C. 31 Jul. 1821, n. 4433-4583; 22 Jul. 1848, n. 4971-5132.

(3) Dec. gen. 12 Feb. et 11 Mart. 1690, n. 3053, et 3053-3202 et 3204; 31 Jul. 1821, n. 4433-4583, 3. Giraldi de off. et potest. parochi p. 1, cap. 11, n. 50. Vid. tom. II, n. 280.

(4) S. R. C. 1 Sept. 1838, n. 4692-4838, et 22 Jul. 1848, n. 4965-5126, 4.

(5) 14 Jun. 1608, n. 239-386.

diaconus in præconio adhibeatur (1), quod tamen ecclesiæ Pisanæ negatum est (2).

CÆREMONIÆ SABBATI SANCTI.

58. *Præparanda ante officium.* Summo mane omnia altaria pretiosioribus ornamentis albis vestiuntur et ornantur, sine sanctorum tamen reliquiis et imaginibus : ad altare majus duplex apponendum est antipendium, album subtus et violaceum desuper, quod ante missam facile removeri potest. Candelæ altaris usque ad initium missæ extinctæ manent, et omnes lampades et lumina per ecclesiam ante officium extinguuntur.

In credentia præter solita, libri pro canendis præconio *Exultet* et prophetiis ; una vel plures candelulæ pro lampadibus accendendis ; item si fons benedicendus sit, candelabra acolythorum cum candelis extinctis ; si autem fons benedicendus non sit, relinquuntur in sacristia.

In loco, in quo evangelium a diacono cantari solet, præparandum est legile seu pulpitum velo albo coopertum ; post legile cereus paschalis benedicendus in aliquo magno candelabro condecenti ; atque prope dictum candelabrum pes ligneus vel marmoreus ad sustinendam arundinem.

In plano a cornu epistolæ paranda sunt casula et manipulus pro celebrante, duo manipuli pro diacono et subdiacono, omnia violacea, item tres cussini capitibus celebrantis et ministrorum supponendi.

In sacristia præter tres amictus, albas et cingula paranda sunt pro officio ante missam pluviale et stola violacea pro celebrante, stola violacea pro diacono, et planetæ plicatæ pro diacono et subdiacono, si his utantur : pro missa casula, stola et manipulus pro celebrante, dalmatica, stola et manipulus pro diacono, tunicella et manipulus pro subdiacono, omnia albi coloris. Item crux processionalis.

(1) S. R. C. 30 Mart. 1824, n. 4433- 4603, 2.
(2) 12 Nov. 1831, n. 4523-4672, 8.

Extra portam principalem ecclesiæ vel in ipso aditu præparanda est mensa, cooperta mappa munda, sed sine cruce et sine candelabris, super quam ponenda sunt 1° legile cum missali in medio, nisi minister librum ante celebrantem teneat, 2° manipulus, stola et dalmatica albi coloris pro diacono, 3° arundo cum tribus candelis, 4° candela accendenda de novo igne, ad candelas arundinis accendendas, 5° pelvis cum quinque granis incensi, 6° thuribulum vacuum cum navicula incensi, et vas aquæ benedictæ, nisi hæc ab acolythis in accessu deferantur. Item prope mensam tripes cum foculo, carbonibus accendendis et materia facile combustibili; ligna sulphurata, instrumenta ad ignem excutiendum, forcipes ferreæ ad ignem in thuribulum ponendum. Vid. *Praxis Pontif.* tom. III, n. 169.

59. *Benedictio ignis et granorum incensi.*

Rub. *Hora competenti cooperiuntur Altaria, et dicuntur Horæ, candelis Altaris extinctis usque ad principium Missæ. Interim excutitur ignis de lapide foris Ecclesiam, et ex eo accenduntur carbones.*

Dicta Nona, Sacerdos indutus amictu, alba, cingulo, stola, et pluviali violaceo, vel sine casula, astantibus sibi ministris cum Cruce, aqua benedicta, et incenso, ante portam Ecclesiæ, si commode potest, vel in ipso aditu Ecclesiæ, benedicit novum ignem, dicens : Dominus vobiscum *etc.*

Deinde benedicit quinque grana incensi, ponenda in cereo, dicens absolute hanc orationem : Veniat, quæsumus *etc.*

Dum benedicit grana incensi, Acolythus assumens de carbonibus benedictis ponit in thuribulo : et finita oratione supradicta, Sacerdos de navicula ponit incensum in thuribulo, benedicens illud more solito : deinde prædicta grana incensi, et ignem ter aspergit aqua benedicta, dicens : Asperges me Domine, *sine cantu et sine Psalmo, et ter adolet incenso. Interim omnia luminaria Ecclesiæ extinguuntur, ut de igne benedicto postmodum accendantur.*

Ad locum, in quo novus ignis est benedicendus, procedunt 1° tres acolythi cum aqua benedicta, thuribulo vacuo et navicula incensi, atque pelvicula cum quinque granis incensi,

nisi hæc in mensa parata habeantur; 2° subdiaconus in albis vel cum planeta plicata violacea, crucem deferens, sine ceroferariis; 3° clerus per ordinem; 4° et ultimo celebrans indutus amictu, alba, cingulo, stola et pluviali violacei coloris, cum diacono a sinistris, induto amictu, alba, cingulo et stola violacea, atque planeta plicata, si ea utatur, sed sine manipulo. In defectu pluvialis celebrans stola super albam induitur, et in hoc casu diaconus stola super albam indutus, procedit ante celebrantem.

Ignis e silice a sacrista vel alio ministro tempestive est excutiendus, et carbones accendendi, ut adveniente celebrante, novus ignis reperiatur accensus : non enim ipse celebrans ignem excutere, et carbones accendere debet, ut supra patet ex rubricis missalis (1).

Ad mensam subdiaconus se sistit a parte portæ ecclesiæ, vertens faciem suam et Crucifixi imaginem versus celebrantem; clerus se ita disponit in duas lineas vel per gyrum, ut juniores sint cruci et seniores celebranti viciniores; celebrans stat apud mensam facie ad crucem seu portam ecclesiæ conversa; diaconus stat juxta celebrantem, et acolythi post illos. Celebrans sine cantu seu tantum voce intelligibili (2), detecto capite, et junctis manibus legit tres orationes ad ignem benedicendum, et deinde quartam sine *Oremus* ad benedicenda quinque grana incensi, acolytho sustinente pelviculam cum granis coram celebrante : aspergit et incensat grana et carbones in vase restantes vel simul, vel successive. Diaconus incensum cum invitatione ad benedictionem ministrat, sicut etiam aspersorium et thuribulum cum solitis osculis. Thuriferarius recepto thuribulo, ponit carbones restantes in illud.

60. *Processio ad altare. Lumen Christi.*

Rub. *Tum diaconus indutus dalmatica albi coloris, accipit arundinem cum tribus candelis, in summitate illius triangulo distinctis. Præcedit thuriferarius cum Acolytho deferente in vase*

(1) Cavalieri tom. 4, dec. 344, n. 8.

(2) Cærem. Ep. lib. 2, c. 28, n. 1; Paris Crassus, l. 2, c. 48.

quinque grana incensi : sequitur Subdiaconus cum Cruce, et Clerus per ordinem : deinde Diaconus cum arundine, post eum Celebrans. Cum Diaconus ingressus est Ecclesiam, inclinat arundinem, et Acolythus deferens candelam accensam de novo igne, accendit unam ex illis tribus candelis desuper positis : et Diaconus elevans arundinem, genuflectit, similiter et omnes alii cum eo, præter Subdiaconum Crucem ferentem, et cantat solus : Lumen Christi. *R.* Deo gratias.

Et procedens ad medium Ecclesiæ, ibi accenditur alia candela : et iterum genuflexus, ut supra, altius cantat : Lumen Christi.

Tertio procedit ante Altare, ubi accenditur tertia candela : et rursum genuflexus, ut prius, adhuc altius dicit : Lumen Christi.

Facta benedictione ignis et granorum, acolythus candelam de novo igne accendit, eamque, si opus sit, lanternæ includit, ne per ventum extinguatur; et diaconus depositis super mensam paramentis violaceis, manipulum, stolam et dalmaticam albi coloris assumit. Tum celebrans incensum more solito imponit. Deinde diaconus aperto capite, arundinem ambabus manibus accipit; et ordinatur processio, ut supra in rubricis, in qua ad sinistram diaconi incedit acolythus cum candela accensa, et thuriferarius cum thuribulo in dextra et navicula in sinistra, a sinistris acolythi deferentis grana incensi.

Post discessum processionis, ignis, aqua benedicta et reliqua amoventur; paramenta autem violacea diaconi juxta altare ad cornu epistolæ deferuntur, ut cantato præconio eadem ibi recipere possit.

Dum diaconus et etiam celebrans ecclesiam sunt ingressi, omnes subsistunt, et acolythus candelam accensam deferens, unam ex tribus candelis arundinis accendit. Indifferens autem est, quænam prius accendatur. Accensa candela, diaconus genuflectit utroque genu, et similiter omnes genuflectunt, excepto crucifero. Diaconus genuflexus elevat arundinem, et cantat *Lumen Christi,* in fine vocem deprimendo. Hoc cantato, omnes surgunt, et eodem tono respondent *Deo gratias.* Idem fit secunda vice in medio ecclesiæ, et etiam

tertia vice ante gradus altaris, arundinem autem et vocem qualibet vice altius elevando. Ad tertiam vicem thuriferarius cum acolytho se sistit ante gradus altaris, et post eos subdiaconus cum cruce : reliqui se sistunt in duas lineas : diaconus cum acolytho et post illos celebrans, vel post clerum subsistunt, vel per medium usque ad subdiaconum transeunt; ibi tertia candela accenditur, et reliqua fiunt, ut supra dictum est. Celebrans singulis vicibus, antequam genuflectat, caput detegere debet.

61. *Benedictio cerei paschalis.*

Rub. *Deinde Celebrans ascendit ad Altare in cornu Epistolæ, et Diaconus dat arundinem uni Acolytho : et accipiens librum, petit a Celebrante benedictionem, ut fit ad Evangelium, Sacerdote dicente :* Dominus sit in corde tuo, et in labiis tuis : ut digne et competenter annunties suum Paschale præconium : in nomine Patris, et Filii, † et Spiritus sancti. Amen.

Postea vadit ad pulpitum, et ponit super eo librum, et incensat. A dextris Diaconi stent Subdiaconus cum Cruce, et thuriferarius : a sinistris, duo Acolythi, ille qui tenet arundinem, et alius tenens in vase quinque grana incensi benedicti figenda in cereo. Tunc surgentibus omnibus, et stantibus, ut fit ad Evangelium, Diaconus cantat : Exultet *etc.*

Cum diaconus ultima vice cantaverit *Lumen Christi,* omnes surgunt, et responso *Deo gratias,* ad locum suum discedunt. Subdiaconus, thuriferarius aliique acolythi e medio altaris recedunt, ut celebranti et diacono locum cedant. Celebrans deposito bireto ad altare ascendit, illud in medio de more osculatur, deinde ad cornu epistolæ accedit, ibique stat conversus ad altare, donec diaconum benedicat. Non imponitur novum incensum. Diaconus, arundine acolytho tradita, omisso *Munda cor,* accepto libro, genuflexus in suppedaneo seu supremo gradu altaris, petit benedictionem, dicens *Jube Domne benedicere,* uti alias ad evangelium : tum celebrans ad eumdem conversus, dicit : *Dominus sit,* eumque signat; manum vero super librum non ponit, neque diaconus eam osculatur (1).

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 27, n. 9.

Diaconus, accepta benedictione, descendit, ante altare cum aliis ministris genuflectit exceptis crucifero et ministro de arundine, et vadit ad pulpitum seu locum præparatum in plano ad cornu evangelii. Præcedit thuriferarius cum acolytho deferente grana incensi a dextris, deinde subdiaconus crucifer cum acolytho deferente arundinem a sinistris, et ultimo diaconus cum missali clauso ante pectus. Ibi in linea recta se constituunt, ut supra in rubricis præscribitur, ita ut diaconus sit in medio, omnes faciem versus librum vertant, et latera dextra versus altare habeant. Crucifixi imago etiam versus librum vertenda est. His dispositis, diaconus librum ut ad evangelium incensat, et deinde incipit *Exultet*, neque se neque librum signans. Celebrans, dum diaconus cantare incipit, ad eumdem se convertit, et stat manibus junctis in cornu epistolæ, auditque diaconum præconium cantantem, quod ipse non legit. Omnes etiam in choro stant facie ad diaconum conversa.

Post verba *Curvat imperia*, diaconus cantum interrumpit, et cum acolytho deferente grana incensi accedens ad cereum, *infigit quinque grana incensi benedicti in cereo in modum crucis*, 1° in suprema parte, 2° in media, 3° in infima, 4° a dextris cerei, et 5° a sinistris cerei, hoc modo :

1
4 2 5
3

Quo facto, diaconus cantum prosequitur; et acolythus pelviculam super credentiam deponit, acceptaque candelula non accensa, ad pristinum redit locum.

Cum diaconus cantaverit *Rutilans ignis accendit*, accipit arundinem, et *accendit cereum cum una ex tribus candelis in arundine positis*, acolytho eum deponente, si opus sit.

Cantato *Apis mater eduxit*, diaconus cessat a cantu, donec acolythus, cum candelula accepto lumine de cereo vel arundine, lampadem vel lampades proximas accenderit. Remotiores ab alio accendi possunt. Cum lampas coram ss. Sacramento semper ardere debeat, hic tantum videtur extinguenda, et de novo igne statim accendenda.

In fine nomen Papæ, et Episcopi proprii etiam ab exemp-

tis exprimendum est (1). Sede Romana vacante, verba *Beatissimo Papa nostro*, et sede Episcopali vacante, sequentia *Et Antistite nostro* omittuntur. Cum imperium Romanum sublatum sit, omittuntur omnia verba a *Respice etiam* inclusive, usque ad *Per eumdem* exclusive (2).

Not. has expressiones *O necessarium Adæ peccatum, O felix culpa*, dici non in se, sed respective ad Incarnationem Filii Dei, quatenus non venisset, si Adam non peccasset.

62. *Prophetiæ.*

Rub. *Completa benedictione cerei, Diaconus depositis albis, sumit violacea paramenta, et vadit ad Celebrantem : qui exuitur pluviali, et sumit manipulum et casulam violacei coloris. Postea leguntur Prophetiæ sine titulo, nec in earum fine respondetur* Deo gratias : *et Celebrans legit eas submissa voce ad Altare in cornu Epistolæ. In fine Prophetiarum dicuntur orationes modo subscripto. Ante vel interim dum Prophetiæ leguntur, Presbyteri catechizent catechumenos baptizandos, et præparent ad Baptismum.*

Finito præconio, diaconus librum claudit, acolythus arundinem super pedem ibi præparatum deponit, et legile removetur. Tum ab omnibus, excepto crucifero, genuflexione ante altare facta, thuriferarius thuribulum deponit, et diaconus et subdiaconus accedunt ad planum in cornu epistolæ, quo etiam celebrans descendit. Ibi subdiaconus crucem deponit, et manipulum, accipit (3); diaconus depositis paramentis albis, manipulum, stolam et planetam plicatam, si ea utatur, assumit; similiter celebrans, deposito pluviali, manipulum et casulam induit; omnia violacei coloris (4). Interea missale ponitur super altare in cornu epistolæ, et legile nudum cum alio missali in medio presbyterii.

His dispositis celebrans cum diacono et subdiacono per planum ad altare cum debitis reverentiis accedit, ascendens

(1) S. R. C. 8 Ap. 1699, n. 3059-3208, 2. Vid. tom. I, n. 240.

(2) S. R. C. 7 Dec. 1844, n. 4839-4985, 6, et dec. Urbis et Orbis 23 Sept. 1860, initio missalis.

(3) Merati p. 4, tit. 10, n. 11.

(4) Cærem. Ep. lib. 2, c. 28, n. 4.

ad altare, illud in medio osculatur, deinde ad cornu epistolæ accedit, ibique prophetias legit depositis manibus, assistentibus diacono et subdiacono, ut ad introitum missæ, in fine autem non respondentibus *Deo gratias*. Ad orationes post prophetias diaconus et subdiaconus accedunt post celebrantem, et stant, unus post alium, ut infra orationes missæ. Celebrans cantat in tono feriali *Oremus* manus extendendo et jungendo caputque cruci inclinando, et orationes extensis manibus ut in missa. Post *Oremus* diaconus singulis vicibus, præterquam ante ultimam orationem, primus genuflectens cantat *Flectamus genua*, omnibus genuflectentibus, excepto celebrante, qui non genuflectit; et subdiaconus primus surgens respondet *Levate*. Dum celebrans ad cornu epistolæ accedit, ad legendas prophetias, clericus ducente cæremoniario, ad legile in medio presbyterii accedit, ibique manibus libro vel legili appositis prophetiam cantat; et sic successive aliæ ab aliis cantantur, primum a junioribus, et deinde a senioribus seu dignioribus. Prophetiæ voce intelligibili, sed et expedita, cantandæ sunt, ne celebrans nimis diu expectare teneatur : celebrans tamen, si velit, cum diacono et subdiacono post lectionem cujusque prophetiæ per gradus laterales ad sedes accedere, et per eamdem breviorem viam tempestive redire potest. Si clerici ad cantandas prophetias non habeantur; tunc nec etiam a diacono et subdiacono cantandæ videntur; sed sufficit, ut a celebrante alta voce legantur. Clerus sedet infra prophetias, et stat infra orationes. Lectis prophetiis legile amovetur.

63. *Benedictio fontis.*

Rub. *His expletis, si Ecclesia habuerit fontem baptismalem, Sacerdos benedicturus fontem, accipit pluviale violaceum; et præcedente Cruce cum candelabris, et cereo benedicto accenso, descendit cum Clero et ministris paratis ad fontem : et interim cantatur sequens tractus :* Sicut cervus *etc.*

Fons prius rite mundandus et lavandus, atque limpida aqua replendus est; residua autem aqua benedicta in sacrarium effundenda.

In baptisterio præparanda sunt 1° legile cum missali, nisi

minister librum coram celebrante teneat, 2° mensa cooperta albo mantili ad imponenda sequentia, 3° ampullæ chrismatis et olei catechumenorum, 4° pelvicula cum bombaceo et mica panis ad manus tergendas post attactum sacrorum oleorum, 5° vas ad manus lavandum, et manutergia, 6° vas aliquod decens ad aquam e fonte hauriendam, et duo vasa ad aquam benedictam infundendam, unum cum aspersorio ad populum aspergendum, et alterum implendum pro aspersione domorum.

Oratione post ultimam prophetiam completa, cerei in candelabris super credentiam pro acolythis accenduntur. Celebrans cum diacono et subdiacono in planum ad cornu epistolæ descendit, ubi omnes deponunt manipulum, et celebrans etiam casulam, assumitque pluviale violaceum. Interea aliquis clericus accipit crucem ad cornu epistolæ depositam (subdiaconus enim (1) hic crucem non defert), alius cereum paschalem, et ceroferarii candelabra, et se constituunt in medio presbyterii, facie ad altare conversa, et ordine, quo procedere debent. Antequam procedant, omnes cruci altaris debitam faciunt reverentiam, exceptis deferente cereum paschalem, crucifero et ceroferariis. Procedunt ad fontem 1° deferens cereum paschalem, 2° crucifer medius inter ceroferarios, 3° clerici bini, 4° celebrans tecto capite et junctis manibus, medius inter diaconum et subdiaconum, pluviale elevantes, et aperto capite incedentes. Infra processionem cantatur *Sicut cervus* etc.

Cum pervenerint ad baptisterium, crucifer medius inter ceroferarios se sistit prope fontem seu ante cancellos, cum facie et Crucifixi imagine versus celebrantem ; clerus hinc inde in duos choros, vel in gyro pro loci capacitate ; celebrans autem cum diacono et subdiacono transiens per medium, se sistit ante ingressum fontis facie ad crucem conversa, et detecto capite ac junctis manibus legit sine cantu, vel cantat in tono feriali orationem ex missali, libro posito super legile vel aliquo ministro eum sustinente. Recitata hac

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 28, n. 7, et Merati p. 4, tit. 10, n. 33.

oratione, celebrans cum diacono et subdiacono baptisterium ingreditur, præcedentibus acolytho cum cereo paschali et crucifero cum ceroferariis, si loci capacitas sinat. In baptisterio celebrans medius inter diaconum et subdiaconum, se sistit facie ad orientem conversa, si nihil impediat, et crucifer cum ceroferariis e regione celebrantis, facie et crucifixi imagine ad eumdem conversis. Celebrans junctis manibus cantat *Dominus vobiscum*, *Oremus*, orationem (1) et præfationem (2). Omnia in missali notata exacte servare debet. Dum effundit aquam versus quatuor mundi partes id facit 1° versus orientem, 2° versus occidentem, 3° versus

1

aquilonem, et 4° versus austrum, hoc modo : 3 4 (3) :

2

effusio tantum modica esse debet. Dum aliquid peragit, diaconus et subdiaconus pluviale elevant. Cereus de aqua extractus abstergendus est. Præfatione finita, antequam sacra olea infundantur, aliquis acolythus aquam e fonte haurit, et in vas pro aspersione populi effundit : tum celebrans, aspersorio de manu diaconi accepto, intinctoque in aqua fontis, aspergit se et circumstantes : deinde reddito aspersorio, alius sacerdos superpelliceo et stola violacea indutus, comitante acolytho cum vase aquæ benedictæ, reliquos de clero et populum per ecclesiam aspergit. Interim in alio vase aqua de fonte accipitur, ad aspergendum in domibus aliisque locis. His peractis celebrans infundit et permiscet sacra olea in fonte, ut in missali præscribitur : postea tergit manum cum bombacio et mica panis, manusque lavat. Ablutio in sacrarium effunditur (4).

64. *Litaniæ.*

Rub. *Deinde revertentibus Sacerdote et ministris ad Altare,*

(1) Omittitur *Ejusdem* in conclusione juxta missale 1861.

(2) S. R. C. 25 Sept. 1706, n. 3605-3754, 11 ; missale 1861.

(3) Memoriale rit. pro min. eccl. tit. VI, c. 2, § 4, n. 4.

(4) Significationes cæremoniarum benedictionis fontis vide apud Gavantum p. 4, tit. 10, n. 22-28, et Quarti de benedictionibus tit. 2, sect. 7, prælud. 2, n. 128.

cantantur Litaniæ a duobus Cantoribus, et Chorus idem simul repetit, ut dicitur infra.

Ubi vero non est fons baptismalis, finita ultima Prophetia cum sua Oratione, Celebrans casulam deponit, et cum ministris ante Altare procumbit : et aliis omnibus genuflexis, cantantur Litaniæ in medio Chori a duobus Cantoribus, utroque Choro idem simul respondente. Cum autem perventum fuerit ad v. Peccatores, te rogamus, *Sacerdos et ministri surgunt, et accedentes ad sacristiam, induuntur paramentis albi coloris pro Missa solemniter celebranda : et interim accenduntur luminaria in Altari. In fine Litaniarum cantantur solemniter* Kyrie eleison, *et repetuntur, ut in Missa moris est.*

Completa benedictione fontis, et collato baptismo, si opus sit, ad altare eodem revertuntur ordine, quo venerunt. Litaniæ sunt incipiendæ, dum a fonte discedunt, et prosequendæ, dum ad altare procedunt (1). Cum ad altare pervenerint, ceroferarii candelabra deponunt, cereus paschalis in proprio candelabro ad cornu evangelii figitur, crux ad cornu epistolæ deponitur, et celebrans, diaconus ac subdiaconus, facta prius altari reverentia, ad planum in cornu epistolæ se retrahunt, ibique pluviale et planetas plicatas deponunt; deinde celebrans, diaconus et subdiaconus per planum ad altare redeunt, et procumbunt, ut mox dicetur.

Ubi non est fons baptismalis, tunc oratione post ultimam prophetiam finita, celebrans, diaconus et subdiaconus per gradus laterales in planum ad cornu epistolæ descendunt, et deponunt casulam, manipulos (2) et planetas plicatas, retentis stolis. Acolythi interea tres cussinos super secundum gradum altaris deponunt. Deinde celebrans, diaconus et subdiaconus per planum ad altare accedunt, ibique debita facta reverentia, procumbunt, ut feria sexta ante officium; litanias autem recitare non debent (3). Omnes reliqui non procumbunt, sed in suis locis genuflectunt utroque genu.

(1) S. R. C. 7 Sept. 1861, n. 3315, 11.
(2) Memoriale rit. tit. 6, c. 2, § 3, n. 4.
(3) Cavalieri tom. 4, dec. 347, n. 6.

Litaniæ duplicantur, seu iidem versus, qui a cantoribus cantati sunt, a choro repetuntur. Post s. Joannem Baptistam addendus est s. Joseph, si non apponatur. Si Sedes Apostolica vacet, omittuntur hæc verba *Domnum Apostolicum*, et tantum dicitur : *Ut omnes ecclesiasticos ordines*. Ad versum *Peccatores, te rogamus*, celebrans et ministri surgunt, et facta altari reverentia discedunt, tecto capite junctisque manibus, unus post alium. Deinde cussini tolluntur, et antipendium violaceum amovetur. In fine litaniæ lente cantantur, ne inter has et missam mora intercedat.

Not. has litanias extra sabbatum sanctum et vigiliam pentecostes in votiva aliqua functione cantari non posse (1).

65. Missa celebratur more solito exceptis sequentibus : non dicitur introitus, sed incensatus celebrans in cornu epistolæ, ibidem dicit *Kyrie eleison*, et deinde ad medium altaris accedit. Ad *Gloria* pulsantur campanæ, uti feria quinta. Epistola cantata, et benedictione subdiacono data, ter cantatur Alleluja, ut in missali. Ad evangelium incensum adhibetur, benedictio petitur, acolythi manibus junctis sine candelabris assistunt, et reliqua fiunt more solito. Non dicitur *Credo*, neque offertorium. Præfatio, *Communicantes* et *Hanc igitur* sunt propria. Non dicitur *Agnus Dei*, neque pax datur; adeoque post *Pax Domini*, et factam genuflexionem cum celebrante, diaconus accedit ad sinistram celebrantis, et subdiaconus ad ejus dextram. Dicuntur tamen tres consuetæ orationes ante communionem. Non dicitur communio, sed ejus loco cantantur vesperæ.

Officium pro cujusque rectoris arbitrio celebrandum et incipiendum est; cavendum autem sæcularibus et regularibus, ne campanæ in turri pulsentur, nisi postquam campanæ cathedralis vel matricis seu dignioris ecclesiæ pulsari inceperint (2). Campanulæ intra ecclesiam ad *Gloria* quidem-

(1) S. R. C. 3 Mart. 1674, n. 2529-2681 ; 17 Aug. 1833, n. 4565-4714, 1.

(2) Cærem. Ep. lib. 2, c. 27, n. 23; S. R. C. 20 Jul. 1595, n. 57; 14 Nov. 1615, n 367-514; 3 Jun. 1617, n. 393-540, etc.; Gavantus p. 4, tit. X, n. 31; Merati ibidem n. 52; Cavalieri tom. 4, c. 21, dec. VIII et IX, in ordine 349 et 351.

pulsari possunt et debent, sed non existentes in campanili seu turri, quæ postea solemniter pulsandæ sunt, dum in cathedrali vel matrice pulsantur, etsi longe post decantatum *Gloria* fieri contingat. Hoc autem alio tempore, ut pro pulsatione ad officium et salutationem angelicam, servari non debet (1).

66. *Vesperæ*. Sumpto s. Sanguine a celebrante, pro vesperis statim cantatur antiphona *Alleluja*. Celebrans sumpta purificatione digitorum, accedit ad cornu epistolæ; ibi diacono et subdiacono stantibus ut ad introitum missæ, omnibus missæ paramentis retentis, recitat antiphonam *Alleluja*, et deinde psalmum *Laudate* alternatim cum ministris; post psalmum antiphonam repetit. Finito cantu, celebrans intonat antiphonam *Vespere autem sabbati*, choro reliquum cantante, dum interim celebrans cum ministris eam submissa voce prosequitur. Deinde dum a choro inchoatur *Magnificat*, celebrans cum diacono et subdiacono ad medium altaris accedit, incensum imponit et benedicit, ac altare incensat, ut initio missæ ante introitum. Diaconus incensato celebrante, incensat chorum et subdiaconum, ut alias ad offertorium; deinde se sistit juxta celebrantem ut ad introitum missæ. Celebrans incensatus, se convertit ad librum, recitat canticum *Magnificat* alternatim cum subdiacono stante a dextris ejus, et in fine antiphonam repetit, sed eam intonare non debet. Finiente antiphona post *Magnificat*, ad medium altaris redit ad cantandum *Dominus vobiscum*, missamque more solito absolvendam.

Extra missam vesperæ dicuntur ut in breviario notatur : et similiter completorium dicitur, ut in breviario distincte præscribitur, in cujus fine adduntur *Divinum auxilium*, *Pater*, *Ave* et *Credo*, ut ibi satis subintelligitur.

Finita missa, pyxis ss. Sacramenti ad tabernaculum solitum defertur.

(1) S. R. C. 24 Sept. 1658, n. 945-1092; 21 Nov. 1671, n. 2417-2569; 22 Feb. 1687, n. 2981-3130, 3.

CÆREMONIÆ SABBATI SANCTI IN MINORIBUS ECCLESIIS.

67. *Benedictio ignis et granorum incensi.* Præparanda sunt eadem, quæ in majoribus ecclesiis, exceptis iis, quæ spectant ad diaconum et subdiaconum. Quatuor clerici (1) seu ministri superpelliceis induti adesse debent. Celebrans induitur amictu, alba, cingulo, stola et pluviali violacei coloris et in defectu pluvialis sola stola violacea super albam. Procedunt ad locum, ubi ignis est benedicendus, 1° clericus manibus junctis, 2° clericus cum cruce, 3° celebrans inter duos clericos. Extra portam crucifer se sistit in limine portæ, renes eidem vertens, facie Crucifixi ad celebrantem versa; et celebrans stans ante mensam collocatam inter se ipsum et crucem, benedicit ignem et grana incensi, ut num. 59 dictum est. Omnia tantum leguntur, nisi habeantur cantores, qui omnia ut in aliis ecclesiis cantare possunt, ut notatum est num. 49.

II. *Processio ad altare.* Facta benedictione ignis et granorum, celebrans, pluviali et stola violacei coloris depositis, accipit manipulum, stolam more diaconorum et dalmaticam albi coloris; et in defectu dalmaticæ solum manipulum et stolam diaconalem (2). Deinde incenso cum benedictione imposito, procedunt ad altare 1° clericus cum granis incensi a dextris, et thuriferarius a sinistris, 2° clericus cum cruce, 3° celebrans cum arundine, et reliquus clericus cum candela accensa a sinistris. Celebrans eadem facit, quæ alias a diacono facienda sunt. Qualibet vice dum accenditur candela arundinus, dicit *Lumen Christi*, et clerici respondent *Deo gratias;* secunda autem et tertia vice vocem et arundinem altius elevat.

III. *Benedictio cerei paschalis.* Tertia candela ante gradus altaris accensa, et responso *Deo gratias*, celebrans dat arundinem clerico, et ab eodem accipit missale, quod tenens in manibus, genuflexus in infimo gradu altaris, omisso *Munda*

(1) S. R. C. 12 Ap. 1755, n. 4103-4253, 2.
(2) Romsée tom. 3 de sabb. sancto § 1, n. IV.

cor, recitat : *Jube Domine benedicere. Dominus sit in corde meo, et in labiis meis, ut digne et competenter annuntiem suum paschale præconium. Amen.* Deinde surgit, et facta ab omnibus coram altari genuflexione, ad legile in plano ad cornu evangelii paratum accedunt 1° thuriferarius habens a dextris clericum cum granis incensi, 2° crucifer habens a sinistris clericum cum arundine, et 3° celebrans cum missali. Ibi se omnes disponunt in linea recta : crucifer se sistit a dextris celebrantis, et thuriferarius a dextris cruciferi; clericus autem cum arundine a sinistris celebrantis, et clericus cum granis incensi a sinistris arundinis. Antequam celebrans incipiat, missale incensat, et deinde clara et hilari voce incipit *Exultet*, beneque observat notata in missali, de quibus num. 61 dictum est.

IV. Finito præconio, celebrans librum claudit, crux ad cornu epistolæ deponitur, et arundo in sua basi collocatur. Deinde celebrans, facta altari genuflexione, cum clericis in sacristiam revertitur, vel ad planum in cornu epistolæ accedit, ubi depositis paramentis albis, manipulum, stolam et casulam violacei coloris accipit. Deinde accedit ad altare, debitaque ante gradus altaris reverentia facta, ascendit, illudque in medio osculatur ; tum ad cornu epistolæ accedit, et prophetias cum orationibus legit, ut num. 62 dictum est, genuflectens cum omnibus, dum ipsemet dicit *Flectamus genua*, cui clericus respondet *Levate.*

Completis prophetiis, celebrans, facta in cornu epistolæ cruci reverentia, ibidem in planum descendit, et casulam et manipulum deponit; et si ecclesia fontem non habeat, sine casula ante altare accedit ad litanias recitandas, ut infra ad VI dicetur; si autem fontem habeat, tunc depositis casula et manipulo, pluviale violaceum accipit.

V. *Benedictio fontis*, Facta altari reverentia, et celebrante alta voce incipiente tractum *Sicut cervus*, procedunt ad fontem 1° clericus cum cereo paschali, 2° clericus cum cruce, 3° celebrans inter clericos, tecto capite, tractum recitans. Ante cancellos fontis et in ipso baptisterio crucifer et deferens cereum semper stant ante faciem celebrantis; cele-

brans vero medius inter clericos facie ad crucem versa. Celebrans manus semper tenet junctas, et omnia peragit, ut in missali notantur, et ut num. 63 explicatum est, etiam attollendo vocem, licet non cantet, et ipsemet populum cum aqua, quam benedixit, aspergit.

VI. *Litaniæ.* Completa benedictione fontis, revertuntur ad altare eodem ordine, quo venerunt, interim litanias cantando, si cantores habeantur. Cum pervenerint ad altare, cereus ponitur in candelabro, et crux ad cornu epistolæ; atque celebrans pluviale deponit, et ante altare procumbit, ut dictum est num. 64. Si autem cantores non habeantur, in silentio a fonte revertuntur, ne litaniæ ad deponendum pluviale interrumpantur; et celebrans, deposito pluviali, non procumbit, sed genuflexus ipsemet litanias recitat ex missali posito super scabello ante seipsum, clericis respondentibus et repetentibus omnia, quæ celebrans dicit. Litanias prosequitur usque ad *Christe exaudi nos* inclusive, omisso *Kyrie eleison*, quando ad sacristiam revertitur, et paramenta alba accipit, ad missam celebrandam.

VII. *Missa et vesperæ.* Sublato antipendio violaceo, et accensis candelis, celebrans ad altare accedit, missamque celebrat, ut dictum est num. 65, sed omittendo incensationem etiam in vesperis. Post orationem *Aufer a nobis*, immediate dicit in medio altaris *Kyrie eleison*, cum introitus non legatur. Ad *Gloria* pulsantur campanæ. Celebrans post epistolam ter dicit *Alleluja*, vocem gradatim elevando, etiamsi non cantet; et clerici qualibet vice in eodem tono illud repetunt.

Pro vesperis celebrans in cornu epistolæ dicit antiphonam *Alleluja*, cum clericis prosequitur ps. *Laudate*, et in fine antiphonam repetit. Deinde dicit integram antiphonam *Vespere autem*, tum canticum *Magnificat* alternatim cum clericis, et repetita antiphona *Vespere autem* ad medium altaris accedit, missamque more solito absolvit.

DE FESTO PASCHATIS ET TEMPORE PASCHALI.

68. Officium festi et octavæ paschatis in pluribus variatur; ideoque ejus rubricæ in breviario bene notandæ sunt: multum etiam abbreviatur, quia olim officium sabbati usque ad noctem dominicæ protrahebatur, ita ut tempus longiori officio non suppeteret; quo modo autem officium in ipso festo factum erat, eo modo etiam continuabatur infra octavam, quæ est ejusdem festi continuatio.

Infra octavam a feria quarta et deinceps in missa dicitur secunda oratio *Ecclesiæ* vel pro Papa tantum, nisi facienda sit commemoratio festi simplicis, quia tunc illa *Ecclesiæ* vel pro Papa omittenda est (1).

A sabbato sancto usque ad sabbatum in albis inclusive duplex *Alleluja* in missa ad *Ite Missa est* additur, et similiter ad responsum *Deo gratias*: pariter duplex *Alleluja* in officio additur ad *Benedicamus Domino*, et etiam ad responsum *Deo gratias*, sed in laudibus et vesperis tantum; a vesperis autem sabbati in albis inclusive omittitur. Notandum vero est, cum hic ritus octavæ paschatis proprius sit, illud duplex *Alleluja* ad *Ite Missa est* non addi in votiva, quæ infra octavam paschatis celebratur; item in missa votiva infra octavam paschatis quidem dici præfationem, *Communicantes* et *Hanc igitur* de octava paschatis, non autem graduale, sed quatuor *Alleluja* et versus, ut tempore paschali (2).

In completorio quatuor *Alleluja* post psalmos consuetos dicuntur; sed dicto *Alleluja* post *Deus in adjutorium*, aliud *Alleluja* pro antiphona ante psalmos non additur, uti deinde fit tempore paschali, quia infra octavam paschatis horæ sine antiphona dicuntur.

69. Tempore paschali officium et missa de dominicis et feriis dicuntur, ut in proprio de tempore notatur in sabbato in albis, dominica in albis, et feria secunda sequente; item in festis apostolorum et evangelistarum, atque unius aut

(1) S. R. C. 15 Sept. 1736, n. 3903-4054, 1.
(2) Merati tom. 1, de die pasch. n. VI.

plurium martyrum fiunt ut in propriis locis vel ut in eorumdem communi tempore paschali : in festis vero B. M. V., confessorum pontificum, et non pontificum, virginum et non virginum, dedicationis, et aliorum non habentium officium particulare tempore paschali, officium et missa recitantur ut alio tempore ; sed ad invitatorium, omnes antiphonas, versus nocturnorum et reliquarum horarum (exceptis versibus precum in prima et completorio, quibus *Alleluja* nunquam additur), et in responsoriis post lectiones nocturnorum ante versum unum *Alleluja* additur, modo prævie non apponatur, nam tunc aliud non adjungitur.

Nocturna, sive unum ut in feriis et simplicibus, sive tria ut in dominicis, duplicibus et semiduplicibus recitentur, dicuntur tantum sub una et prima antiphona istius nocturni.

Laudes in feriali officio dicuntur ut in dominicis, cum capitulo ut in laudibus dominicæ notatur, et antiphona propria ad *Benedictus*. Similiter prima in feriali officio recitatur ut in dominicis, sed cum tribus tantum psalmis, ut in festis. In prima dominicæ psalmus *Confitemini* omittitur, *Quicumque* autem dicitur.

In vesperis dominicæ et feriæ omnes psalmi dicuntur sub una tantum antiphona *Alleluja*; in festis autem antiphonæ pro quolibet psalmo ut alio tempore dicuntur.

Responsoriis brevibus omnium horarum, etiam primæ et completorii, additur duplex *Alleluja*, quod etiam inservit repetitioni partis responsorii ante *Gloria Patri*, et unum eorumdem versiculis (1).

Hymni ejusdem metri in quolibet officio usque ad ascensionem domini exclusive concluduntur : *Deo Patri sit gloria, et Filio, qui a mortuis surrexit, ac Paraclito, in sempiterna sæcula;* item in responsorio brevi ad primam dicitur : *Qui surrexisti a mortuis :* nisi officium, quod recitatur, hæc propria habeat (2).

Quando non est duplex aut infra octavam, preces domini-

(1) Rub. brev. ante dom. in albis.
(2) Vid. tom. II, n. 321 et 354.

cales in prima et completorio dicuntur, ut alio tempore, et fit commemoratio crucis, ut feria secunda post dominicam in albis præscribitur; communia autem suffragia non dicuntur.

In missa duplex additur *Alleluja* in introitu ante psalmum, et in fine offertorii et communionis unum, si prævie non habeatur : omisso graduali, duo dicuntur versus cum quatuor *Alleluja*, qui versus si in proprio non habeantur, de communi sumuntur. In omni missa præfatio paschalis dicitur, nisi propria habeatur. Prædicta etiam in missa votiva servanda sunt.

70. Quando ultra officium diei aliud de aliquo sancto ex fundatorum voluntate recitatur; tunc si tempus currat paschale, ritum temporis imitari convenit, addendo antiphonis, versiculis et responsoriis *Alleluja*, uno excepto B. M. V. officio parvo, in quo nullum additur *Alleluja* secundum peculiarem illius rubricam (1).

Versibus in precibus imperatis et similibus, quæ tempore paschali recitantur, *Alleluja* non adjungitur, sicut juxta rubricas generales breviarii tit. XXIV, n. 4 nec versibus precum in prima et completorio, nec in litaniis rogationum additur.

Si fiat translatio alicujus festi a tempore non paschali ad paschale, officium et missa dicuntur prout tempore paschali; et si fiat translatio a tempore paschali ad non paschale, recitantur prout tempore non paschali.

Si festum martyris ad tempus paschale transferatur, et proprium evangelium habeat, idem evangelium etiam tempore paschali dicendum est (2). Si proprium habeat introitum, et etiam proprium vel evangelium vel epistolam, tunc idem recitandus est introitus, secus autem, si nihil aliud proprii habeat (3). Si festum martyris transferatur extra tempus paschale, officium de communi martyrum extra tempus paschale dicendum est, retentis lectionibus, ora-

(1) Tit. XXXVII, n. 2; S. R. C. 26 Aug. 1752, n. 4078-4227, 2.
(2) S. R. C. 29 Nov. 1738, n. 3931-4080, 2..
(3) S. R. C. ibidem 1.

tione, et si quid aliud in proprio habeatur : in hoc autem casu liberum non est, lectiones et missam de primo vel secundo loco pro libito recitare, sed prout evangelium vel oratio de communi ex primo vel secundo loco sumpta sunt, ex eodem quoque loco lectiones et missa sumenda sunt (1).

DE FESTO S. MARCI ET TRIBUS FERIIS ROGATIONUM.

71. Litaniæ seu rogationes fiunt, ut Deus peccatis populi sui propitietur, et ab eo flagella iræ suæ avertere dignetur ; pacem et aeris salubritatem concedat ; ut fructus terræ dare et conservare dignetur, omnibusque necessitatibus suorum fidelium benigne prospiciat (2). Quæ fiunt in festo s. Marci, dicuntur majores, quia sicut a principio majori solemnitate sunt institutæ et celebratæ (3), sic etiam nunc ex præscripto cæremonialis Episcoporum majori solemnitate sunt celebrandæ : aliæ autem in tribus diebus ante ascensionem domini, quia remissius sunt celebrandæ, minores dicuntur.

Hic notanda sunt 1° circa festum s. Marci, 2° circa jejunium, 3° circa litanias et processionem, et 4° circa missam et officium, sequentia.

72. Festum s. Marci, si infra octavam paschatis occurrat aut alio modo impediatur, in ecclesia universali suo ordine transfertur in primam diem non impeditam secundum rubricas. Si festum s. Marci et simul illud ss. apostolorum Philippi et Jacobi sit transferendum, illud s. Marci prius reponendum est (4). Nunquam tamen transferuntur litaniæ seu processio, nisi occurrant in die paschatis, a quo in feriam tertiam sequentem transferuntur (5).

In provincia autem Mechliniensi, prout erat anno 1607,

(1) S. R. C. 11 Sept. 1841, n. 4784-4930, VI, VII; 16 Ap. 1853, n. 5183, II, 8.

(2) Quarti de process. sect. 2, p. X.

(3) Quarti loco cit. p. IX; Lucius Ferraris Litaniæ n. 5.

(4) Dec. gen. 17 Jul. 1706, n. 3599-3748.

(5) Rub. missalis in festo s. Marci.

ex decreto III concilii provincialis Mechl. a summo Pontifice approbati (1), « festum s. Marci, si in hebdomada paschæ, » vel in dominica *Quasi modo* venerit, celebretur feria quarta » post *Quasi modo* tam a clero quam a populo. Si vero in » aliam dominicam inciderit, festum quidem servetur ipsa » die dominica, sed processio, abstinentia a carnibus per » totum diem, et jejunium usque ad prandium, serventur » die sequenti. Quod si vero in feriam quartam post domi- » nicam *Quasi modo* translatum, cum festis ss. Philippi et » Jacobi aut s. Crucis concurrerit ; celebritas quidem a po- » pulo illis ipsis diebus servabitur, sed dicta processio, » abstinentia et jejunium sicut in diebus rogationum, in » feriam quintam transferentur (2). » Notandum quoad hanc ultimam partem decreti, si festum ss. Philippi et Jacobi aut s. Crucis feria quarta post dominicam in albis occurrat, certum esse 1° celebritatem seu feriationem festi s. Marci in primo concilio prov. Mechl. tit. 5, c. 1 et 2 præceptam, sed nunc abrogatam, in hoc casu servandam fuisse feria quarta post dominicam in albis, et 2° processionem cum reliquis faciendam esse feria quinta post eamdem dominicam ; hæc autem ultima præsentis decreti dispositio nihil statuit, ut patet, circa recitationem officii s. Marci in casu, quo festum ss. Apostolorum aut s. Crucis feria quarta occurrit : secundum concilium prov. 1574 (3) quidem præscribit, ut festum s. Marci translatum celebretur feria quarta vel quinta post *Quasi modo* una cum litaniis et reliquis, ita ut in casu præ-

(1) Tit. XIII, c. VI, Syn. Belg. tom. 1, p. 359 et 386.

(2) Hoc decretum tertii concilii prov. Mech. adhuc servandum est : nam Paulus V acta hujus synodi non tantum approbat, sed et hortatur, atque apostolica auctoritate jubet, *ut ejus synodi decreta omnia ab omnibus quam diligentissime et inviolate serventur*. Obstare nequeunt sequentia S. R. C. decreta 14 Feb. 1705, n. 3561-3710, 5, quia hoc Galliam respicit; 27 Feb. 1847, n. 4918-5071, 3, in Mechlinien, quia in petitione antiquæ consuetudinis et feriationis quidem fit mentio, sed non tertii concilii prov. a Pontifice approbati, et contrarium disponentis, quod necessario exprimendum erat ; 11 Sept. 1847, n. 4954-5115, 1, quia ibidem decretum concilii prov. prout datum fuit, non refertur.

(3) Sub tit. de jejuniis cap. 2. Syn. Belg. tom. 1, p. 220.

dicto vi hujus decreti secundi concilii officium s. Marci una cum processione in feriam quintam transferendum esset, quia feria quarta festo æqualis aut majoris dignitatis impeditur : sed cum secundum concilium prov. a summo Pontifice non sit approbatum (1), et habitum sit post datam bullam s. Pii V 1566, in provincia Mechlinensi publicatam et acceptatam (2), post quam locorum ordinarii circa officium divinum nihil amplius possunt; dicendum est, officium s. Marci, si festum ss. Apostolorum aut s. Crucis feria quarta occurrat, secundum rubricas in primam diem non impeditam transferendum esse, uti observatum fuit in directorio archidiœcesis Mechl. 1848.

73. Quoad jejunium servanda est consuetudo loci (3). In primo concilio provinciali Mechl. 1570, tit. 6, c. 2, et in tertio, loco supra citato, præcepta est abstinentia a carnibus per totum diem, et jejunium usque ad prandium ; hoc autem jejunium usque ad prandium suppressum est, sicut plura alia jejunia, per decretum Card. Caprara Leg. 21 Jun. 1804 : manet tamen obligatio abstinentiæ a carnibus per totum diem, circa quam in præfato decreto nihil immutatur, nisi indulto Apostolico dispensetur (4).

74. Litaniæ, quæ in fine breviarii ponuntur, cum suis precibus et orationibus in festo s. Marci et triduo rogationum de præcepto recitandæ sunt (5). Pridie recitari nequeunt, quia diebus præscriptis addictæ sunt (6). Ab illis, qui non intersunt processioni, juxta rubricas dicuntur post laudes, dicto *Benedicamus Domino* omissis versu *Fidelium animæ* (7) et antiphona finali B. M. V. (8) quæ antiphona in eo casu etiam post litanias non dicitur. Si tamen litaniæ a

(1) Syn. Belg. tom. 1, fol. 223.
(2) Ut patet ex I conc. prov. 1570, tit. 4, c. 16.
(3) S. R. C. 14 Feb. 1705, n. 3361-3710, 5.
(4) Vid. Merati tom. 1, p. 4, tit. XI, n. XI.
(5) S. R. C. 12 Mart. 1836, n. 4628-4777, 9.
(6) S. R. C. 28 Mart. 1775, n. 4229-4378, 16.
(7) Rub. brev. tit. XXX, n. 3.
(8) Rub. brev. tit. XXXVI, n. 3.

laudibus ex causa rationabili separentur, quia v. g. matutinum et laudes pridie, et litaniæ die sequente, in qua occurrunt, recitantur; laudes more solito concludendæ sunt. Litaniæ non duplicantur nisi in processione (1), sed extra eam convenienter flexis genibus recitantur (2).

2. Episcopi et alii ecclesiarum rectores omnino curare tenentur, ut processiones in diebus rogationum celebrentur, et quidem sub gravi obligatione, quia iisdem incumbit obligatio suas regendi ecclesias, et consequenter curandi, ne sacræ magni momenti omittantur functiones, præsertim publicæ, ne debitus Deo subtrahatur cultus, ne fidelium minuatur devotio et utilitas inde illis proveniens, et ne tali omissione populo offensionis et scandali occasio detur (3). Id tamen limitandum est, si commode fieri possint, et tantum intelligendum est de principali loci vel civitatis ecclesia, si plures dentur, ad cujus processionem in diebus rogationum omnes aliarum ecclesiarum istius loci vel civitatis ecclesiastici convenire debent (4).

3. Processio prius fieri debet, et deinde missa celebrari (5); Sacra autem R. Congregatio (6) indulsit, ut missa rogationum ante processionem cantari possit pro commoditate populi, qui matutino tempore frequentior esse solet; et juxta Merati (7) etiam infra processionem celebrari permittitur.

4. Processio sic fieri debet : clerici superpelliceis induti et populus in ecclesia congregati contrito et humili corde Deum flexis genibus paulisper precentur (8). Sacerdos induitur amictu, alba, cingulo, stola et pluviali violacei coloris (9)

(1) S. R. C. 7 Maji 1853, n. 5185, 2.
(2) Gavantus tom. 2, s. 6, c. 16, n. 3.
(3) Quarti de process. sect. 3, p. 2, q. 1.
(4) Vid. n. 319.
(5) Cæremoniale Ep. l. 2, c. 32, n. 6; Rituale Rom. et dec. S. R. C. 3 Maji 1736, n. 3894-4044, alia dubia ad 3.
(6) 23 Jun. 1736, n. 3895-4044, 24, in Einsilden.
(7) Tom. 2, sect. 6, c. 16, n. 4.
(8) Rituale Rom.
(9) Merati tom. 2, sect. 6, c. 16, n. 4.

vel saltem superpelliceo et stola violacea (1). Diaconus et subdiaconus, si assistant, induuntur dalmatica et tunicella (2), modo sacerdos pluviali sit indutus. Sacerdos accedit ad altare, præcedente crucifero inter duos acolythos cum cereis accensis. Cantores, omnibus stantibus, cantant *Exurge Domine* sine *Alleluja* in fine juxta rituale Romanum : repetita antiphona, omnes genuflectunt, et duo cantores ante altare genuflexi, devote litanias cantare incipiunt, cæteris singulos versus repetentibus (3), vel juxta rituale Romanum eadem voce respondentibus (4) : circa quod standum est locorum consuetudini, habita ratione longioris vel brevioris viæ (5). Cum cantatum est *Sancta Maria, ora pro nobis*, omnes surgunt, et præcedente cruce cum ceroferariis, procedunt, ut n. 321 dicetur. Si processio ob temporis inclementiam extra ecclesiam procedere nequeat, congruentius est rubricis, si ecclesia capax sit, ut intra ejus ambitum fiat (6).

In litaniis post nomen s. Joannis Baptistæ addendus est s. Joseph, si non apponatur : item addendi sunt duo versus sequentes : *A flagello terræ motus*, et *A peste, fame et bello* post versum *A fulgure et tempestate* (7). Præter hæc litaniæ sine ulla additione aut mutatione recitandæ sunt; ita ut addi nequeant nomina sanctorum, quorum reliquiæ in ecclesia asservantur, neque sanctorum ordinis, neque titularium ecclesiæ aut patronorum loci, præter descriptos in ipsis litaniis (8). S. R. Congregatio (9) quidem censuit, in quodam casu posse tolerari additionem s. fundatoris; hoc autem in illo casu particulari permissum est, et ad alium non est ex-

(1) Rituale Rom.
(2) Rub. gen missalis tit. XIX, n. 5.
(3) S. R. C. 16 Sept. 1865, n. 5318.
(4) Baruffaldus in rit. tit. 79, n. 32.
(5) Gavantus tom. II, sect. 6, c. 16, n. 5.
(6) S. R. C. 14 Aug. 1858, n. 5262, 1.
(7) S. R. C. 11 Sept. 1847, n. 4950-5111, 1.
(8) S. R. C. 8 Mart. 1631, n. 759-906; 20 Jun. 1654, n. 1561-1708; 29 Jan. 1656, n. 1635-1782; 16 Ap. 1831, n. 4516-4665, etc.
(9) 16 Jun. 1674, n. 2550-2702.

tendendum, nisi de privilegio seu indulto constet (1) : nam per decretum generale (2) prohibitum est, litaniis aliquem versiculum addere. Si Sedes Apostolica vacet, omittuntur *Domnum Apostolicum*, versus *Oremus pro Pontifice*, et oratio correspondens; dicitur tamen versus *Ut omnes ecclesiasticos ordines* etc. (3).

Hac occasione notari potest, similiter litaniis lauretanis B. M. V. aliquid addere non licere nisi ex indulto apostolico (4). A confratribus tamen ss. rosarii in fine addi potest: *Regina sacratissimi rosarii* (5). Item ex indulto Apostolico in pluribus locis post versum *Regina sanctorum omnium* additur *Regina sine labe originali concepta* (6).

Si processio sit longior, litaniæ repeti possunt, vel litaniis absolutis usque ad preces exclusive, dici possunt aliqui psalmi ex pœnitentialibus aut gradualibus, non autem hymni vel cantica lætitiæ, quæ huic processioni non conveniunt (7). Si ad unam aut plures ecclesias in via sit divertendum, earumdem ecclesiarum campanæ festivo sonitu pro consuetudine pulsantur (8); clerus ecclesiæ, in quam processio ingreditur, ubi ita consuetum est, obviam procedit, usque extra portam ecclesiæ, ibique stans eam recipit (9), aliquo sacerdote, superpelliceo sine stola induto, aspergente aqua benedicta ingredientes ecclesiam, sacerdoti autem pluviali induto eamdem dante per contactum (10); ad ingressum processionis organa pulsantur, et litaniæ vel psalmi intermittuntur; si autem organa non pulsentur, cantus continuatur,

(1) S. R. C. 24 Jul. 1683, n. 2876-3025, 3.
(2) 3 Ap 1821, n. 4428-4578, 8.
(3) Gavantus s. 9, c. 4, n. 11; Cavalieri t. 4, dec. 317, n. 7.
(4) S. R. C. 2 Aug. 1631, n. 785-932; 24 Jul. 1683, n. 2876-3025, 3; 3 Ap. 1821, n. 4428-4578, 8; 3 Aug. 1839, n. 4711-4857, 3; 8 Ap. 1865, n. 5347.
(5) S. R. C. 13 Jul. 1675, n. 2589-2741.
(6) Indultum S. R. C. 10 Jul. 1846 pro archidiœcesi Mechl.
(7) S. R. C. 9 Maji 1857, n. 5233, 5.
(8) Idem dec. ad. 3.
(9) Cæremoniale Ep. lib. 2, c. 32, n. 3.
(10) S. R. C. 12 Sept. 1699, n. 3381-3530, 1; 9 Maji 1857, n. 5233, 4.

donec celebrans ad altare pervenerit. Tunc ab omnibus debitis factis reverentiis, stando (1) cantatur antiphona titularis illius ecclesiæ ritu paschali (2) cum versu et oratione, quæ dicitur pro suffragiis. Deinde in egressu litaniæ vel psalmi resumuntur. Cum perventum fuerit ad ecclesiam, in qua processio terminatur, dicuntur preces ut in breviario, genuflexis omnibus, etiam celebrante, qui tamen solus ad orationes surgit : quibus absolutis celebratur missa rogationum (3). Addit Merati, ubi mos est, ut in ecclesia, ad quam processio dirigitur, statim missa rogationum decantetur, et processio tantum terminetur in prima ecclesia, unde discesserat; celebrata missa, litanias seu psalmos resumi, donec perveniatur ad ecclesiam, in qua processio cum precibus terminatur.

75. In festo s. Marci, seu in die, in quam litaniæ majores transferuntur, et tribus feriis rogationum, si fiat processio, pro missa processionis de præcepto celebranda est missa rogationum, etiam in dominicis, infra octavam paschatis, et quocumque occurrente festo, quamvis una tantum missa cantetur, etiam in ecclesia parochiali, in qua eadem missa in dominica a parocho pro populo applicari potest ac debet (4) : nisi missa processionis celebretur in ecclesia, in qua festum titularis vel patroni occurrit, sive sit s. Marcus sive alius sanctus, in quo casu missa processionis de titulari seu patrono celebranda est (5), et in eadem facienda est commemoratio rogationum cum oratione diei sub unica conclusione (6). In ecclesiis, in quibus non fit processio, in festo s. Marci et etiam tribus feriis rogationum, si festum

(1) S. R. C. 13 Aug. 1667, n. 2268-2419, 5.
(2) S. R. C. 9 Maji 1857, n. 5233, 1 et 3.
(3) Bauldry, p. 2, c. 17, n. 5; Merati, s. 6, c. 16, n. 4.
(4) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894-4044, alia dubia ad 3; 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 37; 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 12; 12 Mart. 1836, n. 4628-4777, 10; 14 Aug. 1858, n. 5262, 2.
(5) Cæremoniale Ep. lib. 2, c. 32, n. 6; S. R. C. 23 Maji 1603, n. 48-194; 27 Feb. 1847, n. 4929-5082, 1 et 2.
(6) Dec. cit. 27 Feb. 1847, 3.

duplex occurrat, celebranda non est missa de rogationibus, sed de festo cum commemoratione rogationum (1). Hæc tamen commemoratio rogationum in festo s. Marci in principali tantum facienda est missa, quæ cantatur aut legitur, ut patebit ex infra dicendis ad 3.

2. Missa processionis in festo s. Marci et tribus feriis rogationum celebranda est, ut in missali præscribitur post dominicam quintam post pascha, in colore violaceo, sine *Gloria* et *Credo*, etiam in dominicis et infra octavam paschatis (2); cum tribus orationibus in missa rogationum præscriptis, sine commemoratione festi duplicis, semiduplicis, et simplicis occurrentis, dominicæ aut octavæ paschatis juxta rubricas missalis ante missam rogationum positas, nisi unica tantum missa cantetur aut legatur, in quo casu acienda est commemoratio festi occurrentis, cum sola tertia oratione, quæ secundo loco in missa rogationum præscribitur (3); semper cum præfatione paschali in cantu feriali, cum *Benedicamus Domino* et evangelio s. Joannis in fine. Si sit infra octavam paschatis, recitanda sunt *Communicantes* et *Hanc igitur* propria, item præfatio paschalis ut infra octavam; *Alleluja* autem ad *Benedicamus* non est addendum. Si octava propriam præfationem habens occurrat, et in missa rogationum, quæ unica celebratur, octavæ commemoratio fiat, præfatio octavæ quoque dicenda est (4). Congruentius est rubricis, hanc missam cantari, nempe in cantu feriali, stricte tamen cantari non debet, nisi agatur de ecclesiis, ubi missa conventualis quotidie est cantanda (5).

3. Aliæ missæ præter illam processionis in festo s. Marci vel alia die, in quam litaniæ majores transferuntur, celebrandæ sunt de officio currenti sine commemoratione rogationum, cum hæc commemoratio nullibi præscribatur, nisi

(1) Dec. cit. 12 Nov. 1831.

(2) S. R. C. 3 Jan. 1657, n. 1663-1810; 25 Sept. 1688, n. 3021-3170; 5 Jul. 1698, n. 3328-3477, 17.

(3) S. R C. 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 2.

(4) S. R. C. 17 Dec. 1853, n. 5196, 5.

(5) S. R. C. 14 Aug. 1858, n. 5262, 2 et 3.

non fiat processio, quo casu commemoratio rogationum in missa principali facienda est, ut dictum est supra.

76. Feria secunda rogationum est major : de ea fit officium, nisi officium novem lectionum, etiam translatum, occurrat. Si festum simplex occurrat, officium fit de feria rogationum cum commemoratione simplicis, sed sine ejus lectione; et missæ similiter dicuntur de feria cum commemoratione simplicis, excepta missa processionis, in qua commemoratio simplicis omittitur, ut dictum est supra. Si festum novem lectionum, etiam duplex 1 cl. occurrat, officium fit de festo cum commemoratione feriæ rogationum in laudibus et missis ante commemorationem simplicis, si occurrat, et cum nona lectione homiliæ, ejusque evangelio in fine missæ. In primo nocturno festi occurrentis lectiones de communi sumuntur, nisi lectiones s. Scripturæ dominicæ præcedentis dictæ non fuerint, in quo casu initium epistolæ primæ beati Petri legendum est.

2. Feria tertia rogationum est minor. Si festum etiam simplex in ea occurrat, officium fit de festo sine commemoratione feriæ : si festum occurrens sit novem lectionum, omnes missæ præter illam processionis dicuntur de festo cum commemoratione rogationum post commemorationém simplicis, si occurrat : si autem sit festum simplex, tunc juxta Gavantum et Merati (1) missæ dici possunt de festo simplici cum commemoratione rogationum, vel de rogationibus in colore violaceo cum commemoratione simplicis, de quo fit officium; sed juxta Guyetum (2) liberum non est, missas dicere de festo simplici vel de rogationibus, sed de festo cum commemoratione rogationum dicendæ sunt : hæc opinio Guyeti rubricis conformior videtur. In hoc casu occurrentiæ festi simplicis duæ missæ in ecclesiis cathedralibus et collegiatis cantandæ non sunt (3). Si festum neque simplex occurrat, officium fit de ea, ut in breviario, cum oratione

(1) Tom. I, p. IV, tit. XI, n. 13.
(2) Lib. 4, c. 3, q. 2.
(3) S. R. C. 5 Jul. 1698, n. 3328-3477, 5.

dominicæ præcedentis; omnes autem missæ dicuntur de rogationibus in colore violaceo sine *Gloria*, licet in officio dictum sit *Te Deum*, et cum oratione ut in missa rogationum, sine commemoratione feriæ, licet in officio dicta sit oratio dominicæ præcedentis (1). Similiter si fiat de ea, et votiva celebretur missa, fit commemoratio rogationum, sed non officii, sicut missa diei de rogationibus sine commemoratione officii dicitur.

Feria secunda et tertia rogationum, si festum duplex aut semiduplex occurrat vel concurrat, vesperæ sunt de eodem sine commemoratione feriæ aut rogationum. Si festum simplex tantum sequatur, vesperæ sunt feriales; feria autem secunda fiunt a capitulo de simplice sine commemoratione feriæ; feria autem tertia totæ vesperæ sunt feriales cum commemoratione simplicis tantum (2): si festum non occurrat vel concurrat, vesperæ sunt feriales, ut in breviario notatur.

3. Feria quarta si festum novem lectionum, etiam translatum, occurrat, officium fit de eodem cum nona lectione vigiliæ, ejusque commemoratione in laudibus et missa, atque evangelio vigiliæ in fine missæ. Si festum novem lectionum non occurrat, fit de vigilia, ut in breviario et missali notatur, cum commemoratione simplicis, si occurrat, sed sine ejus lectione; et missæ dicuntur de vigilia in colore albo et cum *Gloria*, quia in officio dictum est *Te Deum*. In officio nihil fit de rogationibus, in missa autem earumdem fit commemoratio post commemorationem vigiliæ et simplicis, si occurrat. Si festum novem lectionum hac feria quarta occurrat, tres missæ in ecclesiis cathedralibus et collegiatis dicuntur, et in unaquaque secunda oratio, si dicenda sit, de B. M. V., tertia *Ecclesiæ* vel pro Papa (3).

Hoc triduo rogationum in missis privatis seu non conventualibus, festivis aut votivis, sive lectis sive cantatis, fit

(1) S. R. C. 25 Sept. 1706, n. 3605-3754, 5.
(2) Rub. gen. tit. XI, n. 10.
(3) Gavantus p. 4, tit. XI, n. 14.

commemoratio rogationum, etiamsi missa rogationum in eadem ecclesia cantetur, aut officium etiam fiat de duplice secundæ classis. Si duplex primæ classis occurrat, feria secunda exinde nihil est immutandum; feria autem tertia et quarta omittenda est commemoratio rogationum (4), sicut etiam in festo primæ classis nihil fit de vigilia ascensionis(5).

In hoc triduo rogationum, si officium fiat de ea, non dicuntur preces feriales, sed dominicales tantum ad primam et completorium. Color officii hujus tridui est albus, et solius missæ processionis atque rogationum violaceus; adeoque omnia altaria officio conformia in colore albo esse debent, excepto summo altari infra missam processionis in colore violaceo.

DE FESTIS ASCENSIONIS, PENTECOSTES, ALIISQUE USQUE AD FESTUM SS. CORPORIS CHRISTI.

77. Matutinum ascensionis Domini cum singulis antiphonis ad unumquemque psalmum dicitur, licet tempus paschale adhuc currat, ad majorem officii solemnitatem: in occurrentibus tamen festis infra octavam nocturna sub una antiphona ritu paschali, ut ante ascensionem, dicuntur. Omnes hymni ejusdem metri terminantur *Jesu tibi sit gloria, qui victor*, et in responsorio brevi ad primam dicitur *Qui scandis super sidera*, usque ad pentecosten, etiam in officiis occurrentibus, nisi hæc propria habeant.

78. In feria sexta post octavam ascensionis et vigilia pentecostes officium est semiduplex ut infra octavam, et recitatur ut in breviario notatur, omissis precibus et commemoratione crucis.

Si in feria sexta aut vigilia pentecostes festum simplex occurrat, de eo nona recitatur lectio, et fit commemoratio

(1) S. R C. 16 Ap. 1853, n. 5183, XII; 23 Ap. 1853, Venezuela V. In Actis S. Sedis, vol. IX, fol. 316.

(2) Rub. brev. tit. VI, n. 2.

in primis vesperis et laudibus, ac etiam in missis feriæ sextæ, non autem in missis licet privatis vigiliæ pentecostes, in quibus unica tantum oratio dicitur.

Si octava titularis celebretur, officium in feria sexta de die infra octavam agendum est (1); si autem eadem feria sexta festum duplex vel semiduplex etiam translatum occurrat (2), fit de festo cum commemoratione feriæ sextæ in laudibus, missa et secundis vesperis, sine nona lectione homiliæ et sine ejus evangelio in fine missæ, nisi illud festum sit 1 aut 2 classis (3) : quo casu, si festum sit 1 classis, nihil fit de hac feria sexta, neque in secundis vesperis ; si autem sit 2 classis, nihil pariter de eadem fit in laudibus et missis, ejusdem tamen commemoratio fit in secundis vesperis, quia in sabbato sequenti de eodem fit officium, sicut de die infra octavam, ad cujus normam officium hujus feriæ sextæ celebratur, non fit commemoratio in festis 1 et 2 classis, nisi in vesperis festi 2 classis, si officium die sequenti de octava sit faciendum (4). Si festum semiduplex occurrens aut translatum hac feria sexta celebretur, juxta Gavantum (5) et plures alios secundæ vesperæ sunt integræ de festo cum commemoratione feriæ, quia est potius occurrentia festi et feriæ, quam concurrentia cum sabbato sequenti; sed juxta Guyetum et Cavalieri (6) a capitulo fit de feria cum commemoratione festi semiduplicis, quia, cum hæc feria sexta et sabbatum sequens se habeant adinstar dierum infra octavam, iis tantum exceptis, quæ in oppositum expresse sancita sunt, vesperæ feriæ sextæ tanquam de diebus infra octavam etiam disponendæ sunt : utraque hæc opinio est probabilis, et casu occurrente, eligi potest.

(1) S. R. C. 17 Sept. 1853, n. 5196, 4; 23 Ap. 1875, *Venezuela* IX in Actis S. Sedis, vol. IX, fol. 316.
(2) S. R. C, 11 Aug. 1691, n. 3095-3244, 10.
(3) Rub. particul. brev. S. R. C. 4 Ap. 1705, n. 3569-3718, 6.
(4) Rub. gen. brev. tit. IX, n. 6; Guyetus, lib. 4, c. 3, q. 3; Cavalieri tom. 2, dec. 162, n. 19.
(5) S. 6, c. 17, n. 7; Halden p. 1, tit. 28.
(6) Loc. cit.

79. Color officii vigiliæ pentecostes est albus usque ad nonam inclusive; sed ad prophetias, benedictionem fontis et litanias violaceus, et in missa solemni et omnibus privatis rubeus. Paramenta altarium debent esse alba, officio conformia, excepto summo altari infra prophetias et reliqua in violaceo, et infra missam solemnem in rubeo.

Ubi et qua solemnitate officium vigiliæ pentecostes fieri debeat, vid. num. 34 et 54; quæ enim ibi dicuntur de sabbato sancto, eadem ratione de vigilia pentecostes sunt intelligenda.

Ad officium hujus vigiliæ candelæ altaris non accenduntur nisi ante principium missæ. Si fons benedicendus non sit, candelabra acolythorum relinquuntur in sacristia; si ille autem benedicendus sit, collocantur cum cereis extinctis super credentiam; ibique circa eam proparantur crux processionalis et cereus paschalis extinctus. Celebrans induitur amictu, alba, cingulo, manipulo, stola et casula violacei coloris; diaconus et subdiaconus amictu, alba, cingulo, et manipulo; diaconus etiam stola; et in cathedralibus ac præcipuis ecclesiis planetis plicatis. More solito ad altare accedunt, præcedentibus acolythis manibus junctis. Ad altare facta reverentia, celebrans illud in medio osculatur, et deinde in cornu epistolæ legit prophetias, ut dictum est n. 62; sed post lectiones singulas respondetur *Deo gratias* juxta rub. gen. tit. X, n. 1, et ante orationes non dicitur *Flectamus genua*. Ad ultimam lectionem cereus paschalis et candelæ in candelabris super credentiam accenduntur. Ultima oratione finita, celebrans, diaconus et subdiaconus descendunt in planum ad cornu epistolæ, ubi omnes manipulum deponunt, et celebrans etiam casulam, ipseque pluviale violaceum assumit. Deinde fons benedicitur, ut dictum est n. 63, et litaniæ cantantur ut n. 64. In subsequenti missa solemni non dicitur introitus ut in sabbato sancto. Ad *Gloria* pulsantur campanæ. Ad evangelium incensum adhibetur, non autem portantur luminaria, sed acolythi junctis manibus assistunt. Chorus ad orationem non genuflectit. Vid. Praxis Pontificalis tom. III, n. 187-191, et pro minoribus ecclesiis hoc tomo n. 67.

Introitus pro missis privatis in vigilia pentecostes in fine missæ assignatur. Per missas autem privatas hic intelliguntur omnes, quibus prophetiæ et litaniæ non præmittuntur.

80. In festo et per octavam pentecostes hymnus *Veni creator* ad tertiam dicitur, quia Spiritus sanctus hora tertia super apostolos descendit; et proinde congruit, ut Spiritus sanctus hymno longiori, proprio et solemniori invocetur.

Infra octavam pentecostes, occurrente commemoratione simplicis, tertia oratio non dicitur ut dictum est tom. I, n. 76, annot. 6.

Lectio *Innumeris linguis* in oratione *Communicantes* pentecostes est conformis missali ab Urbano VIII recognito, adeoque retinenda (1).

81. Circa festum ss. Corporis Christi notandum est decretum Cardinalis Legati 21 Jun. 1804 quoad ordinem servandum in celebratione divinorum officiorum in festis translatis in republica Gallicana, in quo ad 8 habetur : » Processiones ss. Corporis Christi incipientur in dominica, » in qua solemnitas ejusdem festi refertur, et in dominica » sequenti finem habebunt. » Cum autem hoc decretum, sicut etiam indultum pro reductione festorum 9 Ap. 1802, præter translationem solemnitatis in Dominicam et prædictam translationem processionis, nihil aliud statuat aut immutet quoad celebrationem divinorum officiorum, sequitur, missas solemnes et laudes vespertinas, quæ per octavam Corporis Christi decantari solent, inchoari posse et debere ab ipso festo prout ante reductionem festorum, et non a dominica, in quam solemnitas transfertur.

(1) S. R. C. 13 Mart. 1804, n. 4342-4491, 11.

PROPRIUM SANCTORUM.

DE FESTIS MENSE DECEMBRI.

82. Prænotandum est, brevitatis causa hic tantum agi de illis festis, quæ speciales annotationes exigunt.

29 *Nov. Vigilia s. Andreæ.* Si hæc vigilia ante adventum veniat, vel in dominica prima adventus occurrat, ita ut in sabbatum præcedens sit anticipanda; officium et missa fiunt de vigilia ut alio tempore, terminando officium vigiliæ ad nonam, licet in sabbatum anticipetur : si autem in adventu occurrat, tunc in officio nihil fit de vigilia; sed missa, si festum novem lectionum non occurrat, dicitur de vigilia cum commemoratione feriæ; et si festum novem lectionum occurrat, in missa fit commemoratio vigiliæ post commemorationem feriæ, et in fine missæ evangelium vigiliæ legitur (1).

83. 8 *Decemb. Festum Immaculatæ Conceptionis B. M. V.* SS. D. N. Pius IX (2) « officium proprium officioque respon- » dentem missam, et ulterius (pro locis, ubi est concessa) » missam de vigilia Immaculatæ Conceptionis approbavit, » præcepitque, ut unicum hoc officium et missas quicumque » de clero sæculari et regulari (ipsis non exclusis sanctimo- » nialibus) ad horas canonicas persolvendas quocumque » titulo obligati, assumere amodo teneantur... sub pœna » onus divini officii non adimplendi... jussitque ut in novis » editionibus breviarii et missalis hoc unicum apponatur » officium in corpore breviarii, et missa imprimatur in cor- » pore missalis 8 Decembris; in appendice vero missalis » missa de vigilia pro locis, quibus ex Apostolica conces- » sione vigilia celebratur. « Item » jussit, ut quibus annis » prædictum festum occurrerit in dominica secunda adven-

(1) S. R. C. 16 Feb. 1781, n. 4252-4401, 4.
(2) 27 Aug. 1863, n. 5327 et 5328.

» tus, transferendum sit in feriam secundam immediate » sequentem, quocumque festo etiam æqualis, non tamen » altioris ritus in eam incidente (1). » Translato hoc festo, non transfertur feriatio, nec octava (2). In die octava hujus festi in primo nocturno leguntur lectiones de libro Genesis, ut in festo; si dies octava in feriam quartam quatuor temporum incidat, nona lectio homiliæ feriæ omittitur, et in fine missæ non legitur evangelium feriæ, sed s. Joannis *In principio* (3). In missis votivis Immaculatæ Conceptionis loco vocabuli *solemnitate* in secreta dici debet *commemoratione* (4).

84. 18 *Dec. Festum expectationis partus B. M. V. aliquibus locis indultum.* Octava benedictio in matutino est : *Cujus festum colimus, ipsa Virgo virginum* etc. (5). In præfatione dicendum est *Et te in expectatione B. M.* etc. omittendo vocem *partus* (6). Omnes hymni, etiam *Verbum supernum* ad matutinum, concluduntur : *Virtus, honor, laus, gloria*, ut in dominica prima adventus; et in responsorio brevi ad primam dicitur : *Qui venturus es in mundum* (7). Si hoc festum in feria quarta quatuor temporum adventus occurrat, non legitur nona lectio feriæ, sed loco homiliæ, quæ in festo assignatur, leguntur tres lectiones de homilia feriæ quartæ quatuor temporum cum responsoriis in festo positis : et in fine missæ non dicitur evangelium feriæ, quod idem est cum evangelio festi, sed evangelium s. Joannis (8).

20 *Dec. Vigilia s. Thomæ.* In officio nihil fit de hac vigilia : sed si festum novem lectionum non occurrat, et sit extra quatuor tempora, missa de vigilia cum commemoratione

(1) Dec. gen. 24 Maji 1860, n. 5295. Vid. tom. II, n. 272 et 277.
(2) Vid. tom. II, n. 278 et 280.
(3) S. R. C. 16 Sept. 1865, n. 5350.
(4) S. R. C. ibid. n. 5352.
(5) S. R. C. 3 Mart. 1761, n. 4150-4299, 8.
(6) Dec. cit. ad 9.
(7) S. R. C. 21 Jun. 1670, n. 2354-2506; 26 Nov. 1735, n. 3889-4039, 4; 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 13.
(8) Rub. brev. et missalis Rom. in hoc festo.

feriæ dicitur; si festum novem lectionum occurrat, in missa fit commemoratio vigiliæ post commemorationem feriæ, et si sit extra quatuor tempora, evangelium vigiliæ in fine missæ legitur; si occurrat in quatuor temporibus, et festum novem lectionum non occurrat, missa dicitur de feria quatuor temporum cum commemoratione vigiliæ et sine hujus evangelio in fine (1).

26 *Dec. Commemoratio omnium sanctorum martyrum.* In Belgio Austriaco ex brevi Clementis XIV, 22 Jun. 1771 (2), et in toto territorio reipublicæ Gallicanæ ex indulto pro reductione festorum 9 Ap. 1802 in festo s. Stephani facienda est commemoratio omnium sanctorum martyrum in utrisque vesperis, laudibus et omnibus missis solemnibus et privatis, per antiphonam et versum de communi martyrum, et orationem *Deus qui nos annua* etc. mutando *solemnitate* in *commemoratione*, uti præscribitur in breviario Romano in proprio pro clero Romano (3) et in brevi Clementis XIV, semper autem sub distincta conclusione (4), et post commemorationem octavæ nativitatis (5). Ubi s. Stephanus est patronus loci, hæc commemoratio tantum in festo s. Stephani, et non etiam in dominica, in quam solemnitas s. Stephani transfertur, est facienda (6). Notandum est, ad hanc commemorationem teneri non tantum sæculares sed etiam regulares, tum quia in indulto pro reductione festorum Sanctitas Sua hanc præcipit omnibus, qui ad horas canonicas tenentur (7); tum quia hæc commemoratio in locum festorum de præcepto substituitur, et proinde sicut regulares a præcepto feriationis absolvuntur, sic ad commemorationem ejus loco impositam tenentur (8).

(1) S. R. C. 16 Feb 1781, n. 4252-4401, 4.
(2) Syn. Belg. tom. 2, p. 507.
(3) Edit. 1843.
(4) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4903-5049, 1.
(5) S. R. C. 31 Aug. 1867, n. 5381, 14.
(6) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 14, q. 3.
(7) Vid. tom. II, num. 230, ad 3.
(8) S. R. C. 31 Aug. 1867, n. 5381, 14.

Not. hanc commemorationem, ut ex supradictis patet, sine speciali indulto fieri non posse per antiphonas, versus et orationem, quæ a quibusdam propria referuntur : nihil enim in officio divino recitare licet, nisi constet, illud non tantum a sede apostolica esse approbatum, sed etiam pro hoc loco concessum, ut dictum est tom. II, n. 232.

DE FESTIS MENSE JANUARIO.

85. *Festum ss. nominis Jesu* de præcepto ab omnibus celebrandum est dominica secunda post epiphaniam (1), etiam ab iis, qui illud 14 Januarii antea celebrare solebant (2), nisi postea specialem facultatem obtinuerint.

Si dominica secunda post epiphaniam occurrente dominica septuagesimæ impedita sit, festum ss. nominis reponendum est quoad officium in diem 28 Januarii tanquam in sedem propriam, translato quovis alio festo, nisi altioris sit ritus : et tunc omittitur *Alleluja*, ubicumque occurrit, et legitur nona lectio de s. Agnete secundo, de qua fit commemoratio in laudibus et missis privatis tantum (3). Ratio est, ne hujusmodi festum solemne in quadragesima celebretur. Quid sit faciendum, si dies 28 Januarii festo altioris ritus impedita sit, rubricæ non determinant; unde si casus occurrat, ad S. R. C. est recurrendum : hæc quidem declaravit pro Hispania, ubi festum s. Juliani celebratur sub ritu dup. 2 cl. cum octava, « officium ss. nominis reponendum esse ab » episcopo in aliam diem infra eamdem octavam, translato » quocumque alio festo, nisi sit altioris ritus (4). » Cum autem hoc decretum pro Hispania tantum datum sit, et cum rubricis breviarii, quæ in eo casu 28 Januarii festo ss. nominis

(1) Dec. 29 Nov. 1721.

(2) S. R. C. 28 Nov. 1722, n. 3803-3953.

(3) Rubricæ brev. aute festum ss. nominis; S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894 4014, ad tit. de transl. d. 1; 3 Mart. 1761, n. 4150-4299, 1.

(4) 11 Sept. 1790, n. 4293-4442, 1.

præferentiam concedunt, non conveniat, ad alios casus non est extendendum.

Si dominica secunda post epiphaniam sit impedita festo I classis, patroni seu tituli loci aut ecclesiæ, festum ss. nominis transferendum est, ut alia festa, in primam diem non impeditam post dominicam secundam post epiphaniam (1). Quod si dies libera ante quadragesimam non occurrat, reponendum est ut supra in diem 28 Januarii, eo anno omittendo officium s. Juliani, ubi sub ritu semiduplici ad libitum celebratur. Vid. tom. II, n. 277 et 284.

86. 4 *Jan. Natalis s. Titi* « cujus festum sub ritu duplici » minori SS. D. N. Pius IX Pontifex Maximus recolendum » mandavit in universa Ecclesia die prima, quæ libera va» casset post pridie nonas Januarii, servatis rubricis, qui» buscumque in contrarium disponentibus minime obstan» tibus, 18 Maji 1854. » Cum hoc festum in perpetuum transferatur, fixa ei assignanda est dies, quæ tamen esse nequit 19ª Januarii in festo ad libitum s. Canuti, neque 28ª Januarii, neque 3ª Februarii. In kalendario breviarii et missalis pro Ecclesia universali assignata est sexta Februarii; in archidiœcesi autem Mechliniensi 12ª Februarii, prima dies libera; et si in particulari ecclesia hæc dies 12ª Februarii impedita sit per aliud festum in perpetuum in hanc diem translatum, tunc festum s. Titi in hac ecclesia ad aliam primam diem liberam in perpetuum transferendum est (2).

14 *Jan. S. Hilarii.* Ex decreto S. R. C. 29 Mart. 1851 a SSmo Domino Nostro Pio IX approbato et confirmato 4 Ap. eodem anno, hic sanctus in universa Ecclesia cum titulo doctoris et sub ritu duplici celebrandus est. Antiphona igitur ad *Magnificat* in utrisque vesperis dicenda est *O doctor.* In primis vesperis, quæ sunt de die octava epiphaniæ, habet tantum commemorationem, juxta rubricas post tabellam

(1) S. R. C. 22 Maji 1841, n. 4774-4921, 3.

(2) S. R. C. 6 Feb. 1858, n. 5256, 1; 14 Aug. 1858, n. 5264, 1; 26 Mart. 1859, n. 5282. Vid. tom. II, n. 277.

concurrentiæ. Lectiones primi nocturni de s. Scriptura occurrente dicuntur (1).

21. *Jan.* celebratur festum s. Agnetis sub ritu duplici, et 28 ejusdem sub ritu simplici ob ejusdem sanctæ apparitionem. Ubi festum s. Agnetis celebratur cum octava, dicitur in die octava oratio ex festo s. Agnetis secundo per totum officium, in primis vesperis antiphona *Stans a dextris*, et in secundo nocturno prima lectio *Beata Agnes* (2). Si festum s. Agnetis a die 21 Januarii per accidens transferatur in diem 28 Januarii, nihil fit de s. Agnete secundo, nisi quis tertiam lectionem s. Agnetis secundo sextæ lectioni ejusdem festi adjungere voluerit. Si festum s. Agnetis a die 21 Januarii transferatur post diem 28 Januarii, equidem 28 Januarii commemoratio de ea tanquam de simplice facienda est (3).

23. *Jan. Desponsatio B. M. V. pro aliquibus locis.* In officio notatur commemoratio s. Joseph, quæ tamen tantum fieri potest ab iis, quibus specialiter est concessa (4); si autem fiat, facienda est in utrisque vesperis, laudibus et missis, atque ante alias quascumque commemorationes.

DE FESTIS MENSE FEBRUARIO.

87. 2 *Feb. Purificatio B. M. V.* Si hoc festum venerit in dominicis septuagesimæ, sexagesimæ vel quinquagesimæ, fiunt benedictio et distributio candelarum, atque processio, quæ non transferuntur, et missa dicitur de dominica. Officium vero festi purificationis transfertur in feriam secundam immediate sequentem, translato quocumque festo etiam æqualis, non tamen altioris ritus, in eam incidente (5). Cum

(1) Dec. Urbis et Orbis 10 Jan. 1852.

(2) Merati ad festum s. Agnetis.

(3) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894-4044, ad tit. de transl. dub. 1.

(4) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894-4044, ad tit. 9; 23 Jun. 1736, n. 3900-4049, 3; 16 Feb. 1737, n. 3907-4056, 3.

(5) Rub. brev. et miss. et dec. gen. S. R. C. 20 Jul. 1748, n. 4048-4197.

juxta rubricas in feriam secundam tanquam in sedem propriam transferatur. in eadem etiam cuicumque festo 1 cl. translato præferendum est. Ut locus maneat reponendo festum purificationis, dies tertia Februarii festo perpetuo translato assignari nequit (1). Si dies tertia Februarii occurrente festo 1 cl. sit impedita, officium purificationis transferendum est in diem quartam Februarii, tanquam in sedem propriam, ne continuatio mysterii Dominicæ Incarnationis diu protrahatur (2). Quamvis autem officium purificationis transferatur, non tamen transfertur feriatio, sed hæc diei secundæ Februarii annexa manet; item licet transferatur purificatio, in fine tamen completorii secundæ Februarii dicendum est *Ave regina* (3). In missa vero dominicæ 2ª Februarii orationes dicuntur ut ante purificationem juxta rubricas in dominica septuagesimæ positas.

Excipiendum est, si B. M. V. sit titularis sub titulo purificationis; tunc enim festum purificationis juxta rubricas generales breviarii in dominicis septuagesimæ, sexagesimæ aut quinquagesimæ celebrari potest et debet : hoc tamen locum non habet, si B. M. V. sit titularis sub alio titulo, v. g. assumptionis, nativitatis, conceptionis, etc. (4).

88. *Benedictio candelarum et processio.*

Rub. *Finita Tertia, Sacerdos indutus pluviali violaceo, vel sine casula, cum ministris similiter indutis, procedit ad benedicendum Candelas, in medio ante Altare, vel ad cornu Epistolæ positas, et ipse ibidem stans versus ad Altare, dicit manibus junctis in tono Orationis Missæ Ferialis,* Dominis vobiscum, *etc.*

Finitis Orationibus, Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter aspergit Candelas aqua benedicta, dicendo Antiphonam Asperges me *etc. sine cantu, et sine Psalmo : et ter adolet incenso. Tum dignior ex Clero accedit ad Altare, et ab eo Celebrans accipit Candelam non genuflectens nec osculans manum*

(1) S. R. C. 9 Aug. 1681, n. 2812-2961, 2; 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 15.
(2) S. R. C. 7 Sept. 1850, n. 5131, 1.
(3) Dec. gen. 11 Jan. 1681, n. 2789-2938.
(4) S. R. C. 1 Sept. 1612, n. 314-461, et 9 Aug. 1681, n. 2812-2961, 1.

illius. Postea Celebrans stans in medio ante Altare, versus ad populum distribuit Candelas, primum digniori, a quo ipse acceperat : deinde Diacono et Subdiacono paratis, et aliis Clericis singulatim per ordinem, ultimo laicis : omnibus genuflectentibus, Candelam et manum Celebrantis osculantibus, exceptis Prælatis, si adsint. Et cum inceperit distribuere Candelas, a Choro cantatur Antiphona : Lumen ad revelationem, etc.

Deinde Sacerdos dicit : Oremus. *Et si fuerit post Septuagesimam, et non in die Dominica, Diaconus dicit :* Flectamus genua, *etc.*

Deinde fit Processio. Et primo Celebrans ponit incensum in thuribulum : postea Diaconus vertens se ad populum, dicit : Procedamus in pace. *Et Chorus respondet :* In nomine Christi. Amen.

Præcedit thuriferarius cum thuribulo fumigante : deinde Subdiaconus paratus, deferens Crucem, medius inter duos Acolythos cum candelabris accensis : sequitur Clerus per ordinem, ultimo Celebrans cum Diacono a sinistris, omnes cum candelis accensis in manibus : et cantantur Antiphonæ sequentes : Adorna thalamum, *etc.*

Finita Processione, Celebrans et ministri, depositis violaceis, accipiunt paramenta alba pro Missa. Et candelæ tenentur in manibus accensæ, dum legitur Evangelium, et iterum ad elevationem Sacramenti usque ad communionem. Si vero Missa fieret de Dominica, candelæ non accenduntur.

Hac die, nisi benedictio candelarum fiat in dominica privilegiata, altare vestiendum est antipendio albo, sed immediate ante benedictionem candelarum alterum coloris violacei apponitur, quod ante missam facile amoveri potest. Candelæ benedicendæ debent esse ex cera alba, et poni super mensam mappa candida coopertam, in medio ante altare vel ad cornu epistolæ prope infimum gradum lateralem collocatam. In credentia præter consueta pro missa solemni præparantur vasa pro lotione manuum post distributionem candelarum ac manutergium. Crux processionalis paratur in loco opportuno circa credentiam. Celebrans induitur amictu, alba, cingulo, stola atque pluviali violaceo ; diaco-

nus et subdiaconus similiter amictu, alba et cingulo, et diaconus etiam stola violacea, sed sine dalmaticis vel cum planetis plicatis; omnes autem sine manipulis. Paramenta missalia præparantur super scamnum ad cornu epistolæ, vel potius huc afferuntur infra processionem.

Candelæ post benedictionem ante distributionem accendi possunt vel non, juxta consuetudinem loci, sed ante processionem accendi debent. Post processionem extinguuntur: et ante evangelium accenduntur, tenenturque accensæ usque ad finem evangelii, etiam a celebrante in missa solemni, dum evangelium a diacono cantatur, aliquo ministro illam afferente post benedictionem diaconi, et resumente ante osculum libri. Deinde rursus extinguuntur, et ad elevationem accenduntur, accensæque tenentur usque post communionem, genuflectendo infra elevationem, et postea stando. Si vero missa fiat, non de festo purificationis, sed de dominica, candelæ non accenduntur, nisi infra processionem, et infra missam non tenentur. Non deferuntur a celebrante et assistentibus eundo ad altare et redeundo, neque ab assistentibus infra missam tenentur.

Ad solemnem benedictionem candelarum celebrans, diaconus et subdiaconus ad altare accedunt, ut dictum est n. 24 pro benedictione palmarum. Celebrans, facta aspersione aquæ in colore violaceo, si sit dominica, ascendit ad altare, medius inter diaconum et subdiaconum, illud osculatur, et deinde in cornu epistolæ cantat *Dominus vobiscum* et orationes, manibus semper junctis, et numquam se vertens ad populum, caput tamen cruci inclinans ad *Oremus* et nomen *Jesu*, assistentibus diacono a dextris et subdiacono a sinistris. In choro omnes stant. Aspersio, incensatio et distributio candelarum fiunt eodem modo et ordine, ut aspersio, incensatio et distributio palmarum, sicut n. 23 ad 5 et 6 dictum est. Si in longiori distributione antiphona et canticum non sufficiant, repetuntur. Completa distributione, sed non prius, cantatur *Exurge Domine*, et interim celebrans, si distributio ad altare terminetur, lavat manus stans in suppedaneo ad cornu epistolæ; si autem distributio

facta sit ad cancellos, lavat manus in plano ad cornu epistolæ, et per gradus laterales ad altare in cornu epistolæ ascendit. Ibi recitare non debet antiphonam *Lumen ad revelationem* nec canticum *Nunc dimittis*, sed *Exurge Domine* etc. et consequenter orationem, assistentibus diacono et subdiacono ut supra a dextris et a sinistris, et ad *Flectamus genua*, si dicendum sit, accedentibus post tergum celebrantis. Ad *Flectamus genua* celebrans non genuflectit, sed diaconus illud cantans, primus genuflectit, et subdiaconus respondens *Levate*, primus surgit. Processio instituitur et ordinatur ut in dominica palmarum, omnibus, exceptis subdiacono crucifero et thuriferario, candelas accensas manu extima ferentibus. Si processio longior sit, et antiphonæ non sufficiant, eædem repetuntur. In reversione processionis ingrediendo ecclesiam, vel presbyterium si processio non exeat extra ecclesiam, cantatur responsorium *Obtulerunt*. Reliqua hic dicenda vide num. 22-24, et in Praxi Pontif. tom. II, n. 272-282.

89. In minoribus ecclesiis, in quibus defectu ministrorum solus celebrans candelas benedicit, ipse indutus amictu, alba, cingulo, stola violacea, et etiam, si habeatur, pluviali violaceo, more solito ad altare procedit; facta reverentia altari, et aspersione aquæ benedictæ, si sit dominica, ascendit ad altare, illud osculatur, et in cornu epistolæ cantat, si adsint cantores, vel si non adsint, recitat orationes manibus junctis, ut supra dictum est. Completa ultima oratione, incensum cum benedictione imponit, et candelas ter aspergit, atque incensat. Deinde sermonem ad populum de institutione hujus solemnitatis, atque mysteriis et utilitate candelarum benedictarum habere potest. Tum minister e mensa candelam pro celebrante accipit, et nisi adsit sacerdos, qui illam celebranti dabit, eam in medio altaris collocat; quam celebrans, facta reverentia in medio altaris, et deinde genuflexus super suppedaneum facie ad crucem conversa, ex altari cum osculo accipit, et postea ministro tradit servandam, ut dictum est n. 23 ad 6. Deinde ad cornu epistolæ accedit, et antiphonam et canticum alternatim cum clericis recitat, nisi adsint cantores, qui eadem infra distributionem

cantant : quibus finitis, candelas distribuit, ut de palmis dictum est loco cit. Post distributionem et lotionem manuum in cornu epistolæ, alta voce legit *Exurge Domine* cum oratione sequente. Si dicendum sit *Flectamus genua*, ipse celebrans cum omnibus aliis genuflectens illud dicit, et minister primus surgens, respondet *Levate*. Completa oratione, ad medium altaris accedit, ibi candelam accensam accipit, vertensque se ad populum, dicit *Procedamus in pace*, et ministri respondent *In nomine Christi. Amen*. Tum reverentia altari facta procedunt ad processionem intra vel extra ecclesiam juxta consuetudinem, primo crucifer, et deinde celebrans tecto capite, medius inter clericos seu ministros, cum iisdem antiphonas recitans. Finita processione, celebrans in plano ad cornu epistolæ accipit paramenta ad missam celebrandam. Celebrans non tenet candelam ad evangelium; clerici autem eam ad evangelium et ab elevatione usque ad communionem tenent.

90. 23 *Februarii. Vigilia s. Mathiæ*. Si sequens dies fuerit feria quarta cinerum, ita ut festum s. Mathiæ transferatur; secundæ vesperæ sunt feriales cum precibus flexis genibus ratione vigiliæ et cum oratione dominicæ præcedentis (1).

25 *Februarii*. In anno bissextili officium particulare assignatum pro die 25 Februarii, nisi sit tituli aut patroni, transferendum est ad primam diem officio novem lectionum non impeditam (2). Id autem etiam de aliis officiis occurrentibus in sequentibus diebus Februarii intelligendum est, ita ut si officia novem lectionum in his diebus occurrant, tunc illud, quod est assignatum pro die 25, in anno bissextili sit proprium pro die 26; quod est assignatum pro die 26, sit proprium pro die 27; et assignatum pro die 27, sit proprium pro die 28, etc. ita ut singula officia in sequentem diem ponantur, licet etiam dies vacuus inter unum et alterum intercedat (3).

(1) Rub. brev. tit. XXXIV, n. 5.
(2) S. R. C. 7 Sept. 1680, n. 2779-2928, 9.
(3) S. R. C. 1 Mart. 1681, n. 2794-2943, 6.

DE FESTIS MENSE MARTIO.

91. 10 *Martii. Festum* 40 *martyrum.* Si hoc festum venerit feria quinta post cineres, tunc in missa pro secreta feriæ legitur secreta feriæ sextæ sequentis, ne eadem bis dicatur: et si venerit feria tertia post dominicam primam quadragesimæ, tunc pro postcommunione feriæ legitur postcommunio feriæ quartæ sequentis (1).

12 *Mart. Festum S. Gregorii* si transferatur in diem nona lectione carentem, lectiones tertii nocturni dividuntur prout in octavario Romano quinta die in communi doctorum.

19 *Mart. Festum S. Joseph.* Per decretum Urbis et Orbis 8 Decembris 1870 S. Joseph solemniter declaratus est *Catholicæ Ecclesiæ patronus,* illiusque festum 19 Martii occurrens sub ritu duplici primæ classis celebrandum est, attamen sine octava ratione quadragesimæ. Ejus igitur festum in dominicis quadragesimæ, quæ sunt secundæ classis, celebrari potest et debet; si autem in dominicis primæ classis aut infra hebdomadam sanctam occurrat, quoad officium transferendum est juxta rubricas in primam diem non impeditam, et non gaudet privilegio translationis respective ad alia festa; nullibi autem transfertur feriatio, ubi hæc adhuc existit (2). Juxta litteras Apostolicas 7 Julii 1871 in festo natali 19 Martii alioque ejus festo Patrocinii dicendum est symbolum; in oratione *A cunctis* post B. Mariam V. et ante quoscumque alios sanctos patronos, exceptis Angelis et S. Joanne Baptista, addenda est commemoratio S. Joseph per verba *cum beato Joseph*; atque inter suffragia sanctorum ad vesperas et laudes, hoc ipso ordine servato apponenda est commemoratio ejusdem S. Joseph. Etsi autem SS. Dom. Pius IX natale festum S. Joseph 19 Martii occurrens sub ritu duplici primæ classis celebrari mandaverit, abstinuit

(1) Miss. Rom. edit. Rom. 1845.

(2) Vid. dec. gen. S. R. C. 13 Sept. 1692, n. 3140-3289; Cavalieri tom. 2, dec. 267, XI; tom. II, n. 280

tamen a redintegrando in eodem festo duplici præcepto pro locis, in quibus abrogatum, erat (1).

S. Joseph putatur Belgii patronus, uti ab aliis affirmatur, ab aliis vero negatur (2). Solemnitas tamen hujus festi in dominicam sequentem non transfertur, ut dictum est tom. II, n. 295.

92. 25 *Mart. Annuntiatio B. M. V.* Si annuntiatio sit titularis, celebratur in dominicis quadragesimæ, quæ sunt 2 cl. (3). Hoc autem casu excepto, 1° si in dominicis quadragesimæ ante dominicam palmarum occurrat, feriatio diei 25 Martii annexa manet, sed officium transferendum est in feriam secundam immediate sequentem, translato quocumque festo etiam æqualis non tamen altioris ritus in eam incidente (4). Cum transferatur in feriam secundam tanquam in sedem propriam, in hac feria præfertur cuicumque festo etiam duplici 1 cl. prius translato, quod ad aliam diem est protrahendum.

2° Si feria sexta parasceves aut sabbato sancto occurrat, in ecclesia universali una cum præcepto audiendi missam et vacandi ab operibus ad feriam secundam post dominicam in albis transferendum est, ita ut eadem feria festo annuntiationis assignata et stabilita intelligatur, et in illa eo prorsus modo celebretur, ac propria die 25 Martii (5). Eo casu in feria secunda post dominicam in albis « præfertur cuicumque » duplici, etiam primæ classis eo die occurrenti, etiamsi sit » patroni principalis, vel titularis, vel dedicationis, quod » cedere debet festo annuntiationis, translato cum præcepto » audiendi sacrum (6). » Festum eadem feria secunda post

(1) Epistola circularis 8 Dec. 1870. Apud Acta S. Sedis, vol. VI, fol. 193, 194 et 324.

(2) Vid. dec. S. R. C. 15 Nov. 1679, et 31 Aug. 1680, apud Analecta n. 2115 et 2143; Janssens p. 1, append. ad tit. 11; Cavalieri tom. 1, dec. 30, n. 5 et 73; *Mél. théol.* sér. 6, fol. 137-141; Bouvry tom. 1, 19 Mart.

(3) S. R. C. 1 Sept. 1612, n. 314-461.

(4) Rub. brev. miss. et dec. gen. 20 Jul. 1748, n. 4048-4197.

(5) Dec. gen. 12 Feb. et 11 Mart. 1690, n. 3053 3202, et 3055-3204.

(6) Dec. gen. 25 Mart. 1817, n. 4378-4528, 1.

dominicam in albis occurrens transferendum est juxta rubricas in primam diem non impeditam (1). Not. festo annuntiationis occurrente in feria sexta parasceves, non posse parari neque ornari ecclesias aut altaria, licet dicata annuntiationi B. M. V., cum ob dolorosam mortis D. N. recordationem tenendæ sint coopertæ sacræ imagines et altaria spoliata (2).

3° Si in hebdomada majori vel paschali, extra feriam sextam vel sabbatum sanctum occurrat, in ecclesia universali pariter in feriam secundam post dominicam in albis transfertur (3), sed quoad officium tantum, non quoad feriationem, quæ diei 25 Martii annexa manet (4). Hoc casu præfertur cuicumque festo duplici 2 cl. occurrenti in feria secunda post dominicam in albis, et etiam duplici 1 cl. translato, sed non duplici 1 cl. in dicta feria occurrenti (5) : ita ut tunc in feria secunda eadem privilegia habeat ac in die propria 25 Martii. Festum feria secunda post dominicam in albis occurrens, juxta rubricas transferendum est. Not. Si festum annuntiationis feria quinta in cœna Domini occurrat, aliquas missas privatas ante solemnem celebrari posse et debere, ut fideles præcepto Ecclesiæ, ubi tale est, satisfacere queant (6).

4° Festum annuntiationis translatum in feriam secundam post dominicam in albis, ratione tituli vel specialis indulti celebratur cum octava integra, ac si feria illa secunda esset dies propria, si translatio fiat cum præcepto audiendi sacrum ; si vero solius officii translatio fiat, nihil agendum est de octava, nisi forte infra octavam transferatur, in quo casu de ea fieri potest et debet iis diebus, qui de octava supersunt. Per octavam lectiones 1 nocturni sunt de Scriptura occurrente ; 2 nocturni ex octavario Romano pro alio

(1) Idem dec. gen. ad 2.
(2) Dec. Clem. XI, 15 Mart. 1712, in ind. Merati tom. 1, n. 620.
(3) Dec. gen. 20 Jul. 1748, n. 4048-4197.
(4) S. R. C. 23 Jun. 1703, n. 3504-3653, et dec. gen. 27 Sept. 1716, n. 3743-3893.
(5) S. R. C. 2 Sept. 1741, n. 3970-4119, 1 ; et gen. 20 Jul. 1748, n. 4048-4197 ; item 7 Dec. 1844, n. 4842-4988, 2.
(6) Dec. gen. cit. 27 Sept. 1716. Vid. tom. II, n. 280.

quolibet festo B. M. V. et 3 nocturni de homilia in evangelium *Missus est* ex festo s. Gabrielis arch. vel expectationis partus, vel translationis almæ domus Lauretanæ : quinimo lectiones pro die festo assignatæ, tam in secundo quam in tertio nocturno etiam libere repeti possunt (1).

5° In provincia Mechliniensi, uti erat anno 1607, servandum est decretum sequens tertii concilii provincialis, a Paulo V approbati (2) : « Festum annuntiationis B. M., si » quando inter dominicam palmarum et dominicam in albis » occurrerit, celebretur juxta receptam consuetudinem tam » a populo quam a clero, feria tertia post dictam dominicam » in albis ; si vero in aliam quamlibet dominicam quadragesimæ, præterquam palmarum, inciderit, celebretur feria » secunda proxime sequenti etiam a populo. » Hoc decretum in provincia Mechliniensi etiam servandum est in ecclesiis, in quibus annuntiatio est titulus. Quod autem additur in I concilio provinciali (3) : « Et si aliud festum in hac feria » tertia inciderit, illud in feriam quartam sequentem trans» feratur » intelligendum est, si feria quarta officio novem lectionum occurrente vel prius translato non sit impedita : nam cum primum concilium a summo Pontifice non sit approbatum, festum feria tertia occurrens juxta rubricas transferendum est. Si festum s. Joseph etiam post dominicam in albis transferatur, et feria secunda, occurrente festo novem lectionum, sit impedita ; festum tamen annuntiationis in feria tertia præfertur, quia in ea consideratur tanquam occurrens.

93. Officia mysteriorum et instrumentorum Dominicæ Passionis ex speciali indulto fiunt in pluribus locis feriis tertiis post dominicam Septuagesimæ et Sexagesimæ ac feriis sextis post feriam quartam cinerum et post dominicam primam, secundam, tertiam et quartam quadragesimæ sub ritu duplicis majoris. Hæc officia sine speciali facultate

(1) Dec. gen. 25 Mart. 1817, n. 4378-4528, 3 et 4 ; et 1 Sept. 1866, n. 5370.
(2) Tit. XIII, c. 5. Syn. Belg. tom. 1, p. 386.
(3) Tit. V, c. 5. Syn. Belg. tom. 1, p. 106.

transferri nequeunt, sed omittenda sunt, quandocumque feriis assignatis impediuntur. Si facultas transferendi concessa sit, nunquam tamen ultra quadragesimam transferri possunt, etiamsi nulla reperiatur dies libera ante quadragesimæ finem, ut dictum est tomo II, n. 287. Eadem officia sunt secundaria, et tanquam talia in occurrentia cedunt officiis primariis ejusdem ritus, minus dignis, eadem die occurrentibus, prout notatum est tomo II, n. 267 regula 4, non tamen officiis pariter secundariis ejusdem ritus, uti Desponsationis B. M. V., Cathedræ S. Petri et Conversionis S. Pauli. Aliud autem est in concurrentia, hæc enim officia concurrentia cum officiis etiam primariis ejusdem ritus, utrasque vesperas integras habent, ut explicatum est tom. II n. 304. Dum duo ex his officiis concurrunt, vesperæ integræ sunt de præcedente, et nihil de sequente, ut dictum est tom. 2, n. 307. In his officiis adhibetur color rubeus (1), dicitur *Credo* et præfatio de cruce. Mutantur conclusiones hymnorum in officio commemorationis Passionis, nec non in officio Lanceæ et Clavorum. Ad primam in responsorio brevi versus proprius dicitur in officiis commemorationis Passionis, Lanceæ et Clavorum, ac pretiosissimi Sanguinis.

Feria 6ª *post dominicam passionis, festum* 7 *dolorum B. M. V.* Si hæc feria sexta fuerit impedita festo altioris ritus vel dignitatis, tunc festum septem dolorum transferendum est ad sabbatum immediate sequens, quocumque festo etiam æqualis, non tamen altioris ritus seu dignitatis in eo incidente; quod si in sabbato occurrat festum altioris ritus aut dignitatis, festum septem dolorum illo anno omittitur (2). Si hoc festum concurrat cum primis vel secundis vesperis annuntiationis B. M. V., tunc de festo septem dolorum non fit commemoratio (3). Si primæ vesperæ ob aliquam causam omittendæ sint, hymnus vesperarum *Stabat Mater* jungitur cum hymno *Sancta Mater* ad matutinum, ita ut post versum

(1) S. R. C. 23 Ap. 1875, *Venezuela* 2. In Actis s. Sedis vol. IX, fol. 315.
(2) Rub. brev. et miss. ad hoc festum; S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5276.
(3) Vid. tom. II, n. 307.

Ut sibi complaceam immediate subjungatur *Sancta Mater* usque ad finem. In officio dicendus est hymnus *Te Deum*, et in missa *Gloria*, atque albus adhibendus est color (1).

Cum in aliquibus editionibus missalis romani desit versus gradualis in missa septem dolorum, ideo integrum graduale hic additur juxta missale Romæ impressum 1861.

Grad. *Dolorosa et lacrymabilis es, virgo Maria, stans juxta crucem Domini Jesu Filii tui Redemptoris.* V. *Virgo Dei Genetrix, quem totus non capit orbis, hoc crucis fert supplicium auctor vitæ factus homo. Alleluja. Alleluja.* V. *Stabat sancta Maria, cœli Regina, et mundi Domina, juxta Crucem Domini nostri Jesu Christi dolorosa. Alleluja.*

DE FESTIS MENSE APRILI.

94. 11 *Ap. Festum s. Leonis.* In antiquis missalibus ponitur in festo s. Leonis missa propria cum introitu *Statuit*, epistola *Ecce Sacerdos*, et graduali, etc. de communi conf. pont. Dicenda autem est missa *In medio*, cum epistola *Justus cor suum*, et graduali, tractu, aut versibus tempore paschali de communi doctorum. Evangelium est proprium *Venit Jesus*, offertorium *Inveni David*, communio *Beatus servus* (2).

13 *Ap. Festum s. Hermenegildi mart.* Tempore paschali dicitur missa *Protexisti*, et extra tempus paschale *In virtute*, sed cum orationibus propriis, et semper cum evangelio *Si quis venit ad me* ex missa *Statuit*, sive tempore paschali sive non paschali celebretur (3).

22 *Ap. SS. Soteris et Caji martyrum.* Si hoc festum transferatur post tempus paschale, tunc missa erit *Intret;* et proinde lectiones sexta et tertii nocturni de communi primo loco recitandæ sunt.

(1) S. R. C. 4 Mart. 1673, n. 2470-2622.
(2) Miss. edit. Rom. 1861.
(3) Dec. gen. 17 Jun. 1673, n. 2493-2645.

23 *Ap. S. Georgii mart.* Si transferatur post tempus paschale, missa erit *In virtute tua*, cum orationibus propriis et evangelio *Si quis venit*. Lectiones secundi et tertii nocturni de communi 1° loco sumendæ sunt (1).

24 *Ap. S. Fidelis a Sigmaringa.* Si transferatur post tempus paschale, missa erit *In virtute*, cum evangelio *Si quis venit*, et proinde lectiones tertii nocturni de communi 1° loco recitandæ sunt.

25 *Ap. S. Marci* (2). Si hoc festum sit transferendum post tempus paschale, missa dicitur ut in festo s. Lucæ 18 Octobris, præter orationes et epistolam, quæ dicuntur ut tempore paschali.

26 *Ap. SS. Cleti et Marcellini.* Si festum transferatur post tempus paschale, missa erit *Intret*, et proinde lectiones tertii nocturni de communi 1° loco dicendæ sunt.

29 *Ap. S. Petri mart.* Si festum sit transferendum post tempus paschale, missa erit *Lætabitur justus* cum orationibus ex missa propria, et evangelio *Si quis vult post me venire* ex missa *Sacerdotes Dei*; et proinde lectiones tertii nocturni de communi 2° loco recitandæ sunt (3).

DE FESTIS MENSE MAJO.

95. Mensis Majus in pluribus ecclesiis in honorem B.M.V. maxima celebrari solet solemnitate. Quantumvis laudabile et salutare hoc dicendum sit exercitium, rubricarum equidem regulæ non negligendæ, sed servandæ sunt. Unde

1° In imaginibus B. M. V. altaribus et ecclesiis ornandis servandum est, quod dictum est tom. I, n. 191.

2° Cum tabernaculum majusque altare principalia ecclesiæ sint objecta, quibus transeuntes reverentiam exhibere tenentur; sequitur horum conspectum per positionem aut ornatum imaginis B. M. V. nullatenus impediri posse.

(1) S. R. C. 11 Sept. 1841, n. 4784-4930, VIII.
(2) Vid. n. 72.
(3) Hæc et præcedentia missali Romano edit. 1861 conformia sunt.

3° Altare portatile occasione hujus exercitii in medio ecclesiæ positum, ordinarii arbitrio permittitur, dummodo ejus basis in circuitu et ab omni parte ita obstruatur, ut altaris portatilis imaginem præ se non ferat; caveatur ne sepulchro immineat; et cujuscumque irreverentiæ absit periculum, ut dictum est tom. I, n. 176.

4° Sicut sanctorum statuæ sub baldachino in processione deferri prohibentur, ut num. 322 dicetur; sic etiam prohibitum censendum est, imaginem B. M. V. in ecclesia sub baldachino exponere.

5° In altari, in quo B. M. V. imago maximo ornatu exponitur, simul ss. Sacramentum exponere minime convenit, non tantum quia omnes imagines ab altari, in quo Sanctissimum exponitur, removendæ sunt, ut dictum est tom. II, n. 25, sed præcipue quidem quia B. M. V. imago in hoc altari primum et sublimiorem locum occupare solet, et tanquam objectum principale proponitur; in humiliori autem loco ss. Sacramentum exponere certo non decet. Cultus enim est dogmatis expressio et professio; apprime igitur cultus et dogma sibi consentire debent; et licet imagines debito venerandæ sint cultu; venerabile tamen Sacramentum summo supra omnia honore colendum et adorandum est. Dicendum non est, talem expositionem fidelibus de cultu imaginum et reali Christi in Eucharistia præsentia instructis non nocere, sed eorum potius fovere devotionem; attendendum enim etiam est, quæ sensa infidelibus, hæreticis,et ipsis non tantum perversis sed et minus instructis infirmisque in fide christianis hic modus inspirare possit: num isti hoc videntes jure merito non peterent, an catholici sanctos majori cultu quam ipsum Deum venerentur? An imagines adorent? An realem Christi in Eucharistia præsentiam credant, etc.? Si igitur causa et licentia ss. Sacramentum exponendi occasione exercitii hujus mensis habeantur, non tantum expediret sed et oporteret, ut expositio ad summum fieret altare, et ipsum magis quidem ornaretur quam altare, in quo B. M. V. imago exponitur.

6° Si quædam in lingua vulgari cantentur, an hæc infra

missam aut exposito ss. Sacramento cantari possint, dictum est tom. I, n. 112.

96. *Patrocinium s. Joseph,* sponsi B. M. V. ex decreto Urbis et Orbis 10 Sept. 1847 (1) ab utroque clero Urbis et Orbis sub ritu duplici 2 cl. de præcepto celebrandum est cum officio proprio dominica tertia post pascha; qua impedita alio officio potioris ritus vel majoris dignitatis, transferendum est ad primam diem liberam juxta rubricas (2). In hoc festo dicendum est symbolum, etiamsi transferatur extra dominicam, ut dictum est tom. 1, n. 90. Si post tempus paschale transferatur, missa legenda est, uti ordinata est pro tempore paschali, demptis solummodo *Alleluja*, sumptoque graduali ex missa 19 Martii cum versiculo proprio : *Fac nos innocuam*, et tribus *Alleluja* dispositis juxta rubricas (3) : et in officio, omissis antiphonis nocturnorum pro tempore paschali assignatis, omnes ex festo 19 Martii sunt assumendæ (4).

1. *Maji. SS. apostolorum Philippi et Jacobi.* Si festum sit transferendum post tempus paschale, tunc missa propria celebranda est, prout jacet in missali, demptis, in omnibus partibus ejusdem missæ, *Alleluja* ratione temporis paschalis in eadem appositis (5), cum graduali *Constitues* et versu *Pro Patribus* ex missa infra octavam ss. apostolorum Petri et Pauli, et cum ultimo versiculo *Tanto tempore vobiscum sum* ex missa propria (6), prout eadem missa in missali Romano editionis 1861 disponitur. Officium in casu translationis fit ut in communi apostolorum extra tempus paschale, retentis iis, quæ sunt festo propria, et omissis omnibus *Alleluja* (7).

Si alteruter sit patronus principalis, ita ut utriusque offi-

(1) N. 4937-5098.
(2) Vid. tom. II, n. 267, regula 4.
(3) S. R. C. 27 Sept. 1860, n. 5309, 12; et missale Rom. edit. 1861.
(4) S. R. C. 11 Sept. 1790, n. 4293-4442, 4.
(5) Dec. gen. S. R. C. 23 Jun. 1703, n. 3508-3637.
(6) Dec. gen. 25 Sept. 1706, n. 3605-3754, 4.
(7) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894-4044, ad tit. 21, d. 6. Vid. Merati tom. 2, ad 1 Maji.

cium sit separandum ; oratio in utriusque festo dici potest sed in singulari. In officio s. Philippi lectiones primi nocturni sunt de communi apostolorum ; secundi nocturni prima propria, secunda et tertia de communi ; tertii nocturni ex festo : item antiphonæ ad *Magnificat*, ad laudes et ad *Benedictus* ex festo, quia s. Philippo propriæ sunt : reliqua dicuntur de communi : missa retinetur propria cum orationibus in singulari. In officio s. Jacobi lectiones primi nocturni sunt de ejus epistola ut in festo, secundi nocturni prima et secunda propria et tertia de communi apostolorum, tertii nocturni de communi apostolorum : missa dicitur *Protexisti* de communi martyrum tempore paschali, cum orationibus in singulari ex missa 1 Maji, et evangelio ex missa votiva ss. apostolorum Petri et Pauli (1).

2. *Maji. S. Athanasii.* Si hoc festum celebretur post tempus paschale, graduale dicitur *Ecce Sacerdos*, cum versu *Non est inventus* ex missa *Statuit* de communi conf. pont., sed cum ultimo versu *Beatus vir, qui suffert* ex missa propria (2).

3 *Maji. Festum inventionis s. crucis.* Si cum festo ascensionis Domini concurrat, fit tamen commemoratio s. crucis ob diversitatem mysterii (3). Si post tempus paschale transferatur, ad matutinem antiphonæ dicuntur de festo exaltationis s. crucis 14 Sept. præter primam primi et primam secundi nocturni, quæ dicuntur ut in festo inventionis ; omittitur *Alleluja* præterquam ad secundam antiphonam tertii nocturni et ad tertiam antiphonam in laudibus, ubi in festo exaltationis etiam reperitur ; in hymno *Vexilla Regis* loco *Paschale quæ fers gaudium*, dicitur *In hac triumphi gloria*. In missa *Alleluja* ad offertorium dicitur, sed ad introitum et communionem omittitur ; et graduale dicitur ut in missa exaltationis s. crucis (4).

6 *Maji. S. Joannis ante portam latinam.* Si hoc festum post

(1) Merati loco cit.
(2) Missale edit. Rom. 1861.
(3) Gavantus et Merati.
(4) S. R. C. 16 Feb. 1754, n. 4092-4241, et missale cit.

tempus paschale transferatur, officium fit de communi apostolorum extra tempus paschale, retentis iis, quæ sunt propria, et omisso *Alleluja* ad antiphonam ante *Magnificat* : et missa dicitur ut in festo s. Joannis 27 Decembris præter orationes et evangelium, quæ ex missa hujus festi dicuntur (1).

7 *Maji. S. Stanislai.* Si hoc festum celebrari contigerit post pentecosten, tunc dicitur missa *Sacerdotes Dei* de communi 1 martyris pontif. 2° loco cum oratione propria et evangelio *Si quis venit* de eodem communi 1° loco (2).

8 *Maji. Apparitio s. Michaelis.* Si transferatur post tempus paschale, officium et missa dicuntur ut in ejusdem festo dedicationis 29 Septembris, exceptis lectionibus 2 et 3 nocturni, quæ dicuntur ut in hoc festo apparitionis (3).

12 *Maji. SS. Nerei, Achillei etc.* Si transferatur post tempus paschale, in missa dicuntur eædem orationes idemque evangelium ; quoad reliqua autem decretum generale (4) assignat missam ut in festo ss. Marci et Marcelliani 18 Junii cum epistola, graduali et versu *Hæc est vera fraternitas*, ut in festo ss. Gervasii et Protasii 19 Junii, uti hæc missa in missali editionis Romanæ 1861 ordinatur.

16 *Maji. S. Joannis Nepomuceni pro aliquibus locis.* Si celebretur tempore paschali, dicitur missa *Protexisti* cum evangelio ex missa *Lætabitur ;* si autem extra tempus paschale, dicitur missa *Lætabitur,* nisi missa propria indulta sit (5).

18 *Maji. S. Venantii M.* Si festum celebretur post tempus paschale, dicitur missa *In virtute tua* cum orationibus propriis et evangelio *Si quis venit ad me* (6). Quando hymnus proprius in 1 vesperis dictus non fuit, jungitur cum hymno ad matutinum sub una conclusione *Sit laus Patri* (7). Si festum transferatur, ita ut secundas vesperas integras habeat,

(1) Missale cit.
(2) Missale cit.
(3) Ita missale cit. et brev. edit. 1843.
(4) 25 Sept. 1706, n. 3605-3754, 7.
(5) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894-4044, ad tit. 26, dub. 1, et missale cit.
(6) Missale cit.
(7) Brev. rom. et S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 47.

hymnus proprius primarum vesperarum repetendus est in secundis vesperis (1).

25 *Maji*. *S. Gregorii VII*. In hoc festo dicenda est missa *Statuit* cum evangelio *Vigilate*, uti impressa est in missali Romano (2).

DE FESTIS MENSE JUNIO.

97. *Festum ss. Cordis Jesu.* Sanctissimus Dominus Pius IX « nova cupiens præbere incitamenta fidelibus ad amandum, » redamandum, amplectendum vulneratum Cor Ejus qui » dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in Sanguine suo, » officium sanctissimi Cordis Jesu pro regno Poloniæ et » clero Urbis a S. R. C. probatum die 11 Maji anni 1765, » cum respondente missa *Miserebitur* in universa Ecclesia » quotannis celebrari mandavit sub ritu duplici majore feria » sexta post octavam ss. Corporis Christi, servatis tamen » rubricis, et firmis remanentibus, quoad ecclesias privile- » gium habentes vel ampliore ritu, vel alia die, vel diverso » officio festum illud celebrandi, singularibus indultis ab » Apostolica Sede hucusque concessis. Contrariis quibus- » cumque non obstantibus (3). » Qui præfatum habent privilegium, hoc officium non bis, feria scilicet sexta post octavam ss. Corporis Christi et alia adhuc die, pro qua prius indultum erat, recitare valent, sed semel tantum, scilicet in die, qua antea solebant, eodem tamen altiori ritu eodemque officio, sicut eis antea concessum erat. Cum hoc officium in universa Ecclesia jam sit de præcepto, ubique transferendum est, si impediatur, ut dictum est tom. II, n. 287. Nona lectio, quia de diversa est homilia, octavæ jungi nequit, si nona lectio homiliæ aut simplicis legenda sit. Si cum die octava ss. Corporis Christi concurrat, vesperæ integræ sunt de die octava sine commemoratione ss. Cordis (4). Similiter

(1) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 8.
(2) S. R. C. 22 Maji 1841, n. 4774-4921, 5.
(3) 23 Aug. 1856, n. 5251.
(4) S R. C. 17 Aug. 1771, n. 4208-4357, 3; 12 Sept. 1857, n. 5252, 3.

si festum duplex 1 cl., de quo fiunt vesperæ, in die octava ss. Corporis Christi occurrat, fit tantum commemoratio diei octavæ, et non ss. Cordis (1). Festo ss. Cordis occurrente eadem die cum festo s. Barnabæ apostoli sub eodem ritu, præfertur festum s. Barnabæ, ut dictum est tom. II, n. 267, reg. 4a; concurrentibus autem iisdem festis sive in primis sive in secundis vesperis, integræ dicendæ sunt de festo ss. Cordis cum commemoratione s. Barnabæ, ut dictum est tom. 2, n. 304, reg. 2a in fine. Licet S. R. C. (2) declaraverit hymnos in festo ss. Cordis terminandos esse ut in festis B. M. V.; postea tamen rescripsit, ac servari mandavit « conclusiones hymnorum non esse in casu variandas » scilicet in officio Ecclesiæ universalis, cui respondet missa *Miserebitur*, in quo conclusiones hymnorum minime variandæ sunt, licet variandæ sint in officio particulari, cui respondet missa *Egredimini* (3). An commemoratio ss. Sacramenti expositi in missa ss. Cordis sit facienda, vid. tom. I, n. 73, et quomodo missa votiva celebranda, ibidem n. 42.

98. 4 *Jun. S. Francisci Caracciolo.* In hoc festo dicitur missa propria *Factum est cor meum* (4), eaque sola assignatur in missali Romano citato, non autem *Os justi.*

5 *Junii. S. Bonifacii Episcopi et Martyris.* Per decretum Urbis et Orbis 11 Junii 1874 Sanctitas Sua « indulsit, ut in universa Ecclesia officium et missa S. Bonifacii Episcopi et Martyris recitari et respective celebrari debeant juxta exemplar jam a Sacra Congregatione approbatum sub ritu duplici minori die quinta Junii in Martyrologio assignata; translato officio eidem diei affixo, dummodo non sit majoris ritus, in insequentem primam diem liberam in singulis kalendariis occurrentem; et dummodo rubricæ serventur. Contrariis non obstantibus quibuscumque. » Hoc officium cum missa et lectionibus propriis recipiendum est in toto

(1) S. R. C. 27 Mart. 1824, n. 4454-4604 2.
(2) 1 Sept. 1838, n. 4696-4842, 8.
(3) 7 Sept. 1850, n. 5151, 3; 12 Sept. 1857, n. 5252, 2.
(4) S. R. C. 25 Nov. 1807, et 3 Aug. 1839, n. 4713-4859, 5.

orbe, ac etiam in locis, in quibus idem officium antea recitabatur juxta responsum S. R. C. 16 Nov. 1874, ut notatum est tom. II, n. 269.

11 *Junii. S. Barnabæ Apostoli.* Si hoc festum celebretur tempore paschali, missa dicitur, ut in festo s. Marci præter orationes, epistolam et evangelium, quæ ex missa propria sumuntur (1); officium autem fit de communi apostolorum tempore paschali cum oratione et lectionibus propriis.

19 *Jun. S. Julianæ de Falconeriis.* Si hoc festum secundas vesperas habeat, hymnus proprius vesperarum etiam dicendus est in secundis vesperis (2).

23 *et* 28 *Junii.* De vigilia s. Joannis Baptistæ occurrente in festo ss. Corporis Christi, et jejunio vigiliæ ss. Petri et Pauli, vide tom. II, n. 239 ad I et V.

24 *Jun. Nativitas s. Joannis Bapt.* Si occurrat in festo ss. Corporis Christi, transferenda est in sequentem feriam sextam, etiam impeditam quocumque officio, licet duplice 1 cl. quod ad aliam diem non impeditam transferendum est, ut dictum est tom. II, n. 272. In die octava s. Joannis Bapt. lectiones tertii nocturni sumuntur ex secunda die infra octavam, quæ ob occursum festi s. Gulielmi abbatis impediuntur, et in breviariis Romæ editis 1843 et 1857 in die octava ponuntur, ut dictum est tom. II, n. 346.

99. 29 *Jun. Festum ss. apostolorum Petri et Pauli.* Hac die in pluribus locis commemoratio omnium ss. apostolorum facienda est, scilicet in Belgio Austriaco ex brevi Clementis XIV, 22 Jun. 1771 (3), et in toto territorio reipublicæ Gallicanæ ex indulto reductionis festorum 9 Ap. 1802. Hæc commemoratio est facienda, non per antiphonas proprias, nisi constet de speciali concessione (4), sed per antiphonas et versus de communi apostolorum, mutatis versibus, ne bis dicantur, et per orationes ut in festo ss. Simonis et

(1) Missale cit.
(2) S. R. C 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 8.
(3) Syn. Belg. tom. 2, p. 507.
(4) S. R. C. 12 Sept. 1840, n. 4757-4904, 1.

Judæ 28 Octobris, omissis nominibus propriis, uti præscribitur in brevi Clementis XIV et in proprio pro clero Romano editionis breviarii 1843, in utrisque vesperis, laudibus, et omnibus missis solemnibus et privatis, semper autem sub distincta conclusione (1), et post commemorationem dominicæ ac octavæ ss. Corporis Christi, si occurrant (2). Hæc vero commemoratio fit tantum in die festi ss. apostolorum Petri et Pauli, et non in dominica, in quam solemnitas transfertur (3). Regulares ad hanc quoque commemorationem tenentur (4).

Ubi s. Petrus apostolus est patronus, officium et missa 29 Junii sine mutatione dicuntur.

100. 30 *Junii. Commemoratio s. Pauli*. Ubi s. Paulus est patronus principalis, ejus commemoratio 30 Junii celebratur sub ritu dup. 1 cl. sine speciali octava, eo modo, quo in breviario pro ecclesia propria notatur (5). Quod si ecclesia sub titulo conversionis s. Pauli dedicata sit, festum commemorationis ritu tantum duplicis minoris gaudet, nisi constet de speciali indulto ritus elevationis (6).

Commemoratio s. Pauli in ecclesia universali tantum gaudet ritu duplici minori (7). Secundæ vesperæ juxta rubricas peculiares hujus officii sunt a capitulo de die octava s. Joannis Baptistæ (8). Si secundæ vesperæ cum primis festi pretiosissimi Sanguinis D. N. concurrant, commemoratio ss. apostolorum Petri et Pauli facienda est per antiphonam *Petrus Apostolus*, versum et orationem iisdem communem, prout hac die in vesperis diei octavæ s. Joannis Baptistæ notatur (9). Si occurrat in die octava ss. Corporis

(1) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4903-5049, 1.
(2) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4899-5045; 31 Aug. 1867, n. 5381, 14.
(3) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4597-4746, dub. 14, q. 2.
(4) S. R. C. 31 Aug. 1867, n. cit.
(5) S. R. C. 22 Mart. 1862, n. 5322, 1.
(6) S. R. C. 22 Maji 1841, n. 4773-4920, 1; 14 Aug. 1858, n. 5267.
(7) Propria rubrica et dec. S. R. C. 11 Sept. 1847, n. 4933-5114, 7.
(8) S. R. C. 16 Ap. 1853, n. 5183, V; 26 Mart. 1859, n. 5278, II.
(9) S. R. C. 24 Mart. 1860, n. 5302

Christi, in festo ss. cordis Jesu sub ritu duplici majori, vel in alio festo majoris ritus aut dignitatis; transferenda est, si locus detur, in primam diem infra octavam ss. apostolorum non impeditam juxta propriam rubricam, et ratione dignitatis ante alia festa duplicia minora prius translata, sed non ante alia majoris ritus aut dignitatis, quæ prius sunt reponenda, licet commemoratio s. Pauli extra octavam ss. apostolorum sit transferenda. Si commemoratio s. Pauli transferatur, primæ (1) et etiam secundæ (2) vesperæ, si dicendæ sint, recitandæ sunt, prout in breviario pro ecclesia propria notatur : si concurrat cum alio duplice minori, vesperæ per se dimidiantur (3). Si in primis vesperis saltem a capitulo fiat de commemoratione s. Pauli, distincta fit commemoratio s. Petri; si autem in secundis vesperis saltem a capitulo fiat de alio festo, tunc unica tantum fit commemoratio utriusque apostoli per antiphonam, versum et orationem communem (4). Si in casu translationis in suis secundis vesperis cum primis diei octavæ ss. apostolorum concurrat, tunc a capitulo de die octava ss. apostolarum agendum est cum unica oratione utrique apostolo communi : si autem in primis vesperis cum secundis diei octavæ apostolorum concurrat, tunc a capitulo agendum est de commemoratione s. Pauli cum oratione ejusdem propria ac distincta s. Petri commemoratione (5). Translata commemoratione s. Pauli, equidem facienda est commemoratio ss. apostolorum Petri et Pauli diebus 30 Junii et sequentibus per antiphonas, quæ dicuntur infra octavam, et orationem eisdem communem, licet officium commemorationis s. Pauli nondum factum fuerit.

(1) S. R. C. 11 Sept. 1847, n. 4953-5114, ad 7, 8, 9, 10, et n. 4954-5115, ad 2 et 3.

(2) Merati tabula 34.

(3) Rubricæ breviarii juxta quas in secundis vesperis fit a capitulo de die octava s. Joannis et S. R. C. 16 April. 1853, n. 5183, V.

(4) S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5278, II, et n. 5281, III.

(5) S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5281, 3.

DE FESTIS MENSE JULIO.

101. 1 *Jul.* celebratur festum s. Rumoldi, patroni principalis archidiœcesis Mechliniensis sub ritu dup. 1 cl. cum octava, ab universo clero sæculari ejusdem archidiœcesis, etiam in locis, in quibus alius loci patronus habetur, quia festo s. Rumoldi sub qualitate patroni in kalendario novorum officiorum assignatus fuit ritus dup. 1 cl. cum octava sine ulla restrictione, et illud kalendarium, sicut fuerat ad S. R. C. transmissum, sic totum ab eadem fuit approbatum, etiam quoad ritum festorum, eo modo, quo in exemplari jacebat, contrariis quibuscumque non obstantibus, die 20 Jul. 1838. Notandum, ne quid fieret contra decretum Urbani VIII (1) expressis terminis a Sancta Sede petitum fuisse ut s. Rumoldum ut patronum diœcesis in posterum celebrare liceret.

Quoad translationem festorum s. Liberti martyris, et relationis et recollectionis reliquiarum s. Rumoldi vide tom. II, n. 287.

102. 2 *Jul. Festum visitationis B. M. V.* elevatum est ad ritum dup. 2 cl. decreto sequente : « Quum Sanctissimus » Dominus Noster Pius Papa IX ab exordio sui Pontificatus » præsentissimum ac validissimum Beatæ Mariæ Virginis » patrocinium fuerit expertus, dum ætate nostra Petri » navis undequaque et raro exemplo sævis tempestatum » fluctibus jactaretur, et Ipse acerbitate temporum ab Urbe » discedere coactus ad multos menses ingemere debuit » super immensa errorum peste longe lateque impune gras- » sante, et insanientium hominum congerie in ecclesiastici » status loca confluentium, ut et humana et divina jura » pessum ipsi darent ; ac animo reputans sexto Nonas Julii » superiore anno, quo die ab Ecclesia peculiare recolitur » festum visitationis ejusdem Deiparæ, fuisse excussum » occupantium jugum ab Urbe, et aliquot post dies civilem » Apostolicæ Sedis principatum fuisse restitutum opibus,

(1) 23 Mart. 1630, n, 703-852, de electione patronorum.

» consilio, et armis inclytarum Nationum et Principum, » accito R[mo] Cardinali Aloisio Lambruschini Episcopo » Portuensi, Sanctæ Rufinæ, et Centumcellarum, Sacro» rum Rituum Congregationis Præfecto, Decessores suos » s. Pium V et sa. me. Pium VII æmulatus, Mentem suam » esse significavit, ut ad grati animi reddendum perenne » testimonium gloriosissimæ Virgini, quæ insperato Sibi et » fideli populo Christiano in adjutorium venit, hoc ipsum » visitationis festum ducatur in posterum per universum » Orbem ritu duplici secundæ classis. Atque hoc decretum » in acta Sacrorum Rituum Congregationis reponi, ac publici » juris fieri mandavit, pridie kalendas Junii anno 1850 (1).»

Si festa visitationis et pretiosissimi Sanguinis D. N. eadem die occurrant; visitatio celebratur et hoc pretiosissimi Sanguinis transfertur (2). Si visitatio cum festo pretiosissimi Sanguinis aut ss. Cordis sub eodem ritu concurrat, habet integras utrasque vesperas (3).

103. *Dominica prima Julii. Festum pretiosissimi Sanguinis D. N. J. C.* concessum sequente decreto : « Redempti su» mus in Domini Nostri Jesu Christi Sanguine, qui emun» dat nos ab omni iniquitate, et ideo beati, qui in hoc lavant » stolas suas. Quod si Egypti domus agni sanguine con» spersæ ab ira Dei fuerunt salvæ, multo magis hanc iram » effugient, imo et miserationibus et gratiis erunt repleti, » qui peculiari devotione, et obsequio Servatoris nostri San» guinem venerantur, et colunt.

» Hæc aliaque hujusmodi animo reputans Sanctissimus » Dominus Noster Pius Papa IX, ut fidelium corda, hisce » præsertim miserrimis temporibus, quibus inimicus homo » in dominico agro superseminare zizaniam, et multos insi» diis, fraudibus, erroribus, decipere, atque irretire cona» tur, amore erga hoc redemptionis nostræ pretium magis

(1) N. 5144.

(2) Rubricæ brev. et missalis ad hæc festa. S. R. C. 29 Mart. 1851, n 5157, 9, et 23 Jun. 1853, n. 5191, 1.

(3) S. R. C. 23 Jun. 1853, n. cit. et 26 Mart. 1859, n. 5278, 1.

» magisque excitentur et inflammentur; mandavit, ut non » solum in Urbe, sed et in Orbe universo omnes de clero » tum sæculari, tum regulari, qui horas canonicas recitare » tenentur, missam et officium de pretiosissimo Sanguine » Domini Nostri Jesu Christi, jam a Sacrorum Rituum Con- » gregatione approbatum, et pluribus diœcesibus conces- » sum, dominica prima Julii singulis annis in posterum sub » ritu duplicis secundæ classis peragere valeant.

» Quod si in aliqua diœcesi, vel ordine regulari, vel eccle- » sia quacumque officium æqualis vel altioris ritus prædicta » dominica occurrat, statuit ut officium et missa de pretio- » sissimo Sanguine fiat tanquam in sede propria in proxima » die a festo primæ vel secundæ classis non impedita, trans- » ferendo juxta rubricas officium, quod nequit recitari in » propria die.

» Declaravit insuper, ut officium recitandum prima domi- » nica Julii numquam omittatur, itemque ut firma et in suo » robore permaneant peculiaria indulta, et privilegia jam » concessa recitandi nempe officium hoc vel in quadragesima » vel alio anni tempore.

» Sanctitas Sua ea profecto spe nititur, ut per merita » hujus pretiosissimi Sanguinis fideles magis in dies fide » vivificati, spe corroborati, et charitate incensi vitam du- » cant ab omni iniquitate alienam, et præmia assequantur » æterna. Datum Cajetæ hac die 10 Augusti 1849 (1). »

Annotandum est : 1° dominica prima Julii, qua festum pretiossimi Sanguinis est celebrandum, est illa, quæ occurrit in kalendis seu prima die mensis, vel quæ illam sequitur, ut dictum est tom. II, n. 236, annot. 4.

2° Festum pretiosissimi Sanguinis transferri potest et debet, si impediatur, ut patet ex decreto. In casu translationis octava lectio, ut in similibus fieri solet, dividenda est eo modo et loco, quo convenientius esse creditur, quousque a S. R. C. alias ordinatum non fuerit.

3° Impeditur officio *æqualis vel altioris ritus*, id est, 1° offi-

(1) N. 5143.

cio duplici 1 cl. cujuscumque sit dignitatis; 2° officio duplici 2 cl. ejusdem dignitatis, quod in aliqua diœcesi, vel ordine, vel ecclesia occurrit, juxta dicta tom. II, n. 267, reg. 3; 3° officio ejusdem ritus et minoris dignitatis, et specialiter festo visitationis B. M. V., quod postea ad ritum 2 cl. elevatum fuit, ut dictum est n. 102. Circa hoc annotandum est, officium pretiosissimi Sanguinis esse festum tantum secundarium : non enim versatur circa peculiare mysterium, cujus specialis commemoratio facta non fuerit in statutis ab Ecclesia diebus; sed est veluti compendium aliarum festivitatum, in quibus diversa celebrantur mysteria, et memoria recolitur passionis Domini nostri (1). Si itaque sit festum secundarium, dicendum est, festum primarium ejusdem ritus sed minoris dignitatis ei præferri juxta dicta tom. II, n. 267, reg. 4. Id confirmatur ex decreto, quod declarat festum pretiosissimi sanguinis impediri officio *æqualis vel altioris ritus*, ita ut officium occurrens, modo sit æqualis ritus, licet inferioris dignitatis, sit præferendum, et illud pretiosissimi Sanguinis transferendum.

4° In quam diem festum pretiosissimi Sanguinis, si impediatur, sit transferendum, præscribit decretum, scilicet in proximam diem a festo primæ vel secundæ classis non impeditam, tanquam in sedem propriam. Juxta quosdam hæc pars decreti *Quod si in aliqua* etc. tantum intelligenda est de casu, quo in dominica prima in aliqua diœcesi, ordine aut ecclesia fixe celebratur aliquod festum 1, vel 2 cl., ita ut officium pretiosissimi Sanguinis perpetuo impediatur; et pars sequens decreti *Declaravit insuper* etc. juxta eosdem intelligenda est de occurrentia accidentali pro hac aut altera vice, ita ut in hoc casu occurrentiæ accidentalis officium pretiosissimi Sanguinis transferendum sit sine privilegio in primam diem juxta rubricas non impeditam : quia juxta illos 1° translatio tanquam in sedem propriam tantum obtinet in translationibus perpetuis; et 2° quia decretum distinguit inter translationem perpetuam per verba *Quod si in ali-*

(1) Ita Gardellini circa festum ss. Cordis n. 4429-4579.

qua, et inter accidentalem per verba *Declaravit insuper*, quæ alias sensum non haberent. Attamen præferenda est sententia, quæ sustinet, verba *Quod si in aliqua* esse intelligenda de quacumque occurrentia sive perpetua sive accidentali : 1° quia idem privilegium transferendi festum ob occurrentiam accidentalem in proximam diem tanquam in sedem propriam habent festa purificationis, et annuntiationis B. M. V., nativitatis s. Joannis Baptistæ, etc. : 2° quia impossibile est, officio pretiosissimi Sanguinis diem fixam assignare, quæ est proxima post dominicam, cum dominica a prima usque ad septimam Julii occurrere possit : 3° quia pars decreti *Declaravit insuper* de translatione accidentali proprie agere non videtur, sed præscribit, ut festum numquam omittatur, licet etiam alio anni tempore celebretur, aut sit affixum dominicæ, aut feria secunda festo 1 aut 2 classis impediatur : 4° quia non obstant verba decreti : *Quod si in aliqua diœcesi, vel ordine regulari, vel ecclesia quacumque officium æqualis vel altioris ritus prædicta dominica occurrat*, cum enim festum visitationis postea tantum elevatum sit ad ritum 2 cl., in kalendario Ecclesiæ universalis nullum festum 2 cl. occurrere poterat, cujus mentionem decretum facere debuisset.

Transferri igitur debet in feriam secundam, nisi hæc sit impedita festo 1 vel 2 cl. sive ejusdem sive minoris dignitatis, quia, modo sit 1 vel 2 cl., declaratur dies impedita : si feria secunda sit impedita in feriam tertiam, et sic deinceps, modo transferatur in primam diem post dominicam a festo 1 vel 2 cl. non impeditam. Aliud festum occurrens nullo gaudet privilegio, et juxta rubricas in primam diem non impeditam transferendum est.

5° Si festa pretiosissimi Sanguinis et visitationis B. M. V. sive in primis sive in secundis vesperis concurrant, vesperæ integræ fiunt de visitatione cum commemoratione pretiosissimi Sanguinis, ut dictum est num. 102. Si illa pretiosissimi Sanguinis et ss. Cordis concurrant, commemoratio ss. Cordis in vesperis pretiosissimi Sanguinis omittitur (1).

(1) S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5281, 1.

6° Missa pretiosissimi Sanguinis pro votiva recitari potest, quia in ea assignantur tractus post septuagesimam et versus tempore paschali, dicendi in missis votivis.

DE FESTIS MENSE AUGUSTO.

104. 2 *Aug. S. Alphonsus Maria de Ligorio* per litteras Apostolicas 7 Julii 1871 declaratus est Doctor Ecclesiæ « cum officio et missa jam concessis, addito *Credo*, antiphona ad *Magnificat* in utrisque vesperis *O Doctor*, ac lectionibus primi nocturni *Sapientiam*, et octavo responsorio *In medio Ecclesiæ.* » Item sextæ lectioni addenda sunt hæc : *tandem Pius IX Pontifex Maximus, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, universalis Ecclesiæ Doctorem declaravit* (1).

S. Joachim, Dominica infra octavam assumptionis B. M. V. Si hoc festum die octava s. Laurentii aut assumptionis vel festo altioris ritus impediatur, in primam diem non impeditam post eamdem dominicam transfertur : ita ut rubrica, quæ prescribit, hoc festum in occurrentia octavæ s. Laurentii transferendum esse in feriam secundam, intelligenda sit de casu, quo in feria secunda officium de die infra octavam assumptionis sit agendum, prout fit in kalendario Ecclesiæ universalis (2). Hoc festum cum alio ejusdem ritus concurrens, vesperas dividit (3).

Infra octavam assumptionis B. M. V., quando fit officium de octava, leguntur in 1 nocturno lectiones assignatæ de canticis canticorum; sed quando officium fit de sanctis, leguntur de scriptura occurrente, juxta rubricam ante dominicam tertiam Augusti.

16 *Aug. Festum beati Rochi* licet servetur ex devotione, sine speciali tamen indulto de eo officium recitari et missa celebrari nequit, nisi in ecclesiis eidem principaliter dica-

(1) Vid. Acta s. Sedis vol. 6, fol. 289-324.
(2) S. R. C. 22 Ap. 1741, n. 3961-4110, 3, et 4 Sept. 1745, n. 4026-4175, 5.
(3) S. R. C. 19 Dec. 1829, n. 4502-4651, 4.

tis (1), et tunc sub ritu 1 cl. (2). In diœcesi tamen Boss. ubi colebatur ut patronus minus principalis, ejus officium sub duplici majori continuari permittitur (3).

24 *Augusti*. *Festum s. Bartholomæi apostoli* celebrandum est 24, vel 25 Augusti secundum consuetudinem locorum (4). Si celebretur 25 Augusti, tunc festum s. Ludovici celebrandum est 26 Augusti.

25 *Aug*. Oratio s. Ludovici concludenda est non *per eumdem*, sed *qui tecum vivit* (5).

DE FESTIS MENSE SEPTEMBRI.

105. *Festum ss. Angelorum custodum* celebratur in Germania dominica prima Septembris sub ritu duplici 2 cl. cum octava ex concessione Clementis IX 30 Jul. 1667 (6). Intelligitur autem dominica prima Septembris, quæ incidit in kalendas vel kalendas sequitur (7); si tamen hoc festum in dominica proximiori kalendis Septembris celebrari soleat, consuetudo servari potest (8). In die octava lectiones tertii nocturni leguntur ut in die festi; si vero aliquæ lectiones homiliæ infra octavam ob festum occurrens lectæ non fuerint, in die octava legi possunt illæ lectiones homiliæ, quæ primo post diem festi infra octavam impeditæ et omissæ fuerunt, ut dictum est tom. II, n. 346. Ubi hoc festum dominica prima Septembris cum octava celebratur, officium de eodem iterum non fit secunda Octobris (9).

(1) S. R. C. 20 Jun. et 4 Jul. 1629, n. 675-822 et 678-825; 2 Jul. 1639, n. 1020-1167.

(2) S. R. C. 10 Jan. 1693, n. 3152-3301, 10.

(3) S. R. C. 23 Mart, 1771, n. 4206-4355, 8.

(4) S. R. C. 12 Sept. 1671, n. 2412-2564.

(5) S. R. C. 16 Sept. 1673, n. 2504-2655, 5.

(6) Vid. Cavalieri tom. II, dec. 241.

(7) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 11, et 24 Sept. 1842, n. 4802-4948. Vid. tom. II, n. 236, annot. 4.

(8) Dec. cit. 23 Maji 1835.

(9) S. R. C. 30 Sept. 1679, n. 2754-2903, 4.

106. *Festum ss. nominis B. M. V. dominica infra octavam nativitatis B. M. V.* In hoc officio non est facienda commemoratio octavæ nativitatis B. M. V., neque in secundis vesperis nativitatis occurrentis in sabbato, facienda est commemoratio ss. nominis (1). Occurrente die octava nativitatis B. M. V. in dominica, officium faciendum est de ss. nomine sine commemoratione diei octavæ (2). Si autem festum ss. nominis occurrat in alia die octava, ut ss. Angelorum custodum, vel in alio festo digniori, ut exaltationis s. crucis, vel etiam in festo minus digno, modo sit primarium et ejusdem ritus, ad primam diem non impeditam transferendum est (3). In casu translationis nona lectio sumenda est ex officio B. M. V. in sabbato mensis Septembris; si autem post Septembrem transferatur, dicenda est de mense, ad quem officium transfertur (4).

107. *Festum septem dolorum B. M. V.* celebrandum dominica tertia Septembris, numerando a dominica, quæ cadit in kalendas, vel proxime sequitur. 1° Si in dominica tertia occurrat aliud festum sive B. M. V. sive altioris ritus 1 aut 2 classis, vel dies octava patroni, titularis, dedicationis, etc. tunc festum septem dolorum transferendum est in proximiorem dominicam, seu in primam ex sequentibus dominicis, etiamsi incidat cum festo duplici minori, quod in hoc casu juxta rubricas transferendum est. 2° Si in dominica, in quam festum septem dolorum transferendum est, occurrat festum duplex 1 aut 2 classis, aliqua dies octava, vel aliud festum B. M. V. sub eodem ritu duplici majori, v. g. de mercede, rosarii, puritatis, maternitatis, etc. tunc festum septem dolorum ulterius transferendum est in proximiorem dominicam similiter non impeditam. 3° Si omnes dominicæ usque ad adventum sint impeditæ, festum septem dolorum transferendum est juxta rubricas in primam diem

(1) Dec. gen. 23 Sept. 1684, n. 2920-3069.
(2) S. R. C. 24 Sept. 1683, n. 3250-3399.
(3) S. R. C. 20 Jul. 1686, n. 2966-3115; 19 Jun. 1700, n. 3416-3565, 3; 9 Maji 1857, n. 5246, 1.
(4) S. R. C. 29 Mart. 1851, n. 5157, 3.

non impeditam post dominicam tertiam Septembris (1). 4° Si festum s. Nominis B. M. V. sit titulare, et festum Septem dolorum in ejus die octava occurrat, servanda est regula assignata pro die octava nativitatis B. M. V. incidente in dominicam (2). 5° Si alicubi in dominica tertia Septembris vel alia, in quam festum septem dolorum est transferendum, occurrat festum duplex majus alicujus sancti, v. g. s. Raphaelis, ss. reliquiarum, quæ in quibusdam locis sub ritu duplicis majoris celebrantur; festum septem dolorum procul dubio celebrandum est, et aliud festum occurrens transferendum : nam, licet decretum generale 19 Aug. 1817, id tantum statuat quoad festum duplex minus, non autem quoad duplex majus, quia nullum festum alicujus sancti sub ritu dup. maj. in kalendario ecclesiæ universalis occurrit; decretum tamen concessionis mandat, ut festum septem dolorum transferatur in primam ex sequentibus dominicis, quæ non sit impedita officio ritus duplicis 1 aut 2 classis; adeoque dicendum est, illud celebrari et transferri posse atque debere in dominicam, in qua festum duplex majus occurrit, modo non sit festum B. M. V. vel majoris dignitatis.

DE FESTIS MENSE OCTOBRI.

108. *Solemnitas ss. rosarii* dominica prima Octobris, quæ occurrit in kalendis, vel post kalendas proxime sequitur, in ecclesia universali celebranda est. Hac dominica impedita festo digniori, vel 1 et 2 classis, vel die octava, transferenda est ad primam diem non impeditam juxta rubricas (3).

1 *Octob. S. Remigii.* Festum semiduplex ad libitum vel simplex de præcepto. Si de eo fiat sub ritu semiduplici, habet primas et secundas vesperas, vel saltem commemorationem

(1) Ita decretum concessionis 18 Sept. 1814, n. 4363-4513, et dec. gen. 19 Aug. 1817, n. 4391-4541; breviarium edit. Rom. 1837 et missale 1861, Vid. etiam dec. 17 Sept. 1833, n. 5194.

(2) S. R. C. 12 Sept. 1840, n. 4753-4900, 2.

(3) S. R. C. 3 Mart. 1761, n. 4151-4300, 1.

in utrisque vesperis ut alia semiduplicia; si autem in die proprio dominica, die infra octavam, etc. impediatur, numquam transfertur, ut dictum est tom. II, n. 284, sed de eo fieri debet tanquam de simplice cum nona lectione et commemoratione in primis vesperis, laudibus et missa, non autem in secundis vesperis, quia officium simplicis ad nonam terminatur.

15 *Octob. S. Theresiæ.* Lectiones primi nocturni in hoc festo sunt de Scriptura occurrente (1).

20 *Octob. S. Joannis Cantii.* Si hoc festum secundas vesperas integras non habeat, hymnus harum vesperarum anticipandus est in laudibus (2).

28 *Octob. SS. Simonis et Judæ.* Si eos separari contingat, quia alteruter est principalis patronus vel titularis; tunc in primo nocturno officii s. Simonis leguntur lectiones de communi, et in officio s. Judæ lectiones ejusdem epistolæ. Lectio quarta, quia dividi non potest, legi potest in utriusque festo, sicuti etiam evangelium cum homilia. Oratio in singulari legitur, et si ratione occurrentiæ vel concurrentiæ varianda sit, pro commemoratione facienda sumi potest oratio ex missa vigiliæ de communi apostolorum *Da quæsumus*, omittendo *Quam prævenimus*, quæ ponitur in vigilia s. Matthæi 20 Septembris (3).

DE FESTIS MENSE NOVEMBRI.

109. 2 *Novemb. Commemoratio fidelium defunctorum.* Si in dominica occurrat, juxta rubricas missalis et breviarii in feriam secundam sequentem transfertur: et idem faciendum est, si in festo de præcepto occurrat (4), uti decretum S. R. C.

(1) S. R. C. 2 Sept. 1741, n. 3970-4119, 12.
(2) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 8.
(3) Vid. Gavantus sec. 7, c. 12, n. 28.
(4) Gavantus sect. 7, c. 13, n. 2; Cavalieri tom. III, c. 1. dec. 1, n. 2; Gardellini in dec. 4386-4536, in not. ad 10 et alii.

fieri debere supponit (1). Unde si in festo patroni loci occurrat, uti ubi s. Hubertus est patronus principalis loci, occurrente dominica in secunda Novembris; commemoratio defunctorum in diem post festum patroni, et in casu allato in diem quartam Novembris est transferenda. Huic non obstat, festum patroni in territorio reipublicæ Gallicanæ non amplius esse de præcepto, quia, suppresso præcepto, nihil aliud quoad ritum festorum mutatum fuit, ut dictum est tom. II, n. 300. An autem idem dicendum sit de festo titularis seu patroni ecclesiæ tantum, et non loci, quod non est, nec unquam fuit de præcepto in populo, sed ex devotione tantum servatur, non constat : certum tamen videtur officium patroni ecclesiæ et commemorationem defunctorum simul fieri non posse, sed alterutrum esse transferendum; quia festum titularis cum solemnitate celebratur, ita ut etiam missam exequialem præsente corpore prohibeat; quæ solemnitas, ut ex decretis infra citandis patet, commemorationi defunctorum non convenit, et cum ea consistere nequit. Guyetus (2) censet, quodcumque festum 1 cl. ea die occurrens, esse retinendum, et commemorationem defunctorum transferendam; sed cum, ut ipse fatetur, hæc opinio conjecturis innitatur, in casu optimum esset a S. R. C. explicationem petere.

2° In commemoratione fidelium defunctorum tantum fieri potest officium duplex minus occurrens (3), nisi celebretur cum extrinseca aliqua solemnitate et concursu populi, in quo casu festum est transferendum, sive fidelium commemoratio fiat secunda, sive tertia Novembris (4).

3° In commemoratione defunctorum fieri nequit de translato duplici 1 aut 2 classis, neque de duplici majori (5),

(1) 5 Oct. 1709, n. 3668-3817.
(2) Lib. 4, c. 8, q. 5.
(3) S. R. C. 22 Mart. 1817, n. 4380-4530, 5, et 4 Jun. 1817, n. 4386, 4536, 10.
(4) S. R. C. 5 Oct. 1709, n. 3668-3817, 11 Jul. 1716, n. 3737-3887; Gardellini in dec. 4386-4536, 10.
(5) S. R. C. 27 Mart. 1779, n. 4244-4393, 7.

neque etiam de duplici minori, in eamdem diem, sive secundam sive tertiam Novembris (1), fixe transferendo (2); sed tantum fieri potest et debet de duplici minori translato, si pro ejus repositione nullus supersit dies usque ad finem anni (3), vel nisi hoc duplex ea die reponatur, causa sit, ut nullus dies vacuus usque ad finem anni pro alio duplici remaneat (4), modo non celebretur cum solemnitate, ut supra dictum est, et modo duplex majus, 1 aut 2 classis etiam non sit translatum, quia, cum duplex majus, 1 aut 2 classis in hac die fieri nequeat, neque duplex minus ante festa majoris ritus reponi possit, sequitur, in hoc casu nullum ex translatis esse admittendum (5).

Omnes missæ, præter unam conventualem in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, de *Requiem* in paramentis nigris celebrandæ sunt, etiamsi officium fiat de duplice (6). Pro missa sumitur prima ex quatuor pro defunctis cum unica oratione *Fidelium;* quæ tamen missa ad libitum sacerdotis applicari potest, vel pro omnibus fidelibus defunctis, vel pro aliquibus tantum (7). Occurrente autem die depositionis defuncti, præsente cadavere, ultra missam de commemoratione defunctorum, ubi hæc obligat, unica missa cantanda est, ut in die obitus, aliæ autem missæ in hoc casu de commemoratione defunctorum dicendæ sunt (8). In die qua a regularibus generalis fit commemoratio defunctorum ordinis, occurrente duplice, de *Requiem* celebrare non licet, nisi speciale detur privilegium (9).

(1) S. R. C. 14 Aug. 1858, n. 5264, 2.
(2) S. R. C. 24 Sept. 1842, n. 4801-4917, 1.
(3) S. R. C. 4 Jun. 1817, n. 4386-4536, 10.
(4) S. R. C. 16 Feb. 1856, n. 5223, 1; 26 Mart. 1859, n. 5286.
(5) Dec. cit. 27 Mart. 1779; 12 Mart. 1836, n. 4622-4771; Gardellini in dec. 4386-4536, 10.
(6) S. R. C. 5 Oct. 1686, n. 2978-3127; 27 Mart. 1698, n. 3347-3496; 22 Mart. 1817, n. 4380-4530, 5, aliaque supra citata; 22 Januarii 1876, *Nuscana IV* in Actis S. Sedis, vol. 9, fol. 218.
(7) S. R. C. 4 Aug. 1663, n. 2094-2241, 9, et 2 Sept. 1741, n. 3970-4119, 4.
(8) S. R. C. 20 Sept. 1687, n. 3000-3149.
(9) S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5278, 3.

Alia officia, ut administratio sacræ communionis, concio, etc. in colore officii diei fieri debent.

In ecclesiis cathedralibus juxta cæremoniale Ep. (1) vesperæ et matutinum defunctorum immediate post vesperas omnium sanctorum simul et junctim recitari possunt, etiam ante completorium (2); in aliis autem ecclesiis matutinum commemorationis defunctorum ipsa die festivitatis omnium sanctorum post completorium recitari nequit (3); sed recitandum est mane die secunda Novembris, nisi, ut populus commodius et frequentius illi interesse possit, contraria jam faceret consuetudo (4). Quæ consuetudo in his locis communiter existit. Quoad privatam autem officii defunctorum recitationem in die commemorationis defunctorum, vesperæ defunctorum recitandæ sunt post vesperas omnium sanctorum, et deinde recitatis completorio, matutino et laudibus diei sequentis, matutinum cum laudibus defunctorum pridie licite recitari potest (5). Quando officium defunctorum conjunctim cum officio diei recitatur, vesperæ defunctorum dicuntur post vesperas diei dicto *Benedicamus domino*, et omisso versu *Fidelium animæ;* et similiter matutinum et laudes defunctorum post laudes diei, dicto *Benedicamus*, et omisso versu *Fidelium* (6).

In commemoratione defunctorum licet longa conclusio in oratione officii dicatur, in absolutione tamen brevis tantum dicenda est, scilicet *Qui vivis et regnas in sæcula*, *etc.*(7).

Not. nemini licere facere octavas pro defunctis, præsertim infra octavam omnium sanctorum, sine speciali indulto Sedis Apostolicæ (8). Censet tamen Cavalieri (9) tantum

(1) Lib. 2, c. 10, n. 1.
(2) S. R. C. 5 Jul. 1698, n. 3328-3477, 20.
(3) S. R. C. 19 Jan. 1743, n. 3987-4136, 3.
(4) S. R. C. 4 Sept. 1745, n. 4028-4177.
(5) Dec. cit. 4 Sept. 1745.
(6) Rub. gen. brev. tit. XXX, n. 3.
(7) S. R. C. 5 Jul. 1698, n. 3328-3477, 4.
(8) S. R. C. 13 Aug. 1667, n. 2270-2421, et 8 Oct. 1695, n. 3223-3372.
(9) Tom. III, dec. 87.

prohiberi octavas, quarum ratione singulis diebus, etiam in duplicibus missa de *Requiem* cantaretur, vel quarum ratione officium diei currentis in cathedralibus et collegiatis omitteretur, ad cantandum officium defunctorum; non vero illas, quæ sine rubricarum læsione et absque officii diei præjudicio celebrantur.

Pro locis, in quibus 2 Novembris fiunt preces 40 horarum, et adoratio perpetua vid. tom. II, n. 25, ad XII.

110. 3 *Novemb.* In his locis hac die communiter benedicitur panis in honorem s. Huberti : plures hujus benedictionis formulæ existunt; sed præferenda et sola sumenda est illa quæ a competente auctoritate est approbata ut dicetur n. 293.

Notandum hic est sequens decretum : « Si prima dies post » festum omnium sanctorum fuerit dominica, commemoratio omnium fidelium defunctorum fit sequenti feria 2ª juxta » rubricas breviarii et missalis Romani; illa autem die, » quæ est 3ª Novembris, in archidiœcesi Mechliniensi ritu » duplici fit officium de s. Huberto, cujus festum in pluribus ecclesiis celebratur cum magno populi concursu, et » non posset in sequentem diem transferri sine obloquio, » aliisve incommodis. Quæritur ergo utrum liceat, casu » occurrente, cantare in illis ecclesiis unam missam de festo » s. Huberti, dummodo cantetur etiam altera missa de *Requiem* pro defunctis, ut præscribit rubrica pro ecclesiis » cathedralibus et collegiatis. Et quatenus negative, supplicatur Sacr. Rit. Congregationi pro concessione hujus » gratiæ. Sacra vero Congregatio... rescribendum censuit : » *Affirmative* (1).

111. *Festum Patrocinii B. M. V.* celebrandum in quibusdam locis aliqua dominica Novembris. In antiphona ad *Magnificat* in primis vesperis et in septimo responsorio dicendum est *Tuum sanctum patrocinium* (2). Si in dominica assignata die octava vel festo digniori impediatur, sine speciali indulto non transfertur, sed omittitur, nisi sit de præ-

(1) 7 Sept. 1850. n. 5151, 2 in Mechlinien.
(2) S. R. C. 25 Aug. 1818, n. 4399-4549, VI.

cepto (1). In archidiœcesi Mechliniensi ex speciali indulto transferri potest, ut tom. II, n. 287, notatum fuit. Si transferatur usque ad adventum, in missa et officio nihil immutandum est præter nonam antiphonam, cui subrogatur *Angelus Domini*, et loco versus gradualis *Post partum* sumitur versus ex missa votiva B. M. V. tempore adventus (2). In hoc festo pro pluribus locis concessæ sunt indulgentiæ plenariæ, ad quas lucrandas aliquando requiritur, ut missa solemnis celebretur de patrocinio B. M. V.; aliquando translato festo, transferuntur indulgentiæ (3); quandoque omisso officio, una missa solemnis de patrocinio concessa est (4). Unde forma concessionis indulgentiæ bene examinanda est pro casu, quo festum omittendum aut transferendum est.

112. 10 *Novemb. S. Andreæ Avellini.* Officium antea semiduplex, decreto generali ad ritum duplicis minoris pro Ecclesia universali elevatum (5).

17 *Novemb. S. Gregorii Thaumaturgi.* Hujus officium celebrandum est sub ritu semiduplicis, et Romæ tantum ex privilegio sub ritu duplicis minoris (6). Hoc etiam pro quibusdam aliis festis notandum est, ut ss. Vincentii et Anastasii mart., quæ Romæ ex privilegio sub ritu dup. celebrantur.

DE CONSECRATIONE SEU DEDICATIONE ECCLESIÆ EJUSQUE ANNIVERSARIO.

113. Inter festa, quæ per annum celebrantur, tria specialem requirunt notitiam, scilicet festa dedicationis, patroni loci, et titularis ecclesiæ : de primo agetur hoc loco et de aliis num. 118 et seq.

(1) S. R. C. 13 Sept. 1692, n. 3146-3295, 2; Gardellini in dec. cit. 25 Aug. 1818.
(2) Dec. cit. 25 Aug. 1818.
(3) S. R. C. 11 Sept. 1790, n. 4293-4442, 5 et 6.
(4) S. R. C. 16 Jun. 1663, n. 2076-2225, 1.
(5) S. R. C. 21 Jan. 1864, n. 5330.
(6) S. R. C. 11 Mart. 1837, n. 4657-4806, 2.

1. Pridie dedicationis ecclesiæ reliquiæ sanctorum, altari consecrando includendæ, vasculo inclusæ, in aliqua proximiori ecclesia vel oratorio, vel sub tentorio parato et ornato inter luminaria exponuntur; et coram eisdem *celebrandæ sunt vigiliæ et canendi nocturni, et mututinæ laudes in honorem sanctorum, quorum reliquiæ recondendæ sunt*, juxta pontificalis rubricas. Pro his vigiliis cantandum aut recitandum non est officium dedicationis, quod tantum incipit consecratione peracta; sed matutinum, laudes, hymni, cantica, et quæcumque alia coram reliquiis recitantur vel cantantur, de communi sanctorum, quorum sunt reliquiæ, recitanda vel cantanda sunt, cum simili oratione de communi sine expresso nomine (1).

2. Officium dedicationis inchoandum non est a primis vesperis pridie consecrationis, sed consecratione peracta et completa, ab illa hora, in qua consecrationis actio jam est perfecta (2) : ita ut vesperæ pridie consecrationis, matutinum, laudes et prima consecrationem præcedentes recitandæ sint vel de feria vel de sancto, prout in ordinario seu directorio descriptum fuerit (3); et deinde omisso officio descripto in ordinario, officium dedicationis tantum inchoandum sit, peracta consecratione, ab hora minori tertia (4). Dies tamen octava dedicationis revoluta hebdomada celebratur ea die, qua dedicatio facta est. Officium illius diei, in qua ecclesia consecratur, hoc anno transferendum non est, quia factum est, licet non totaliter.

3. In die consecrationis ecclesiæ, ejusque die anniversario recitatur officium de dedicatione sub ritu duplici I cl. cum octava a clero illius ecclesiæ, ut dictum est tom. II, n. 220. Episcopus consecrans, etiamsi non sit ordinarius loci, in

(1) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4593-4742, 2, et in not.; 14 Jun. 1845, n. 4863-5008.

(2) S. R. C. 19 Jul. 1780, n. 4251-4400, 4, et 23 Maji 1835, n. 4593-4742, 1.

(3) Dec. cit. 19 Jul. 1780, ad 5.

(4) S. R. C. 7 Dec. 1844, n. 4833-4979. Vid. Gardellini in dec. cit. n. 4593-4742.

ipso die consecrationis idem officium ex congruentia recitare potest, sed non debet (1). Officium et missa semper de communi dedicationis, et non de B. M. V. neque de alio festo dicenda sunt, licet ecclesia eumdem titulum habeat (2).

Si dedicatio occurrat in die impedita, ejus officium nullum privilegium præ aliis festis habet, sed transferendum est juxta rubricas (3). In casu translationis officium inchoandum est a primis vesperis, quia fit consecratione peracta.

4. Ex præscripto pontificalis Romani post factam consecrationem solemnis celebratur missa vel ab ipso Pontifice consecratore, vel ab alio sacerdote, prout in missali in ipsa die dedicationis, cum oratione *Deus qui invisibiliter*, et cum commemorationibus occurrentibus, quæ locum habent in festis 1 cl. sed sine commemoratione officii, de quo matutinum est recitatum, quod eo ipso cessat et omittitur. Si consecratio fiat in diebus, in quibus officium dedicationis transferendum est, missa tamen solemnis de dedicatione celebranda est, nisi occurrat in diebus per rubricas generales missalis tit. VI exceptis (4). In diebus exceptis dicenda est missa officii currentis cum commemoratione dedicationis sub una conclusione, ut dictum est tom. I, n. 29, de votiva solemni (5).

5. Aliæ missæ a clero ecclesiæ consecrandæ in eadem ecclesia ante peractam consecrationem celebrari nequeunt, quia ecclesia ante consecrationem omni suppellectili denudata, ejusque altaria spoliata esse debent : adeoque ubi nulla alia est ecclesia vel capella idonea, sacerdotes celebrare debent post peractam consecrationem ; sin minus ea die abstinere (6) : missam autem celebrare non tenentur, nec populus eamdem audire, si sit dies ferialis (7). Si sacerdotes ante peractam consecrationem celebrent, missam confor-

(1) S. R. C. 7 Maji 1746, n. 4032-4181, 8.
(2) S. R. C. 14 Nov. 1654, n. 1589-1736, et 24 Jan. 1660, n. 1886-2033.
(3) Vid. tom. II, n. 266, resp. 1 et 2; n. 267, reg. 4, 5 et 8; n. 278.
(4) Cavalieri tom. I, dec. 1, n. 38 et seq.
(5) Merati tom. II, sect. 8, c. 3, n. 18.
(6) S. R. C. 19 Jul. 1780, n. 4231-4400, 6.
(7) Idem dec. ad 3.

mem officio, de quo matutinum recitarunt, celebrant; si autem completa consecratione celebrent, missam de dedicatione dicere tenentur, ut patet ex dictis ad 2.

114. Anniversarium dedicationis celebrandum est ea die, qua consecratio fuit peracta, non quidem feria secunda aut tertia, sed in die mensis (1), nisi diebus impeditis occurrat, in quibus ad primam diem non impeditam transferendum est. Quamvis autem in diebus impeditis non occurrat, ob occursum tamen festi solemnis, octavæ paschæ et pentecostes, ob tempus adventus et quadragesimæ, ob votum populi aliasque rationabiles causas consecrator in actu consecrationis alium diem ad celebrandum anniversarium dedicationis decernere potest (2). Id tamen tantum potest in actu consecrationis, seu infra consecrationem, ab incepto officio consecrationis ante ejusdem finem, seu finita missa, licet per alium celebrata, quando populum solemniter benedicit, indulgentiam publicat, et diem anniversarium assignat (3). Extra actum autem consecrationis alium diem assignare nequit, inconsulta Sede Apostolica (4). Quando tamen constat ecclesiam esse consecratam, sed dies consecrationis ignoratur, dubium est, an ordinarius suo arbitrio certam diem assignare possit : nam licet id in variis decretis innuatur (5); in decreto tamen 13 Aug. 1667 (6) expresse declaratur id spectare ad S. R. C. (7).

In toto territorio reipublicæ Gallicanæ ex indulto pro reductione festorum 9 Ap. 1802, et declaratione Emi Card.

(1) S. R. C. 16 Oct. 1604, n. 108-254; 9 Dec. 1634, n. 865-1012; 13 Mart. 1649, n. 1458-1605; 3 Mart. 1674, n. 2523-2675; 12 Sept. 1840, n. 4751-4898, 1.

(2) S. R. C. 19 Sept. 1665, n. 2196-2343, 3.

(3) S. R. C. 24 Maji 1844, n. 4829-4976. Vid. Merati tom. II, sect. 8, c. 5, n. 8; Cavalieri tom. I, dec. 1, n. 18, item dec. 2; Guyetus lib. 2, c. 1, q. 2 et 3.

(4) S. R. C. 19 Nov. 1667, n. 2276-2427; 21 Jan. 1679, n. 2724-2873, 2; 6 Sept. 1834, n. 4586-4735, 1.

(5) Præsertim 3 Mart. 1674, n. 2525-2675.

(6) N. 2268-2419, 7.

(7) Vid. Cavalieri tom. I, dec. 5, n. 8 et seq.

Legati 21 Jun. 1804, anniversarium omnium ecclesiarum consecratarum celebrandum est in dominica, quæ diem octavam omnium sanctorum subsequitur : ita ut præterea nullum aliud anniversarium dedicationis sive cathedralis, sive alicujus ecclesiæ particularis celebrari possit, eo quod cujusvis particularis ecclesiæ dedicatio intelligatur comprehensa et celebrata in festo anniversarii consecrationis omnium ecclesiarum (1). Hæc dispositio comprehendit etiam ecclesias, quæ postea consecrantur, verba enim indulti et declarationis Cardinalis Legati generalia sunt (2). Hoc autem notandum est, anniversarium dedicationis non celebrari eodem anno, quo consecratio peracta est, sed anno sequente.

115. Ut anniversarium dedicationis celebrari possit et debeat, non sufficit, ut ecclesia sit benedicta, sed requiritur ut si consecrata (3). Quamdiu autem existit, anniversarium dedicationis ejus celebrandum est, etiamsi polluta fuerit (4). Attamen anniversarium dedicationis celebrari non potest, si sit dubium, ecclesiam esse consecratam (5); neque etiam de ecclesia destructa et profanata, seu loci sacri qualitate perpetuo amissa (6).

Si ecclesia successive et per partes reparatur, consecrationem non amittit, ejusque dedicationis anniversarium celebrandum est (7). Quinimo ecclesia vendita, usibus humanis destinata, conversa in stabulum aut horreum licet per plures annos, non videtur execrata sed profanata, neque igitur

(1) S. R. C. 31 Mart. 1821, n. 4431-4581, 5; 16 Ap. 1842, n. 4795-4941, 4.
(2) Vid. tom. II, n. 220 et 226.
(3) S. R. C. 21 Mart. 1795, n. 4314-4463, 1; Cavalieri tom. I, dec. 5, n. 3 et seq.
(4) S. R. C. 8 Ap. 1713, n. 3704-3853, 1.
(5) S. R. C. 18 Aug. 1629, n. 679-826, 1, et 7 Ap. 1832, n. 4539-4688. Quoad dubium tamen casum vid. dec. 22 Ap. 1780, n. 4247-4396; 15 Maji 1819, n. 4409-4559, et ibidem not. Gardellini; Cavalieri tom. I, dec. 4; Guyetus lib. 1, c. 3, q. 6.
(6) S. R. C. 2 Jun. 1685, n. 2940-3089, 1; 15 Sept. 1815, n. 4366-4516. 1; 30 Sept. 1817, n. 4392-4542, 6. Vid. etiam dec. 8 Ap. 1713, n. 3704-3853, 1; Gardellini in dec. 4437-4587, 1.
(7) S. R. C. 19 Sept. 1859, n. 5293.

iterum est consecranda sed reconcilianda, ejusque præcedentis dedicationis anniversarium est recolendum.

De dedicatione cappellarum, et oratoriorum consecratorum idem dicendum est sicut de titulari, de quo agetur num. 125.

116. Notandum circa officium dedicationis : in primo nocturno diei octavæ dedicationis semper repetendæ sunt lectiones, quæ jam in primo nocturno diei dedicationis lectæ fuerunt (1); et similiter repetendæ lectiones tertii nocturni, quæ in die dedicationis ponuntur : si vero aliquæ lectiones homiliæ ob occurrentia festa non sint lectæ, tunc in die octava legi possunt illæ lectiones homiliæ, quæ primum post diem festi dedicationis infra octavam impeditæ et omissæ fuerunt (2). Quando plura anniversaria dedicationis occurrunt aut concurrunt, tunc ad varietatem in orationibus inducendam, pro commemoratione sumitur oratio *Deus qui invisibiliter*, quæ alias in ipsa die dedicationis dicitur : et si secunda commemoratio fieri debeat, adhiberi potest oratio, quæ in missali pro die dedicationis altaris ponitur, in secreta et postcommunione mutando *altare* in *templum* (3).

117. Notandum 1° jejunium pridie consecrationis ecclesiæ a pontificali Romano præscriptum esse strictæ obligationis pro Episcopo consecrante, et pro iis tantum, qui ecclesiam sibi consecrari petunt (4). 2° S. R. Congregationem sæpius dispensasse pro ecclesiæ consecratione, etsi undique circumiri nequeat (5), 3° Duodecim cruces, quæ in dedicatione ecclesiæ super parietes pinguntur, vel inciduntur « omnino perpetuis futuris temporibus remanere debere » in testimonium consecrationis ecclesiæ (6); et si destructæ fuerint, easdem iterum depingendas esse, omissa unctionis

(1) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3891-4044, alia dubia ad 6, et 2 Sept. 1741, n. 3970-4119, 12.

(2) S. R. C. 27 Aug. 1836, n. 4638-4787, 5. Vid. tom. II, n. 346.

(3) Cavalieri tom I, dec. 19, n. 8 et seq.

(4) S. R. C. 29 Jul. 1780, n. 4251-4400, 1, et 12 Sept. 1840 n. 4761-4908.

(5) Vid. n. 299.

(6) S. R. C. 18 Feb. 1696, n. 3233-3382.

cæremonia (1). 4° Non licere « partem adhibere, quæ jacet » subter pavimentum ecclesiæ præsertim consecratæ, ut » cellarium et aliud hujusmodi, ad retinendum ibi vina et » alias res mere profanas, quamvis aditus ad prædicta loca » sit extra corpus sacri ædificii (2). »

DE TITULARI SEU PATRONO LOCI ET ECCLESIÆ.

118. Patronus dicitur cum relatione ad superiorem, et proprie est persona creata, scilicet angelus vel sanctus; titulus autem generaliter significat quamcumque personam divinam aut creatam et quodcumque mysterium. Unde omnis patronus quidem titulus, non autem omnis titulus patronus dici potest. Patronus tamen et titulus sæpe confunduntur, licet tamen, ut patet, aliquando differant. Loquendo de ecclesiis, nomen tituli seu titularis sæpe adhibetur, quia ecclesia suum nomen seu titulum ab eo communiter derivat: et loquendo de locis nomen patroni usitatius est, licet tamen dentur loca, quæ mysterio dedicata inveniuntur, quo casu nomen tituli solum adhiberi potest.

119. Patronus seu titulus datur et per se debetur ecclesiæ, regno, provinciæ (seu statui, ducatui, aut patriæ, quocumque nomine (3) vocetur), civitati, oppido, pago (4), et diœcesi. Dicitur *per se*, quia, quamvis patronus iisdem per se conveniat, dantur tamen loca, quæ patronum non habent. Ordini autem, congregationi religiosæ, et monasterio patronus per se non debetur, sed tantum datur ex congruentia et privilegio (5): ita ut, si ordo, provincia religiosa, vel monasterium aliquem sanctum in patronum, vel mysterium in titulum assumant; sine speciali tamen indulto officium de

(1) S. R. C. 31 Aug. 1867, n. 5381, 5.
(2) S. R. C. ibid. ad 6.
(3) S. R. C. 22 Mart. 1817, n. 4382-4532.
(4) Constitutio Urbani VIII, 1642, n. 1264-1411.
(5) S. R. C. 16 Mart. 1658, n. 1723-1870, et 31 Mart. 1821, n. 4431-4581, 2, in not.

eo celebrari nequeat, vel non altiori ritu quam in kalendario notatur (1).

120. Patronus seu titulus ecclesiæ in benedictione primarii lapidis pro ecclesia ædificanda eligitur ex privato etiam fundatorum vel aliorum, ad quos spectat, beneplacito; de facto autem in ipsa benedictione seu consecratione ecclesiæ constituitur : ita ut festum sancti vel mysterii, in cujus honorem ecclesia benedicitur aut consecratur, eo ipso sit celebrandum tanquam de patrono seu titulo, et omnia illi conveniant, quæ rubricæ patrono et titulo concedunt.

Quoad patronos locorum eligendos S. R. Congregatio, annuente SSmo Dom. Urbano VIII, 23 Mart. 1630 (2) hunc ordinem servari mandavit, ita ut electio aliter facta nulla sit ipso jure (3), scilicet : « Quod de patrono civitatis electio » fieri debeat a populo mediante consilio generali illius ci» vitatis vel loci, non autem ab officialibus solum, et quod » accedere debeat consensus expressus Episcopi, et cleri » illius civitatis : idemque servari debeat in patrono regni, » qui pariter eligi debeat a populo singularum civitatum » provinciæ, non autem a repræsentantibus regnum, nisi ad » hoc habeant speciale mandatum, et pariter cum consensu » Episcopi, et cleri dictarum civitatum. — Quod causæ elec» tionis novorum patronorum debeant in S. R. Congrega» tione deduci, ac examinari : ad demum causa cognita ab » eadem Congregatione approbari, et confirmari (4). » Unde post hoc decretum 23 Mart. 1630, patroni locorum aliter eligi et constitui nequeunt sine speciali indulto Sedis Apostolicæ. Olim autem ante hoc decretum ille ordo non requirebatur : ita ut plures tanquam patroni, et quidem legitime et de præcepto ex perpetuo usu et traditione a majoribus accepta colantur (5), sive hi patroni aliqua electione,

(1) S. R. C. 22 Nov. 1710, n. 3684-3833, 2.
(2) N. 705-852.
(3) 21 Aug. 1640, n. 1108-1255, et Gavantus tom. II, sect. 3, c. 12, n. 2.
(4) Quod decretum confirmatum est per aliud 13 Jan. 1631, n. 745-892, quod ponitur initio breviarii. Vid. dec. 12 Aug. 1854, n. 5207; Cavalieri tom. I, dec. 30, n. 45 et seq.
(5) S. R. C. 6 Ap. 1638, n. 1734-1881.

sive alicujus arbitrio, aut tacito consensu constituti fuerint. Tales merito præsumuntur locorum patroni, qui, licet de illorum electione non constet, semper tamen seu ab immemorabili tempore tanquam tales habiti sunt (1).

Notandum, eadem quoad electionem patronorum minus principalium servanda esse (2).

Cognoscitur ergo titulus ecclesiæ ex facta ejus benedictione vel consecratione; et patronus loci ex legitima facta electione vel ex cultu immemorabili ante decretum 23 Mart. 1630.

121. Festum patroni et tituli celebrandum est in die propria, scilicet si sit mysterium, in die, qua ab Ecclesia recolitur, et si sit sanctus, in die, qua per decretum Apostolicum seu S. R. Congregationis assignatur; si ita non assignetur, in die, qua in martyrologio Romano notatur (3); si bis in martyrologio notetur, in die obitus (4). Si dies obitus seu natalis ex legitimo usu propriorum locorum alius sit ab eo, qui in martyrologio designatur; potius standum est propriis cujusque loci usibus, quam temere quidquam innovandum, quia probabile est, indigenas in computando sanctorum suorum natali minus potuisse errare, quam longe positos (5). Si titularis sit ss. Salvator, festum titularis est transfiguratio Domini, adeoque 6 Augusti celebrandum (6), nisi alia sit legitima loci consuetudo (7). Si B. M. V. in patronam eligatur absque assignatione ejusdem festivitatis, vel absque adjuncta denominatione alicujus mysterii, de

(1) Vid. Cavalieri tom. I, dec. 31.

(2) Gavantus sect. 3, c. 12, n. 2; Guyetus lib. 2, c. 11, q. 1; Cavalieri tom. I, dec. 30, n. 2.

(3) S. R. C. 8 Aug. 1643, n. 1323-1470, 2.

(4) S. R. C. 3 Jun. 1662, n. 2023-2170; 19 Jan. 1743, n. 3987-4136, 6; 21 Jul. 1855, n, 5215, 2.

(5) Vid. Guyetus lib. 2, c. 2, q. 2, 4 et 11; Cavalieri tom. I, dec. 45, n. 15-21, dec. 97 et 100.

(6) S. R. C. 29 Nov. 1755, n. 4110-4259, 4, et 23 Maji 1835, n. 4589-4738, 2.

(7) S. R. C. 17 Sept. 1803, n. 4339-4488.

quo festum speciale celebratur; ejus festum in die assumptionis ejusdem B. M. V. celebrari potest et debet (1).

Quo ritu et a quibus festum patroni et tituli sit celebrandum, vid. tom. II, n. 218 et 220.

122. Plures ejusdem loci et ecclesiæ patroni seu tituli esse possunt : regulariter tamen loquendo, unus tantum principalis censetur, cui ritus 1 classis cum octava competit; et reliqui sunt minus principales, de quibus officium tantum sub ritu duplici minori aut majori sine octava celebratur, ut dictum est tom. II, n. 223 (2). Fieri tamen potest, ut plures sint patroni seu tituli æque principales, qui eodem ritu 1 classis cum octava celebrantur (3) : scilicet 1° plures esse possunt per modum unius, ut si ecclesia dedicata sit ss. apostolis Petro et Paulo, ss. Gervasio et Protasio, etc. 2° Si ecclesia principaliter dedicata sit in honorem plurium sanctorum, ut patet ex decreto sequente : « An in ecclesia » ordinis benedicta sub titulo ss. conceptionis Deiparæ, et » s. Paschalis, etiam officium s. Paschalis titularis recitari » debeat sub ritu duplicis 1 classis cum octava? S. R. C. » respondendum censuit : *Affirmative* (4). » 3° Tales esse possunt ex speciali indulto Apostolico (5). 4° Ex consuetudine, de qua vid. supra n. 120 et tom. II, n. 210 et seq. Hujusmodi tamen patroni principales locorum, qui ex indulto Apostolico aut ex consuetudine celebrantur, non omnes cum festo in populo colendi sunt, sed unus tantum, qui censetur principalior (6). 5° Plures esse possunt patroni loci, unus universalis totius regni aut provinciæ, et alter parti-

(1) S. R. C. 2 Maji 1654, n. 1536-1703; 14 Maji 1707, n. 3623-3772; 10 Mart, 1787, n. 4278-4427, 1.

(2) S. R. C. 2 Jun. 1685, n. 2940-3089, 4.

(3) S. R. C. 16 Ap. 1833, n. 5183, II, 3; 29 Nov. 1856, n. 5230, 4.

(4) 23 Feb. 1839, n. 4703-4849, 2.

(5) S. R. C. 20 Ap. 1822, n. 4437-4587, 1, 2, 3 et 4; 11 Mart. 1843, n. 4808-4934.

(6) Dec. Urbani VIII, 1642, n. 1264-1411.

cularis civitatis, oppidi aut pagi (1); et tunc uterque eodem ritu celebrandus est (2).

123. Patronus loci et titularis ecclesiæ, legitime electi et constituti, sine indulto et facultate apostolica neque immutari (3) neque extingui possunt, nisi forte consuetudine contraria cessaverint (4). Unde 1° si ecclesia polluatur, licet exercitium cultus impediatur, et ecclesia sit reconcilianda; manet tamen idem ecclesiæ titulus, et de eo officium sub ritu duplici 1 classis cum octava fieri debet (5). Si autem ecclesia totaliter destruatur, aut in perpetuum profanetur, loci sacri qualitate amissa, ita ut de novo sit benedicenda aut consecranda; perit etiam titulus, et de eo nihil amplius fieri debet, quamdiu ecclesia destructa aut profanata est (6). Maxime quidem æquum est, ut sub eodem titulo restituatur; et tunc ecclesia iterum benedicta aut consecrata, titulus reviviscit; si autem sub alio titulo erigatur, tunc priori amisso, de posteriori tantum fieri debet (7). 2° Si priori patrono aut titulo alius adjungatur, non cessat neque perit jus prioris, licet posterior novam ecclesiæ tribuat denominationem, tantaque solemnitate extrinseca celebretur, ut prioris quasi videatur obliterata memoria : unde posterior patronus aut titulus, dummodo cætera concurrant, tantum celebrari potest ut secundarius, nisi auctoritate apostolica ut principalis addatur (8).

Not. Supra dictum est, patronum et titularem immutari

(1) Dec. cit. Urbani VIII.

(2) Vid. Gardellini in dec. 4437-4587, 1; item 4586-4735, 2; Guyetus lib. 1, c. 4, q. 3; Cavalieri tom. I, dec. 27, n. 16 et seq. et dec. 36, n. 7 et seq.

(3) S. R. C. 6 Ap. 1638, n. 1734-1881; 11 Mart. 1843, n. 4808-4954; Gardellini in dec. 4437-4587, in not. ad 1; in dec. 4586-4735, in not. ad 2; in dec n. 4650-4799; Guyetus lib. 1, c. 4, q. 4.

(4) Conferentiæ eccl. diœc. Mechlinien. 1873, fol. 54.

(5) S. R. C. 8 Ap. 1713, n. 3704-3853, 1.

(6) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5214.

(7) S. R. C. 2 Maji 1626, n. 481-628; 29 Mart. 1760, n. 4135-4284; 23 Maji 1846, n. 4896-5042, 4.

(8) S. R. C. 20 Ap. 1822, n. 4437-4587, 1, 2. 3, 4, et in not.

non posse *sine indulto et facultate apostolica* : ex indulto enim et facultate apostolica patroni et titulares quandoque suppressi et mutati fuerunt, uti factum fuit per novam circumscriptionem diœcesium et parochiarum in toto territorio reipublicæ Gallicanæ per bullam pi. me. Pii VII 29 Nov. 1801 *Qui Christi Domini vices*, et decretum Cardinalis a Latere 9 Ap. 1802 (1). Ibi enim a Summo Pontifice generalis concessa est facultas ecclesiarum titulos extinguendi, et novos titulos assignandi ecclesiis, quæ in cathedrales et parochiales erant erigendæ : ita ut, si in erectione ecclesiæ cathedralis, parochialis seu succursalis alius titulus assignatus fuerit, prior titulus sit suppressus et extinctus, et de eo nihil amplius fieri debeat; novus autem titulus sub ritu titularibus competente celebrandus sit (2). Hic tamen notandum est, si titularis ecclesiæ esset etiam loci patronus, tunc si in erectione ecclesiæ alius titulus assignatus sit, et proinde prior titulus qua talis extinctus sit; manere tamen patronum loci, cujus supprimendi facultas in citata bulla Pii VII et decreto Cardinalis Legati concessa non fuit. Qui tituli singulis ecclesiis archidiœcesis Mechliniensis assignati fuerint, videri potest in collectione epistolarum pastoralium diœc. Mechl. tom. I, fol. 71.

Quid fieri oporteat in casu accessionis et separationis locorum, a variis circumstantiis dependet. Videri possunt decreta apud Gardell. n. 4455-4605, 4461-4611, 5304.

124. Not. « quod eligi possint in patronos ii solum, qui » ab Ecclesia universali titulo sanctorum coluntur, non » autem beatificati dumtaxat (3). » Ita S. R. Congregatio (4) declaravit, « non licere... Pontificio indulto nequaquam » munitis, assumere in titularem ecclesiæ beatam..., titulum » sic assumptum debere supprimi, et alium pro eo de sancto

(1) Vid. litt. past. diœc. Mechl. tom. I, fol. 16, 38 et 68.

(2) S. R. C. 11 Mart. 1843, n. 4808-4954.

(3) Dec. Urbani VIII, 23 Mart. 1630, n. 705-852; dec. Alexandri VII, 27 Sept. 1659, n. 1855-2002; S. R. C. 1 Sept. 1804, n. 4345-4495, 6; 11 Ap. 1840, n. 4744-4890.

(4) 23 Jan. 1740, n. 3952-4101.

» jam canonizato substitui. » Item decrevit, patronum seu titularem ritu I classis cum octava coli non posse, si ejus nomen in calendario aut martyrologio Romano non inveniatur, licet in aliquo pago cultu religioso colatur, et ex consuetudine immemorabili alicujus ecclesiæ sit titularis (1). Hoc tamen tantum intelligendum est de electione in posterum facienda, non autem de illa, quæ ante decretum Urbani VIII facta fuit (2). De beato Rocho vid. n. 104.

125. Patroni seu titulares capellarum et oratoriorum, sive sint privata aut publica, sive benedicta aut etiam consecrata, sive clerus sit adscriptus sive non, ritu patronis competente colendi non sunt, ut dictum est tom. II, n. 219, sed illo tantum ritu, qui in kalendario seu directorio assignatur; in publico tamen oratorio consecrato vel saltem benedicto missa in festo titularis de eodem cantari potest sub ritu dup. I classis cum *Gloria*, *Credo* et commemorationibus occurrentibus, quæ in festis I classis admittuntur, omnibus diebus non tantum, quibus permitteretur officium, si fieri deberet, sed etiam quibus missam de titulari juxta tit, VI, rub. gen. missalis cantare licet, ut tom. II, n. 219, dictum est.

De titulari altaris vel capellæ in ecclesia existentis officium fieri nequit, nisi sub ritu in kalendario descripto (3). Si in kalendario non notetur, de eodem neque missa recitari potest, nisi in ejus die missa votiva permittatur : quo casu, suppositis aliis requisitis, de eodem missa votiva privata celebrari potest cum tribus orationibus et cum *Gloria* propter diem festivum, sed sine *Credo*, nisi missa solemnis cantetur cum extraordinario populi concursu, in quo casu missa cum unica oratione, *Gloria* et *Credo* tanquam votiva solemnis cantari potest (4).

(1) S. R. C. 1 Sept. 1804, n. 4345-4495, 6.

(2) Vid. Cavalieri tom. I, dec. 23, n. 42 et seq. item dec. 30, n. 1, usque ad 44.

(3) S. R. C. 28 Aug. 1628, n. 622-769; 14 Aug. 1858, n. 5268.

(4) S. R. C. 1 Ap. 1662, n. 2011-2158. Vid. tom. I, n. 69; Merati tom. I, tit. 1, in fine, et tom. II, sect. 3, c. 12, n. 5.

DE COMMUNI SANCTORUM.

126. In communi sanctorum non licet pro libitu lectiones aut missam sumere de primo vel secundo loco, prout quis maluerit; sed recitandæ sunt lectiones et missa, quæ in breviario et missali assignantur, ita ut nemini liberum sit alia assumere (1). Ita in festis ss. martyrum, pro quibus missale assignat missam *In virtute* cum alio evangelio, v. g. in festo s. Wenceslai 28 Septembris, in cujus festo missale assignat missam *In virtute* cum evangelio *Si quis vult*, dici non potest evangelium *Nolite arbitrari* ex missa *In virtute*, nec consequenter in officio legi aliqua homilia octavarii Romani in evangelium *Nolite arbitrari*, puta homilia s. Hieronymi, quæ incipit *Supra dixerat;* sed missa *In virtute* dicenda est cum evangelio *Si quis vult*, prout in missali assignatur (2). Item dum missale pro nec virgine nec martyre assignat missam *Cognovi*, nihil indicando de epistola, dicenda est epistola *Mulierem fortem*, non autem pro libitu *Viduas honora*, nisi aliter ex concessione constet (3). Missale in communi unius martyris tempore paschali et extra tempus paschale quidem permittere videtur, ut epistola et evangelium, quæ in una missa de eodem communi ponuntur, in aliis missis de eodem communi dici possint; sed id, ut ex decretis citatis patet, intelligendum est de solis casibus, pro quibus missa cum alia epistola vel evangelio in missali assignatur, vel in quibus votiva legitur de sancto, pro quo missa in missali non assignatur, in cujus honorem missam de communi primo vel secundo loco positam legere licet, prout placuerit, et devotio suggesserit, vel etiam missam cum epistola et evangelio ex alia missa de eodem communi juxta rubricas citatas. Quæ hic dicenda essent de lectionibus in communi 1 et 2 loco positis, vide tom. II, n. 246, 342 et 343.

(1) S. R. C. 11 Sept. 1841, n. 4784-4930, 1.
(2) Dec. cit. ad III.
(3) Idem dec. ad. V.

In communi sanctorum plura dicuntur in plurali de uno, ut in communi apostolorum et in communi martyrum tempore paschali, et etiam quædam in singulari de pluribus, ut in communi apostolorum et virginum, dum de pluribus fit officium : quæ tamen in plurali numero posita verificantur eo sensu, quatenus officium sanctorum ad ipsum Deum ultimate dirigitur, et Deus in sanctis suis laudatur; ita ut, dum festa sanctorum celebrantur, totus sanctorum cœtus consideretur, et unius festum celebrando, alii non excludantur : et contra in singulari posita pluribus etiam conveniunt, quatenus de unoquoque seorsum dicta enuntiantur. Sic dum de pluribus confessoribus officium fieri debet, fit ut de uno, et datur tantum facultas orationem et sermonem secundi nocturni dicendi in plurali, excepto sermone s. Gregorii *Deridetur justi simplicitas*, qui proprie non est sermo de sancto, sed expositio libri Job (1).

In communi confessoris non pontificis legendum est in capitulo *Nec speravit in pecunia et thesauris*, non autem *In pecuniæ thesauris* : item in communi virginum in tertia antiphona primi nocturni *Revertere Sunamitis*, non autem *Sulamitis* (2).

In communi virginum in missa *Vultum tuum* post septuagesimam, dicto versu post graduale, non est iterum repetendum *Audi filia, et vide, et inclina aurem tuam*, ne bis dicatur; sed prosequendum est *Quia concupivit* etc. (3), seu integer versus post graduale *Audi filia* etc. cum *Alleluja* et versu sequenti est omittendus, et deinde tractus incipiendus est a verbis *Audi filia* (4).

DE OFFICIO DEFUNCTORUM.

127. In officio defunctorum rubricæ servandæ sunt, non

(1) Cavalieri tom. II, sect. 8, c. 3, n. 5.
(2) S. R. C. 11 Sept. 1841, n. 4784-4930, IX et X.
(3) S. R. C. 7 Sept 1816, n. 4376-4526, 24.
(4) S. R. C. 11 Sept. 1841, n. 4790-4936.

tantum ubi in choro cantatur prima cujusque mensis die non impedita, et unaquaque feria secunda adventus et quadragesimæ, sed etiam dum recitatur in die depositionis, diebus tertio, septimo, trigesimo et anniversario, atque aliis diebus pro temporis opportunitate (1). Publicum enim officium fit et valet in nomine Ecclesiæ; ut autem ab Ecclesia acceptetur, ejusque nomine fiat, dicendum est, illud esse faciendum, prout ab Ecclesia præscribitur vel saltem permittitur.

2. Officium defunctorum publice cantari seu recitari potest 1° pro generali defunctorum suffragio extra tempus paschale prima cujusque mensis die, et feriis secundis adventus et quadragesimæ extra majorem hebdomadam, non occurrente festo novem lectionum (2). 2° In aliis casibus absque dubio cantari potest omnibus diebus, quibus missa de *Requiem* permittitur in casibus, propter quos recitatur aut cantatur. 3° In die obitus seu depositionis omni die cantari potest, licet missa exequialis ob occurrens festum differatur, excepto triduo sacro majoris hebdomadæ, in quo preces et officium tantum privatim recitari permittuntur (3). In festis tamen solemnioribus hujusmodi officium laudabiliter differtur ad vesperam post expletum diei officium. 4° In diebus tertio, septimo, trigesimo et anniversario, sicut missa die impedita differri debet, sic officium etiam differendum est (4). 5° In aliis casibus, in quibus officium defunctorum sive ex fundatione sive ex sola pietate cantandum occurrit, cantari potest etiam in diebus, quibus missa de *Requiem* non permittitur (5), ut in duplici minori et majori (6), exceptis tamen festis 1 et 2 classis et triduo majoris hebdomadæ (7), domi-

(1) S. R. C. 11 Nov. 1641, n. 1204-1351; 9 Jul. 1678, n. 2715-2864, 5; 24 Nov. 1703, n. 3520-3669.

(2) Rub. brev. ante off. def. et S. R. C. 11 Maji 1765, n. 4178-4327.

(3) S. R. C. 11 Aug. 1736, n. 3901-4051.

(4) S. R. C. 23 Maji 1603, n. 51-197, 5, et 16 Dec. 1828, n. 4496-4645, 7.

(5) S. R. C. 9 Mart. 1597, n. 112; 22 Aug. 1682, n. 2846-2995, 2; 7 Sept. 1850, n. 5146, 6.

(6) S. R. C 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 15.

(7) S. R. C. 22 Jan. 1689, n. 3031-3180; Gavantus sect. 9, c. 2, n. 20; Merati ibidem n. 8.

nicis, octavis privilegiatis, vigiliis nativitatis Domini et pentecostes, atque tota hebdomada majori (1). Not. 1° non convenire, ut officium defunctorum cantetur coram ss. Sacramento exposito (2); 2° licet officium defunctorum quibusdam diebus non sit cantandum, nihil tamen impedire, ut iisdem diebus circa vesperam cantetur pro anniversario alioque officio die sequente celebrando, sicut in festo omnium sanctorum pro commemoratione fidelium defunctorum die sequente facienda cantari solet.

3. Vesperæ defunctorum pridie recitandæ sunt, quia sunt primæ vesperæ. Id certo fieri debet, quandocumque vi rubricarum recitantur, ut secunda Novembris, prima cujusque mensis die, et feriis secundis quadragesimæ et adventus (3). Similiter in die depositionis, anniversario aliisque diebus, si vesperæ dicantur, pridie recitandæ vel cantandæ sunt, et mane simul cum matutino dici nequeunt, sed omittendæ sunt, si pridie dici non potuerint (4). Ita rituale Romanum *de exequiis* præscribit officium defunctorum ab invitatorio in exequiis mane celebratis esse incipiendum. Cavalieri tamen (5), tum quia in die depositionis etiam nocturna, licet extra debitum tempus, dicenda præscribuntur, tum quia cæremoniale Ep. (6) apud cadaver Episcopi vesperas nocturnis præmittendas esse mandat, credit, quod in die depositionis hac in re potius ratio suffragii quam officii considerari queat; ac consequenter quod, qui in precibus abundare intendit, liberum illi sit, vesperas nocturnis præmittere, non autem postponere, ne defuncti secundas vesperas habere videantur, quibus mysticis de causis expoliati manent.

4. Pro matutino defunctorum, si unum tantum nocturnum

(1) Cavalieri tom. III, dec. 13 et 242.

(2) Vid. dec. S. R. C. 27 Mart. 1779, n. 4243-4392. Vid. tom II, n. 25.

(3) Rubricæ positæ 2 Novembris et ante officium def.; dec. 23 Maji 1603, n. 51-197, 4; Gavantus tom. II, sect. 9, c. 2, n. 15.

(4) Gavantus loco cit. n. 6; Baruffaldus tit. 37, n. 6, 15 et 16; Lohner de horis can. p. 4, § 8, n. 4.

(5) Tom. III, dec. 172, n. 1; Martinucci lib. 4, cap. IX, n. 2.

(6) Lib. 2, c. 38.

recitetur, illud nocturnum, quod in breviario pro hac feria assignatur, dicendum est, excepta die depositionis corpore præsente, in quo casu primum semper nocturnum cum invitatorio recitandum est (1).

5. Invitatorium dicitur in die commemorationis fidelium defunctorum, in die depositionis, diebus tertio, septimo, trigesimo et anniversario, ac regulariter quando tria nocturna dicuntur (2). Si autem tria nocturna non dicantur, invitatorium semper omittitur (3), excepta die depositionis corpore præsente, in qua, ut supra dictum est, primum semper nocturnum cum invitatorio dicitur (4).

6. Antiphonæ duplicantur in commemoratione fidelium defunctorum, in die depositionis etiam absente corpore, in diebus tertio septimo, trigesimo, et anniversario, etiamsi unum tantum nocturnum dicatur; aliis autem diebus nunquam duplicantur, licet duo aut tria nocturna recitentur: prout rituale Romanum ante officium defunctorum sine distinctione unius aut plurium nocturnorum præscribit (5).

7. Psalmi *Lauda anima* in vesperis et *De profundis* in laudibus, non dicuntur in commemoratione fidelium defunctorum, neque in die obitus seu depositionis corpore præsente, etiamsi unum tantum nocturnum dicatur (6); aliis autem diebus, etiam in diebus tertio, septimo, trigesimo et anniversario semper dicendi sunt, sive unum sive tria nocturna recitentur, sive officium ritu duplici sive simplici fiat (7). Item verisimiliter in exequiis corpore absente recitandi sunt, quia rituale Romanum illos tantum omittendos præscribit in exequiis corpore præsente, non autem, ubi agit de

(1) Rituale Rom. de exquiis in fine.

(2) S. R. C. 9 Maji 1739, n. 3936-4085, 2.

(3) S. R. C. 20 Sept. 1806, n. 4353-4503, 4.

(4) Vid. Gardellini in dec. n. 4386-4536, 13.

(5) S. R. C. 8 Mart. 1738, n. 3923-4072, 3; Merati tom. II, sect. 9, c. 2, n 4, aliique ab eodem citati.

(6) Rub. breviarii et ritualis Rom. de exequiis.

(7) S. R. C. 23 Jun. 1736, n. 3895-4044, 29, et 9 Maji 1739, n. 3936-4085, 1.

exequiis corpore absente : sicuti etiam dicendi sunt in die, qua post notitiam de obitu alicujus pro eodem officium recitatur (1). Pariter dicendi sunt in die, qua a regularibus fit commemoratio defunctorum ordinis, nisi speciale habeatur privilegium (2).

Not. preces cum dictis psalmis et orationes dicendas esse non tantum in laudibus, sed etiam in vesperis, sive officium finiatur, sive matutinum subsequatur ; sicut omnes horæ canonicæ cum suis precibus et oratione concluduntur, sive alia hora sequatur sive non : aliud enim pro officio defunctorum in breviario et rituali Romano non præscribitur, neque permittitur.

8. Versus, qui in vesperis et laudibus in fine post *Pater noster* vel post ps. *Lauda anima* et *De profundis* usque ad orationem recitantur, dicuntur in singulari, si pro uno defuncto, et in plurali, si pro pluribus fiat officium; reliqui autem omnes versus, scilicet *Requiem æternam* post psalmos, in responsoriis et post orationem in fine officii, item versus *Erue domine* ante primam lectionem, et *Requiescant in pace* in fine post orationem, semper in plurali dicuntur, etiamsi pro uno fiat officium (3). Reliqua omnia, sive pro uno defuncto aut defuncta, sive pro pluribus officium recitetur, non mutantur, sed dicuntur eo modo, quo in breviario et rituali ponuntur.

128. Quomodo officium defunctorum publice recitandum sit, colligi potest ex parte 4, tom. II, n. 375 et seq. ; facilitatis tamen causa sequentia adduntur (4). Officium faciens induitur superpelliceo et pluviali nigro, vel saltem stola nigra (5). Omnes stant ad initium vesperarum, et incepto primo versu primi psalmi sedent usque ad *Magnificat*, quod

(1) S. R. C. 27 Mart. 1779, n. 4244-4393, 1. Vid. Cavalieri tom. III, dec. 17, n. 3.

(2) S. R. C. 28 Aug. 1728, n. 4164-4315, et 14 Maji 1803, n. 4338-4487, 6; 26 Mart. 1859, n. 5278, 3.

(3) Rit. Rom. de officio def. et dec. S. R. C. 7 Sept. 1816, n. 4376-4526, 41.

(4) Cæremoniale Ep. lib. 2, c. 10; Praxis Pontif. tom. II, n. 199.

(5) Cærem. loco cit. n. 10; S. R. C. 12 Aug. 1854, n. 5208, 5, 8, 9.

dum incipitur, stant usque ad finem cantici. Infra *Magnificat* non fit incensatio (1). Dum antiphona post *Magnificat* repetitur, omnes sedent, eaque finita omnes genuflectunt sub precibus, etiam in commemoratione fidelium defunctorum et in die depositionis (2). Officium faciens tamen surgit ad *Dominus vobiscum* ante orationem, reliqui autem manent genuflexi, et tantum surgunt ante *Requiescant in pace* post orationem (3).

Ad matutinum omnes stant infra invitatorium, genuflectendo ad *Venite adoremus et procidamus ante Deum*. Incepto primo versu primi psalmi omnes sedent per totum matutinum, tantum surgentes ad versus post psalmos cujuslibet nocturni, et deinde stantes infra *Pater noster*, et infra lectiones et responsoria iterum sedentes, exceptis cantantibus lectiones, qui stant.

Ad laudes omnes sedent usque ad *Benedictus*, quod dum incipitur, stant, et dum repetitur antiphona post *Benedictus*, iterum sedent : deinde sub precibus genuflectunt uti ad vesperas.

Si aliquando matutinum separetur a laudibus, in fine ultimi responsorii dicitur *Pater noster*, cum reliquis precibus et oratione, ut ad vesperas, sed sine psalmo in commemoratione fidelium defunctorum et die depositionis corpore præsente (4) ; aliis autem diebus psalmus *De profundis* laudabilius additur (5).

Versus *Requiem æternam* in fine psalmorum et in precibus dividitur, ut notatur in breviario et rituali.

Post officium defunctorum antiphona finalis B. M. V. nunquam dicitur, etiamsi sequatur post vesperas aut laudes diei, ut dictum est tom. II, n. 371.

Dubitatur, an ante officium defunctorum et post illud recitandum sit *Pater noster* etc. Admittendum autem videtur cum

(1) Cærem. lib. 1, c. 23, n. 15.
(2) Cærem. Ep. lib. 2, c. 10, n. 3 et 4, et Rub. brev. in off. def.
(3) Gavantus sect. 9, c. 2, n. 4.
(4) Rit. Rom. de exequiis in fine; cærem. Ep. lib. 2, c. 38, n. 21.
(5) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5221, 5.

Guyeto (1), illud non esse dicendum ante officium defunctorum, si hoc cum vesperis aut laudibus diei conjungatur, quia tunc rubricæ præscribunt, officium defunctorum absolute esse incipiendum ; post officium autem esse dicendum, quia officium vesperarum et laudum eo terminatur : si officium defunctorum seorsum recitetur, congrue addi posse, sed non ex obligatione, quia id nullibi præscribitur.

In hac editione in sequentibus tantum agitur de benedictione aquæ, et in parte sexta de aliis benedictionibus juxta ordinem ritualis Romani.

DE BENEDICTIONE ET ASPERSIONE AQUÆ.

129. Quando, ubi et cum quibus sacris vestibus aquæ benedictio facienda est?

R. 1° Est facienda singulis dominicis, et quandocumque opus fuerit, uti in missali, rituali Romano et cæremoniali Ep. (2) præscribitur, tum ad evitandam facilem ejus corruptionem et commixtionem cum sordibus, tum ob mysterium sacramenti baptismatis, cujus memoriam juxta auctores Ecclesia singulis dominicis renovare intendit. Dominicæ paschatis et pentecostes in missali tantum excipiuntur in ecclesiis, ubi est fons baptismalis, in quibus tunc fit aspersio cum aqua pridie benedicta in fonte baptismali, et ante infusionem olei et chrismatis accepta (3).

2° Hæc benedictio juxta missale fit in sacristia, et juxta rituale Romanum in ecclesia, scilicet ad altare in cornu epistolæ, vel in sacristia. Quæ diversa dispositio conciliari potest, dicendo missale respicere solam benedictionem aquæ in diebus dominicis ante missam solemnem, et rituale quamcumque benedictionem sive in dominicis sive in aliis diebus, quandocumque opus fuerit : ita ut benedictio aquæ in domi-

(1) Lib. 4, c. 23, q. 21 et 22.
(2) Lib. 1, c. 6, n. 2.
(3) Quarti de bened. tit. 3, sect. 1, dub. 4; Merati p. 4, tit. 19, n. 1; Cavalieri tom. IV, dec. 368, n. 2.

nicis ante missam solemnem juxta missale tantum in sacristia facienda sit, sive celebrans sive alius benedictionem faciat; in aliis autem occasionibus juxta rituale in ecclesia vel in sacristia fieri possit (1). Locus igitur benedictionis aquæ est ecclesia vel sacristia; non tamen necessario ibidem fieri debet, sed ex causa rationabili etiam in domibus privatis et ubique terrarum fieri potest (2).

3° Si benedictio fiat a celebrante ante missam solemnem in dominica, albam et stolam colori missæ convenientem induit; si autem ab alio fiat ante missam solemnem aut alio tempore, tunc benedicens superpelliceum et stolam violaceam induere debet (3).

130. Notanda circa benedictionem aquæ : 1° sal, qui adhibetur, debet esse naturalis, albus et aridus, et aqua similiter naturalis, munda et pura ob dignitatem rei sacræ. 2° Quoties fit aquæ benedictio, toties sal non est exorcizandus, sed jam in alia benedictione exorcizatus, et in hunc usum servatus adhiberi potest (4). 3° Ad commixtionem salis cum aqua tria signa crucis efformanda sunt, primum ad *In nomine Patris*, secundum ad *et Filii*, et tertium ad *et Spiritus Sancti*. Hæ cruces fiunt non manu extensa, sed pugillo tenente salem, qui ad singulam cujusque crucis lineam et continuo in aquam mittitur, quousque signa crucis perdurant. 4° Plura aquæ vasa, quæ coram sacerdote posita sunt, unica benedictione valide et licite simul benedici possunt, modo ad singula accedat ad commixtionem salis cum aqua faciendam (5).

Christi fideles de aqua benedicta in vasculis suis accipere, et secum deferre possunt, ad aspergendos ægros, domos,

(1) Vid. Cavalieri tom. IV, dec. 368, n. 4-7; Kersten *Journal historique* tom. XII, fol. 210.

(2) Cavalieri loco cit.; Merati p. 4, tit. 19, n. 2; Baruffaldus tit. 45, n. 27.

(3) Rit. Rom.; Gavantus p. 4, tit. 19, rub. 6; Cavalieri loco cit.

(4) S. R. C. 8 Ap. 1713, n. 3704-3853, 3.

(5) Quarti de benedict. tit. 3, sect. 1, dub. 3, n. 209; Conferentiæ eccl. diœc. Mechl. 1871, fol. 52.

agros, vineas, et alia, et ad eam habendam in cubiculis suis, ut ea quotidie et sæpius aspergantur (1).

131. Ritus benedicendi et miscendi salem cum aqua desumptus est ex lib. IV Reg. 2, ubi Eliseus salis mixtione aquam sanasse legitur. Significatur, qualiter fideles se interius purificare debeant : aqua enim a sordibus mundat; sal putredinem fugat : aqua nitorem præbet; sal exhibet sinceritatem : aqua fœcundat; sal a corruptione præservat. Aquæ igitur lustralis aspersione monentur fideles, ut aqua lacrymarum seu compunctionis animam a sordibus peccatorum mundent, et sale timoris Domini putredinem malitiæ fugent, petant a Deo aquam gratiarum, qua fœcundentur virtutibus, et salem sapientiæ, qua a corruptione præserventur (2). Sal prius benedicitur, quia per salem intelligitur amaritudo pœnitentiæ, et per aquam gratia sive in baptismo sive in sacramento pœnitentiæ percipienda; ideoque prius benedicitur, sicut cordis contritio præcedere debet baptismum et absolutionem sacramentalem, qua peccatorum remissio et simul gratia conferuntur.

Sal et aqua exorcizantur, ut dæmon expellatur, vel impediatur, ne creaturas illas obsideat, earumque usum mortalibus noxium reddat. Exorcizare enim nihil aliud est, quam dæmonem per divina adjurando expellere, ejusque potestatem excludere. Nam etsi omnes creaturæ Dei bonæ sint, non ignoramus tamen, dæmonem his ipsis saluti et incolumitati nostræ insidias struere posse : quam ob causam ex pervetusto Ecclesiæ ritu ante usum illas benedicimus : ad quam benedictionem ipse exorcismus refertur, ut si forte dæmon in usu illius creaturæ nobis nocumentum pararet, exorcismo seu adjuratione compulsus discedat. Communis etiam theologorum doctrina est, veterum patrum atque perpetuo Ecclesiæ usu innixa, hujusmodi res adjurari posse, non secundum se, sed in alio; quia cum adjuratio sit petitio seu obsecratio vel imperium, per se ad creaturas irrationa-

(1) Rituale Rom. in fine hujus benedict.
(2) Vid. Quarti de bened. tit. 3, sect. 1, præl ud. 2, n. 204.

les dirigi nequit, cum talium actionum percipiendarum non sint capaces. Sed dirigitur adjuratio ad Deum petendo et obsecrando, ut creaturas ipsas benedicat, expulsis inde dæmonis insidiis, et ut dæmonem impediat, ne nobis per creaturas noceat. Aliquando exorcismus etiam terminatur ad dæmonem, sed per imperium ; imperio enim cogendus est dæmon, non autem precibus et obsecratione, ut hunc vel illum locum, hanc vel illam rem relinquat, et per eam mortalibus nocere desinat. Docet tamen Suarez (1) adjurationem per imperium etiam directe circa creaturas irrationales versari posse quoad efficaciam et effectum, non quatenus morale illud imperium percipiunt, sed quatenus efficacia et effectus imperii illis a Deo ita imprimuntur, quasi imperium ipsum intellexissent, prout Christus Dominus Matth. VIII imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna (2).

132. Quandonam, a quo, et cum quibus sacris paramentis aspersio aquæ benedictæ fieri debet?

R. 1° Omnibus dominicis ante missam principalem, uti in missali, rituali Romano et cæremoniali Ep. (3) præscribitur : ita ut omitti nequeat, quia in dominicis pertinet ad missæ principalis cæremonias, sive missa solemniter cantetur sive non. Exposito ss. Sacramento in altari, in quo celebratur, juxta Martinucci (4) omittenda est, juxta alios autem facienda, et in hoc casu solummodo abstinendum est ab aspersione altaris eadem ratione, qua exposito ss. Sacramento altare ad ultimum evangelium non signatur (5). Excipiuntur missæ solemnes, quas ipse Episcopus in dominicis celebrat, ante quas Episcopus ecclesiam ingrediens, facit aquæ aspersionem, quæ sufficit (6). In festis extra dominicam aliisque diebus facienda non est (7).

(1) Tom. II, de relig. lib. 4, de adjurat. c. 2, n. 14.
(2) Vid. Catalanus in rit. Rom. tit. 8, c. 2, § 2.
(3) Lib. 2, c. 31.
(4) Lib. 2, c. VIII, n. 38.
(5) Gavantus p. 4, tit. 19, n. 13, et Cavalieri tom. IV, dec. 371, n. 4.
(6) Cærem. Ep. loco cit. n. 4; S. R. C. 11 Feb. 1702, n. 3463-3614, 3.
(7) S. R. C. 31 Jul. 1665, n. 2198-2345, 3.

Fieri debet post tertiam, sed ante benedictionem palmarum et candelarum, si hæc in dominica occurrat (1).

In pluribus ecclesiis ruralibus aspersio aquæ benedictæ post finita officia fieri solet : licet hoc non sit reprobandum, fit tamen præter rubricas; et certo aspersionem in dominicis ante missam solemnem facere præstat.

2° Aspersio aquæ in dominicis fieri debet per celebrantem missam sequentem, etiamsi sit prima vel alia dignitas; et non per alium, et multo minus per diaconum, cui sicut non convenit populo benedicere, sic nec etiam eum aspergere, nec orationes in ecclesia cantare, non obstante consuetudine contraria, quæ potius corruptela quam consuetudo dicenda est, cum sit contra rubricas missalis et cæremonialis Ep.(2). Dicitur quidem in missali, quod alius aquam benedicere possit, non autem quod alius possit aspergere, sed quod *sacerdos celebraturus accedat ad altare*, ad aspersionem faciendam.

3° Sacerdos aspersionem aquæ faciens indutus esse debet amictu, alba, cingulo, stola aptata ante pectus ad modum crucis, et pluviali coloris missæ convenientis (3); et si pluviale non habeatur, amictu, alba, cingulo et stola, sine manipulo et casula (4).

133. Ad aspersionem aquæ in dominicis ante missam faciendam, sacerdos, facta benedictione aquæ, et sacris vestibus indutus, ad altare more solito accedit, capite cooperto, præcedente ministro cum vase aquæ benedictæ, ad januam autem sacristiæ aquam benedictam non sumens. Cum ad altare pervenerit, deposito bireto, debitam facit reverentiam; et deinde super infimum gradum altaris, etiam tem-

(1) Gavantus loco cit. n. 12, et Cavalieri loco cit. dec. 370, n. 2.

(2) Lib. 2, c. 30 et 31; S. R. C. 5 Jul. 1631, n. 776-923, 1; 27 Nov. 1632 n. 821-968; 16 Nov. 1649, n. 1466-1613, 1; 1 Dec. 1657, n. 1709-1856; 15 Sept. 1753, n. 4086-4233, 13; 12 Nov. 1831, n. 4523-4672, 11; 11 Jul. 1857, n. 5247; Cavalieri tom. IV, dec. 370.

(3) Rub. missalis et cærem. Ep. lib. 2, c. 31, n. 3, atque dec. S. R. C. 30 Sept. 1679, n. 2754-2903, 8.

(4) Cavalieri tom. IV, dec. 371, n. 1 et 2.

pore paschali, genuflexus utroque genu, aspersorium madefactum accipit, et incipiens cantare antiphonam *Asperges me* vel *Vidi aquam*, quam chorus deinde prosequitur, cantando altare aspergit ter 1° in medio, 2° versus cornu evangelii, et 3° versus cornu epistolæ; et deinde adhuc genuflexus, aspergit seipsum, aspersorii summitatem suæ fronti applicando, vel motu dextræ aquam in se projiciendo : tum erectus aspergit ministrum adhuc genuflexum; et aperto capite, sine bireto in manibus, ac sinistra infra pectus posita, per latus epistolæ discedens, nisi alia laudabilis ecclesiæ sit consuetudo, aspergit clerum et populum, interea submissa voce prosequens totam antiphonam et psalmum *Miserere*. Reversus ad altare per latus evangelii (1), altari debitam facit reverentiam. Deinde stat ante infimum gradum, et repetita antiphona integra, cantat versus et orationem junctis manibus, nisi librum tenere debeat. Postea vel sub debita reverentia ab altari discedit ad planum juxta cornu epistolæ, aut ad sacristiam, ubi pluviale exuit, et manipulum et casulam ad missam celebrandam accipit; vel ante gradus in medio altaris pluviale exuere, et casulam cum manipulo assumere potest, dummodo casulam de altari non accipiat (2), et non adsit Episcopus (3), neque SS. Sacramentum sit expositum.

In ecclesiis, in quibus missa cum assistentibus diacono et subdiacono solemniter celebratur, hi induunt omnia paramenta ac pro missa, excepto manipulo. Ad altare procedunt 1° minister cum vase aquæ benedictæ, 2° duo ceroferarii, 3° cæremoniarius, et 4° celebrans medius inter diaconum et subdiaconum, pluviale elevantes. Ad januam sacristiæ aquam benedictam non sumunt. Cum ad altare pervenerint, omnes deponunt bireta, et debitam faciunt reverentiam. Deinde ceroferarii candelabra super credentiam deponunt, ibique genuflectunt, donec ministri sacri surgunt. Reverentia ad

(1) S. R. C. 17 Jun. 1843, n. 4825-4971; 7 Dec. 1844, n. 4832-4978, 1.
(2) S. R. C. 4 Ap. 1699, n. 3367-3516, 3.
(3) S. R. C. 22 Mart. 1862, n. 5318, 4 et 5.

altare facta, celebrans omnesque ministri apud altare genuflectunt utroque genu in locis suis, et minister de aqua benedicta in plano a dextris diaconi; in choro autem non genuflectunt, et stant ab initio usque ad finem. Tum diaconus tradit celebranti aspersorium madidum cum solitis osculis. Celebrans antiphonam cantat, et altare aspergit, ut supra dictum est; deinde post aspersionem sui ipsius surgit, et erectus aspergit diaconum et subdiaconum adhuc genuflexos (1). Tum ad aspergendum clerum et populum, procedunt primo cæremoniarius cum ministro deferente vas aquæ benedictæ, et deinde celebrans, medius inter diaconum et subdiaconum pluviale elevantes, omnes detecto capite et sine bireto. Sacri igitur ministri celebrantem concomitari debent (2), nisi Episcopus sit præsens, quando tantum cæremoniarius et minister cum aqua benedicta comitantur, et diaconus et subdiaconus ad altare expectant (3). Celebrans juxta rubricas missalis alternatim cum diacono et subdiacono psalmum *Miserere* recitat, et revertens ad altare, aspergit acolythos stantes apud credentiam, et ipsum ministrum de aqua benedicta, nisi eos cum aliis clericis prius asperserit. Infra aspersionem celebrans ejusque ministri simul caput inclinant, ubi fieri debet. Facta aspersione, diaconus aspersorium cum osculis recipit, et ministro tradit. Ad versus et orationem diaconus et subdiaconus stantes tenent librum ante celebrantem, et deinde manipulum in eodem loco cum celebrante assumunt. Not. si celebrans ob defectum pluvialis tantum alba et stola sit indutus, diaconus et subdiaconus dalmaticam non assumunt, nisi post factam aspersionem. Item si celebrans pluviali non sit indutus, diaconus et subdiaconus in accessu ad altare ante celebrantem, unus post alium, incedunt.

In minoribus ecclesiis, in quibus missa parochialis cantari non solet, equidem aquæ benedictæ aspersio ante missam facienda est, legendo ea quæ in aliis ecclesiis cantantur.

(1) Gavantus Merati et alii.
(2) S. R. C. 31 Jul. 1665, n. 2198-2345, 13 et Cærem. Ep. lib. 2, c. 31, n. 4.
(3) Cærem. loco cit. n. 3; Praxis Pontif. tom. 3, n. 198.

134. Notanda sunt sequentia : 1° excepto Episcopo, de quo vide tom. II, n. 45, aqua benedicta omnibus, etiam diacono et subdiacono, quibuscumque dignitatibus et canonicis, baroni, domino loci et similibus danda est per aspersionem, et non per contactum seu offerendo aspersorium, ut ex eo aqua benedicta manu sumatur (1). Cavendum igitur est, ne consuetudo ministrandi aquam benedictam per contactum, imprudentur introducatur; sed etiam, ne præcipue quoad laicos dominos, ubi est in usu, imprudenter abrogetur.

2° Juxta usum communem satisfit, dum scabellum altaris et non illius mensa aspergitur.

3° Canonici singulatim sunt aspergendi, et etiam reliqui clerici, si sint in parvo numero ; si autem clerici sint in magno numero, omnes unico ictu et per gyrum aspergendi sunt (2). Si aspersio singulatim fiat, aspergens cuique ante et post aspersionem caput inclinat; si autem per circulum fiat, unica sufficit inclinatio ante et post aspersionem. Clerici durante aspersione detecto capite stare, et dum aspergens ad illos accedit, illi caput inclinare, atque aspersionem aquæ reverenter suscipere debent.

4° Aspersio populi fit in aditu chori, eumdem ibi aspergendo triplici ictu, in medio, a dextris populi, et a sinistris (3), exposito autem ss. Sacramento recedendo versus unam alteramve partem, ne tergum altari directe vertatur; vel si ea sit loci consuetudo, fieri potest procedendo per principalem navem ecclesiæ, incipiendo a cornu epistolæ, et per cornu evangelii redeundo (4). Non est necesse omnes in individuo aspergere, sed sufficit per modum unius, quo modo effectus aspersionis ad omnes extenditur. Dum aspergens

(1) S. R. C. 2 Aug. 1698, n. 3332-3481; 27 Sept. 1698, n. 3344-3493, 1, 2 et 3; 12 Sept. 1699, n. 3381-3530, 1; 26 Ap. 1704, n. 3535-3684, 4; 11 Jul. 1837, n. 5247; Pouget Instit. cath. p. 3, sect. 2, c. 8, § 10; Catal. in Cærem. Ep. l. 1, c. 2, § 5, n. 6-8.

(2) S. R. C. 27 Sept. 1698, n. 3344-3493, 4.

(3) S. R. C. 27 Sept. 1698, n. cit.

(4) S. R. C. 22 Mart. 1862, n. 5322, 2.

in circumeundo medium altaris transit, illi semper debitam facere debet reverentiam.

5° Antiphona *Asperges me* aut *Vidi aquam* integra ante et post psalmum dicenda est, etiamsi officium diei non sit duplex, ut clare patet ex missali. In dominicis passionis et palmarum *Gloria Patri* post ps. *Miserere* omittitur. Tempore paschali, a dominica paschatis usque ad dominicam pentecostes inclusive, dicuntur antiphona *Vidi aquam* et psalmus *Confitemini*. In missali quidem non præscribitur, ut psalmus *Confitemini* sub aspersione a sacerdote submissa voce recitetur, eumdem tamen recitare convenit, si sacerdos illum memoriter sciat.

6° Juxta Merati (1) princeps supremus et principissa in loco suæ jurisdictionis temporalis ante omnes alios sunt aspergendi cum debita inclinatione ante et post aspersionem. Item juxta quosdam quisque magnus princeps aspergendus est post ministros sacros ante chorum. Juxta Merati (2) etiam magistratus et minores domini asperguntur post chorum ante populum cum debita inclinatione. Optimum est in similibus receptam servare consuetudinem : hanc enim omittere, sæpe parit offensionem ; huic autem honoris prærogativam addere præter aut etiam contra rubricas nec decet, nec semper licet. Quid, si adsint Prælati, vid. Praxis Pontificalis tom. 3. n. 196.

135. Aspergitur altare, ad quod missa celebratur, ut locus sacrificii purificetur et sanctificetur, ac ab omni diabolico incursu liberetur. Id fit trina aspersione, ut totum altare aspergatur. Asperguntur sacerdos, clerus et populus, ut per applicationem orationum in aquæ benedictione dictarum, purificati et a dæmonis insidiis liberati, sacrificio attente et devote intersint. Idcirco dicitur ps. *Miserere*, qui optime convenit ad motus contritionis necessariæ excitandos. Antiphona *Vidi aquam* desumpta est ex Ezech. c. 47, et quantum ad aspersionem aquæ benedictæ intelligi potest de

(1) P. 4, tit. 19, n. 21.
(2) Loco cit.

aqua baptismi, vel ejus effectu, aut de aqua, quæ fluxit de latere Christi, cujus passionis meritis omnes salvi fiunt. Oratio *Exaudi nos* olim composita est, ut diceretur in visitatione infirmorum aut alia occasione, et quamvis angeli ecclesiam inhabitent, nihil tamen obstat, quominus Deum oremus, ut angelum specialem, aut ad specialem custodiam mittat ad fideles in hoc habitaculo seu ecclesia congregatos.

DE BENEDICTIONE ET PULSATIONE CAMPANARUM.

136. In præcedentibus editionibus de hoc actum fuit ad finem partis sextæ, quia campanarum benedictio in pluribus particularibus ritualibus reperitur; cum autem in hac sexta editione pars sexta Rituale Romanum singulariter respiciat, hoc loco de benedictione et pulsatione campanarum per modum appendicis agitur.

Ritus benedictionis campanæ non ponitur in rituali Romano, sed in pontificali tantum, quia campanam benedicere proprium est Episcopis.

Unde 1° neque Abbates, etiam usum pontificalium habentes, campanas benedicere possunt, nisi sanctæ Sedis habeant privilegium, et tunc dumtaxat pro usu suarum ecclesiarum vel monasteriorum (1).

Et 2° licet aliqui auctores (2) allegent, sed sine ulla fere ratione, Episcopum delegare posse sacerdotem ad benedictionem campanæ; Sacra tamen R. C. declaravit Episcopum, utendo ordinaria facultate, aliis non posse delegare potestatem benedicendi campanas sine indulto Apostolico (3). Qua-

(1) S. R. C. 6 Jun. 1626, n. 489-636, 3; 27 Sept. 1659, n. 1856-2003, 19; 16 Maji 1744, n. 4010-4159, 1 et 2; 11 Aug. 1770, n. 4205-4352.

(2) Pouget. Inst. cath. p 3, sect. 2, c. 8, § 4; Gaume *Catéch. de persév.* tom. VII, lec. V, fol. 79; Romsée tom. IV, c. 1, art. VI; J. B. E. Pascal cloches II.

(3) 16 Maji 1744, n. 4010-4159, 5 et 6; 9 Maji 1857, n. 5232, 2. Ita etiam Catalanus in rit. Rom. tit. 8, c. 21, n. 1; Lucius Ferr. campana n. 8; Quarti de bened. tit. 1, sect. 4, dub. 5, n. 32; Bened. XIV, instit. 47, § 4.

propter Benedictus XIV, cum esset Episcopus Bononiensis, scribit : « Ad nos unice spectat campanis benedicere, neque » alium loco nostro subrogare possumus, cum sancto chris- » mate inungi debeant. »

137. Campanæ benedictioni non obstat, ex qua materia ipsa fuerit, sive ex ordinario metallo, sive etiam ex puro ferro (1).

Campanæ quæ profanis usibus tantum inserviunt, benedicendæ non sunt (2), uti nec eæ, quæ tantum pulsandæ sunt ad indicandas horas in horologiis publicis, nisi hæ etiam ad actiones sacras adhibendæ sint (3).

Campanæ vero, quæ ad usus sacros destinantur, *debent benedici, antequam ponantur in campanili,* juxta pontificale Romanum, quibus verbis necessitas, ac præceptum continetur (4); ita ut Episcopus prohibere possit, ne campanæ nondum benedictæ ad usus sacros pulsentur (5).

138. Huic benedictioni nomen baptismi conceditur, quod quidem Ecclesia non cooptavit, sed tantum æquo animo patitur, ut aliorum fidei et simplicitati indulgeat (6). Id ex eo potissimum dimanavit, quod populus in benedictione campanarum aquam adhiberi, nomen imponi, aliaque peragi perspiciat, quæ in administrando baptismo fieri solent : prout etiam in quibusdam locis, licet in pontificali non præscribatur, vir et fœmina, qui patrinus et matrina nuncupantur, assistunt (7).

Campanæ nomen imponitur 1° ut eo nomine distinguatur a non benedictis, 2° ut illius sancti tutelæ commendetur, cujus nomine inscribitur, et 3° ut populus quasi voce alicujus sancti ad ecclesiam vocari videatur (8).

(1) S. R. C. 6 Feb. 1858, n. 5259.
(2) S. R. C. 16 Jul. 1594, n. 83, in supplem. 1 et 2.
(3) S. R. C. 17 Sept. 1822, n. 4440-4590, 2.
(4) Bened. XIV loco cit.
(5) Vid. Luc. Ferraris campana n. 5, 6 et 7; Cavalieri tom. III, dec. 114, n. 2 et 4.
(6) Bened. XIV, instit. 47, § 4.
(7) Vid. Pouget inst. cath. p. 3, sect 2, c. 8, § 6; Billuart de Bapt. dissert. 3, art.5, p. 7.
(8) Bened. XIV, loco cit. et Cavalieri tom. III, dec. 114, n. 2.

Ritus benedictionis campanæ absolvitur evangelio Luc. c. X, ubi dicitur, Martham Christum excepisse in domum suam, et dum illa satagebat circa frequens ministerium, Mariam sedisse secus pedes Domini, ad audiendum verbum illius : qua lectione exprimitur, campanas ad hoc præcipue benedici, ut congregent populum christianum ad audiendum in ecclesia verbum Dei, et sacrum cum Christo convivium agendum (1).

139. Virtutes et effectus campanarum benedictarum continentur his versibus.

Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum.

Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

1° *Laudo Deum*. Habent enim piam vocem, sicut instrumenta musica, quibus Dei laudem enarramus : in quem finem pulsantur infra processionem, consecrationem missæ, hymnum *Te Deum*, etc.

2° *Plebem voco, congrego clerum*. Sunt enim tubæ Ecclesiæ militantis, quibus populus et clerus convocantur ad orandum ; ut ubicumque sonuerit hoc tintinnabulum, procul recedat virtus insidiantium, ac umbra phantasmatum ; ut fideles festinantes ad piæ Matris Ecclesiæ gremium, precibus incumbant ; crescat in eis devotionis augmentum, et quicumque ad sonitum convenerint, ab omnibus inimici tentationibus sint liberi (2).

3° *Defunctos ploro*, pulsantur scilicet campanæ pro defunctis tono lugubri, tum ut fideles excitentur ad orandum pro ipsis, tum ut ipsi viventes moriendi necessitatem meditentur.

4° *Pestem fugo*, scilicet 1° pestem tempestatum, ut patet ex secunda oratione hujus benedictionis, in qua dicitur : *Cum melodia illius auribus insonuerit populorum, crescat in eis devotio fidei ; procul pellantur omnes insidiæ inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum ; temperentur infesta tonitrua ; ventorum flabra fiant salubriter, ac moderate suspensa ; prosternat aereas potestates dextera tuæ vir-*

(1) Pouget loco cit.
(2) Ita orationes benedictionis.

tutis, ut hoc audientes tintinnabulum contremiscant, et fugiant ante sanctæ crucis.,. in eo depictum vexilum. Et 2° etiam pestem morborum, ut dicitur in ultima oratione : *Dum hujus vasculi sonitus transit per nubila, Ecclesiæ tuæ conventum manus conservet Angelica; fruges credentium, mentes et corpora salvet protectio sempiterna.*

5° *Festa decoro.* Quapropter campanæ in festivitatibus et solemnitatibus sæpius diutiusque pulsantur ad excitandos animos ad lætitiam, fervorem, et devotionem.

Expendendum tamen est, quod admonuit Suarez : « ille » spiritualis effectus non expectatur nisi a Deo per oratio- » nes Ecclesiæ, quæ in benedictione (campanæ) funduntur : » et licet quoad nos transire videantur, et in re benedicta » virtutem non relinquant; semper tamen manent in divina » cognitione. Ideoque licet non semper infallibiliter obti- » neant effectus postulatos, sæpe nihilominus impetrant, » quando aliæ opportunæ conditiones concurrunt; quia ge- » neraliter hoc promissum est justæ orationi, qualis maxime » censenda est illa, quæ nomine totius Ecclesiæ funditur. »

Campanæ in turri suspenduntur, ut eo longius personare valeant. In hujus summitate signum crucis ponitur ad indicandum ædificium Christo dicatum esse : ibique locatur gallus æneus et versatilis, non tam ad ventorum directiones indicandas quam ob rationem moralem; significat enim, qua de causa campanæ pulsentur, nempe ad fideles convocandos ad ecclesiam : nam sicut gallus cantu suo lucem propinquam præcinit, et somnolentos ad laborem excitat; ita campanæ eumdem effectum sonitu suo producunt. Præterea gallus in summitate turrium collocatur ad pastorum instructionem, quatenus ex officio eis incumbit, peccatores in sommo peccati immersos excitare, et ad lumen veritatis reducere (1).

140. Campanæ benedictæ ex instituto Ecclesiæ pulsandæ sunt, 1° aliquod ictibus ad convocandos fideles, ut comitentur ss. Sacramentum, dum ad infirmos defertur.

(1) Durandus lib. 1, c. 1, n. 22; Bocquillot traité hist. de la Lit. liv. II. ch. VI.

2° Pro unoquoque fideli campana per tres vices juxta rituale Romanum pulsatur, ut dicetur n. 241, 1° dum est in agone positus, quando, ubi pia viget consuetudo, campana parochialis ecclesiæ pulsanda est, ad fidelibus instantem mortem expirantis ægroti significandum, ut pro eo Deum rogare possint. 2° Statim ac animam exhalavit, pro loci consuetudine, ut audientes pro ejus anima Deum precentur. Illud *pro loci consuetudine* intelligendum est, ut notat Cavalieri (1), non de ipsa pulsatione, sed de ejus modo, circa quem consuetudo servanda est, ut audientes cognoscant, quid illo sono significetur; pulsationem enim non esse omittendam, et si omitti soleat, hanc esse inducendam, pia ratio satis demonstrat, nisi forte decedentium multitudo aliter fieri suadeat. 3° Ad convocandos eos, qui funeri interesse debent, eo modo et ritu, quo in eo loco fieri solet. Hoc tamen 1° limitandum est (2) tempore pestis aut frequentis mortis, vel in similibus aliis casibus, in quibus ordinariorum prudentiæ committitur, per remedia opportuna ingruenti malo pro circumstantiis occurrere, ne videlicet propinquæ mortis periculique imminentis terror cæteros, licet fortes, invadat: et 2° limitandum etiam est in funeribus illorum, qui sepultura ecclesiastica indigni ex hac vita decedunt, pro quibus campanas pulsare non licet.

3° Campanæ pulsantur ad indicandas horas vesperarum, matutinarum, et missarum, ac reliquarum horarum canonicarum; cum ss. Sacramentum in missa majori elevatur; et ad dandum signum salutationis angelicæ singulis diebus matutino, meridiano ac vespertino tempore (3).

4° Infra processiones, præcipue in quibus ss. Sacramentum defertur, sive in processione ss. Sacramenti, sive dum in principalibus anni festis solemniter ad ægrotos defertur, pulsantur campanæ non tantum ab ecclesia, ex qua exit processio, sed etiam ab aliis ecclesiis et monasteriis, dum

(1) Tom. III, dec. 113, n. 2.
(2) Cavalieri loco cit. dec. 117.
(3) Cærem. Ep. lib. 1, c. 6, n. 3.

processio tam in eundo, quam in redeundo juxta ecclesiam aut monasterium transit (1).

5° Ad repellendam tempestatem pulsentur campanæ, inquit rituale Romanum (2), tum ut fideles ad orandum, et Dei misericordiam piis orationibus implorandam excitentur, tum ad tempestatem repellendam virtute orationum in campanarum benedictione dictarum. Hoc in pluribus locis in desuetudinem abiit, et in quibusdam etiam a magistratu civili interdicitur (3).

6° Præterea campanæ pulsari possunt, ad convocandos pueros ad catechismum, populum ad laudes vespertinas, in receptione Episcopi, aliisque circumstantiis, modo causa sit sacra.

7° Jubente Ordinario, ut in quibusdam solemnitatibus vel in alio particulari casu campanæ omnium ecclesiarum pulsentur, omnes ecclesiæ, quantumvis exemptæ, ejus mandato parere tenentur (4).

8° Campanæ autem ex Ecclesiæ institutione pulsari prohibentur triduo sacro majoris hebdomadæ, ut dictum est n. 37 et 65, et tempore interdicti localis (5).

9° Campanæ benedictæ per se pulsari nequeunt ob finem profanum, quia rebus benedictis uti non licet nisi in ordine ad finem, ad quem sunt benedictæ; qui finis in benedictione campanarum est tantum in ordine ad functiones spirituales et ecclesiasticas. Quapropter pulsari nequeunt, nisi ad usus, quos recenset Glossa *Extr. quia cunctos de offic. custod.* qui usus continentur duobus versibus supra allatis : *Laudo Deum etc.* (6). Unde pulsandæ non sunt in adventu domini loci (7),

(1) S. R. C. 7 Ap. 1598, n. 144, in supplem.; 10 Mart. 1787, n. 4279-4428; Gardellini in Inst. Clem. § 20, n. 15.

(2) De processione ad repellendam tempestatem.

(3) Vid. *Mél. théol.* 4 sér. fol. 634, II.

(4) S. R. C. 31 Mart. 1821, n. 4428-4578, 3.

(5) Vid. Lucius Ferraris campana n. 22-25.

(6) Dec. Cong. Ep et Reg. 31 Jan. et 18 Mart. 1581, et 29 Jun. 1616, apud Cavalieri tom. III, dec. 113.

(7) S. R. C. 10 Jul. 1638, n. 918-1065.

neque in adventu baronum locorum (1), neque in adventu principis (2). Id tamen intelligendum est secluso consensu Episcopi (3). Nam « de consensu Episcopi campanæ » benedictæ pulsari possunt ad usus profanos, ad quos non » sequuntur causæ sanguinis, et præsertim si communitatis » expensis constructæ fuerint, quantumvis tale jus non sibi » reservasset (4). » Causæ sanguinis sunt, ad quas mors alicujus sequitur, ut dare signum alicujus decollandi, convocare ad arma, aliæque similes. In primo tamen casu juxta Cavalieri (5) tolerari potest, si signum detur, ad monendum populum, ut oret pro noxii anima; in secundo, si congressus fieri debeat contra Ecclesiæ hostes; et in omnibus similibus causis, si summa urgeat necessitas, cui cunctæ parent leges. Ad eas autem causas, quæ sanguinis non sunt, et bono publico utilitatem vel commoditatem conferunt, campanarum benedictarum usus cum consensu Episcopi permitti potest : tales causæ sunt incendium, inundatio, aliæque similes, quæ moram non patiuntur, quibus tamen spirituale charitatis subest motivum ; item congregatio communitatis ad consilium, indicatio horæ discessus vespertini, aliæque quæ ob necessitatem excusare possunt, cum communiter aliud desit remedium, quo similia indicentur : si enim campana non benedicta habeatur, hæc æque bene et commode ad præfatos usus pulsari potest. « Pro pulsatione campana» rum ad præfatos usus necesse non est ab ordinario licen» tiam petere toties, quoties pulsandæ sunt, sed sufficit » eamdem semel petere pro semper (6). » Locorum consuetudo etiam consensum Episcopi dumtaxat tacitum probat sufficere, quatenus nempe easdem pulsari cognoscit, nec tamen inhibet (7). Prout in his locis campanæ in festo regis

(1) S. R. C. 19 Feb. 1639, n. 979-1126.
(2) S. R. C. 16 Aug. 1642, n. 1260-1407.
(3) S. R. C. 10 Jul. 1638, n. 918-1065.
(4) Dec. cong. Ep. et reg. 31 Jan. 1589, apud Cavalieri tom. III, dec. 115.
(5) Loco cit.
(6) Cong. Ep. et Reg. 8 Jun. 1592, apud Cavalieri tom. III, dec. 116.
(7) Cavalieri ibid.

et principum regalium, et in eorum transitu ex consuetudine pulsari solent.

Modernum Belgii jus civile *art. org.* 48 circa concordatum 1801 præscribit : « L'Evêque se concertera avec le préfet, » pour régler la manière d'appeler les fidèles au service » divin par le son des cloches. On ne pourra les sonner pour » toute autre cause sans la permission de la police locale. » Adeoque ubi talis conventio Episcopum inter et magistratum civilem existit, ut in diœcesi Tornacensi (1), hæc sequenda est; ubi autem non existit, Episcopus, et proinde etiam parochus juxta jus ecclesiasticum ét civile prohibere possunt, ne campanæ benedictæ ad usus profanos pulsentur : jus enim ecclesiasticum prohibet, et civile in hoc casu nihil præscribit. Præterea campanæ sunt ecclesiæ proprietates, et in usum sacrum destinatæ, prout alia ecclesiæ supellectilia. Parochus etiam jus habet retinendi claves campanilis, sicut illas ecclesiæ, quod jus in legibus civilibus etiam communiter ei tribuitur (2). Cavendum igitur est, ne mos pulsandi campanas benedictas ad usus profanos, imprudenter introducatur; sed ab altera parte non minus cavendum est, ne imprudenter abrogetur, neve negando, difficultates cum magistratu civili excitentur. Prudentia enim plerumque exigit, non tantum ut consuetudines receptæ et toleratæ serventur, sed etiam ut usus campanæ in casu extraordinario permittatur, eo magis, quia juxta Quarti (3) abusus campanæ, secluso scandalo aut contemptu, peccatum tantum veniale videtur, quia non est nisi quædam indecentia, a qua prævisæ difficultates aliæque causæ excusare possunt.

Campanæ non benedictæ, si existant, ad usus profanos, ut per se patet, pulsari possunt et debent.

(1) 1 Oct. 1839, Kersten *Journal hist.* tom. VI, fol. 363.
(2) Vid. *Revue cath.* 1853-1854, fol. 614 et 695.
(3) De bened. tit. 2, sect. 12, dub. 2, n. 180.

PARS VI.

RITUALE ROMANUM.

—

De iis quæ in administratione Sacramentorum generaliter servanda sunt.

—

DE OBLIGATIONE ET AUCTORITATE RITUALIS ROMANI.

141. Rituale Romanum est in usum totius Ecclesiæ catholicæ, ut liquet ex litteris Apostolicis Pauli V Rituali præpositis.

2. Non est tamen per se de præcepto, quia Paulus V tantum hortatur, ut omnes rituali utantur, et nullum generale præceptum assignatur, quod universalem illius usum præscribit (1) : ita ut tempore quo prodiit rituale Romanum, Ordinariis locorum liberum fuerit, proprium rituale, si quod legitimum haberent, retinere, et hoc adhuc tempore retinere, modo, ut supponitur, et ut mox dicetur, proprium suum rituale hucusque incorruptum servaverint.

3. Ubi autem rituale Romanum est receptum, ibi etiam est de præcepto, et in aliud a nemine, neque ab ullo Episcopo permutari potest : nam Sacrosancta Tridentina Synodus sess. 7, can. 13, decrevit : *Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni sacramentorum*

(1) Fornici, p. 3, c. 3. Vid. dissert. 2 in fine V editit.

administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse; anathema sit.

4. Ubi nullum hucusque rituale in usu fuit, v. g. in locis infidelium, qui ad fidem convertuntur, ibi rituale Romanum etiam est adhibendum.

5. Ubi particulare rituale, pastorale vel manuale adhibetur, cujus ritus in sacramentorum administratione post Concilium Tridentinum mutati sunt; hæc mutatio fuit illegitima, etiamsi Ordinarii auctoritate facta fuerit, utpote contra definitionem Concilii Trid. supra allatam : nam 1° notum est in illa definitione per *ecclesiarum pastorem* intelligi Episcopum; ita ut nec soli parochi aliive sacerdotes, sed nec ipsi Episcopi, loci ordinarii, sacramentorum ritus mutare valeant. 2° Rituale Romanum editum est anno 1614; Concilium igitur Tridentinum non loquitur de ritibus ritualis Romani, quod nondum editum nec compositum erat, sed loquitur generaliter de receptis et approbatis Ecclesiæ catholicæ ritibus, qui tunc temporis in usu erant, et in singulis ecclesiis cum approbatione vel saltem consensu Ecclesiæ recipiebantur. Illi ergo ritus post Concilium Tridentinum amplius mutari non poterant; et si tunc temporis mutari non potuerint, nec postea, nec nunc mutari possunt.

Si illa mutatio fuerit illegitima, sequitur illegitimum esse usum particularis illius ritualis, in quo talis facta est mutatio. Si usus ejus illegitimus, legitimum quod restat remedium est, rituale Romanum admittere, illudque unice adhibere.

6. Etiamsi particulare rituale, hucusque incorruptum servatum, sit legitimum, optandum equidem est, ut rituale Romanum ubique admittatur, 1° quia Paulus V, etsi non mandet, saltem tamen hortatur, ut omnes eo utantur. 2° Quia summo studio est elaboratum, a Pontifice approbatum, tradit doctrinam Ecclesiæ catholicæ, continet receptos et approbatos Ecclesiæ ritus, et proinde principem habet locum super omnia aliarum ecclesiarum ritualia, quemadmodum Romana Ecclesia cæteras omnes ordine, nobilitate,

dignitate et plenitudine potestatis antecellit. 3° Quia sicut una est fides unaque Ecclesia, sic etiam rituum optanda est uniformitas in iisdem administrandis sacramentis. Unitas fidei et Ecclesiæ cum variis quidem ritibus servari potest, et etiam servatur; quo major tamen in his etiam est unitas, eo arctius ipsa fidei unitas constringitur, et difficilius rumpitur; et contra quo major in ritibus est difformitas, eo difficilius fidei quoque unitas servatur, prout Græcorum et quarumdam aliarum Europæ nationum historia probare potest.

142. Maxima ritualis Romani est auctoritas. tam quoad ritus et cæremonias quas præscribit, quam quoad doctrinam quam tradit : proponit enim, ut Paulus V in litteris Apostolicis 17 junii 1614 testatur, *receptos et approbatos catholicæ Ecclesiæ ritus*, editum est pro *publico Ecclesiæ Dei bono*, et continet ea, *quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis statuit.*

Quoad ritus et cæremonias ejusdem est auctoritatis, ac missale et breviarium, quatenus ab eadem auctoritate Apostolica est editum et approbatum, cum hac tamen differentia, quod S. Pius V in litteris Apostolicis de missali et breviario stricte præcipiat, et Paulus V in litteris de rituali tantum hortetur, sicut quilibet superior eadem auctoritate aliquando mandare, et aliquando tantum hortari potest, prout opportunum ei visum fuerit.

Rituale autem non tantum præscribit ritus et cæremonias in sacramentis et sacramentalibus servandas, sed tradit etiam ac docet, quæ sit materia sacramentorum, quæ forma, quis minister, etc. Hinc rituale differt a missali et breviario, quæ communiter non continent nisi leges liturgicas et disciplinares. Quoad hanc doctrinam maxima etiam ritualis Romani est auctoritas ; est enim a Summo Pontifice, Paulo V approbatum, ejusque auctoritate pro publico Ecclesiæ Dei bono editum; hortatur præterea idem Pontifex *Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos et parochos universos, ubique locorum existentes, ut in posterum tamquam Ecclesiæ Romanæ filii, ejusdem Ecclesiæ omnium matris et magistræ auctoritate constituto rituali in sacris functionibus utantur, et in re tanti momenti,*

quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolate observent. Itaque Paulus V Rituale non tantum approbat, sed illud ad universalem dirigit Ecclesiam, et ubique observandum proponit. Doctrina autem, quæ ita observanda proponitur, summæ certo est auctoritatis.

143. Certa est rubricarum ritualis Romani obligatio in sacramentorum administratione. De his decrevit Concilium Tridentinum : *Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse; anathema sit.* In solemni igitur seu publica (1) sacramentorum administratione ritus in rituali Romano præscripti sine peccato omitti nequeunt. Hæc obligatio, cum sit in re gravi, est gravis in gravi materia, et levis in levi materia; sicut autem in missa et officio, sic etiam hic plures leves defectus coalescere, et materiam gravem efficere possunt. In privata autem administratione particulares aliquæ cæremoniæ omitti possunt sine peccato, et de facto omittuntur in casu necessitatis (2).

Quid autem dicendum de aliis rubricis in rituali Romano præscriptis extra sacramentorum administrationem? Canon Concilii Tridentini de his non loquitur; Paulus V in litteris Apostolicis rituali propositis, tantum hortatur; et si detur obligatio, aliqua lex seu præceptum existere debet. Juxta Clericatum (3) certum est apud canonistas et doctores, quod rituale Romanum sit liber habens vim legis, et quod ejus rubricæ obligent sub præcepto. Attamen si de rubricis extra sacramentorum administrationem lex non detur, hæ tantum directivæ dicendæ sunt, quæ per se non obligant sub peccato : circa quas tamen notat Gardellinus (4), quod nollet audire a sanctuarii ministris, quasi pro libito liceat a sanc-

(1) Baruffaldus tit. 2, n. 12; Catalanus in rit. Rom. tit. 1, § 2, n. 11.
(2) Baruffaldus loco cit.
(3) De Sacrificio m. decis. 50, n. 47; Baruffaldus, tit. 10, n. 50.
(4) In dec S. R. C. n. 4453-4605, 1.

tissimis illis regulis declinare, quæ licet positivum præceptum non importent, sapienti tamen consilio datæ sunt. Etiamsi autem hæ rubricæ non obligare dicantur per se, sive quatenus a rituali Romano præscribuntur, aliunde tamen obligare possunt, scilicet 1°, quia plura continent, quæ a jure communi præcipiuntur, vel ex consuetudine ut obligatoria observantur; 2° quia earum omissio ratione contemptus et scandali potest transire in peccatum etiam mortale; et 3° quia communiter non deest culpa venialis ratione pravi finis vel motivi inducentis ad earumdem transgressionem, prout plurimum esse solet torpor animi, negligentia, vel nimia ad alias occupationes, præcipue vanas et sæculares, propensio (1).

DE MINISTRO SACRAMENTORUM EJUSQUE OBLIGATIONE.

Notandum 1° hic tantum agi de quinque sacramentis, scilicet baptismi, pœnitentiæ, Eucharistiæ, extremæ unctionis et matrimonii, et 2° non agi de valida, sed de licita tantum administratione.

144. Cui sacramenta administrare licet?

R. Sacerdos juxta rituale hoc loco « fidelibus alienæ parochiæ sacramenta non ministrabit, nisi necessitatis causa, vel de licentia parochi seu Ordinarii. » In casu necessitatis licet cuicumque sacerdoti, quinimo charitas ad hoc sub gravi obligat; sed extra casum necessitatis tantum licet parocho et delegatis a parocho vel Ordinario, quia administratio horum sacramentorum proprie ad parochos pertinet (2). Hæc servantur quoad communionem infirmorum, baptismum, extremam unctionem et matrimonium. Sed quoad pœnitentiam et Eucharistiam consuetudo multum derogavit; sic regulares ex privilegio in suis ecclesiis, excepto die

(1) Quarti quæst. proœm. sect. 6, p. 1; Cavalieri tom. 5, c. 2, n. 2.
(2) Rituale hoc loco in fine; Baruffaldus tit. 2, n. 18 et seq. item 77 et 78.

paschatis, ss. Eucharistiam ministrare possunt (1); sacerdotes ex consuetudine vel communi consensu in propria ecclesia confessiones aliorum parochianorum excipiunt, eisque s. Eucharistiam ministrant; confessarii confessiones infirmorum in domibus alterius parochiæ excipiunt, ea tamen lege ut parochus de eo certior reddatur, saltem per scripturam apud infirmum relinquendam. Nulli tamen licet in aliena ecclesia confessiones excipere, nec s. Eucharistiam etiam in missa ministrare sine aliquo consensu, aut præsumpta et fundata voluntate illius cujus interest (2).

145. Quanta obligatione et diligentia inde resultante parochus sacramenta ministrare tenetur?

R. Tenetur per se sub gravi, ex jure naturali, divino et ecclesiastico, « atque omni temporis momento illum paratum esse oportet... Quacumque diei ac noctis hora ad sacramenta ministranda vocabitur, nullam officio suo præstando, præsertim si necessitas urgeat, moram interponat, » sive ob viarum asperitatem sive ob aëris intemperiem. « Ac propterea populum sæpe, prout sese offert occasio, præmonebit, ut cum sacro ministerio opus fuerit, se quam primum advocet, nulla temporis aut cujuscumque incommodi habita ratione (3). » Caveat parochus, ne sic vocantem durioribus verbis aut signis excipiat. vel a suis excipi patiatur.

Unde 1° si sacerdos in necessitate vocetur, quidquid agit, relinquere debet (quid infra missam, vide tom. II, n. 177), omni possibili modo festinare, et etiam currere, si necessitas urgeat, et possit sine indecentia, quam tamen necessitas ordinarie tollit, modo ss. Sacramentum non deferat (4).

2° Parochus vel delegatus a loco habitationis se nunquam absentare potest, nisi suis manifestet, ubi quocumque occur-

(1) Quarti p. 2, tit. 10, s. 3, dub. 1, diff. 2.

(2) Quarti loco cit. diff. 1.

(3) Rituale Rom. Notandum est, citationem Ritualis Rom. communiter omitti; hæc autem signa « » sine alia citatione indicare, ea desumpta esse ex Rituali in eo loco, de quo agitur.

(4) Baruffaldus tit. 26, n. 67 et seq.; Catalanus tit. 1, § 5; Cavalieri tom. 4, dec. 74, n. 5; Bissus E, n. 180, § 5.

rente casu advocari possit; et extra parochiam ad notabilem distantiam nunquam discedere potest, nisi alium idoneum sacerdotem substituat. Hæc distantia determinari nequit, sed variæ considerandæ sunt circumstantiæ, quæ quandoque, si parochia sit extensa, plures sint ægroti, tempus nocturnum, etc., exigunt ut parochus se non absentet, nisi alius adsit, vel saltem sit in loco maxime vicino; et contra quandoque in parochia non numerosa, ubi non dantur ægroti, saltem tempore diurno permittunt, ut parochus se absentet per semileucam, aut ad summum per leucam, nisi speciales circumstantiæ aliud exigant.

3° Parochus debet 1° petentibus sacramenta ministrare, et 2° se etiam præsentare ad ea ministranda, uti se sistere in confessionali, quandocumque sive consuetudo sive statuta synodalia seu diœcesana præscribunt. Extra hos autem casus vocandus est, et non tenetur nisi vocatus, uti deducitur ex verbo *vocabitur*, quod ponitur in rituali Romano, nisi adsit necessitas vel præceptum puta paschale; in quibus casibus debet negligentes monere, et si de infirmis agatur, eos visitare et adhortari ad sacramenta suscipienda, quia necessitatis notitia habetur pro vocatione (1).

SERVANDA ANTE SACRAMENTORUM ADMINISTRATIONEM, IN IPSA ADMINISTRATIONE, ET POST EAM.

146. Ante administrationem sacerdoti servanda sunt, 1° ut sit in statu gratiæ. « Quamobrem illud perpetuo curabit, ut integre, caste, pieque vitam agat : nam, etsi sacramenta ab impuris coinquinari non possint, neque a pravis ministris eorum effectus impediri ; impure tamen et indigne ea ministrantes, in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo, si fuerit peccati mortalis sibi conscius, quod absit, ad sacramentorum administrationem non audeat accedere,

(1) Baruffaldus tit. 2, n. 40 et 41.

nisi prius corde pœniteat; sed si habeat copiam confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confiteri. »

2° « Ut sacra suppellex, vestes, ornamenta, linteamina et vasa ministerii integra, nitidaque sint et munda » ac omnia parata,

3° Ut si opportunitas detur, paululum orationi et rei sacræ peragendæ meditationi vacet, atque ejus cæremonias prævideat.

4° Ut habitu requisito induatur. Habitus duplex est, vulgaris et sacer : ad vulgarem requiritur, ut sit ecclesiasticus, decens et mundus; item ut induatur veste talari, saltem si id incommoda viarum patiantur. Si autem in necessitate de nocte vocetur, sufficit se vestibus necessariis induere, et relinquere omnia quæ non requiruntur ad necessarium vestitum, ut se lavare, pectere, etc. non tamen semivestitus ac sordidis manibus accedere debet; hoc enim decori ministri et ministerii repugnat. Si ss. Sacramentum deferendum sit, decentius se induere oportet (1).

Quoad habitum sacrum, rituale Romanum præscribit, ut sacerdos « in omni sacramentorum administratione superpelliceo sit indutus, et desuper stola ejus coloris, quem sacramenti ritus exposcit » ad excitandum in suscipientibus majorem devotionem et in adstantibus venerationem (2). Loco superpellicei rochettum adhiberi nequit, neque ab iis, qui alias usum rochetti habent (3). De sacramento pœnitentiæ dicetur loco proprio. Sacerdos induendo sacras vestes convenienter recitat, ad superpelliceum *Dealba me Domine*, uti dum albam ante missam induit, vel *Indue me Domine novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis;* et ad stolam *Redde mihi Domine stolam immortalitatis, quam etc.*

5° Ut lavet manus, dum ss. Sacramentum est ministrandum vel sacrum oleum adhibendum.

(1) Baruffaldus loco cit. n. 35 et 36.
(2) Vid. tom. 1, n. 166 et Prax. Pontif. tom. 1, n. 30.
(3) Vid. loco cit.

6° Ut « omnes, qui sacramenta suscipiunt, loco et tempore opportuno moneat, ut remoto inani colloquio et habitu actuque indecenti, pie ac devote sacramentis intersint, et ea, qua par est, reverentia suscipiant. » Publicæ autem admonitiones semper in genere, et nunquam in specie tali vel tali personæ faciendæ sunt, ne plus obsint quam prosint.

147. In ipsa sacramentorum administratione sacerdoti servanda sunt : 1° adhibere debet « unum saltem, si habeat, vel plures clericos, prout loci et sacramenti ratio postulat, decenti habitu et superpelliceo pariter indutos » qui sacerdoti ministrare, ipsique nomine totius Ecclesiæ respondere valeant. Si clericus desit, adhiberi potest laicus idoneus seu custos ecclesiæ, superpelliceo indutus (1), nunquam tamen fœmina, quæ si in necessitate adhibeatur, ut apud moniales sub claustro viventes, tanquam socia comitari ac etiam respondere, non autem ministrare potest (2).

2° « In sacramentorum administratione eorum virtutem, usum ac utilitatem, et cæremoniarum significationes, ubi commode fieri potest, diligenter explicabit » uti Concilium Trid. faciendum præcipit pro suscipientium captu, et etiam lingua vernacula, si opus sit (3). Ad hoc non sufficit, ut id fiat in catechismo et instructionibus, sed mens Concilii Trid. aliorumque conciliorum et omnium ritualium est, ut id fiat ante, infra vel post administrationem juxta temporis et loci circumstantiam. In pluribus ritualibus tales instructiones inseruntur; non est tamen necesse, ut singulis vicibus omnia dicantur, sed ex iis desumi possunt, vel alia dici, quæ loco, tempori et personis convenire judicantur.

3° « Ad ministrandum procedens, rei quam tractaturus est, intentus sit, nec de iis, quæ ad ipsam non pertinent, quidquam cum alio colloquatur; in ipsaque administratione actualem attentionem habere studeat, vel saltem virtualem, cum intentione faciendi, quod in eo facit Ecclesia. »

(1) Vid. tom. 1, n. 162.
(2) Baruffaldus tit. 2, n. 57 et seq. Catalanus in Rit., tit. 1, § 8. Vid. tom. 1, n. 298.
(3) Sess. 24 de reform., c. 7; III conc. prov. Mechl., tit. 2, c. 3.

4° « Dum sacramentum aliquod ministrat, singula verba, quæ ad illius formam et ministerium pertinent, attente, distincte, et pie, atque clara voce pronunciabit. Similiter et alias orationes et preces devote ac religiose dicet ; nec memoriæ, quæ plerumque labitur, facile confidet, sed omnia recitabit ex libro. Reliquas præterea cæremonias ac ritus, ita decenter, gravique actione peraget, ut adstantes ad cælestium rerum cogitationem erigat, et attentos reddat. »

5° « Illud diligenter caveat, ne in sacramentorem administratione aliquid quavis de causa vel occasione, directe vel indirecte exigat, aut petat ; sed ea gratis ministret, et ab omni simoniæ atque avaritiæ suspicione, nedum crimine, longissime absit ; » qualis suspicio merito intervenire censetur, si investiget, num aliquid fuerit præparatum, et maxime si is, qui aliquid offerre prætermisit, velut avarus vel inhumanus verbo aut facto arguatur. « Si quid vero nomine eleemosynæ aut devotionis studio, peracto jam sacramento, sponte a fidelibus offeratur, id licite pro consuetudine locorum accipere poterit, nisi aliter Episcopo videatur. » Quidquid autem datur, grato semper animo recipiendum est. Quod vero ad jura attinet, quæ auctoritate superiorum aut legitima consuetudine sunt statuta, hæc etiam exigi possunt ; ex eorum tamen negatione ministerium spirituale negari, vel plus æquo differri nequit (1).

148. Post sacramenti administrationem sacerdoti servanda sunt : 1° Deo gratiæ sunt agendæ, eique administratio per pias preces commendanda.

2° Pro aliquibus sacramentis describenda sunt nomina, sicut in fine ritualis præscribitur. Id in his locis hodiedum adhuc servandum est, quia, quamvis hi libri in foro civili non amplius valeant, equidem in foro ecclesiastico requiruntur. Notandum autem, hæc acta describenda esse in ipso registro, et abusum esse, hæc scribere in charta aliqua volante, etsi paulo post in ipsum registrum referenda.

(1) Synodus diœc. Mechl. 1609, tit. 2, c. 3.

De sacramento baptismi rite administrando.

DE MATERIA BAPTISMI.

149. Quamvis quæcumque aqua vera et naturalis ad baptismi valorem sufficiat; ex Ecclesiæ tamen præcepto, extra necessitatem, in omni baptismo solemni sola aqua eo anno benedicta in vigiliis paschatis et pentecostes adhibenda est (1). Si baptismus in necessitate a sacerdote conferatur, hic etiam adhibere debet aquam baptismalem solemniter benedictam, quam de sacro fonte secum deferat, vel quæri jubeat, quæ, collato baptismo, ad ecclesiam deferatur, et in sacrarium effundatur; si autem solemniter benedicta ad manum non habeatur, et necessitas afferri non permittat, aquam simplicem seu non benedictam adhibet (2). Si laicus vel clericus diacono inferior in necessitate baptizet, ei baptizare non licet in aqua baptismali, sed in aqua communi, vel benedicta pro aspersione fidelium.

Aqua in fonte mundo nitida et pura conservanda est 1° quia reverentia sacramenti id exigit; 2° quia immunda nocere posset infantibus (3); 3° quia impura parentibus, patrinis aliisque adstantibus ingenerare posset nauseam et etiam aversionem ab Ecclesiæ cæremoniis et ab ipso baptismo. Quando nova benedicenda est, antiqua in ecclesiæ vel potius baptisterii sacrarium est effundenda; tuncque fons primum lavandus et mundandus est, ac deinde aqua limpida implendus. Valde convenit, ut hæc ab ipso parocho, uti rituale hoc loco innuit, vel ab alio sacerdote fiant.

Si aqua in sabbato paschæ aut pentecostes solemniter benedicta non sufficiat, alia non benedicta admisceri potest, sed in minori quantitate, quæ mixtione tota fit benedicta,

(1) Quarti de benedict. tit. 2, s. 7, dub. 1, n. 130. Vid. n. 54.
(2) Baruffaldus tit. 11, n. 61.
(3) Baruffaldus tit. IV, n. 16.

quia major pars trahit ad se minorem : ideoque hæc mixtio etiam sæpius fieri potest, modo unaquaque vice fiat in minori quantitate, licet quantitas æquæ in diversis vicibus addita quantitatem benedictam superet : rituale enim id non determinat ad unam aut aliquas vices, sed sub sola permittit conditione, ut in minori fiat quantitate (1).

Si aqua baptismalis corrupta fuerit aut effluxerit, aut quovis modo defecerit, extra sabbata paschatis et pentecostes nova juxta formam in rituali Romano præscriptam benedicenda est. Hæc benedictio fieri nequit forma benedictionis aquæ pro aspersione fidelium, quia Ecclesia aliam exigit et præscribit; et minus convenit forma benedictionis aquæ in sabbato paschatis et pentecostes præscripta, ut patet non tantum ex mente Ecclesiæ aliam in rituali Romano præscribentis, sed etiam ex præscripto adhibendi cereum paschalem, qui extra tempus paschale non adhibetur; quapropter omnino fieri debet forma in rituali Romano præscripta in fine *de sacramento baptismi.*

Si aqua conglaciata sit, curetur ut liquefiat; sin autem ex parte congelata sit aut nimium frigida, poterit parum aquæ naturalis non benedictæ calefieri, et admisceri aquæ baptismali in vasculo, ne infantulo noceat; vel potest aqua baptismalis calefieri in vasculo, illud immittendo in aquam calidam vel admovendo ad ignem.

DE FORMA BAPTISMI.

150. Ad formam baptismi non additur *amen*, licet aliqui auctores hoc addendum putaverint, quia non additur in rituali Romano, neque in decreto Eugenii IV seu instructione Armenorum, neque in Concilio Tridentino sess. 7, de bapt. can. 4. Quapropter S. R. Congregatio nomine Sanctitatis respondit, strictim servandum esse rituale Romanum in quo *amen* omittitur (2).

(1) Vid. infra de additione sacrorum oleorum n. 156.
(2) 9 Jun. 1853, Cochinchinæ 2, n. 5188.

Si sub conditione baptizetur, hæc verba *si non est baptizatus* alta voce pronuntianda sunt, uti reliqua verba formæ, prout in rituali hoc loco expresse præscribitur, ne sacerdos adstantibus rebaptizare videatur.

151. Cavendum est, ut rituale hoc loco præscribit, ne aqua ex infantis capite in fontem defluat, 1° quia *aqua in fonte mundo nitida et pura diligenter* conservanda est, quod fieri nequit, si aqua ex capite infantis in fontem refluat : 2° quia periculum contagii, quod subesse potest, omnino cavendum est : 3° quia tum decentia, tum dignitas administrationis sacramenti id exigit; non enim decet, ut aqua, quæ in fontem refluendo inevitabiliter fit immunda, et quam vir honestus in usum profanum adhibere nollet, in baptismo adhibeatur : 4° si aqua ita immunda facta, adhiberetur, inde sumi posset occasio cæremoniam baptismi contemnendi, calumniandi, et eo etiam prætextu baptismum infantium differendi et omittendi. Hæ rationes tanti sunt momenti, ne cautela præscripta ullo in casu omittatur.

Quoad ritus *de ministro baptismi*, *de baptizandis parvulis* et *de patrinis* nihil hoc loco notandum est.

DE TEMPORE ET LOCO ADMINISTRANDI BAPTISMUM.

152. Sabbatum sanctum et sabbatum pentecostes juxta rituale duo sunt dies, in quibus hoc sacramentum administrari maxime convenit. Quapropter cæremoniale Ep. lib. 2, cap. 27, n. 18, præscribit, ut *per octo dies ante in ipsa ecclesia, nisi periculum immineat, nullus infans baptizetur*. Juxta rituale autem id maxime convenit, et quatenus commode fieri potest, in adultis baptizandis retineri decet.

153. Baptismus administrari debet in ecclesia, in qua est fons baptismalis, 1° excepta necessitate, et 2° exceptis filiis regum aut magnorum principum, scilicet illorum, qui non agnoscunt superiorem (1). Requiritur tamen, 1° ut reges aut

(1) S. Alph. de Lig. de bapt. n. 118 ad III; Baruffaldus, tit. 9, n. 17; *Rev. théol.* 1856, fol. 274.

principes licentiam ab Ordinario impetrent, prout liquet ex verbis ritualis *id ipsis ita deposcentibus;* 2° *dummodo id fiat in eorum capellis seu oratoriis;* 3° ut fiat *in aqua baptismali de more benedicta;* 4° ut serventur omnes cæremoniæ, tum antecedentes quam consequentes. Hoc quartum requisitum in rituali non exprimitur, sed supponitur, ut probari potest ex rationibus sequentibus : 1° quia absque necessitate permitti nequit, ut baptismus a consuetis ecclesiæ cæremoniis disjungatur (1); 2° sicut rituale requirit, ut id fiat in capellis et in aqua baptismali, similiter requiri dici oportet, ut reliquæ serventur cæremoniæ, quæ pro solemni baptismo præscribuntur; 3° rituale agens de baptismo ex necessitate, præscribit, ut infans, ubi convaluerit, ad ecclesiam deferatur, et omissa omnia suppleantur ; cum autem nihil tale præscribat de filiis regum et principum in eorum capellis baptizatis, supponit baptismum cum omnibus cæremoniis fuisse collatum; dici enim nequit, rituale permittere, ut cæremoniæ omittantur.

Etiamsi autem, ut supra dictum est, nomine principum illi soli intelligendi sint, qui supremam exercent potestatem; non desunt tamen auctores, qui opinantur eorum nomine etiam venire alios magnates, et talis in pluribus forte locis introducta quoque est consuetudo. Licet s. Alphonso de Lig. probabilius videatur, intelligi tantum filios principum, absolutam potestatem habentium; putat tamen cum Croix, quod ubi introducta est consuetudo domi baptizandi filios magnatum, ipsa non facile sit improbanda (2).

154. Expedit, ut fons baptismalis habeatur in omnibus ecclesiis parochialibus. Episcopus, suadente necessitate vel utilitate, permittere et concedere potest, ut in ecclesiis filialibus erigatur (3).

Locus, in quo fons baptismalis ponitur, esse debet decens, mundus et convenienter ornatus cum imagine s. Joannis

(1) Bened. XIV. Instit. 98.
(2) Loco citato. Vid. Instit. 98 Bened. XIV; *Revue théolog.* 1856, fol. 276.
(3) Vid. Acta s. Sedis, vol. 7, fol. 560 et seq.

Christum baptizantis, vel columbæ Spiritum Sanctum repræsentantis, vel etiam cum altari s. Joanni dedicato, ubi commode fieri potest.

Baptisterium seu fons baptismalis debet esse in decenti forma; ex materia solida, ut marmore aliove lapide polito, quæ aquam bene contineat; decenter ornatus et cancellis circumseptus; decoro operculo tectus, sera et clave munitus, nisi ipse locus semper et bene clausus sit; atque ita obseratus, ut pulvis, insecta vel aliæ sordes non penetrent. Si fons sit æneus, stanno fusili ab interiori parte sit illitus, ne aqua ærugine inficiatur. Oportet, ut binæ sint claves, a parocho vel ejus vicario servandæ. Ipse fons in duas partes dividi potest, quarum una aquam baptismalem continet, et altera vacua, in quam aqua e capite defluit, et in cujus fundo parvus est canalis, per quem aqua in sacrarium decurrit; vel juxta fontem a parte, qua infans sub baptismo tenetur, in eadem circiter altitudine parva statui potest piscina ad modum pelvis, in quam aqua e capite defluens excipitur, et in qua similiter parvus est canalis, per quem aqua in sacrarium defluit.

DE SACRIS OLEIS.

155. Sacrum Chrisma et sanctum Oleum catechumenorum ac similiter Oleum infirmorum eodem anno feria quinta in cœna Domini benedicta esse debent, nisi necessitas cogat, vel Summus Pontifex suprema sua auctoritate dispensaverit, prout 17 februarii 1870 occasione Concilii Vaticani indulsit (1); ita ut post benedictionem oleorum in cœna Domini nova mox adhibenda sint.

Curet igitur *parochus, ut ea suo tempore quamprimum habeat.* Verumtamen cum nova in magnis diœcesibus post benedictionem statim ubique haberi nequeant, hoc *quamprimum* aliquam admittere debet latitudinem. Quapropter juxta Canones 123 et 124 *de Consecrat. dist.* 4 nova procuranda sunt

(1) Acta s. Sedis vol. 5, fol. 375.

ante paschæ solemnitatem seu ante diem paschæ, vel potius ante benedictionem fontis in sabbato sancto, cum Chrisma et oleum catechumenorum *suo tempore* in fontem infundenda sint (1); ante diem autem paschæ omnino comparanda sunt, nisi prius haberi nequeant ob locorum distantiam, viarum difficultatem, aëris temporumque vicissitudinem et intemperiem; dilationis vero causa peti non potest ab inducta consuetudine, quæ potius appellari debet abusus damnandaque corruptela (2).

Veteribus oleis, nisi necessitas cogat, ultra annum non utatur. Hæc necessitas existit quamdiu nova olea, justa data ratione, non habentur. Sic S. R. Congregatio rescripsit (3), ubi olea sacra feria quinta in cœna Domini eodem anno benedicta haberi nequeunt, quia v. g. non sunt benedicta, nec aliunde obtineri possunt, uti accidit in Hispania tempore belli 1836, chrisma et oleum præcedentis anni in benedictione fontis adhibenda esse : item (4) in casibus, in quibus ob magnam parochiæ ab urbe episcopali distantiam sacra olea præcedente feria in cœna Domini ab Episcopo consecrata in promptu haberi nequeunt, censuit in benedictione fontis baptismalis olea anni præcedentis adhibenda esse : similiter declaravit (5) in diœcesi, in qua olea ob defectum sacerdotum, diaconorum et subdiaconorum benedicta non fuerant, utendum esse oleo antiquo, donec novum recipiatur. Ita ut mixtio sacrorum oleorum in benedictione fontis baptismalis (6) et unctiones in administratione baptismi differendæ non sint, sed in his aliisque, quorum eadem est ratio, vetera olea adhibenda sint, donec nova habeantur (7).

Quamprimum autem nova olea habentur, ea sunt adhi-

(1) Baruffaldus tit. 10, n. 14; Cavalieri, tom. 4, cap. 26, dec. 1, n. 5; Giraldi expositio juris pontif. p. 1, sect. 599, fol. 422.

(2) Ita Gardellini in dec. S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, IV, 1.

(3) 23 Sept. 1837. *Oriolen*, n. 4672-4820, 1 et 2.

(4) 19 Sept. 1839. *Cadurcen*. n. 5294.

(5) 19 Jan. 1808. *Corcyren*. n. 222-369.

(6) Vid. n. 56.

(7) Vid. nota in dec. S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, IV, 1.

benda, et sacerdos utens veteribus graviter peccaret (1). Nova igitur olea recepta, non sunt domi retinenda (2); et multo minus solemniter in ecclesiam introducenda, non obstante consuetudine, ubi hæc existit, quæ non nisi ex crassa ac supina ignorantia inducta esse potest, et sacro oleo eum attribuit cultum, qui uni convenit ss. Eucharistiæ Sacramento (3); sed immediate post receptionem in ecclesia loco solito deponenda sunt, et casu occurrente, mox adhibenda.

Novis habitis oleis, vetera in ecclesia comburenda sunt. « Si quod remanserat in ampullis, ponitur in lampadibus » ecclesiæ ante Sacramentum, ut comburatur. Reliquum » autem, quod est in pyxidibus sive capsulis, cum bombyce, » igne comburitur (4). - Ex bombyce prius exprimitur oleum in lampade, et postea bombyx comburitur, et cinis in sacrarium projicitur. Vetera autem non comburuntur, nisi novis prius habitis, ne deficiant pro administratione sacramentorum; et ideo duo quidem vascula laudabiliter habentur pro singulis oleis, unum nempe pro novis recipiendis, et alterum pro veteribus interim custodiendis; licet tamen unum pro unoquoque sufficiat, dummodo, cum nova procurantur, vetera in decente aliquo vasculo interim asserventur (5).

156. Si sacra olea infra annum deficere videantur, et aliunde haberi nequeant, aliud oleum de olivis non benedictum adjiciendum est, sed in minori quantitate. Unde consulendum est, ut guttatim infundatur, ut semper quod infunditur minus sit oleo benedicto. Hæc mixtio in casu necessitatis tantum permittitur (6); sæpius tamen etiam fieri potest, uti respondet p. mem. Pius VI (7) scilicet « posse oleo

(1) Canon 122. *Si quis de alio* de Consecrat. dist. 4; Baruffaldus, tit. 10, n. 7; Cavalieri tom. 4, c. 26, dec. 1, n. 7; Giraldi, exposit. Jur. Pont. p. 1, sect. 599, fol. 422.

(2) S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, V, 1.

(3) S. R. C. eodem loco ad 2.

(4) Pontificale de cœna Dom. in fine.

(5) Cavalieri tom. 4, cap. 26, dec. 1, n. 8.

(6) S. R. C. 7 Dec. 1844, n. 4854-5000, 4.

(7) 1 Ap. 1794, quæst. 13. Collect. Brevium.

» benedicto adjungi non benedictum pluribus vicibus, ita ut » oleum adjunctum consideratum separatim, et in unaquaque admixtione, sit in minori quantitate quam oleum be» nedictum, quamvis consideratis omnibus additionibus » simul, fiat quantitas major non benedicti; quemadmodum » resolutum fuit a S. C. Concilii die 23 Sept. anni 1682 (1).»

157. Olea sacra conservanda sunt in suis vasculis argenteis vel saltem stanneis (sed nullo modo æneis ob æruginem, neque vitreis aut testaceis ob fragilitatem, neque ligneis aut marmoreis), bene obturatis et mundis; quæ vascula debent esse inter se distincta, et propriam unumquodque inscriptionem habere, majusculis litteris incisam, ne quis error committatur. Not. autem inscriptionem non ubique esse eamdem, et pro diverso loco diversa posse significare.

Ad usum quotidianum haberi debent minora vascula, sive separata sive etiam conjuncta, apte tamen distincta, et cum suis inscriptionibus ut supra, in quibus commodum erit bombacium vel quid simile habere, ut effusionis periculum caveatur.

Vascula sacrorum oleorum in loco proprio, honesto ac mundo, sub clave ac tuta custodia decenter asservanda sunt, ne ab aliquo nisi a sacerdote temere tangantur, aut eis sacrilege quisquam abuti possit. Adeoque in ecclesia conservanda sunt, scilicet in sacristia, in baptisterio aut in custodia alia, sed in loco proprio seu separato et decenter ornato atque sub sera (2), nunquam autem in tabernaculo ss. Sacramenti. Claves debent esse binæ, et a parocho servandæ (3).

Curandum est parocho, quantum fieri potest, ne per laicos, sed per se vel per alium sacerdotem, vel saltem per alium ecclesiæ ministrum hæc olea deferantur. Laici non absolute

(1) Vid. Quarti de benedict. tit. 1, sect. 2, dub. 3, n. 13 et 14; Fornici p. 3, c. 14; Bissus M, n. 107, § L-LVIII.

(2) Vid. not. in dec. S. R. C. n. 4474-4623, ad III.

(3) Catalanus in rit. Rom. tit. 2, c. 1, § 39.

excluduntur ab eorum delatione (1); hoc tamen sine necessitate vel justa ratione fieri non convenit.

Cavendum etiam est, ne de sacris oleis quidquam ulli unquam tribuatur cujusvis rei prætextu.

DE PRÆPARANDIS ANTE BAPTISMI ADMINISTRATIONEM.

158. Cum baptismi sacramentum jam administrandum est, hæc in promptu esse debent :

1. Vascula sacri olei Catechumenorum et Chrismatis.

2. Vasculum cum sale benedicendo, vel jam benedicto in alio baptismo. Not. 1° Illud sal debet esse bene confractum et attritum adinstar pulveris, ne noceat infantulo, siccum et mundum, album vel aliud, sed naturale et non mixtum (2). 2° Non potest esse sal exorcizatum ad benedicendam aquam, sed benedictum sua peculiari benedictione, quæ in ordine baptismi administrandi præscribitur. 3° Sal ita benedictum nemini potest tradi, neque etiam reddi iis, qui ad benedicendum attulerunt, sed quod superest, ad alios baptizandos est servandum aut in sacrarium abjiciendum. Si reddi soleat iis qui attulerunt, baptizans sumat modicum ex toto quod affertur, illudque tantum benedicat, et in os infantis immittat; quo modo cessat omnis difficultas. Si afferentes sal benedictum habere velint, sacerdos illud separatim benedicere potest benedictione, quæ habetur in rituali et fine missalis pro quocumque comestibili.

3. Vasculum seu cochlear, sive urceolus aut concha, ex argento, stanno aut alio metallo, nitidum, ad aquam fundendam super caput baptizandi, satis amplum ad sufficientem aquæ quantitatem hauriendam e fonte pro trina infusione, huic tantum usui destinatum (3). Adeoque quamvis baptismus manu conferri possit, aptius tamen et convenien-

(1) Nota in dec. S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, ad V, 2.
(2) Baruffaldus tit. 10, n. 33.
(3) Baruffaldus tit. 10, n. 39.

tius fit dicto vasculo, ne fontis aqua per successivum capitis et aquæ tactum aliqua sorde inficiatur (1).

4. Pelvis seu bacile ad excipiendam aquam ex capite defluentem, nisi ita constructum sit baptisterium, ut aqua statim in sacrarium defluat; omnino enim cavendum est, ne aqua e capite in fontem refluat, ut dictum est n. 151 et 154.

5. Gossipium seu bombacium aut stuppa ad abstergenda loca sacris oleis inuncta.

6. Stolæ duæ, ubi commode haberi possunt, una violacea adhibenda ab initio usque ad inunctionem factam oleo catechumenorum, et altera alba deinceps sumenda; sin minus, una saltem, ex una parte violacei, ex altera albi coloris (2).

7. Medulla panis ad abstergendum pollicem sacerdotis, antequam manus lavet, nisi virgula unctiones fecerit; et vas pro manuum lotione post baptismum, quod huic tantum usui deservire decet, cujus lotionis aqua in sacrarium effundenda est.

8. Vestis alba in modum pallioli seu linteolum candidum infantis capiti imponendum : huic inservire potest strophiolum seu sudariolum album (3), non autem illud quod adhibetur ad tergendum caput baptizati aut manus baptizantis, sed quidem cappula alba, qua induitur infans, aut velum quo tegitur.

9. Candela cerea baptizato ardens tradenda.

10. Rituale et registrum baptismale.

11. Linteolum ad tergendum caput infantis post ablutionem, huic tantummodo usui destinatum (4).

Hæc omnia super mensam seu credentiam, si commode fieri possit, collocanda et præparanda sunt.

(1) Catalanus in Rit. tit. 2, c. 1, n. 45.
(2) S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5285, VII.
(3) Baruffaldus tit. 10, n. 44.
(4) Baruffaldus tit. 11, n. 44.

ACCESSUS AD BAPTISMI ADMINISTRATIONEM.

159. Omnibus opportune præparatis, ut jam dictum est, sacerdos, lotis manibus, superpelliceo et stola violacea indutus, clerico saltem uno seu ministro superpelliceo pariter induto præcedente, cum gravitate et reverentia, tecto capite et junctis manibus, accedit ad limen ecclesiæ, ubi foris expectant, qui infantem detulerunt. Juxta plura particularia ritualia infans ad locum baptisterio vicinum afferri potest, ne ex frigore aerisque intemperie patiatur ; si autem ecclesia commodum habeat atrium, ibidem expectare debent (1).

Ibidem sacerdos in lingua vulgari facit interrogationes, quæ in rituali præscribuntur, nisi de his bene sibi constet, videlicet, an sit suæ parochiæ, masculus an fœmina, an domi baptizatus, etc. qui patrini, quod nomen imponendum. Monet etiam præsentes, ut pie ac decenter assistant. Item opportune fieri potest explicatio virtutis, usus et utilitatis baptismi ejusque cæremoniarum, ut dictum est n. 147.

Quoad patrinos notandum hic est, quod præcipit Concilium Trid. (2) ut « parochus antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab eis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de s. fonte suscipiant ; et eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat ; et in libro eorum nomina describat ; doceatque eos, quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excursari valeant. » Et si qui alii ad tangendum infantem instar patrinorum se ingerant (quod tamen non est concedendum), declaretur aperte ante baptismum, nec eos nec alios præter descriptos aut designatos, ullam cognationem spiritualem contrahere (3).

(1) Baruffaldus tit. 10, n. 55.
(2) Sess. 24, cap. 2, de reform. matrim.
(3) Conc. Trid. loco cit.; tertium Conc. prov. Mechl. tit. 3, c. 2.

ORDO BAPTISMI PARVULORUM.

160. Sacerdos stat in limine a parte interiori ecclesiæ vel baptisterii, patrinus ad dextram baptizandi, et matrina ad sinistram ejus. Infans collocatur super brachium dextrum illius, qui eum defert, quia brachium dextrum reputatur nobilius, et baptizans sic facilius operari potest.

Sacerdos interrogat, exprimendo nomen baptizandi, *quid petis* etc. et si plures simul baptizentur, *quid petitis*. Patrinus vel matrina, vel uterque simul respondet *fidem*. Hæc interrogatio semper facienda est, etiamsi sacerdoti de hoc bene constet, quia in rituali ita præscribitur, ut significetur Ecclesiam neminem cogere, et baptismum esse gratiam, quam petere oportet.

Hæc sicut et aliæ interrogationes, quibus patrinus in baptismi administratione respondere debet, in lingua latina faciendæ sunt, prout in rituali ponuntur juxta sequentia S. R. C. decreta : « Utrum in collatione baptismi interro- » gationes possint fieri vernacule, vel saltem vernacule ite- » rari, postquam latine factæ fuerint? *Negative quoad utram-* » *que partem*. 12 Sept. 1857. *Molinen*. n. 5251. 17. An in » administratione baptismi interrogationes, quibus respon- » dere debet patrinus infantis, fieri possint vernacula lin- » gua, quandocumque dictus patrinus latinam ignorat; an » saltem interrogatio sermone latino facta, ut fert rituale, » illico in vulgarem transferri possit? *Negative ad utrumque* » *juxta decretum in Molinen, diei* 12 *Sept*. 1857, *ad* 17 » 31 Aug. 1867. *Ambianen*. n. 5382. 1. Ut sacra liturgia incorrupta servetur, Ecclesia non permittit, ut ipsæ interrogationes in linguam vulgarem privatim transferantur ; ut autem inconvenientiæ ratio caveatur, mandat, ut cæremoniæ explicentur, præsertim in ipsa sacramentorum administratione. Sacerdos igitur in hunc vel similem modum procedere potest, susceptores alloquendo, ut sequitur : Ecclesia neminem cogit, Sacramenta volentibus administrat; ideoque ante administrationem interrogare debeo, quæ sit petitio vestra ; et consequenter latine addit, *quid petis* etc. Minister autem,

susceptores adjuvando, eisque innuendo, ut idem dicant, respondet *Fidem*. Idem vel similis modus in aliis interrogationibus servari potest (1). Interrogationes tamen in lingua vulgari fieri possunt, 1° si habeatur indultum, quale aliquibus diœcesibus a S. R. C. concessum legitur (2); et 2° si legitima adsit consuetudo, prout Maurel testatur, Romæ introductum esse usum, eas faciendi in lingua Italica (3).

2. *Exsufflat in faciem infantis*, videlicet *ter* ut præscribitur, et *leniter*, ut fiat decenter, et ne noceat infanti. Non videtur faciendum in modum crucis, quia hoc neque in rituali, neque ab auctoribus requiritur; potius autem ore angusto seu compressis labiis, quam ore aperto per modum halantis, hoc enim foventis est, non expellentis; uti confirmari potest ex ordine baptizandi adultos, ubi *exsufflare* et *halare* distinguuntur.

3. *Pollice facit signum crucis in fronte et in pectore.* Istæ aliæque cruces, quotiescumque partes signandæ nominantur, fieri debent solo pollice dextro, extensis et junctis reliquis digitis, uti fit ad evangelium missæ : partes signandæ, si sint detectæ, immediate tanguntur, et si non sint detectæ, sufficit supra vestes seu pannos.

Reliquæ cruces, dum partes signandæ non nominantur, faciendæ sunt dextra, extensis et junctis digitis, non tangendo infantem.

4. *Oremus. Preces nostras. Oremus* et oratio aliæque sequentes dicuntur manibus junctis, nisi impeditæ fuerint. Ad litteram N exprimitur nomen infantis. Si fœmina sit baptizanda, dicitur *electam tuam* in genere fœminino, quod similiter servatur in orationibus sequentibus.

5. *Imponit manum super caput infantis*, infra integram orationem *Omnipotens sempiterne Deus*. Hæc manus impositio

(1) Baruffaldus tit. 11, n. 2; Analecta juris Pontificii, 3, ser. fol. 342; *Rev. des Sciences ecclésiast.* tom. 9, fol. 575.

(2) *Rev. des sciences ecclésiast.* tom. 10, fol. 104.

(3) *Guide pratique de Liturgie romaine*, 2 p. 2 s. 2 ch. art. 8, in fine.

fit dextra, extensis et junctis digitis; sufficit autem, ut fiat moraliter, et caput non tangatur (1).

6. *Deinde sacerdos benedicit sal, quod semel benedictum, alias ad eumdem usum deservire potest.* Quapropter hæc benedictio salis omittitur, si habeatur sal in alio baptismo exorcizatum.

Ad illius benedictionem sacerdos se ad illud vertit; illo benedicto, modicum pollice et indice dextro accipit, et in os infantis immittit, in minima tamen quantitate, ne ulceret palatum infantis; sufficitque minimum granum (2).

7. *Imponit manum super caput infantis, et dicit Oremus. Æternam ac justissimam.* Ita habetur in editione Cameræ Apostolicæ 1615, S. Congregationis de propaganda fide 1847, apud Catalanum in rituale, Baruffaldum, Martinucci lib. 4. c. 1, n. 19 : ita ut horum omissio in editione S. C. de propaganda fide 1870 dicenda sit mendum impressionis.

Hæc manus impositio fit ut supra ad 5.

8. *Postea sacerdos imponit extremam partem stolæ super infantem, et introducit eum in ecclesiam.* Sola sinistra stolæ pars imponitur, ut ita sacerdos sit a dextris, et a dextris incedat, infantem quasi ducens, et trahens in templum Dei (3).

9. *Cum fuerint ecclesiam ingressi, sacerdos procedens ad fontem cum susceptoribus conjunctim clara voce dicit Credo.* Sacerdos ea latino idiomate recitare debet, ut notatur in rituali, susceptores autem vernaculo recitare possunt (4).

10. *Deinde antequam accedat ad baptisterium, dicit Exorcizo.* Cum sacerdos ad cancellos fontis devenerit, antequam ingrediatur, subsistit humeris ad fontem versis, reliquis coram eo stantibus.

11. *Postea sacerdos digito accipit de saliva oris sui, et tangit aures et nares.* Hæc cæremonia ab exemplo Christi Domini desumpta, omni cum decentia et reverentia est facienda, ne adstantibus contemptum pariat. Sacerdos solo digito seu

(1) Baruffaldus tit. 11, n. 9.
(2) Baruffaldus ibidem, n. 20.
(3) Memoriale Rit. pro minoribus ecclesiis, tit. 6, cap. 2, § 5, n. 4.
(4) Martinucci lib. 4, c. 1, n. 21.

pollice dextro accipit de saliva oris sui, et immediate tangit aures et nares, dicens ad dextram aurem *Ephpheta*, ad sinistram *quod est adaperire*, et ad nares *in odorem suavitatis*. Hic attactus non fit per modum crucis, quia id non præscribitur.

12. *Postea interrogat baptizandum nominatim... Abrenuntias.* Circa has interrogationes eadem notanda sunt, ac supra ad 1.

13. *Deinde sacerdos... infantem ungit in pectore et inter scapulas.* Hæc unctio olei catechumenorum fit 1° in pectore et inter scapulas aut inter humeros, 2° unica forma pro utraque unctione, 3° in modum crucis, 4° pollice, non autem virgula, nisi in necessitatis causa seu in casu morbi contagiosi, ut dicetur de unctionibus extremæ unctionis. Pollex ita intingitur in oleo sacro, ut ejus summitas tantum oleo sit intincta, et semel pro utraque unctione. Unctione facta, ipsemet sacerdos, vel minister si est in sacris, non autem laicus, pollicem et loca inuncta abstergit bombacio vel re simili, quæ comburenda est, ejusque cineres in sacrarium projiciendi sunt.

14. Unctione præcedente facta, sacerdos deponit stolam violaceam, et assumit albam, vel si stola sit bicolor, eam vertit in partem, quæ alba est, ut supra dictum est. Deinde accedit ad fontem (1), et si nihil obstet, se sistit facie ad orientem seu ad altare majus conversa.

15. Quoad susceptores sollicitus esse debet sacerdos, ut baptizandum physice tangant, teneant, manum apponant aut supponant.

16. In Baptismo infans tenetur, ita ut habeat faciem pronam versus vas, in quod defluit aqua e capite decidens (2), non enim frons, sed vertex capitis ablui debet. Infusio fit vasculo, ut supra dictum est, et quælibet in modum crucis.

Si infans sit capillatus, sacerdos digitis sinistræ manus cæsariem ejus discriminat, dum dextra aquam infundit; vel efficit, ut aqua super frontem aliquantulum fluat : quod

(1) Memoriale Rit. pro minoribus ecclesiis, tit. 6, cap. 2, § 5, n. 7; Martinucci lib. 4, cap. 1, n. 29.

(2) Baruffaldus tit. 11, n. 12.

etiam faciendum est, dum caput infantis aliqua scabie opertum est (1).

Sacerdote aquam infundente, minister supponere debet pelvim ad excipiendam aquam a capite defluentem, eamque in sacrarium effundere, nisi fons ita constructus sit, ut aqua immediate in sacrarium defluat.

Leprosorum aut peste aliove morbe contagioso infectorum infantes non supra fontem baptismalem, sed supra piscinam vel alium locum separatum baptizandi sunt (2).

Baptizato infante, sacerdos qui baptizavit, leniter et suaviter tergit caput aqua humefactum, adhibendo linteolum candidum ad hunc usum tantummodo destinatum.

Ubi est consuetudo baptizandi per immersionem, sacerdos ambabus manibus accipit infantem, et advertens ne lædatur, caute ter ejus caput immergit, semel dicens *Ego te baptizo.*

17. Si baptismus sub conditione conferatur, hæc verba *Si non es baptizatus* alta voce pronuntianda sunt, uti reliqua verba formæ, prout in rituali præscribitur, ne sacerdos adstantibus rebaptizare videatur.

18. Unctio chrismatis fit in modum crucis, in vertice seu summitate capitis, non autem in fronte neque inter frontem et verticem. Pollex et locus inunctus abstergendi sunt, ut supra ad 13 dictum est.

19. Vestis alba, de qua vide n. 158 ad 8.

20. Candela accensa ab initio adhibenda non est, quia non præscribitur. In fine autem accensa danda est baptizato, si possit, et alias in manus susceptorum.

21. Postremo sacerdos lavat manus suas, cujus lotionis aqua in sacrarium effundenda est.

22. Omnibus absolutis, nomina accurate describenda sunt, et admonendi sunt susceptores, ut hoc loco in rituali præscribitur.

(1) Pastorale Brugense.
(2) Pastorale Mechliniense.

DE PLURIBUS SIMUL BAPTIZANDIS.

161. Rituale Romanum necessitatem non requirit, ut plures simul baptizentur : in fine enim ordinis baptismi parvulorum simpliciter dicit *Si fuerint plures baptizandi,* nulla addita conditione. Sine justa tamen ratione id faciendum esse non videtur : quinimo auctores (1) censent, quod non nisi urgentissima de causa id faciendum sit, nempe in casu conversionis multarum familiarum, tempore alicujus suspicionis, invasionis, incendii, vel alicujus magni periculi : quod extra hos vel similes casus sacerdos illicite faceret, imo peccaret, si hæc solummodo faceret, ut citius se expediret : quia alias ad nihil pene reducitur singularitas formæ et administrationis, et pauca sunt quæ in plurali numero fieri possunt; adeo ut dici possit, quod exceptio hic regulam firmet.

Si plures simul baptizentur, masculi ponendi sunt ad dextram, fœminæ ad sinistram, et omnia dicenda ut alias in proprio genere et numero plurali. Verum prima nominis interrogatio, exsufflatio, crucis impressio vel signatio, impositio salis, tactus aurium et narium cum saliva, abrenuntiationis interrogatio, unctio olei catechumenorum, interrogatio de fide, ipse baptismus, inunctio chrismatis, candidæ vestis impositio ac candelæ accensæ traditio singulariter singulis et primum masculis fieri debent. Cum impositio manus inter hæc in rituali Romano non numeretur, sequitur, eam simul pro omnibus fieri posse.

Plures simul sub eadem forma sacramentali baptizare numquam licet, nisi in mortis periculo, et ubi tempus non patitur, ut singuli separatim baptizentur (2).

(1) Baruffaldus tit. 11, n. 56 et 57; Bissus B, n. 17, § 47.
(2) Rit. Rom. de baptizandis parvulis.

DE BAPTISMO IN NECESSITATE.

162. In necessitate si laicus vel clericus diacono inferior baptizet, ab omnibus cæremoniis abstinere debet. Si autem sacerdos vel diaconus baptizet, tunc si infans ad ecclesiam delatus tam graviter ægrotet, ut periculum immineat, ne moriatur, antequam baptismus perficiatur; solum interrogare debet, si tempus detur, an aliquid circa baptismum attentatum sit, et mox, omnibus aliis omissis, absolute vel conditionate illum baptizare in aqua baptismali, et si hæc parata non habeatur, in aqua communi, ter vel etiam semel, si necessitas urgeat, aquam infundendo super caput in modum crucis. Deinde si infans supervivat, eum ungit chrismate in vertice, imponit vestem albam, et præbet candelam accensam, ut alias. Quibus peractis, si adhuc vivat, supplendæ sunt cæremoniæ, quæ baptismum præcedunt; repetendæ autem non sunt duæ infusiones omissæ, si baptismus una infusione collatus sit. Sacerdos vero cavere debet quidquam dicere, aut facere, ubi infantem prorsus mortuum viderit, quia cæremoniæ baptismi pro vivis tantum et non pro mortuis institutæ sunt.

Si sacerdos in necessitate extra ecclesiam baptizet, omittere debet omnes cæremonias, quæ baptismum præcedunt, etiamsi infans tam diu victurus videatur; collato autem baptismo ut supra, infantem in vertice ungit chrismate si habeat, imponit vestem albam, et candelam accensam præbet. Cum autem convaluerit infans, præsentandus est in ecclesia; ibique, et numquam extra ecclesiam, supplendæ sunt cæremoniæ omissæ, quæ baptismum præcedunt (1).

CÆREMONIARUM BAPTISMI SIGNIFICATIO.

163. Adhibentur patrini, 1° ut nomine infantis respondeant, abrenuntient, fidem profiteantur: 2° quia baptismus

(1) S. R. C. 23 Sept. 1820, n. 4422-4572; Baruffaldus tit. 11, n. 59.

est spiritualis regeneratio, per quam filii Dei nascimur; ut igitur homo indiget nutrice et pædagogo, quorum ope educetur et doctrina ac bonis artibus erudiatur; ita etiam necesse est, ut baptizati alicujus curæ committantur, a quo religionis christianæ præcepta haurire, atque ad omnem pietatis rationem institui possint (1).

2. Imponitur nomen alicujus sancti, ut baptizatus hujus patrociniis adjuvetur, ejusque exemplis ad pie vivendum excitetur.

3. Statio ante fores ecclesiæ significat, non baptizatum esse extra ecclesiam, regnum cœlorum ei clausum esse, atque indignum esse, qui domum Dei ingrediatur, antequam facto exorcismo, dispositus sit, ad baptismum et fidem suscipiendum.

4. Exsufflatur in faciem baptizandi in contemptum dæmonis, quasi rem vilissimam fugare vellemus; ut discedat, et in ejus locum succedat Spiritus Sanctus, quem Christus Dominus insufflatione apostolis tribuit.

5. Signa crucis formantur et toties repetuntur, ut, cum omnis salus a cruce et passione Christi Domini nobis proveniat, baptizandus virtute crucis a servitute dæmonis liberetur, contra tentationes muniatur, ejus sensus aperiantur ac roborentur, ut Deum excipere, ejusque præcepta intelligere et servare valeat.

6. Manus imponitur, ut oratio fiat verbis et actione, exemplo ducto a Scriptura sacra (2), ubi manuum impositio significat communicationem benedictionis et donorum Spiritus Sancti.

7. Sal ori imponitur ad significandum, baptizatum fidei doctrina, quæ est sal sapientiæ, et gratiæ dono consecuturum esse, ut a peccatorum putredine liberetur, saporem bonorum operum percipiat, et divinæ sapientiæ pabulo delectetur.

(1) Catech. Rom. de bapt. XXV.

(2) Gen. XLVIII, 14; Num. XXVII, 18; Deut. XXXIV, 9; Matth. XIX, 13; Act. VIII, 17, etc.

8. Fit exorcismus ad expellendum diabolum, cujus servituti subjecti omnes nascuntur, ejusque vires frangendas et debilitandas, ne impediat baptismi susceptionem ejusque effectum.

9. Impositio stolæ fit modestiæ causa, quasi sacerdos sic ducat et trahat baptizandum in templum.

10. Aures et nares saliva liniuntur, exemplo sumpto a Christo Domino (1), ut aures ad audiendam cœlestem doctrinam, et nares ad percipiendum rerum divinarum odorem aperiantur.

11. Fit abrenuntiatio satanæ et professio fidei, quia qui nomen Christo daturus est, hoc primum sancte et religiose polliceri debet, se diabolum et peccata pro omni tempore deserere, et credere in Deum viva fide; quibus duabus sponsionibus omnis christianæ legis vis et disciplina continentur.

12. Ungitur oleo catechumenorum, in pectore ad significandum, intimos animæ morbos curari, mentemque virtute divina corroborari; et inter scapulas ad significandum, gratiam conferri ad portandum jugum Christi, fortiterque certandum contra hostes, militum instar, qui olim ungebantur, priusquam in certamen descenderent.

13. Petitur an velit baptizari, quia, quemadmodum homo sua voluntate serpenti obediens, merito damnatus est; ita Dominus neminem in suorum numerum nisi voluntarium militem adscribi voluit.

14. Vertex chrismate inungitur, ad significandum, baptizatum ab eo die Christo, capiti, tamquam membrum conjunctum esse, atque ejus corpori insitum, et ea re chistianum a Christo appellari; 2° ad significandum Spiritus sancti descensum in illum, et ejus charismatum dona; 3° ad denotandum baptizatum fieri quodam sensu regem et sacerdotem, quatenus passionibus imperare, et seipsum hostiam viventem Deo immolare debet.

15. Vestis alba imponitur ad significandum resurrectionis

(1) Marc. VII, 33, Joan. IX, 6.

gloriam, ad quam per baptismum nascimur; nitorem et pulchritudinem, qua dilutis peccatorum maculis anima in baptismo ornatur; atque innocentiam et integritatem, quam in omni vita baptizatus servare debet.

16. Cereus ardens traditur ad ostendendam charitatem seu fidem vivam charitate inflammatam, quæ in baptismo accipitur, quæque in corde jugitur ardere debet, et bonis operibus continuo alenda est (1).

DE BAPTISMO ADULTORUM.

164. Si quis adultus sit baptizandus, bene notanda sunt omnia, quæ hoc loco in rituali Romano præscribuntur.

Adulti, de quibus hic agitur, sunt « qui adulta ætate sunt, » et perfectum rationis usum habent (2) »; quæ ætas adulta intelligitur septennio expleto (3).

Non raro autem accidit, quod aliquis adultus, e parentibus catholicis ortus, et in fide catholica instructus, omnique sectæ vel impiæ pravitati alienus, baptizandus sit, eo quod incuria parentum infans baptizatus non fuerit, vel quod subsit probabilis dubitatio de validitate baptismi : uter in hoc casu adhibendus est ordo, an baptismi parvulorum, vel potius baptismi adultorum? Eo casu S. R. Congregationi (4) proposito, responsum fuit, recurrendum esse ad sacram universalem Inquisitionem. Nescio, an hoc factum, et quod responsum datum fuerit. In toto autem ordine baptismi adultorum, neque in cæremoniis, neque in precibus aliquid obstat, quatenus in hoc casu ordo baptismi adultorum adhibeatur, omittendo scilicet *Horresce* etc., quæ in rituali conditionate præscribuntur, et igitur prætermittenda sunt,

(1) Vid. Catech. Rom. de bapt. n. 60; Grancolas comm. hist. in brev. lib. 2, c. 69.

(2) Catech. s. conc. Trid. de bapt. cap XXXV.

(3) Baruffaldus tit. XII, n. 4 et seq.

(4) 31 Aug. 1867, n. 5382, 2.

si baptizandus ex idololatris, hebræis, mahumetanis aut hæreticis non fuerit.

Si probabiliter dubitetur, an adultus valide baptizatus fuerit, debet sub conditione baptizari; collato baptismo, præteritæ vitæ peccata integre confiteri, et ab iis sub conditione absolvi (1).

ORDO SUPPLENDI CÆREMONIAS BAPTISMI.

165. Mortale est omittere cæremonias baptismi aut aliquam ex eis notabilem (2), a quo sola excusat necessitas, non autem absentia patrini, aliæque causæ.

Unde extra necessitatem, de qua n. 162 dictum est, numquam sine cæremoniis baptizare licet, quæcumque persona id postulet, ut infans certioretur, cæremoniis postea supplendis, saltem sine expressa ordinarii licentia; hac autem obtenta, aliqui auctores (3) baptizare permittunt omissis cæremoniis, postea in ecclesia supplendis, sed in aqua baptismali allata et in loco honesto, oratorio aut capella privata.

2. Baptismo sine cæremoniis collato, omissæ cæremoniæ, quam primum fieri potest, in ecclesia ex præcepto supplendæ sunt : quia, quamvis baptizatus jam gratiam sanctificantem receperit, istæ tamen cæremoniæ et preces valent ad uberiorem gratiæ effectum, tota vita percipiendum, et auxilia conferunt opportuna contra infestationes dæmonum, quibus fideles tota vita impugnantur (4).

3. Dum cæremoniæ supplentur, si certo constet baptismum valide esse collatum, omittenda sunt interrogatio an baptizari velit, forma baptismi et ablutio; et statim post

(1) S. R. et U. I. 17 Junii 1715 et 17 Dec. 1868. Acta s. Sedis vol. 4, fol. 320.

(2) S. Alp. de Lig. lib. 6, n. 141; Bened. XIV, Instit. 98.

(3) Maurel, *Guide pratique de Lit. rom.* 2. p. 2 s. ch. 2, art. X; Gousset, *Instruct. sur le rituel.* tom. 6, fol. 231; Braunman de bapt. art. 1; Pastorale Brugense de suppl. cærem.

(4) Vid. Catalanus in rit. Rom. tit. 2, c. 3, § 1.

professionem fidei facienda est unctio chrismatis cum reliquis, nisi hæc facta sint, ut dictum est n. 162. Item in orationibus et exorcismis quædam mutanda sunt, prout in rituali hoc loco notantur, et sicut in posterioribus ritualis editionibus totus ordo supplendi cæremonias describitur.

Si autem certo constare non possit, baptismum valide fuisse collatum, nihil omittendum aut mutandum est, præter formam sacramentalem, quæ dicenda est sub conditione : *Si non es baptizatus, ego te* etc.

Pro adulto catholico, valide quidem, sed omissis cæremoniis baptizato, adhibendæ sunt cæremoniæ et preces, quæ pro baptismo infantium assignantur (1).

RITUS SERVANDUS, CUM EPISCOPUS BAPTIZAT.

166. Iste ritus hoc loco in rituali Romano compendiose refertur, totaliter autem describitur in supplemento Pontificalis Romani, ad quod in casu recurrendum est.

2. Omnia sicut alias in accessu Episcopi ad ecclesiam, præparantur ad tabernaculum, ad altare majus, etc. Si Episcopus paramenta apud altare assumere voluerit, eadem super altare more solito præparantur.

3. Capellani, presbyteri vel clerici, qui assistunt, et ministrant, superpelliceis induuntur, ut in rituali notatur, adeoque paramenta sacra non assumunt. Si canonici Episcopo ministrent, in habitu canonicali assistere possunt; quia, licet ipsi, si sacramenta ministrent, superpelliceum assumere teneantur, nullibi tamen prohibentur in habitu canonicali Episcopo assistere et ministrare (2). Item Episcopo diœcesano solemniter baptizante et capitulo assistente, nihil etiam obstat, si canonici sacra paramenta assumant, sicut Episcopo solemniter celebrante, ea semper induere tenentur (3).

(1) S. R. C. 27 Aug. 1836, n. 4631-4780, 3.
(2) Vid. Praxis Pontificalis tom. 1, n. 31 et 222.
(3) Praxis Pont. ibid. n. 134.

4. Primus assistens seu capellanus mitram Episcopo semper imponit et aufert (1).

5. Gremiale lineum ponitur in gremio Episcopi, dum baptizandum ungit oleo catechumenorum, dum deinde baptizat, ungit Chrismate, vestem albam imponit et candelam porrigit.

BENEDICTIO FONTIS BAPTISMI EXTRA SABBATUM PASCHÆ ET PENTECOSTES, CUM AQUA CONSECRATA NON HABETUR.

167. 1. Hæc benedictio quacumque die et quavis hora fieri potest.

2. In sabbatis paschæ et pentecostes diaconus et subdiaconus assistunt, quia tunc fontis benedictio et reliqua unum cum missa officium efficiunt. Cum autem hæc benedictio nullam cum alio officio relationem habeat, solus sacerdos benedicens paratur, videlicet superpelliceo et stola violacea juxta regulas generales ritualis de benedictionibus. Pluviali indui non debet, quia per rubricas generales missalis tit. 19 hoc tantum præscribitur *in benedictionibus, quæ fiunt in altari;* licet tamen juxta aliquos auctores eodem indui possit (2).

3. Cum ad baptisterium pervenerint, si altare ibi habeatur, se sistunt, sacerdos in medio ante altare, reliqui a lateribus ejus vel prout fieri potest, et crucifer cum ceroferariis in plano ad cornu epistolæ; si autem altare non habeatur, tunc crucifer et ceroferarii se sistunt in loco magis opportuno, sacerdos ante crucem, et reliqui a lateribus vel in circuitu ejus.

4. Stantibus crucifero et ceroferariis, reliqui omnes genuflectunt infra litanias, quia hæ semper a genuflexis dicuntur.

Sacerdos recitat litanias, aliis respondentibus. Ad versum *ut fontem* solus sacerdos surgit, eumdem versum bis dicit, et stans versus fontem, utraque vice fontem bis signat, ut signa crucis indicant. Deinde iterum genuflectit, et litanias absolvit.

(1) Martinucci lib. 7, cap. 12, n. 26, 35, etc.
(2) Martinucci lib. 4, cap. 4, n. 10.

Ad *Dominus vobiscum* sacerdos surgit, et oratione dicta omnes surgunt, ac se sistunt juxta fontem, sacerdos facie ad altare conversa, si nihil obstet, crucifer cum ceroferariis e regione sacerdotis, facie et Crucifixi imagine ad eumdem conversis, et reliqui in circuitu.

Sacerdos incensum imponens, illud benedicit, et fontem ter more solito incensat.

De sacramento pœnitentiæ.

—

ORDO MINISTRANDI SACRAMENTUM PŒNITENTIÆ.

168. *Sacerdos ad audiendam Confessionem vocatus, promptum facilemque se præbeat, ac priusquam ad audiendum accedat, si tempus suppetat, ad hoc ministerium recte sancteque obeundum, divinum auxilium piis precibus implorabit.* Si autem confessarius inopinato et confestim advocetur, sufficit quæcumque oratio jaculatoria fervens seu subita mentis in Deum elevatio.

« Sanctissimus Dominus Noster Pius PP. IX omnibus et » singulis confessariis in universo orbe catholico existen- » tibus, infrascriptam orationem antequam ad sacramen- » tales excipiendas confessiones assideant, corde saltem » contrito et devote recitantibus, centum dierum indulgen- » tiam semel tantum in die acquirendam, clementer est » elargitus (1). »

Da mihi, Domine, sedium tuarum assistricem sapientiam, ut sciam judicare populum tuum in justitia, et pauperes tuos in judicio. Fac me ita tractare claves regni cælorum, ut nulli aperiam cui claudendum sit, nulli claudam cui aperiendum sit. Sit intentio mea pura, zelus meus sincerus, charitas mea patiens, labor meus fructuosus. Sit in me lenitas non remissa, asperitas non severa, pauperem ne despiciam, diviti ne aduler. Fac me ad

(1) S. C. Indulg. 27 Mart. 1854, apud Prinzivalli, n. 640.

alliciendos peccatores suavem, ad interrogandos prudentem, ad instruendos peritum. Tribue, quæso, ad retrahendos a malo solertiam, ad confirmandos in bono sedulitatem, ad promovendos ad meliora industriam : in responsis maturitatem, in consiliis rectitudinem, in obscuris lumen, in implexis sagacitatem, in arduis victoriam; inutilibus colloquiis ne detinear, pravis ne contaminer, alios salvem, meipsum non perdam. Amen.

169. Confessiones excipiendæ sunt *in ecclesia, non autem in privatis ædibus*, nisi adsit casus alicujus necessitatis vel saltem causa rationabilis, uti infirmitas pœnitentis aut confessarii, confessio clericorum, etc. Si quis extra ecclesiam confessionem excipiat, id præstare studeat in loco decenti et patenti, et non clauso, precipue si mulieris audiat confessionem ad omnem evitandam suspicionem (1).

170. Confessiones in ecclesia excipiendæ sunt in sede confessionali, extra quam nemini, nisi in casu necessitatis, fœminarum saltem confessiones audire licet (2).

Sedes confessionalis posita esse debet in apto ecclesiæ loco, satis ab altaribus remoto, et ita patenti, ut undique conspici possit; non autem in angulis aut parvis sacellis, neque in aliis secretis ecclesiæ locis. Unde 1° cum sacristia conspicuus ecclesiæ locus dici non possit, ibidem confessiones præcipue mulierum excipi nequeunt, nisi pœnitens præ morbo vel infirmitate aut alia gravi ratione in confessionali se sistere non valeat, vel nisi tali surditate laboret, ut confiteri non possit, quin ab aliis audiatur. 2° Cum locus debeat esse conspicuus, sequitur non esse excipiendas confessiones, saltem mulierum, ante vel post lucem diei (3), vel, si tenebræ sint, lumen apponendum esse, uti plures synodi præscribunt, 3° Sequitur, non laudabile esse, quod velum appendatur ab anteriori parte confessio-

(1) Baruffaldus tit. 18, n. 5 et seq. Catalanus in rit. Rom. tit. 3, c. 1, § 7.

(2) III Conc. prov. Mechl. tit. 5, cap. 3. Vid. Mélanges théol. 3 sér. fol. 596.

(3) S. R. C 23 Mart. 1686, n. 2956-3105, 2; Baruffaldus tit. 18, n. 17; Cavalieri, tom. 4, decr. 58, n. 4 et 5.

nalis, ita ut confessarius conspici nequeat. Quapropter S. Carolus præscribit, ut confessionale a parte anteriori sit apertum omnino, neque ullo modo occludatur (1).

Sedes confessionalis crate perforata pœnitentem inter et confessarium instructa esse debet, quæ laudabiliter debet posse claudi, ne, dum confessarius cum uno pœnitente loquitur, alius ab altera parte ipsum loquentem audiat. Crates non debet esse ita angusta ut locutionem impediat sed multo minus ita aperta, ut fere sit, ac si crates non habeatur. Sola crates saltem parva sufficere non videtur ; sed confessarius a pœnitente totaliter disjungendus est ad obviandum periculis et suspicionibus, quibus satis provisum non est, si sola parva crates interponatur. Quocirca Baruffaldus (2) dicit, confessionale tabulis ligneis ita componendum esse, ut sola anterior pars aperta sit, quæ tamen parva porta claudatur. Addit insuper tertium concilium provinciale Mechl. (3), pœnitentem a sequentibus alio asserculo disjungendum esse.

171. Confessarius *superpelliceo et stola violacei coloris utatur, prout tempus vel locorum feret consuetudo*, ut rituale hoc loco præscribit, vel *nisi occasio, vel consuetudo, vel locus interdum aliter suadeat*, ut notat inter generaliter servanda in administratione sacramentorum.

Confessiones igitur sine superpelliceo et stola excipere licet : 1° sit talis sit consuetudo, licet S. R. Congregatio rescripserit, ea non obstante, conveniens esse, ut in ecclesia stola adhibeatur (4). Hæc consuetudo, ut observat Baruffaldus (5) præcipue viget apud nonnullos regulares, qui in habitu tantum suæ religionis confessionalibus insident. Hic tamen cum Catalano distinguendum est : vel enim confessarii sunt monachi aut fratres mendicantes, et tunc non quidem superpelliceum, sed tamen stolam adhibere debent,

(1) Instruct. fab. ecclesiast. *forma confessionalis.*
(2) Tit. 18, n. 15.
(3) Loco cit.
(4) 31 Aug. 1867, n. 5382, III.
(5) Tit. 2, n. 56.

ut sacramenti administratio distinguatur ab aliis humanis actionibus, quæ in communi veste peraguntur; ita Emus Dom. Cardinalis Sterckx, Archiep. Mechlinien. (1) notavit : « Regulares vero meminerint, fas sibi non esse, confessiones audire, nisi stola supra vestem sui ordinis adhibita » : vel confessarii sunt alii clerici regulares, et tunc non tantum stolam, sed et superpelliceum adhibere debent (2). 2° Confessiones sine superpelliceo et stola excipere licet si occasio aut locus aliter suadeat, v. g. pro confessione infirmi, in necessitate, extra ecclesiam, ubi non datur occasio superpelliceum et stolam assumendi; pro quibus tamen casibus confessarius stolam laudabiliter domi conservat. Aliud tamen est, dum confessiones in ecclesia et in sede confessionali excipiuntur; ubi, cum semper detur occasio, superpelliceo et stola utendum est, ad excitandam in pœnitentibus majorem humilitatem et venerationem.

172. Pœnitentes ad confessionem accedere debent animo humili, habitu modesto, armisque, si gerant, depositis; et in confessionali se sistere nudis complicatisque manibus, flexi utroque genu, aversa paululum facie, ne confessarium inspiciant. Antequam incipiant confiteri, dicunt *Benedic Pater;* et confessario benedictionem impertiente, se signant; tum generalem faciunt confessionem lingua latina vel vulgari : *Confiteor Deo omnipotenti, B. Mariæ etc.* vel saltem dicunt : *Confiteor Deo omnipotenti et tibi Pater.* Deinde peracta confessione sua, concludunt dicendo : *mea culpa, mea... ideo precor* etc.

Si pœnitentes, qua decet humilitate et modestia, non accedant, monendi sunt, si opus sit. Quinimo ad confessionem admittendi non sunt, qui indecenter se gerunt, et præsertim mulieres quæ habitu impudenti accedunt.

(1) In Congr. Archip. 1849, VIII.

(2) Ita Catalanus in rit. Rom. tit. I, § VII, n. IV, et tit. III, c. I, § IX, juxta praxim Ecclesiarum Urbis, complurium conciliorum provincialium particulariumque sanctiones, S. R. C. decreta atque summorum Pontificum edicta.

2. Cum pœnitens ad confessionale accesserit, et genuflexus signo crucis se munierit, confessarius juxta rituale mox inquirit de illius statu, quampridem sit confessus, an impositam pœnitentiam adimpleverit, etc. etc. Tum pœnitens confessionem generalem dicit, et exinde peccata sua confitetur. Dubitari potest, an rituale hic ordinem, an rem ipsam servandam præscribat. Quod rem, et non ordinem absolute servandum præscribat, probari potest ex aliis, quæ rituale eodem loco præscribit, scilicet : *Quod si pœnitens aliqua censura vel casu reservato sit ligatus, a quo ipse non possit absolvere, non absolvat etc.* Quod confessarius communiter scire non potest, nisi post confessionem peccatorum. Quidquid autem sit; sæpius contingit, ut pœnitentes in confessionali sese sistant imparati, ignari, rudes, cum quibus necessario procedendum est eodem ordine, quo in rituali præscribitur. Quoad alios autem rituale non obstat, quominus pœnitentes, facto signo crucis, mox confessionem generalem dicant, et exinde peccata sua confiteantur.

3. Confessarius cooperto capite, nisi aliud notetur, tanquam judex sedere debet, quacumque dignitate pœnitentes fulgeant (1), sed averso paululum vultu, ne pœnitentis faciem inspiciat, præsertim si mulier fuerit, ita ut auribus tantum se præbeat, et consultum sit, ut linteo seu velo albo vultum suum tegat.

173. Ritus et cæremoniæ hujus sacramenti pauciores sunt, quia secreto et frequenter ministratur.

1. Rituale Romanum præscribit, ut pœnitens flexis genibus signo crucis se muniat; confessario autem signationem faciendam aut aliqua verba dicenda non præscribit : juxta plura autem particularia ritualia et nonullos auctores confessarius pœnitenti ante initium confessionis benedicit, dicens *Dominus sit in corde tuo* etc. (2).

(1) III Conc. prov. Mechl. tit. 5, c. 2; Castaldus lib. 2, s. 14, c. 5, n. 3; Catalanus in rit. Rom. tit. 3, c. 2, § 3, n. 21 et 22.

(2) Mechl. Brug. Gand. Torn. Leod. Camer. Gousset *instruct. sur le rituel*, tom. 6, fol. 402; Schuster instructio practica p. 12, c. 8, n. 6.

Quoad reliqua, rituale Romanum tantum præscribit ut confessarius post *Misereatur* ad *Indulgentiam* dextram versus pœnitentem elevet, eumque signet ad absolutionem sacramentalem, dum dicit *In nomine Patris*. Hæc elevatio manus durare debet usque ad dictam pœnitentis signationem, post quam manus demittitur.

Preces ante dextræ elevationem, scilicet *Misereatur*, sicut et *Passio Domini nostri J. C.* quæ post absolutionem dicuntur, recitantur aperto capite junctisque ante pectus manibus, quia confessarius orat pro pœnitente; verba autem *Et ego auctoritate ipsius* cum absolutione sacramentali dicuntur cooperto capite. Hæc licet non præscripta, laudabiliter tamen servantur. Si manus sub precibus non jungantur, optime super genua ponuntur : item sinistra, dum dextra est elevata vel aliquid agit, super genu sinistrum ponenda est. Ad nomen *Jesu Christi* caput, nisi sit apertum, detegitur.

Not. 1° Elevatio dextræ est actus, quo sacerdos suam jurisdictionem demonstrat; ideoque fit, ut actio cum verbis concordet. Præscribi videtur ad formam impositionis manus super caput pœnitentis, et proinde ita extendenda est, ut palma, non autem parvus digitus, pœnitentem respiciat. Ex pervetusta Ecclesiæ disciplina ab ipsis, ut probabile est, Apostolis tradita, super pœnitentes, dum reconciliabantur, fiebat manus impositio. Postquam autem confessionalis sedis forma introducta est, loco impositionis manus super caput pœnitentis, successit manus dextræ elevatio (1).

Not. 2° Convenit preces et absolutionem semper dicere voce non elata, sed tamen distincta, et ita mediocri, ut adstantes non intelligant, ne, si quis sine absolutione dimittatur, id audire queant.

2. Preces *Misereatur*, *Indulgentiam* et *Passio Domini*, etsi sint valde salutares, ordinarie dicendæ, et pro libito non omittendæ, licite tamen juxta rituale Romanum omitti possunt in confessionibus frequentioribus et brevioribus (2), ut

(1) Ita Fornici p. 3, c. 11.
(2) S. R. C. 28 Feb. 1847, n. 4936-5089, 2.

dum pœnitens sæpius redit, dum post absolutionem recordatur peccatum etc. item in magno pœnitentium concursu (1).

3. Urgente gravi aliqua necessitate, in periculo mortis, confessarius juxta rituale Romanum breviter dicere potest : *Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis in nomine Patris* †, *et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.*

4. Si pœnitens non absolvatur, confessarius voce mediocri seu aliquantulum secreta lente dicere potest *Misereatur* etc. et deinde elevata manu *Indulgentiam* illum in fine signando, sine qua elevatione manus et benedictione nullus pœnitens quantumvis indispositus dimitti potest (2).

DE ABSOLUTIONE AB EXCOMMUNICATIONE, SUSPENSIONE, INTERDICTO ET IRREGULARITATE.

174. Ad validitatem absolutionis ab excommunicatione, suspensione, interdicto et irregularitate, certa verba ex natura rei non requiruntur, sed quæcumque verba aut alia signa externa voluntatem absolvendi exprimentia sufficiunt. Certæ tamen formæ in rituali Romano ponuntur, quæ a delegatis ordinarie adhibendæ sunt.

175. Confessarius habens facultatem absolvendi excommunicatum in foro sacramentali, absolvere debet juxta formam communem, quæ absolutioni sacramentali præmittitur, scilicet : *Ego auctoritate ipsius te* etc.; nullaque alia forma vel cæremonia requiritur.

In foro exteriori, si a superiore certa forma præscripta sit, hæc omnino servanda est; si præscripta sit communis forma Ecclesiæ, intelligitur forma communis, quæ absolutioni sacramentali præponitur; si præscripta sit forma Ecclesiæ consueta, servanda est forma in rituali Romano præscripta ; si nulla forma præscripta sit, tunc adhibenda est forma Ecclesiæ consueta prædicta, nisi res non fuerit

(1) Baruffaldus tit. 19, n. 11.

(2) Baruffaldus tit. 19, n. 7; Catalanus in rit. tit. 3, cap. 2, n. 20; Fornici p. 3, cap. 11.

adeo gravis, quo casu sufficit sola forma absolutionis *Dominus noster*, desumpta ex forma Ecclesiæ consueta. Si excommunicatio sit publica, absolutio quoque fit publice; si autem sit occulta, occulte sine cæremonia et sine solemni ritu impertienda est.

Sacerdos pro hac absolutione se induit superpelliceo et stola violacea (1). Percussio excommunicati ad singulos versus psalmi *Miserere* fieri solet (2).

II. Præfato igitur modo parochus seu confessarius procedit cum apostata, hæretico, vel schismatico, qui se convertere, et in ecclesiam catholicam recipi desiderat.

1° Si ille pœnitens in periculo mortis sit constitutus, valide autem sit baptizatus et rite dispositus, absolvendus est ab omnibus peccatis et censuris, quantumvis reservatis, prout rituale præscribit in ordine ministrandi sacramentum pœnitentiæ.

2° Extra mortis periculum ille pœnitens prius errorum suorum pravitatem agnoscere et detestari debet, ut in rituali præscribitur de baptismo adultorum; per se autem fidei professio vel externa seu publica abjuratio non requiritur, quia in rituali nulla præscribitur nec habetur. In Pontificali quidem ponitur *ordo ad reconciliandum apostatam, schismaticum vel hæreticum;* hic autem spectat ad officia Pontificalia, et tantum adhibetur, cum Pontifex aliquem reconciliare voluerit, ut in ejus rubricis notatur. Quapropter confessarius habens facultatem absolvendi in foro interiori seu in confessione, pœnitentem absolvit per formam communem in absolutione sacramentali præscriptam: *Et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis* etc. Nulla vero alia forma vel cæremonia requiritur.

3° Si autem a Superiore, pro foro externo, cum ita fieri expedierit, certa forma sit præscripta, prout Superior pro opportunitate et necessitate aliquid specialiter servandum præscribere potest, uti rituale hoc loco supponit, illa omnino

(1) Baruffaldus tit. 20, n. 15.
(2) Baruffaldus, ibid. n. 24.

servanda est, v. g. professio fidei juxta formam Pii IV, publica abjuratio, etc. (1). Si vero Superior certam formam non præscribat, tunc servatis illis, quæ in rituali *primo* et *secundo* præscribuntur, pœnitens absolvendus est per formam in rituali positam, ut supra dictum est; alia autem abjuratio vel professio fidei non requiritur.

III. Pro absolutione excommunicati jam mortui, sacerdos induit superpelliceum et stolam nigram (2). Psalmus *Miserere* dicitur cum *Requiem æternam* in fine. Post psalmum antiphona *Exultabunt* repetitur. Ubi dicitur *propter tale factum*, excommunicationis causa exprimitur.

176. Absolutio a suspensione et interdicto si fiat in foro sacramentali; simpliciter utendum est forma generali, quæ præmittitur absolutioni sacramentali : *Te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis et interdicti.*

In foro exteriori si forma in commissione præscripta sit, hæc exacte servanda est; si autem nulla præscripta sit, adhiberi potest forma, quæ habetur in rituali Romano.

177. Dispensatio super irregularitatem si fiat in foro sacramentali; tunc confessarius, postquam absolverit a peccatis, consequenter addere debet *Et eadem auctoritate* etc. ut in rituali Romano. In foro exteriori eadem adhibetur forma, ut ibidem notatur.

Notandum pro his omnibus, cavendum esse sacerdoti, ne ullo modo in iis facultatis suæ terminos excedat.

De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

DE VENERATIONE SS. SACRAMENTI.

178. Rituale ante omnia agit de reverentia, qua venerabile hoc Sacramentum tum tractandum, custodiendum et

(1) Vid. Bened. XIV de syn. diœc. lib. 5, cap. 2, n. 9; Lucius Ferraris *abjurantes* n. 10 et *fidei professio* n. 2; Statuta diœc. Mechl. n. 163.
(2) Baruffaldus tit. 21, n. 30.

administrandum, tum colendum et suscipiendum est. Oportet, ut sacerdotes omnes et præcipue ecclesiarum rectores ac parochi ad hæc ritualis præscripta bene attendant; et diligentissime curent, ut vasa ss. Sacramenti munda sint et nitida, tabernaculum splendide ornatum, corporale mundum substratum, lampas decens et continuo ardens. Si expensarum forte habenda sit ratio, scire debent, ss. Sacramenti cultum omnibus aliis præferendum esse, et omnino convenire non posse, ut statua aut imago alicujus Sancti magis ornata appareat, quam ipsum tabernaculum ss. Sacramenti. Satagant quoque, ut exemplo suo devotionem et venerationem populo inspirent; accedentes ad tabernaculum, flexis genibus suppliciter adorent, ipsumque transeuntes semper usque ad terram devote genuflectant, etc. etc.

IN QUIBUS ECCLESIIS SS. SACRAMENTUM ASSERVANDUM EST.

179. SS. Eucharistiæ sacramentum continuo asservari potest et debet 1° in ecclesiis parochialibus; 2° in cathedralibus, quæ reputantur primæ diœceseos parochiæ; 3° in ecclesiis regularium utriusque sexus, quorum vota sunt solemnia, et monasteria auctoritate Apostolica erecta (1). In aliis autem ecclesiis asservari nequit, nisi habeatur speciale indultum Sedis Apostolicæ, vel immemorabilis consuetudo, aut nisi per aliquod tempus, occurrente impedimento in ecclesia parochiali, et cum licentia ordinarii (2).

(1) S. R. C. 16 Ap. 1644, n. 1349-1496; Angelus Lucidi de visit. ss. liminum, vol. 1, fol. 88, n. 92.

(2) S. R. C. 12 Sept. 1626, n. 508-655; 14 Junii 1646, n. 1410-1558; 12 Jan. 1704, n. 3521-3670, 26; S. C. C. apud Zamboni *Sacramentum Eucharistiæ* § 2, et tom. 4, § 3; Benedict. XIV. Constit. *Quamvis justo.* 30 Ap. 1749, n. VIII, § 24; Luc. Ferr. *Eucharistia*, art. 1, n. 45 et seq.; Cavalieri tom. 4, cap. 6, usque ad dec. VIII inclus. Angelus Lucidi loco cit. et seq.; Pasqualigus, q. 353, n. 4; Andreucci Hierarchia eccl. tract. 3, de Episcopis Cardinalibus c. 3, n. 91, qui tamen ibidem n. 92 inquirit, an nihilominus Episcopus licentiam concedere possit. Vid. *Mélanges théol.* 4 sér. fol. 209.

Per se igitur asservari nequit in ecclesiis collegiatis, nisi simul sint parochiales (1); neque in ecclesiis sodalitatum et confraternitatum (2); neque in conservatoriis aut ecclesiis seu oratoriis monialium, quarum vota sunt simplicia aut monasteria auctoritate episcopali erecta (3); neque in seminariis (4); neque in quibusvis ecclesiis simplicibus seu non parochialibus (5).

In uno autem cujuscumque ecclesiæ loco tantum asservari potest (6); ita ut ferri non possit consuetudo asservandi ss. Eucharistiam in duobus aut tribus altaribus, aut occasione novendialis aut alicujus festivitatis transferendi in aliud altare diversum ab illo, in quo ordinarie asservatur (7).

Notandum est, in ecclesiis, in quibus ss. Sacramentum asservatur, missam quotidie celebrandam esse (8).

DE TABERNACULO SS. SACRAMENTI.

180. SS. Sacramentum, ut in rituali hoc loco præscribitur, asservandum est in tabernaculo, quod collocatum esse debet; non in sacristia aliove loco privato; neque apud moniales intra chorum vel septa monasterii, quocumque indulto aut privilegio juxta Concilium Trid. non obstante (9),

(1) S. C. C. 7 Sept. 1652; Angelus Lucidi loco cit. n. 94.

(2) S. R. C. 14 Jun. 1646, n 1410-1558; 21 Mart. 1699, n. 3361-3516; 3 Oct. 1699 *Mazzarien*, apud Analecta n. 2700; Angelus Lucidi loco cit. n. 95.

(3) S. R. C. 10 Feb. 1629, apud Analecta n. 894; 20 Jul. 1630, ibid. n. 980; 7 Dec. 1630, ibid. n. 990; 11 Jul. 1699, ibid. n. 2689; item Analecta 8 sér. fol. 1741-1760, et 9 sér. fol. 251, V; Angelus Lucidi loco cit. n. 92.

(4) S. R. C. 2 Sept. 1679, apud Analecta juris Pontif. n. 2111; 22 Jan. 1689, ibid. n. 2383; 22 Jan. 1693, ibid. n. 2556.

(5) S. R. C. 23 Martii 1593, n. 51; 12 Sept. 1626, n. 508-655; Lucius Ferr. *Eucharistia* art. 1, n. 46.

(6) Cong. Episc. 13 Oct. 1620, apud Cavalieri loco cit. dec. VIII, n. 1; S R. C. 18 Jul. 1597, apud Analecta juris Pontif. n. 37, et 21 Jul. 1696, n. 3243-3392, 3; De Conny, liv. 1, ch. 1.

(7) S. R. C. 16 Mart. 1861, n. 5310, XIII.

(8) S. R. C. 16 Mart 1833, n. 4551-4700.

(9) Sess. XXV, c. 10, de regul. et monial.

sed in publica ipsa ecclesia : non in quolibet ecclesiæ loco, etiamsi insigni ; neque ad dextram aut lævam partem altaris, prout per rescriptum S. R. C. Sanctitatis Suæ nomine omnino prohibetur (1); sed in medio altaris : non in quolibet altari, sed in ecclesiis parochialibus et regularibus communiter in altari majori tanquam digniori (2) ; in cathedralibus autem non quidem in altari majori propter functiones episcopales, quæ fiunt versis renibus ad altare (3); neque in illis parochialibus et regularibus, in quibus ad altare majus sacris functionibus aut ecclesiasticis officiis impedimentum afferretur, uti fieri posset per distributionem s. communionis infra missam solemnem aut officium in choro (4); sed juxta rituale Romanum in alio altari ornatissimo et maxime conspicuo, quod venerationi et cultui tanti sacramenti commodius ac decentius videatur (5) ; quodque fidelium ecclesiam ingredientium oculos ad se convertat, atque omnibus indicet, ibi ss. Sacramentum adorandum esse.

2. « Tabernaculum regulariter debet esse ligneum, extra » deauratum, intus vero aliquo panno serico decenter con» tectum » (6). Hinc tamen dici non debet, inhibitum esse, illud confici ex alia nobiliori materia solida, ut ex laminis argenteis aut æneis, inauratis, aut ex marmore pretiosiori (7), vel interius vestiri pannis aureis aut argenteis. Si ex metallo aut marmore confectum sit, expedit, ut tabulis populeis aliisve ligneis instrinsecus obducatur, ut ab humiditate præservetur. Intus autem ad minus pannis sericis albi coloris, totum contegendum est.

3. A mensa altaris ita procul collocatum extet, ut infra missam per tabellam secretarum non contegatur, corporale

(1) 21 Aug. 1863; Litt. pastoral. Archid. Mechl. tom. III, fol. 655.
(2) Cong. Episc. 10 Feb. 1579, et 29 Nov. 1594, apud Cavalieri tom. IV, dec. 102.
(3) Cærem. Ep. l. 1, c. 12, n. 8.
(4) Baruffaldus tit. XXIII, n. 67, et Cavalieri loco cit.
(5) Cærem. Ep. lib. 1, c. 12, n. 8.
(6) Congr. Episc. 26 Oct. 1575, apud Cavalieri tom. 4, dec. 100.
(7) S. Carolus. Instruct. fab. ecclesiast. lib. 1, c. 13.

late expandi, ac pyxis, cum hostiæ consecrandæ sunt, commode in altari poni possit; non sic tamen distet, ut ad pyxidem imponendam et extrahendam, gradu ligneo opus sit (1). Sub tabernaculo armariolum nullum sit, sive pro conservandis s. oleis vel reliquiis sive pro aliis rebus. Forma esse potest octangula, vel sexangula, vel quadrata, vel rotunda, prout ad ecclesiæ formam decentius accommodata videtur (2). Ostiolum habeat ab anteriori parte ita patens, ut ostensorium, quod intus in eo includitur, facile introducatur (3); et ita aptatum, ut eo aperto pyxis in privata expositione populi oculis commode subjiciatur, quin e tabernaculo extrahatur. In hic locis tabernaculum communiter reperitur tornatile; in rubricis autem et decretis nihil occurrit, quod hanc formam approbare vel reprobare videtur.

In aliquibus tabernaculis duo quandoque reperiuntur loca separata super invicem posita. Locus inferior dicitur custodia et pyxidi custodiendæ inservit; superior vulgo tabernaculum vocatur, et inservit conservando ostensorio, et si s. Hostia in ostensorio non asservetur, vacuus relinquitur. Hæc tabernaculi structura cum forma jam descripta omnino non convenit. Præterea locus inferior seu custodia communiter existit in medio gradus mensæ altaris sine ullo fere tabernaculi signo, qualis mos asservandi ss. Eucharistiam laudabilis non videtur (4), tum quia janua illius custodiæ infra missam saltem per tabellam secretarum cooperitur, tum quia tale tabernaculum vix distinguitur, et adorantium attentio ad illud non dirigitur. Insuper locus superior, qui dicitur tabernaculum, et tale apparet, si claudatur, et ss. Sacramentum in eo non asservetur, in errorem inducere debet adorantes, qui ibidem ss. Sacramentum adorabunt, ubi non est. Si ss. Sacramentum ibi non asservetur, janua

(1) S. Carolus loco cit.; Gavantus de mensuris s. supell.
(2) S. Carolus et Gavantus ibid.
(3) S. Carolus ibid.
(4) Catalanus in rit. tit. 4, c. 1, § V, n. XI.

aperta reliquenda foret, ne adorantes in errorem inducerentur.

4. Interius exteriusque pro cujusque ecclesiæ facultate eleganter elaboratum esse debet, et magis ornatum, quam capsæ vel altaria, in quibus conduntur corpora, vel reliquiæ aut imagines sanctorum exponuntur (1). In ostiolo exteriori sculpi vel pingi non possunt nisi figuræ, quæ ad devotionem et fidem excitant, ut imago Domini nostri crucifixi, aut resurgentis, aut vulneratum pectus vel cor exhibentis, calix cum hostia, etc. In summitate, si nihil obstet, et commode fieri possit, parva crux est collocanda; et si per tabernaculi occupationem congruus locus cruci infra missæ celebrationem non relinquatur, hæc major et eo loco posita esse debet, ut celebrans et populus eamdem commode aspicere valeant (2). Vas florum vel quid simile ante ostiolum poni nequit (3), sed in loco humiliori vel a lateribus, ne conspectum tabernaculi impediat. Imagines aut reliquiæ sanctorum superimponi non possunt (4). In aliquibus ecclesiis sericæ cortinæ intus post ostiolum appenduntur : hæ non præscribuntur, nec prohibentur, recte tamen adhibendæ videntur, ut tabernaculum interius eo magis a pulvere defendatur.

5. Oportet, ut sit nitidum, mundum a minimo pulvere, et vacuum ab omni alia re : ita ut in illo vasa s. oleorum, vel reliquiæ, purificatorium, vas cum aqua ad abluendos digitos vel similia ponenda non sint (5).

6. Debet esse bene clausum et 1° ita obtectum, ut vas, in quo ss. Eucharistiæ sacramentum asservatur, a circumstantibus nullo modo videri possit (6); 2° instructum sera solida, cujus duæ sint claves, quæ nullatenus ad tabernaculum aut in loco aperto sunt relinquendæ, sed a parocho

(1) S. R. C. 7 Dec. 1630, apud Analecta juris Pontif. n. 989.
(2) S. Carolus loco cit. Gardellinus in decr. 4428-4578, 6.
(3) S. R. C. 22 Jan. 1701, n. 3426-3575, 10.
(4) Decr. gen. S. R. C. 3 Ap. 1821, n. 4428-4578, 6. Vid. tom. 1, n. 191.
(5) Cong. Episc. 3 Maji 1693, apud Cavalieri, tom. 4, dec. 103.
(6) S. R. C. 20 Sept. 1806, n. 4355-4505, 2.

aliove sacerdote sub sera custodiendæ (1). Convenit, ut claves auro vel argento sint obductæ (2).

7. Conopeo decenter opertum, id est, velo adinstar tentorii, ex serico, lino, cannabe, gossypio aut lana confecto, coloris albi vel potius officio convenientis, excepto nigro, pro quo adhibetur violaceus (3).

8. Debet habere corporale mundum, benedictum, huic tantum usui destinatum, cui ss. Sacramentum imponitur; loco tamen corporalis palla adhiberi potest, quæ eodem modo ac corporale benedicitur (4).

9. Benedicendum est benedictione, quæ in missali inscribitur *Benedictio tabernaculi seu vasculi* (5) : Cavalieri tamen hoc negat (6), quia vox *vasculum*, quæ in benedictionis formula ponitur, soli pyxidi et vix tabernaculo ligneo convenire potest. Hanc tamen formulam ad benedicendum tabernaculum adhiberi posse, idem Cavalieri admittit : et cum benedictio in reverentiam ss. Sacramenti cedat, dicendum est, eam saltem laudabiliter fieri.

Not. ubi acciderit tabernaculum ab omni sacra specie vacuari, illud relinquendum esse apertum, et lampadem statim extinguendam, ne fideles in errorem circa præsentiam ss. Sacramenti incidant.

(1) Conc. Lateran. IV, cap. 20. Vid. Giraldi de officio et potestate parochi c. 20, n. 27; Mélanges théol. 4 sér. fol. 360, XVIII; Nouvelle revue théol. 1873, huitième année, fol. 261-271.

(2) Baruffaldus tit. 23, n. 62; Epist. II Humberti a Prec. Archiep. Mechl. Syn. Belg. tom. II, fol. 445.

(3) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5221, 12; 28 Ap. 1866, n. 5368; Gavantus, p. 1, tit. 20, in fine; Cavalieri, tom. 4, decr. 103, n. 2.

(4) Gardellini, Instr. Clem. § V, n. 4 et 5; Cavalieri tom. 4, c. 8, § 5.

(5) Baruffaldus tit. 68, n. 1; S. Carolus in Conc. prov. 6; Gavantus Manuale Ep. *benedictio* n. 15; Catalanus in rit. Rom. tit. 8, c. 25, n. 4.

(6) Tom. 4, decr. 182, n. 8 et 9.

DE PYXIDE SEU CUSTODIA SS. SACRAMENTI.

181. SS. Sacramentum, ut in rituali præscribitur, conservandum est *in pyxide ex solida decentique materia, eaque munda, et suo operculo bene clausa, albo velo cooperta.* De pyxide, ejus materia et benedictione vid. tom. 1, n. 173. Convenit, ut duæ saltem pyxides habeantur, major pro communione fidelium, et minor pro infirmis, ut, dum una ad infirmos defertur, altera remaneat pro adoratione fidelium et delatione ad alium infirmum, si casus accidat. Oportet etiam, ut parva habeatur pyxis portatilis, deferendo ss. viatico destinata, et bursæ includenda.

Pyxis, dum in tabernaculo conservatur, et etiam præter velum humerale dum ad infirmos defertur, *albo velo cooperta* esse debet. Materia hujus veli non præscribitur nisi forte, dum rituale postea agit de communione infirmorum, ubi præscribitur ut sacerdos pyxidi *velum sericum superimponat;* juxta s. Carolum (1) auro aut argento sit contextum, fimbriis circumquaque ex eadem materia adhibitis; decet certo, ut sit sericum; cum autem dubitetur, an rituale in loco de communione infirmorum agat de velo pyxidis vel de velo humerali, ut dicetur n. 189, forte nihil etiam obstat, si sit lineum. Notandum est, pyxidem hoc velo non cooperiri infra missam, in qua hostiæ in eadem consecrantur, sicut calix etiam discoopertus in altari existit.

Cum particulæ consecratæ juxta rituale conservandæ sint in pyxide, inquirendum est an S. Hostia in ostensorio conservari possit, vel eadem etiam in pyxide vel in parva custodia conservari debeat. In rubricis nullibi præscribitur, ut sacra Hostia post expositionem ex ostensorio deponatur, et conservanda collocetur in pyxidem vel parvam custodiam. Rituale enim hoc loco præscribens, particulas conservandas esse in pyxide, expresse agit de illis, quæ *usui infirmorum et aliorum fidelium communioni* inserviunt; et in fine processionis ss. Sacramenti solummodo præscribit, ut sacerdos

(1) Instruct. fab. ecclesiast. p. 2.

illud reverenter deponat. Similiter cæremoniale Episcoporum nihil circa hoc notat lib. 1, cap. 6, aut cap. 12, n. 8, neque lib. 2, cap. 33. Contra juxta Instructionem Clementinam § 31, in fine orationis quadraginta horarum celebrans *accipit Ostensorium, et cum eo benedictionem dat populo; reposito Sacramento super corporale, descendit... statim diaconus vel sacerdos... includit Sacramentum in tabernaculum.* Quæ verba clare indicant, Ostensorium poni in tabernaculum. Inter auctores etiam non reperitur, qui censet et demonstrat, s. Hostiam in ostensorio conservari non posse. Juxta s. Carolum vero (1) ostensorium in tabernaculo includitur. Idem dicunt Gavantus et Cavalieri (2). Juxta A Carpo Hostia pro expositione in Ostensorio vel in capsula asservari potest; et juxta Baruffaldum custodia in usu est, quando tabernaculum non est capax retinendi Ostensorium (3). Hinc clare sequitur s. Hostiam in Ostensorio recte conservari, eamque in parvam custodiam tantummodo collocandam esse, cum tabernaculum adeo parvum fuerit, ut Ostensorium commode capere non possit. Ostensorium juxta Gavantum loco citato contectum in tabernaculo conservatur; etsi id juxta Cavalieri sit præter rubricas; cum tamen pyxis velo cooperienda sit, ut supra dictum est, Ostensorium simili etiam velo laudabiliter cooperietur.

Not. nemini hæc vasa s. species continentia licere tangere, nisi induto superpelliceo et stola, accensis ad minus duobus cereis.

DE LAMPADE CORAM TABERNACULO.

182. Coram tabernaculo ss. Sacramenti lampades plures, vel saltem una diu noctuque perpetuo collucere debet, tum in signum reverentiæ ss. Sacramenti, in quo continetur is,

(1) Instruct. fab. eccl. p. 1, c. 13, de tabernaculo.
(2) Gavantus p. 4, tit. 12, n. 8, et Cavalieri tom. 4, cap. 9.
(3) A Carpo Cærem. p. 3, c. 14, n. 184; Baruffaldus tit. 26, n. 120; Cavalieri loco cit.

qui est candor lucis æternæ et inextinguibile lumen ejus; tum ut indicetur, Christum Dominum ibidem viva fide et ardenti charitate adorandum et colendum esse. Parochi est huic invigilare. Plures lampades laudabiliter ardent, præcipue in majoribus ecclesiis et cathedralibus, pro quibus cæremoniale Ep. (1) præscribit, ut *ad minus tres accensæ tota die adsint;* plures etiam ante tabernaculum, quam ante aliud quodcumque altare, imaginem aut statuam juxta cæremoniale semper ardere debent; una autem ubique saltem est de præcepto, et quidem juxta plures sub gravi obligatione (2), ex generali totius Ecclesiæ consuetudine, quæ vim legis obtinuit ex communi sensu tum fidelium et auctorum, tum Ecclesiæ superiorum negligentes graviter punientium. Hujus obligationis ratio fundatur in reverentia ss. Sacramento debita, quæ, sicut sub gravi exigit, ut missa sine lumine non celebretur, sic pariter sub gravi requirit, ut ss. Eucharistia sine lumine non conservetur. Impotentia tamen, paupertas aut alia gravis causa excusare potest (3). Bene autem notandum est sequens decretum Congregationis Episc. *Quod si reditus et societas* ss. Sacramenti *non sufficiat, instituatur quæstor vel eleemosynarum collector* (4).

Hæc lampas retinenda est, non supra valvas ecclesiæ, neque in loco laterali, sed ante tabernaculum, seu in medio ante illud, ut ingredientes advertant, ubi adorare debeant (5). Si plures lampades appendantur, convenit, ut numero sint impari, sicut in cæremoniali Episcoporum præscribitur.

183. Circa oleum, quo lampades nutriuntur, censuit S. R. Congregatio (6) : « Generatim utendum esse oleo oli-

(1) Lib. 1, c. 12, n. 17.

(2) Quarti in rub. miss. p. 1, tit. XX, dub. XI, diffic. 5; Collet *Traité des ss. myst.* chap. VIII, n. XX, et *Traité de l'off. div.* observat. in fine, Baruffaldus tit. 23, n. 72; Busenb. apud. s. Alph. de Ligorio lib. 6, n. 248; Conferentiæ ecclesiast. Diœc. Mechl. 1870, Liturg. V.

(3) III Conc. prov. Mechl. 1607, tit. VII, c. 2.

(4) 14 Mart. 1614, apud Cavalieri tom. 4, decr. 92. Vid. Mélanges théol. 4 sér. fol. 499-522.

(5) S. R. C. 22 Aug. 1699, n. 3376-3525.

(6) 9 Jul. 1864, n. 5331. Vid. Appendix ad rit. Rom.

» varum; ubi vero haberi nequeat, remittendum prudentiæ » Episcoporum, ut lampades nutriantur ex aliis oleis quan- » tum fieri possit vegetabilibus. » Quam sententiam Sanctitas Sua ratam habuit et confirmavit. Utendum igitur est oleo olivarum ; si hoc haberi nequeat, per se tamen alia olea adhiberi non possunt, sed remittitur prudentiæ Episcoporum ut ipsi alia olea permittere valeant; si alia admittantur, utendum est oleis vegetabilibus, quantum fieri potest ; ita ut, etiamsi petroleum absolute non excludatur nec prohibeatur, hoc equidem adhibendum non sit, nisi deficientibus oleis vegetabilibus (1).

Plura hic dicenda de renovatione ss. specierum et purificatione pyxidis ac de s. communione, habentur tom. 1, n. 272 et 279; et cum communio paschalis proprie spectet ad jus canonicum et theologiam moralem; ideo in sequentibus tantum agetur de communione infirmorum.

AD QUOS INFIRMOS SS. SACRAMENTUM EST DEFERENDUM, CUM NOTANDIS IN CASIBUS OCCURRENTIBUS.

184. Deferendum est 1° ad infirmum per modum viatici, *cum probabile est, quod illud amplius sumere non poterit*; 2° ad infirmum qui *sumpto viatico, dies aliquot vixerit, vel periculum mortis evaserit, et communicare voluerit*, cujus pio desiderio, ait rituale, parochus non deerit; 3° ad ægrotos parochiales, in paschalibus diebus, etiamsi communionem extra præscriptos paschales dies sumpserint; 4° ad infirmos, etiamsi graviter non ægrotent, aut mortis periculum non immineat, non tantum tempore paschali, sed aliis etiam temporibus, maxime si festi alicujus celebritas id suadeat. Circa quod

(1) Vid. Baruffaldus tit. 23, n. 73; Cavalieri tom. IV, dec. 105; Acta quæ apud s. Sedem geruntur, vol. I, fol. 39; Analecta juris pont. sér. 7, fol. 847; Revue cath. 1863, fol. 373 et 1864, fol. 498; Statuta diœcesana Mechl. n. 247.

rituale duplicem parochis præscribit obligationem, 1° ut infirmos hortentur, ut s. communionem sumant, et 2° ut illam ministrare non recusent. Quoties autem ss. Sacramentum ad infirmos deferri potest aut debet? Quantum ad infirmos qui jejuni communicare valent, dubium esse non potest, quod quotidie ipsis s. communionem sumere liceat, quia nulla lege vel ratione impediuntur, sed contra sæpius eo magis gratia sacramenti indigent : ita ut, quoties rationabiliter petunt, et confessarius eos dignos judicat, toties ss. sacramentum ad ipsos sit deferendum. Quantum ad infirmos, qui jejuni permanere nequeunt, post sumptum viaticum, eodem periculo perdurante, rituale Romanum aliquot dies intercedere debere præscribit (1). Laudabile est, quod in præcipuis anni solemnitatibus ss. sacramentum ad omnes infirmos generaliter deferatur cum magna solemnitate, apparatu et etiam cantu : in hoc casu campanæ ecclesiarum, quas processio transit, solemniter pulsandæ sunt (2).

Supponendum autem est, 1° quod non sint amentes perpetui aut peccatores publici, et 2° quod ob phrenesim, assiduam tussim, aliumve similem morbum aliqua indecentia cum injuria tanti sacramenti non timeatur : nam ad eos, qui ss. sacramentum deglutire non possunt, vel per vomitum redderent, vel aliam causarent irreverentiam, deferri nequit sive ad adorandum solum, sive devotionis seu cujusvis rei prætextu ad ostendendum. Si forte aliquo in loco ea sit consuetudo, ea prorsus tollenda est (3), quia ss. Sacramentum ad hoc non est institutum, neque hoc Ecclesiæ universalis habet consuetudo.

Not. sacerdotem in his casibus caute se gerere debere, ne permittat, quod negandum est, vel neget, quod concedendum est; 2° considerandum esse, an vomitus, tussis, ster-

(1) Vid. Bened. XIV, de Syn. diœc. lib. VII, c. XII, n. V; item Cavalieri, qui tom. IV, cap. V, dec. 1, n. VIII et seq. verba ritualis Rom. explicat.

(2) S. R. C. 10 Mart. 1787, n. 4279-4428.

(3) Congr. Conc. apud Cavalieri tom. 4, decr. 72.

nutatio sint ita continua, ut locum administrationi decenti relinquant vel non; 3° periculum experiri posse, præbendo quid aliud, v. g. hostiam non consecratam.

Si sacerdos prædictum periculum ignorans, ad ægrotum ss. Sacramentum detulerit, et intelligat tale subesse periculum ; ss. Sacramentum super mensam deponere, et adorando cum præsentibus aliquantulum morari potest, donec periculum cessat : quod si non cesset, infirmum docere debet, quomodo ss. Sacramentum spiritualiter sumere valeat per votum et desiderium, fidemque vivam quæ per dilectionem operatur, et sic fructum ejus et utilitatem consequi ; ac demum ss. Sacramentum potest ei præbere adorandum, aperta etiam pyxide, et inde sumptam s. Hostiam infirmo ostendere, sed numquam porrigere ad osculandum. Dein clausa pyxide ei dare debet benedictionem cum ss. Sacramento, et redire ad ecclesiam (1). Hæc praxis juxta Catalanum ubique religiose servari potest, nisi specialiter prohibeatur.

Si timeatur, ne infirmus præ ariditate oris vel impedimento faucium s. Hostiam deglutire possit; sacra Hostia integra vel aliqua pars prius dari debet, et deinde vinum aut aqua ad faciliorem sumptionem : vel etiam vinum aut aqua prævie dari potest, ut os madefiat, cum infirmus in periculo mortis ad jejunium naturale non teneatur. Sacra etiam Hostia vel particula cochleari imponi potest, ut infirmus illam simul cum vino vel aqua hauriat : nimirum sacerdos manu dextra accipiens cochlear vino vel aqua ad medietatem circiter repletum, et supra illud manu sinistra sacram Hostiam tenens, illam ori infirmi admovet, et tum in cochleari demissam ori imponit seu infundit. Hic ultimus modus licet ab aliquibus afferatur, est tamen præter consuetum communicandi modum, a quo non facile est recedendum; duo autem priores sunt convenientiores et adhibendi. In hoc casu vinum album vel rubrum et etiam rhenanum

(1) S. Carolus in conc. prov. V; Benedict. XIV, de sac. missæ sect. 2, § 169; Cavalieri, tom. 5, cap. 24, dec. IV; Catalanus in rit. Rom. tit. IV, c. IV, § VI.

adhiberi potest, sed nunquam vinum adustum, quod reverentiæ repugnat.

Si infirmus post sumptionem ad vomitum provocetur, vomitus in vas mundum aut linteum mento infirmi suppositum recipiendus est, et de eo faciendum quod dicitur tom. 2, n. 187.

Not. consultius esse sputa phlegmatica, cum ex stomacho non veniant, post modicum tempus permittere, quia difficulter retinentur, et periculum afferunt, ne ea retinendo, in stomachum recipiantur, et sic facile ad vomitum excitent.

PRÆPARANDA IN ECCLESIA ET CUBICULO INFIRMI PRO DELATIONE SS. SACRAMENTI.

185. In ecclesia præparanda sunt 1° pyxis seu vas ad deferendum ss. Sacramentum, 2° superpelliceum, stola et pluviale, 3° velum humerale, 4° bursa cum inclusis corporali et purificatorio, 5° laterna, cerei aut intorticia, 6° umbella seu baldachinum, 7° rituale et campanula, 8° aqua benedicta, 9° debent convocari qui comitaturi sunt.

Cubiculum infirmi mundandum est, ibique præparandum linteum ponendum ante infirmum, et mensa cum requisitis.

186. Circa prædicta in ecclesia præparanda, notanda sunt :

1° Pyxis adhibenda est, nisi longius et difficilius iter obeundum sit, aut etiam equitandum : quo casu parva adhibenda est custodia, quæ includitur bursæ, et hæc ad collum appenditur, atque ad pectus ita alligatur, ut neque decidere, neque ss. Sacramentum excuti possit. Nunquam autem ss. Sacramentum deferendum est in vestium saccis, neque etiam corporali imponendum est (1).

2° Sacerdos induitur superpelliceo et stola alba, et etiam si haberi potest, pluviali albo.

(1) Vid. dec. S. R. C. 26 Mart. 1859, n. 5285, VI.

Pluviale non est de præcepto, sed de arbitrio et more (1): convenit tamen, ut adhibeatur saltem in locis insignioribus et pro personis dignioribus, ut Episcopis et Principibus, item in delationibus generalibus et solemnioribus.

Superpelliceum autem et stola sunt de præcepto, et ita quidem, ut contraria consuetudo tolerari nequeat (2) et illa in nullo casu omitti possint, neque tempore noctis aut in casu morbi contagiosi, neque quando longius aut difficilius iter obeundum aut etiam equitandum est, quia rubricæ hos casus non excipiunt (3). Eorum, scilicet superpellicei et stolæ, omissionem auctores damnant, aliqui venialis, alii communius mortalis culpæ; et infirmum a præcepto viatici potius absolvunt, quam permitterent, ut ministretur sine prædictis vestibus, cum haberi non possunt. Non desunt tamen, qui in necessitatis casu permittunt absque præfatis vestibus, et dicunt has leges Ecclesiæ non obligare cum tanto rigore pro mortis articulo, si aliter fieri non possit (4). Not. autem Episcopos Belgii specialem solere habere facultatem permittendi, ut ss. Sacramentum ad infirmos occulte, et etiam sine lumine deferatur (5). *Vid.* n. 188.

Præterea oportet, ut vulgaris habitus sacerdotis sit decens et mundus, uti dignitas ss. Sacramenti exigit; et ut ipse veste talari induatur, nisi ss. Sacramentum longe deferatur extra oppida, maxime si iter lutosum sit aut tempus pluviosum, vel necessitas urgeat (6).

3° Velum humerale, quo manus et pyxis cooperiuntur, adhibetur, ut ipsa pyxis a pluvia et omni pulvere præservetur. Debet esse album, sericum, saltem sex pedibus longum, et vitta ligatum ad pectus, ne decidat.

4° Bursa esse debet albi coloris, et corporale cum purifi-

(1) Gardellini in decr. S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, II.
(2) S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, II.
(3) Gardellini in decr. cit.
(4) Cavalieri tom. 4, c. 5, decr. 7, ad V; Baruffaldus tit. 26, n 110; Lucius Ferraris *infirmus*, n. 19; Bissus E, n. 180, § II.
(5) Dens de Pœnitentia, n. 222, ad 16.
(6) Cavalieri tom. 4, c. 5, dec. 5, ad IV.

catorio mundum. Decet ut huic soli ministerio inserviant. Purificatorium in bursa una cum corporali deferri solet.

5° Laterna saltem una deferenda est, ne lumen vento extinguatur; plures autem hastis affixæ laudabiliter deferuntur. Quot præterea cerei aut intorticia deferenda sint, non determinatur, sed ecclesiarum devotioni et conditioni relinquitur, ita tamen ut abundare quidem possint, numquam autem deficere in convenienti saltem numero. Baruffaldus (1) requirit decem, et Cavalieri octo ad minus et quatuor saltem lumina pro omni casu (2).

6° Umbellam, quæ ab uno retro post sacerdotem, aut baldachinum, quod a pluribus defertur, rituale præscribit. Umbella et baldachinum albi coloris esse debent.

7° Campanula præferenda et jugiter pulsanda est, ut populus admoneatur sui officii tum erga ss. Sacramentum, tum erga infirmum ad orandum pro eo.

8° Aqua benedicta conferenda est, nisi apud infirmum habeatur. Si in aliquo casu defuerit, ibidem benedici potest.

9° Campana aliquot ictibus, sed distincto modo, pulsanda est, ad convocandum parochianos, seu confraternitatem ss. Sacramenti, seu alios Christi fideles, ut cum cereis seu intorticiis comitentur, et umbellam seu baldachinum deferant; vel saltem vicini et familiares infirmi monendi sunt, ut in habitu decenti ss. Sacramentum comitentur.

187. Circa præparanda apud infirmum notanda sunt sequentia:

1° Cubiculum infirmi, ingressus in illud, et ipsum cubile, in quo jacet infirmus, mundanda sunt: ad quod præmonendi sunt domestici, demonstrando illis dignitatem ss. Sacramenti, ad cujus accessum omnia munda et nitida esse deberent. Convenit etiam ut locus pro cujusque facultate ornetur, bonis odoribus repleatur, profana removeantur. Aliquando tamen ista munditіes haberi nequit, ut dum infirmus jacet in stabulo, in fœnilli, etc. ad quem tamen

(1) Tit. 26, n. 89.
(2) Tom. 4, c. 5, decr. 7, n. 3 et decr. 11, n. 1.

sacrum viaticum deferendum est; cum apud Deum nulla sit acceptio personarum, ac ipse pro nostra salute nec stabulum nec crucis ignominiam exhorruerit.

2° Linteum mundum ante pectus infirmi ponendum est, ejusque mento supponendum, ad effectum colligendi fragmenta vel ipsam s. Hostiam, si e sacerdotis manibus decidat, vel ex ore ægroti in casu tussis vehementis aut repentini vomitus aliave de causa erumpat.

3° Mensa in cubiculo infirmi paranda est, optime ad pedes cubilis seu in conspectu infirmi, linteo mundo cooperta, in qua ponuntur duo saltem cerei ardentes, et vasculum parvum et vitreum cum vino vel aqua communi ad abluendos digitos sacerdotis, et potius cum aqua, quia sumptio vini ut plurimum infirmis nocet. Sufficit ut hoc vasculum tantum humoris capiat, quantum ad abluendos digitos sufficit, ut infirmus eo facilius ebibere possit.

Juxta Rituale duo paranda sunt vascula, alterum cum vino et alterum cum aqua, ut sacerdos digitos abluat, in quo sibi magis libuerit, vel cujus sumptio infirmo potius placuerit. Cum igitur unum tantum sit necessarium, unum etiam parare sufficit (1). Vasculum aquæ benedictæ, quod in rituali non numeratur inter ponenda in mensa, collocatur alio loco opportuno, vel manibus ministri tenetur. Crux non requiritur, sicut in altari extra missam exposito ss. Sacramento etiam non est collocanda, et sicut a rituali in præparandis et tota viatici administratione nulla ejus fit mentio.

DELATIO SS. SACRAMENTI AD INFIRMUM.

188. *Deferri debet hoc sanctum Sacramentum ab ecclesia ad privatas ægrotantium domos decenti habitu, superposito mundo velamine, manifeste atque honorifice, ante pectus cum omni reverentia et timore, semper lumine præcedente.* Rituale hæc præscribit sive ss. Sacramentum ad infirmum deferatur per

(1) Baruffaldus, tit. 26, n. 102.

modum Viatici, sive ex devotione; ita ut occulte numquam deferendum sit, nisi tanta forte esset necessitas, ut infirmus alias sine Viatico moreretur, ut ex dicendis patebit. Vid. n. 186 ad 2.

In casu sacrilegæ Viatici susceptionis, quam pœnitens confitetur, ss. Sacramentum ad infirmum iterum publice deferri nequit, si adsit periculum infamiæ aut fractionis sigilli sacramentalis; idcirco autem juxta aliquos auctores (1) illud etiam occulte, scilicet sine lumine et vestibus sacris, deferre et ministrare non licet, quia præstat potius reverentiam servari tanto Sacramento, quam infirmum communicare; sed communius et satis probabiliter affirmat s. Alph. de Ligorio cum pluribus aliis, quod in necessitate liceat deferre et ministrare viaticum sine lumine et vestibus sacris, quia non rationabiliter præsumitur, quod Christus, qui hoc Sacramentum ad subsidium animarum instituit, et Ecclesia quæ tam benigna est mater, voluerint moribundos tanto bono privari, ne præscriptæ cæremoniæ omittantur. Si in hoc casu aliquot dies post susceptionem sacrilegam effluxerint, et gravis non obstet inconvenientia, præstaret infirmo proponere, ut iterum petat s. communionem; et tunc ss. Sacramentum publice et more solito ad eum deferendum est. Quod si pauciores dies elapsi fuerint, et mortis periculum non ita urgeat, aliquantulum expectari potest, antequam idipsum infirmo proponatur.

In casibus publicæ perturbationis seu tumultus, vel communis lætitiæ seu festivitatis aliisve similibus, in quibus gravis irreverentiæ periculum occurrit, pallium super stolam et superpelliceum indui potest; delatio autem omnino occulta sine lumine et sine vestibus sacris non permittitur, nisi rubricarum observatio moraliter sit impossibilis (2).

« Ubi Turcarum vis prævalet et iniquitas, sacerdos stolam » semper habeat propriis coopertam vestibus; in sacculo

(1) Apud s. Alph. de Ligorio theol. mor. lib. 6, n. 241.

(2) Vid. quæstiones in conferentiis eccl. Diœc. Mechl. 1872, ex Liturg. q. IV.

» seu bursa Pyxidem recondat, quam per funiculos collo » appensam in sinu reponat, et numquam solus procedat; » sed uno saltem fideli, in defectu clerici, associetur » (1).

Not. parochum in casu necessitatis ss. Sacramentum ex ecclesiis regularibus aliisque extrahere posse, et « non » licere, nec regularibus nec presbyteris sæcularibus etiam » exemptis in casibus necessitatis tantum, denegare (2). »

189. Omnibus paratis de quibus n. 185 dictum est, et clericis seu ministris, qui comitantur, si locus ferat, superpelliceo indutis, sacerdos lotis manibus, superpelliceo et stola alba indutus, cum ministris reverenter accedit ad tabernaculum, ibique debita reverentia et oratione facta, velum humerale accipit, et ante pectus ligat; tum debitis cum reverentiis ad tabernaculum ascendit, illud aperit, genuflectit, in pyxidem, si alia adhibeatur, aliquot s. Hostias ponit, ut n. 193 dicetur, illam suo operculo cooperit, et velum sericum, quo pyxis in tabernaculo cooperta asservari solet, superimponit; renovata genuflexione pyxidem utraque manu accipit, dextra ad nodum et sinistra ad pedem, et velum humerale superimponit, ita ut velum manus et totam pyxidem tegat (3), tum ut pulveris et aeris injuriæ arceantur, tum ut magis veneratio augeatur, res enim quæ ante oculos patent, facile vilescunt.

Notandum igitur est, pyxidem, dum ad infirmos defertur, cooperiri velo serico, quo in tabernaculo cooperta asservari solet, et deinde velo humerali. In rituali hoc loco bis veli fit mentio : primo pyxidem *proprio operculo cooperit, et velum sericum superimponit*, et deinde *ipse vero sacerdos imposito sibi prius ab utroque humero oblongo velo decenti, utraque manu accipiat vas cum Sacramento*. Cavalieri quidem (4) sentit, esse

(1) Appendix ad rit. Rom. sub tit. Modus s. Euch deferendi ad inf. ob metum infid. ex Const. Bened. XIV inter omniginas § 25, edita pro Servia... 2 Feb. 1744.

(2) S. R. C. 22 Aug. 1705, n. 3583-3732, 1.

(3) S. R. C. 21 Mart. 1699, n. 3355-3504; 23 Feb. 1839, n. 4698-4844, 5; Baruffaldus tit. 26, n. 63; Cavalieri tom. 4, c. 5, decr. 6.

( ) Tom. 4, decr. 75, n. 8.

velum humerale, quod rituale pyxidi imponendum præscribit; quia, cum proprium pyxidis velum regulariter ejus operculo adhæreat, una cum operculo pyxidi superimponitur, ubi verba *et velum sericum superimponit*, aliam distinctam actionem important : in eo tamen sensu textus ritualis difficulter exponitur, quia ut attendenti patet, de duobus distinctis velis agit. Potius dicitur, rituale supponere, aliam pyxidem adhiberi pro delatione ss. Sacramenti ad infirmos, uti textus etiam indicat; ipsumque igitur præscribere, ut huic pyxidi velum sericum superimponatur, sicut pyxidi semper impositum esse debet, quandocumque sacræ species in ea continentur. Sive autem rituale de duobus distinctis agat velis, sive de uno et eodem; equidem pyxis, dum defertur ad infirmos, cooperienda est velo suo proprio, et deinde velo humerali; quia si rituale de duobus distinctis agat velis, sequitur pyxidem cooperiri utroque velo ; et si de uno tantum velo agat, ut sentit Cavalieri, supponitur, velum pyxidis cooperculo ejus adhærere, et velum humerale superimponi.

2° Præcedit semper acolythus vel alius minister deferens laternam; deinde duo clerici vel qui eorum vices supplent, unus cum aqua benedicta et bursa corporalis ac purificatorii, alter cum rituali et campanula; tum deferentes intorticia; et postremo sacerdos cum ss. Sacramento sub umbella seu baldachino. Oportet ubi fieri potest, ut ss. Sacramentum eo modo ad infirmum deferatur. Cum autem in parochiis ruralibus id sæpius fieri nequeat, præscribit rituale, ut præcedat semper acolythus, vel alius minister deferens laternam, librum, bursam, campanulam.

3° Sacerdos pyxidem deferre debet nudo capite (1), utraque manu ante pectus elevatam, cum omni reverentia et timore, non fabulando, nec oculis hinc inde vagando, sed cœlestem thesaurum, quem manibus gestat, contemplando, reverenter et graviter incedendo, festinando quidem, si necessitas urgeat, sed numquam præcipitanter currendo;

(1) Vid. tom. 1, n. 161.

non enim præcipitanter currendo, viaticum deferre tenetur, etiamsi timeat fore, ut infirmus moriatur : nam cursus nimis festinus et reverentiæ ss. Sacramento debitæ et honestati clericali repugnat ; nec viatici præceptum introductum videtur cum periculo, ut parochus fatuus videatur et irrideatur (1).

4° Sacerdos deferens ss. Sacramentum ps. *Miserere* aliosque psalmos et cantica recitat, quoad in ægrotantis cubiculum introducatur. Psalmus *Miserere*, qui optime congruit, ad infirmo divinam impetrandam miserationem, primo dicitur; reliqui psalmi possunt esse pœnitentiales vel alii, aut cantica, ut *Benedicite* etc. pro libito et circumstantiis. Hi psalmi pro locorum consuetudine cantantur, vel a sacerdote alternatim cum ministris recitantur; et si non sit, cum quo sacerdos alternatim recitet, ipse solus eos submissa voce legit, et reliqui rosarium, litanias B. Mariæ Virg. aliasque preces recitare possunt, dicendo *Ora pro eo* vel *ea* (2).

DE CASU LONGIORIS AUT DIFFICILIORIS VIÆ, VEL EQUITATIONIS.

190. Si longius aut difficilius iter sit obeundum, aut equitandum, necesse est vas, in quo ss. Sacramentum defertur, bursa decenter ornata et ad collum appensa apte includere, et ita ad pectus vittis seu funiculis alligare atque obstringere, ut neque decidere neque pyxide excuti ss. Sacramentum queat. Hæc bursa albi coloris et saltem serica esse debet; utraque manu, saltem si potest, tenenda est; velo tamen humerali non videtur tegenda, quia pyxis seu vas modo est velatum bursa, et rituale de eo in hoc casu non loquitur.

Not. ad equitandum requiri, ut equus sit mansuetus et sacerdos artem equitandi calleat ; et hoc tantum permitti ob

(1) Baruffaldus tit. 26, n. 68; Cavalieri tom. 4, decr. 74, n. 5.
(2) Baruffaldus ibid. n. 154, et Cavalieri ibid. decr. 79, n. 4 et 5.

locorum distantiam, difficultatem itineris, viarum asperitatem, juxta arbitrium tamen et prudentiam Episcopi, et comitante uno saltem homine, si fieri potest, accensam laternam deferente (1), et servatis in reliquis rubricis, a quibus in hoc casu non dispensatur (2).

ADMINISTRATIO SS. VIATICI.

191. Sacerdos ingrediens locum, in quo jacet infirmus, dicit *Pax huic domui*, scilicet in ipso ingressu seu limine cubiculi, dum adhuc tenet ss. Sacramentum.

Minister bursam deferens cubiculum ingressus, corporale in medio mensæ paratæ extendit; et sacerdos sine benedictione danda, pyxidem deponit. Deinde statim genuflectit, surgens velum humerale deponit, et aspergit infirmum, præsentes ac cubiculum per circuitum, cavens ne ss. Sacramentum aspergat, et dicens antiphonam *Asperges me* cum primo versu psalmi ut in rituali. Hæc antiphona non mutatur tempore paschali.

Si diaconus in necessitate ss. Viaticum administret, facere potest aspersionem aquæ, dicere *Misereatur* et *Indulgentiam*, signare infirmum, dicere orationem, benedicere cum ss. Sacramento (3).

2. In rituali tres tantum genuflexiones ante ss. Sacramentum in administratione viatici præscribuntur, 1° post depositum ss. Sacramentum super mensam, 2° priusquam sacerdos Sacramentum accipiat ante *Agnus Dei*, et 3° in fine administrationis, antequam pyxidem accipiat ad discedendum. Inde autem concludendum non est, non oportere, ut sæpius genuflectatur; sed potius dicendum est, genuflectendum esse, quandocumque juxta alias rubricas in casibus

(1) S. R. C. 23 Jan. 1740, n. 3951-4100, et 23 Maji 1846, n. 4890-5036.

(2) Vid. Baruffaldus tit. 26, n. 156; Catalanus in rit. Rom. tit. 4, c 4, § 12; Gardellini in decr. 4474-4623, ad II, q. 1.

(3) S. R. C. 14 Aug. 1858, n. 5270, 1.

similibus id fieri debet. Hinc sacerdos recte genuflectit, antequam, recitata oratione *Exaudi nos*, a mensa recedat, et accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit bene dispositus; item dum deinde revertitur ad mensam, prout etiam data communione, et deposita pyxide, antequam eam cooperiat (1).

3. Sacerdos infra versum *Adjutorium*, orationem *Exaudi nos*, et alteram *Domine sancte* post communionem, stat junctis manibus ante mensam coram ss. Sacramento, sicut orationes in ecclesia, etiam coram ss. Sacramento, stando dicuntur. Solus autem sacerdos stat, et reliqui ab initio usque ad finem genuflectunt, nisi ad ministerium præstandum surgere debeant.

4. Ante sumptionem viatici sacerdos accedit ad infirmum, ut cognoscat, an sit bene dispositus ad sacrum viaticum accipiendum; eumque secreto interrogat, an aliquid ei occurrat confitendum, licet prius sit confessus, uti oporteret, nisi necessitas urgeat. Si aliquid confitendum habeat, eum audire debet (2). Deinde exhortationem ad infirmum instituere potest pro ratione temporis et qualitate personæ, de digna susceptione, etc.

5. *Confiteor* dicitur ab infirmo, si potest, vel ab alio ejus nomine. Dicta confessione, Sacerdos stans versus infirmum, cavens ne tergum ss. Sacramento vertat, dicit *Misereatur* et *Indulgentiam* signando infirmum ut alias, sed in singulari, *tui, tuorum* etc. (3) quia status infirmi exigit, ut preces integræ pro ipso dicantur, sicut in litaniis agonizantium.

6. In quibusdam ritualibus præscribitur interrogatio de fide hujus sacramenti, circa quam peculiaribus his standum est dispositionibus (4). Cum autem rituale Romanum de hac interrogatione sileat, eadem per se nec fieri debet, nec potest.

(1) Vid. decr. S. R. C. 23 Dec. 1862, n. 5324.

(2) Vid Baruffaldus tit. 26, n. 162 et seq.; Cavalieri tom. 4, decr. 79, n. 9 et 10; Catalanus in rit. tit. 4, c. 4, § 14.

(3) Baruffaldus tit. 26, n. 170; Martinucci lib. 4, c. 7, n. 17.

(4) S. R. C. 11 Sept. 1847, n. 4941-5102, 10.

7. Post *Indulgentiam*, sacerdos conversus ad mensam, genuflectit; surgit, pyxidem sinistra accipit et dextra s. Hostiam, quam supra pyxidem elevatam tenens, ostendit infirmo, dicens *Ecce Agnus Dei*, et deinde more solito faciens signum crucis cum s. Hostia supra pyxidem, eamdem infirmo præbet sumendam sub præscripta forma verborum, scilicet *Accipe frater;* quæ forma clare et distincte proferenda est, ut infirmus intelligat se esse in via ad æternitatem. An hæc forma aliquando omitti possit, vide apud s. Alphons. de Ligorio (1).

8. Si mors immineat, et periculum sit in mora, tunc precibus præcedentibus omnibus vel ex parte omissis, sacerdos tantum dicit *Misereatur* et *Indulgentiam ;* vel hæc etiam omittit, si necessitas urgeat, et præmissa confessione vel saltem absolutione, si opus sit, statim præbet viaticum; et deinde dicit orationem *Domine sancte*, nisi extrema Unctio immediate administranda sit; in quo casu eam orationem differt usque post hujus sacramenti administrationem. Preces omissæ ante viaticum, postea repetendæ non sunt, quia rituale hoc non præscribit, et dicuntur pro præparatione susceptionis ss. Sacramenti, quæ modo peracta est. Continuo moriturum, etiamsi species sacramentales consumere nequeat, sacro viatico muniendum esse, probant Baruffaldus et Cavalieri (2).

Not. in casu, quo infirmus statim moriatur, et s. Hostia in ore appareat, eamdem reverenter extrahendam esse, et ponendam in aliquod vas decens, distinctum a pyxide, vel saltem in corporale, et cum eadem relata ad ecclesiam idem faciendum esse ac cum s. Hostia evomita (3); si vero in ore non appareat, nihil curandum esse, quantumvis ignoretur, an eam deglutierit.

9. Infirmo communicato, sacerdos pyxidem super corporale reponit, genuflectit, surgens digitos inspicit, et si frag-

(1) Theol. mor. lib. 6, n. 285, dub. 4.
(2) Baruffaldus tit. 26, n. 177, et Cavalieri tom. 4, decr. 179, n. 15.
(3) Vid. tom. 2, n. 187.

menta adhæreant, ea in pyxidem mittit; tum digitos in vase abluit, et purificatorio extergit; deinde pyxidem claudit, et in bursam, si ea usus fuerit, deponit.

Ablutis digitis, ablutio datur infirmo ad faciliorem s. Hostiæ deglutionem et oris purificationem. Hoc tamen non est officium sacerdotis, sed infirmarii vel alterius. Si infirmus ablutionem sumere nequeat vel refugiat, non est urgendus, sed in eo casu reportatur ad ecclesiam in sacrarium projicienda, vel in domo infirmi igni traditur. Ad hanc præcavendam difficultatem, facilis methodus abluendi digitos videtur esse sequens : purificatorium ponitur juxta vasculum aquæ, pollex et index dextræ tenentur supra purificatorium juxta idem vasculum, cum digitis sinistræ manus spargitur aqua super indicem et pollicem dextræ, quantum satis est ad ipsos abluendos, et tum index et pollex purificatorio mox absterguntur. Qua servata methodo, de reliqua aqua vel vino in vasculo remanente, nihil est curandum (1).

10. Ablutis digitis, sacerdos dicit *Dominus vobiscum. Oremus. Domine sancte.* Versus *Dominus vobiscum*, qui in rituali dicendus præscribitur ante orationem post communionem infirmi, et in ecclesia ante benedictionem cum ss. Sacramento, omittendus est juxta decretum S. R. C. (2). Credit tamen Gardellini (3) diversam ecclesiarum consuetudinem servari posse, quamvis magis congruat versum illum omittere saltem ante orationem de sacramento in ecclesia dicendam. Dici debet in domo infirmi ante orationem, si una tantum hostia sumpta fuerit, et infirmus manu benedicatur (4).

11. Recitata oratione *Domine sancte*, sacerdos infirmum hortari potest ad gratiarum actionem, patientiam, resignationem, etc. eumque consolari suavibus verbis pro personæ et temporis ratione.

(1) Vid. Baruffaldus, tit, 26, n. 186.
(2) 3 Mart, 1761, n. 4130-4299, 7.
(3) Instr. Clem. § 31, n. 4-10.
(4) Cavalieri, tom. 4, decr. 79, n. 17.

12. Omnibus expletis, sacerdos velo humerali induitur, genuflectit, surgens pyxidem accipit, eam velo humerali cooperit, et deinde cum eadem cooperta facit signum crucis super infirmum, nihil dicens; quo facto, ordine quo venerat, revertitur ad ecclesiam, dicendo ps. *Laudate Dominum de cœlis*, aliosque psalmos et hymnos, prout tempus feret.

13. Cum pervenerit ad altare, ponit ss. Sacramentum super illud, supposito corporali, vel in tabernaculum apertum, genuflectit, et deinde descendit ante infimum gradum altaris, ibi flectit utroque genu, donec populus ecclesiam ingressus est; quo ingresso, surgit, dicit versum *Panem de cœlo*, cui tempore paschali non additur *Alleluja*, et deinde orationem ss. Sacramenti, prout in rituali præscribitur. Dicta oratione, genuflectit, se vertit ad populum, cavens ne tergum ss. Sacramento vertat, et annuntiat indulgentias a summis pontificibus concessas, scilicet 7 annorum et totidem quadragenarum pro illis qui cum lumine, et 5 annorum et totidem quadragenarum pro illis, qui sine lumine devote comitati sunt (1). Hæ singulatim enumerari possunt; sufficit tamen dicere, omnes qui digne comitati fuerunt, lucratos esse omnes indulgentias concessas (2). Postea cum debitis reverentiis ascendit, et velo humerali adhuc indutus populum cum s. Pyxide benedicit; deinde eam in tabernaculum reponit, illudque claudit. Hæc benedictio in ecclesia ad altare, et non ad januam danda est (3).

14. Juxta rituale Romanum in delatione ss. Sacramenti ad infirmum, bis cum eodem danda est benedictio, ut supra ad 12 et 13 notatum est, scilicet 1° in fine administrationis, antequam e cubiculo infirmi discedatur, nisi unica tantum s. Hostia assumpta fuerit, et 2° in reditu ad ecclesiam apud altare vel tabernaculum, si populus adsit. Rituale alias benedictiones non præscribit, nec permittit, ita ut seposita

(1) Inn. XII. Constit. *Debitum pastoralis officii* 5 Jan. 1695. Recueil de prières par l'abbé Louis Pallard.

(2) Baruffaldus tit. 26, n. 200.

(3) S. R. C. 19 Jul. 1687, n. 2992-3141.

consuetudine, nulla alia danda sit, etiamsi numerosus accurrat populus, qui accedit, non ad benedictionem accipiendam, sed ad venerandum et adorandum ss. Sacramentum. Habita autem consuetudine, modo sit legitima, benedictio pluries impertiri potest. Ita in decretis S. R. C. (1), permittitur *ex speciali gratia servari posse consuetudinem* benedicendi retrocedentem populum extra portas civitatis, regionis, sive domus infirmi. Quoties autem et ubi ex consuetudine danda sit benedictio, generaliter dici non potest. Attendendum est, an ipsa consuetudo sit laudabilis, an venerationem ss. Sacramenti ac veram populi devotionem augeat potius quam minuat : sicut enim benedictio nimia et inopportuna probari nequit, sic contra suo loco et modo debito data laudabilis dici debet. Cavendum est, ne consuetudo antiqua pluries benedictionem dandi, cum obloquio et offensione populi abrogetur, et ab alia parte, ne plures benedictiones præter præscriptas imprudenter introducantur.

Not. 1° infra benedictionem cum ss. Sacramento in cubiculo infirmi post administrationem viatici nihil esse dicendum, quia Deus est qui benedicit, non autem sacerdos.

2° Non obstante consuetudine contraria, numquam trinam, sed semper unicam tantum benedictionem cum ss. Sacramento esse impertiendam, sive in cubiculo infirmi post administrationem viatici, sive alibi (2).

15. Clericus, cui administratur viaticum, induendus est superpelliceo, et si sit sacerdos, etiam stola alba (3). Reliqua autem omnia modo ordinario recitanda et peragenda sunt.

DELATIO SS. SACRAMENTI AD INFIRMUM EX DEVOTIONE.

192. SS. Sacramentum deferendum est eodem prorsus modo ac per modum Viatici, uti n. 188 et 189 explicatum est,

(1) 7 Ap. 1832, n. 4536-4685, 2, et 12 sept. 1857, n 5251, XXII.
(2) S. R. C. 22 Jun. 1675, n. 2583-2733; 11 Feb. 1702, n. 3467-3616.
(3) Castaldus lib. 2, s. 14, c. 8, n. 1; Baruffaldus tit. 26, n. 206.

Preces antecedentes et subsequentes communionem, pariter recitandæ sunt ac pro Viatico, quia rituale eas præscribens pro communione infirmorum, uti titulus indicat, non distinguit inter communionem sive per modum Viatici, sive ex devotione.

In hoc tamen casu juxta Cavalieri *Misereatur* et *Indulgentiam* dicuntur in plurali, quandocumque infirmus communicat ex mera devotione extra mortis periculum (1), quia tunc non militat eadem ratio, ut in singulari dicantur.

Item s. Communio datur sub forma ordinaria *Corpus Domini*, ut rituale præscribit; idque fit juxta aliquos auctores (2), quotiescumque infirmus ex devotione communicat, etiam sumpto Viatico, et eodem periculo perdurante; juxta aliquos autem alios (3) formula *Accipe frater* non semel tantum, sed toties dicenda est, quoties sumpto viatico communicatur infirmus in periculo mortis constitutus.

DELATIO SS. SACRAMENTI AD INFIRMUM CUM UNA TANTUM S. HOSTIA; IN TRIDUO SACRO; INFRA MISSAM: ET DE PLURIBUS INFIRMIS SIMUL COMMUNICANDIS.

193. Unica tantum s. Hostia non est assumenda pro delatione ss. Sacramenti ad infirmum, sed semper aliquot et saltem duæ in pyxidem sunt ponendæ, ut semper una supersit, cum honore ad ecclesiam deferenda. Unam tamen tantum assumere licet, dum longius et difficilius iter est obeundum, aut etiam equitandum; dum ob instantem mortem vel de nocte defertur (noctu autem deferri non debet, nisi necessitas urgeat); dum tempus est pluviosum aut ob alias similes rationes.

In prædictis casibus, in quibus unica tantum hostia ac-

(1) Tom. 4, dec. 79, n. 11.
(2) Catalanus in rit. tit. 4, c. 4, § 4, n. 2, cum s. Carolo.
(3) Bouvry p. 4, § 3, tit. IV, n. 12.

cepta fuit, sacerdos precibus recitatis, infirmum manu benedicit; infra quam benedictionem dicere potest : *Benedictio Dei omnipotentis* ut post communionem fidelium in ecclesia (1). Tandem depositis superpelliceo et stola, extinctis luminibus, umbella demissa, latente pyxide, in privato habitu ad ecclesiam vel domum suam quisque revertitur.

194. In triduo sacro majoris hebdomadæ, a missa nempe feriæ quintæ usque ad missam sabbati, ss. Sacramentum ad infirmos per modum viatici tantum deferri potest. In hoc casu notanda sunt sequentia : 1° psalmi in accessu et reditu private et submissa voce sunt recitandi; 2° in psalmorum fine dici potest *Gloria Patri*, quia talis actio nihil habet commune cum functionibus Ecclesiæ hujus tridui; 3° stola et velum humerale albi coloris sunt adhibenda; 4° populus absque benedictione ex ecclesia est dimittendus (2). Item loco campanulæ instrumentum ligneum seu crotalum adhiberi potest. Aliæ cæremoniæ mutandæ non sunt, neque benedictio cum ss. Sacramento in cubiculo infirmi est omittenda, nisi una tantum sacra species assumpta fuerit, prout juxta aliquos auctores in hoc casu fieri potest (3).

195. Infra missam non decet s. viaticum infirmis administrare, quia, quamvis infirmus sit in proximo loco, id tamen fieri nequit, nisi pervertatur ordo, et unus ritus cum altero confundatur. 2° Numquam licet ss. Sacramentum sive per modum viatici, sive ex devotione infirmis intra missam ministrare, si celebrans altare e conspectu suo amittat (4). 3° Si fiat infra missam, fieri potest cum missæ paramentis etiam nigris, sed omittendi sunt ps. *Miserere* aliique psalmi in delatione ss. Sacramenti recitari soliti (5) : adeoque administrandum est cum illis tantum cæremoniis, quæ pro communione fidelium in ecclesia tempore missæ præscri-

(1) Baruffaldus tit. 26, n. 202.
(2) S. R. C. 15 Maji 1743, n. 4021-4170; Cavalieri tom. 4, decr. 80, n. 7.
(3) Cuppinus de communione infirmorum 1761, n. 9.
(4) S. R. C. 19 Dec. 1829, n. 4502-4651, 1.
(5) Decr. cit. ad 1 et 2.

buntur, dicendo tamen formulam *Accipe frater*, si pro viatico ministretur.

196. Si pluribus simul infirmis in eodem loco ss. Sacramentum pro viatico sive ex devotione sit administrandum, ut in nosocomiis et in morbis contagiosis sæpius contingere potest; tunc semel tantum dicitur antiphona *Asperges me*, et interim asperguntur infirmi; item semel recitantur versus *Adjutorium*, oratio *Exaudi*, *Confiteor*, *Misereatur*, *Indulgentiam*, *Ecce Agnus Dei*, sicut hæc etiam semel tantum in ecclesia dicuntur, quotquot sint communicandi: deinde sub respectiva forma unicuique infirmo datur s. Communio; et tandem semel recitatur oratio *Domine sancte*, atque semel datur benedictio.

De sacramento extremæ unctionis.

—

DE LOCO ET MODO CONSERVANDI SACRUM OLEUM INFIRMORUM.

197. Sacrum oleum in ecclesia conservandum est, nisi propter magnam ab eadem distantiam, in quo casu domi continuo conservari permittitur, modo omnino servetur rubrica quoad honestam et decentem, tutamque custodiam (1) ut mox dicetur.

Dubitatur autem 1° an domi conservari liceat in nocte, ne infirmus sine sacramento decedat. Barbosa (2) putat « non » bene agere parochum timentem de nocte se vocandum » pro infirmo periculoso, si vespere ferat oleum ad suum » cubiculum, ut vocatus expeditius vadat; vel si de nocte » reversus ab unctione infirmi, oleum retineat domi usque » mane; nullum tamen credit mortale peccatum contrahere

(1) S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, III, in *Gandaven*.

(2) De officio et potest. parochi p. 2, cap. 22, n. 44; Bissus E, n. 244, § 28.

» citra scandalum vel periculum alicujus irreverentiæ; » contra autem s. Alph. de Ligorio (1), censet « recte parochum in sua domo oleum sanctum in nocte servare posse, » dum probabile periculum prævidet, ut si vocatus ad conferendam unctionem præsto non esset (2). »

Dubitatur 2° an in casu morbi contagiosi aliquo tempore domi conservari liceat : nullibi hoc permittitur, adeoque extra casus necessitatis, vel saltem gravis et justæ causæ, id faciendum non est : culpandus tamen non est, qui in hoc et præcedente casu s. oleum domi decenter conservaret (3).

198. Conservandum est, ut Rituale hoc loco præscribit, *in loco nitido et decenter ornato*, et ut præscribit de sacramento baptismi *in loco proprio, honesto, ac mundo, sub clave, ac tuta custodia* (4), scilicet in sacrario seu sacristia, et optime in quadam custodia apud altare, in quo ss. Sacramentum reconditur, ut ad manum sit, dum viaticum et simul oleum ad infirmum sunt deferenda ; numquam tamen in tabernaculo ss. Sacramenti, licet in loculo separato ; sed in custodia separata in pariete ad cornu epistolæ aut evangelii (5). Oportet, ut hic locus sit proprius et separatus a custodia chrismatis et olei catechumenorum, ne aliquis error committatur (6); et ut bene claudatur cum sera et clave; convenit etiam ut pannis sericis violacei coloris interius vestiatur, et ejus ostiolo inscribatur *S. oleum infirmorum*, ut ab aliis distinguatur (7).

199. Conservandum est *in vase argenteo seu stanneo*, quod pyxidi ss. Sacramenti nullatenus annecti, neque ejus cooperculo aut pedi imponi potest; si enim vas sacri olei in taber-

(1) Praxis confessariorum n. 275.

(2) Vid. Gardellini in decr. cit.

(3) Vid. Mélanges théol. 3 sér. fol. 581.

(4) Concilium Lateran. IV, can. 20.

(5) S. R. C. 16 Jun. 1663, n. 2071-2218 ; 21 Aug. 1863 in Rescripto ad Episcopos Belgii.

(6) Cæremoniale Ep. lib. 1, cap. 6, n. 2.

(7) Vid. Gardellini in decr. 4474-4623 ad III, IV et V; Baruffaldus tit. 27, n. 40.

naculo ss. Sacramenti asservari nequeat, multo minus pyxidi annecti aut imponi potest.

In vasculo servari potest *vel per se solum vel in bombacio seu re simili*, ut lino aut serico dissoluto vel parva spongia, qualis materia apta est ad oleum ebibendum, et sub levi pollicis compressione exprimendum (1); *sed ad evitandum effusionis periculum, multo commodius ad infirmos defertur in bombacio.*

Vas illud imponitur seu includitur bursæ vel *sacculo serico violacei coloris*, quod habeat suos funiculos sericos ejusdem coloris, ad illud constringendum et aperiendum, atque collo appendendum. Non expedit igitur, ut vas ansas cum funiculis habeat, quibus per se ipsum collo appenditur; sed ad omne effusionis periculum præcavendum, uti rituale præscribit, vas bursæ seu sacculo includendum est, et ita ad infirmos deferendum.

Reliqua hic dicenda vid. n. 155-157, et quæ ibi dicuntur de mixtione sacrorum oleorum, etiam de sacro oleo infirmorum intelligenda sunt.

DE UNCTIONIBUS.

200. Circa unctiones generatim notanda sunt sequentia:

1° Faciendæ sunt pollice, qui ex rubricarum præscripto et juxta universalem Ecclesiæ consuetudinem, semper in sacris unctionibus est adhibendus (2), nisi in casu morbi contagiosi, de quo infra n. 207; ita ut remota necessitatis causa, virgula tuto adhiberi nequeat (3). Pollex oleo non totaliter intingendus est, sed tantum summitas ejus, ne oleum defluat, bene tamen attendendo, ut pollex oleo intingatur, et sensus eodem physice liniantur. Pollex adhiben-

(1) Baruffaldus tit. 10, n. 23.

(2) Catalanus in rit. Rom. tit. 5, c. 1, § 4, in fine; Lucius Ferraris *Extrema unctio* n. 20.

(3) S. R. C. 9 Maji 1857, n. 5243, 2.

dus est non a parte unguis, sed a parte opposita seu interiori; unguisque prolixus esse non potest, ne oleum sub eo latere possit.

2° Ad singulam unctionem pollex oleo est intingendus, ne in pollice oleum desideretur, nisi duplex sit organum, quod utrumque absque nova intinctione ungendum est.

3° Quælibet unctio facienda est in modum crucis, non autem de necessitate sacramenti, primam lineam ducendo a parte superiori organi, et alteram a sinistra ad dextram respectu inungentis.

4° Ubi sensuum organa gemina sunt, geminæ quoque unctiones cum gemino crucis signo sub una forma faciendæ sunt, non necessitate sacramenti sed præcepti tantum, ita ut urgente necessitate, vel si infirmus verti nequeat, unum organum inungere sufficiat.

5° Quæque unctio eodem facienda est tempore, quo pronuntiatur forma cum expressione sensus, cujus organum inungitur : et quando organum est duplex, incipitur forma cum unctione organi dextri infirmi, et finitur cum unctione organi sinistri : forma tamen unico recitetur tractu, et unctiones ita fiant, ut unctiones ante formam non incipiantur, et forma non prius absolvatur, quam utrumque organum inunctum sit.

6° Post unamquamque unctionem loca inuncta novo globulo sunt abstergenda a ministro, si sit in sacris ordinibus constitutus, et alias ab ipsomet sacerdote. Si duplex sit sensus, loca tantum post unctiones utriusque et eodem globulo terguntur. Globuli adhibiti separatim in idem vel melius in aliud vas reponendi sunt, ne iidem bis adhibeantur.

7° Si infirmus careat aliquo membro quod inungendum foret, vel illam partem ita tectam et obligatam habeat, ut commode detegi nequeat; pars illi loco propinqua inungenda est eadem verborum forma. Si illo membro vel organo a nativitate caruerit, unctio tamen suo vel proximo loco facienda est; quia licet infirmus externe non peccaverit, per concupiscentiam tamen et desideria illicita circa sensus peccare potuit. Si infirmus abundet sensibus, ungendum est

membrum, quo sanus magis usus fuit, vel quod magis in naturali corporis parte collocatum est (1).

8° Unctionum ordo servandus est, sed non de necessitate sacramenti.

9° Juxta rituale *quinque corporis partes præcipue ungi debent, nempe oculi, aures, nares, os et manus : attamen pedes etiam et renes ungendi sunt*; ita ut, ubi rituale est in usu, pedum unctio omitti nequeat, et alia, præter expressas in rituali, v. g. ad pectus, etiam fieri non possit.

201. Circa unctiones particulariter notanda sunt sequentia :

1° Oculi inunguntur non in pupilla, sed clausis oculis in superciliis.

2° Aures non in alveolo, sed in media parte auriculæ.

3. Nares super extremitatem summitatis nasi ad evitandam sternutationem, et tantum unica unctione, quia licet stricte loquendo duplex dicatur organum, equidem unica unctione in summitate facta utrumque simul ungitur; deduci id potest ex ritualibus, quæ dum de duplici organo loquuntur, narium mentionem non faciunt (2).

4° Os compressis labiis unica unctione, qua utrumque labium tangitur ; si autem infirmus non audiret, vel labia sine incommodo comprimere non posset, ne respiratio intercluderetur, alterutrum labium sive superius sive inferius inungere sufficit.

5° Manus laicorum et clericorum sacerdotibus inferiorum in media palma utriusque manus, sacerdotum autem in exteriori parte ungendæ sunt ; tum quia sacerdotum manus in vola ab Episcopo in ordinatione unctæ sunt, et ideo eas ibidem a simplici sacerdote inungi non congruit ; tum etiam ut sacerdos, si adhuc sit rationis capax, dignitatem suam advertat, et ad pœnitentiam excitetur (3).

(1) Baruffaldus tit. 27, n. 116 et seq.
(2) Bissus E, n. 244, § 18.
(3) Baruffaldus tit. 27, n. 110 et seq.

6° Pedes in superiori parte (1), et juxta plures in plantis (2) : Sacra autem R. Congregatio (3) rescripsit quoad hoc nihil esse innovandum ; ita ut quisque usum receptum sequi debeat, et si infirmus pedes vertere non valeat, ungantur, ubi commode fieri potest.

7° Lumbi seu renes ungendi sunt in medio dorsi, vel si commode fieri nequeat, in alterutra parte (4), ad locum, ubi celebrans cingulo præcingitur. Hæc « unctio in mulieribus, » honestatis gratia, semper omittitur ; atque etiam in viris, » quando infirmus commode moveri non potest. Sed sive in » mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus » ungi non debet. » Juxta Baruffaldum (5), hæc unctio etiam in viris ut plurimum prætermittitur, etiamsi, ut ipse testatur, facilis ejus usus sit secluso incommodo, quod non nisi in gravissime laborantibus, occurrere potest. Sacra autem R. Congregatio consulta pro diœcesi, in qua rituale Romanum adoptabatur, declaravit, quod si unctio renum inusitata istic hactenus fuit « patienter se quidem laturam, si singu- » laria istius diœcesis adjuncta impediant, quominus illico » et universim ad praxim unctio isthæc deducatur, insimul » tamen ardentissimum votum suum expressit, ut... docen- » tibus parochis, paulatim et sensim sine sensu disponantur » fideles ad istam quoque specialem unctionem in ex- » tremo agone recipiendam juxta ritualis Romani præscrip- » tiones » (6).

PRÆPARANDA IN CUBICULO INFIRMI.

202. Paranda est, quatenus fieri potest, mensa mappa candida cooperta, in qua sit 1° effligies Crucifixi, 2° cande-

(1) Castaldus lib. 2, s. 14, c. 10, n. 7; Baruffaldus tit. 28, n. 84; Billuart; Dens.

(2) S. Alph. de Ligorio lib. 6, n. 711; S. Carolus, Catalanus in rit. tit. 5, c. 2, § 14.

(3) 27 Aug. 1836, n. 4631-4780, 1.

(4) Castaldus lib. 2, s. 14, c. 10, n. 7.

(5) Tit. 27, n. 168.

(6) 14 Aug. 1858, n. 5271.

lea cerea, 3° vas cum bombacio, gossipio, aut stuppa seu lino, 4° medulla panis ad detergendos digitos sacerdotis post unctiones, vas cum aqua ad abluendas manus, et linteolum mundum, 5° vas cum aqua benedicta et aspersorio. De his præmonendi sunt, qui curam infirmi agunt; et si prævideantur defutura, per ministrum conferenda sunt.

Una tantum candela requiritur, quæ ad unctiones faciendas accenditur, ut in actu unctionum, licet sit de die, lumen præbeat, ad partes ungendas bene discernendum et tergendum.

Vas cum bombacio proprie esse debet patinula, in qua bombacium distribuitur in tot globulos, quot unctiones pro diverso sensu sunt faciendæ, adeoque in septem, si renes sint ungendi, et in sex tantum, si hi ungendi non sint. Duplex sensus eodem globulo abstergitur (1).

Cubiculum et cubile infirmi mundanda sunt, ut hoc sacramentum, quantum fieri potest, cum munditie ac nitore ministretur; et partes infirmi inungendæ, valde laudabiliter prius abluuntur, si commode fieri possit, ad s. olei reverentiam.

A QUO ET QUOMODO SACRUM OLEUM AD INFIRMOS DEFERENDUM EST.

203. Pro delatione s. olei ad infirmum, convenit, ut detur aliquod signum campanæ, distinctum ab eo, quod datur pro viatico, ut advocentur ministri necessarii, vicini et amici comitentur, et omnes fideles excitentur ad orandum pro infirmo (2).

2. Sacrum oleum ad infirmos deferendum est ab ipso sacerdote administraturo hoc sacramentum, nisi deferat viaticum, ut dicetur n. 208. Si tamen sacerdoti, urgente necessitate, tempus non suppetat vel assumendi s. oleum,

(1) Baruffaldus tit. 28, n. 11.
(2) Baruffaldus tit. 28, n. 24; Fornici p. 3, c. 14.

vel redeundi ad ecclesiam ut afferat; curandum ei est, ne per laicos, sed per aliquem sacerdotem vel saltem ecclesiæ ministrum deferatur (1). Cum autem laici a delatione absolute non excludantur, in necessitatis casu, quo non alius nisi laicus minister habetur, hic s. oleum deferre potest (2), occulte tamen et reverenter.

3. Sacerdos sacrum oleum ad infirmum deferre nequit superpelliceo et stola indutus, sed illud defert in habitu vulgari et capite cooperto; superpelliceum autem et stolam tantum induit in cubiculo infirmi, oleo super mensam deposito (3).

In administratione autem hujus sacramenti superpelliceo et stola indutus esse debet, et ita quidem necessario, ut s. Alphonsus de Ligorio (4) dicat, certum esse, sacerdotem ministrando extremam unctionem sine superpelliceo et stola, si non urgeat necessitas, graviter peccare. In necessitate tamen dicendum non est, administrationem hujus sacramenti defectu istarum vestium omittendam esse, uti quidam volunt; non enim pro hoc sacramento concurrit eadem reverentiæ ratio sicut pro viatico, neque præsumitur ecclesia ideo fideles velle privare medio adeo utili et necessario : ita ut in necessitate sacerdos sine superpelliceo et stola, vel cum sola stola, hoc sacramentum administrare possit (5). Stola violacei coloris esse debet.

4. Sacerdos vasculum s. olei bursæ inclusum caute deferre debet, ne oleum effundi possit, neminem neque infirmum cum oleo benedicendo. Quod si longius iter peragendum, vel etiam equitandum sit, vel alias adsit, periculum effusionis, vas olei sacculo vel bursæ inclusum ad collum appendit, ut commodius et securius perferat.

(1) Rituale de Baptismo.

(2) Gardellinus in decr. 4474-4623, V not. 2; Catalanus in rit. tit. 2, c. 1, § 40; Cavalieri tom. 4, c. 26, IV; Baruffaldus tit. 27, n. 93 et 94.

(3) S. R. C. 28 Jan. 1606, n. 143-289, et 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, V, 2; Baruffaldus tit. 28, n. 43.

(4) Theol. mor. lib. 6, n. 726.

(5) Vid. decr. S. R. C. n. 4474-4623, ad II, 2 et nota; Baruffaldus tit. 28, n. 44; Bissus E, n. 244, § 11.

5. Comitantur ministri. Rituale requirit plures, vel saltem unum clericum, qui comitetur ad ministrandum. Minister defert crucem sine hasta, aquam benedictam cum aspersorio, rituale, stolam violaceam et superpelliceum in canistro vel alio modo conveniente. Si crux et aqua benedicta apud infirmum parata sint habenda, non est opus, ut conferantur. Crux sine hasta defertur pro commoditate ingrediendi domos et cubicula (1).

6. Omnes in habitu vulgari et cooperto capite procedunt; et licet rituale non præscribat, sicut pro delatione ss. Sacramenti, ut psalmi in via recitentur, oportet tamen, ut decenter et reverenter incedant, et quantum fieri potest, a colloquiis abstineant.

7. Procedendum est sine sonitu campanulæ et sine lumine : nam etsi juxta quædam ritualia (2) lumen seu laterna præferri debeat; rituale tamen Romanum non loquitur de lumine : quinimo decreta S. R. C. (3) consuetudinem s. oleum cum lumine deferendi reprobant, quia hic cultus tantum ss. Sacramento tribuitur, et ne populus in errorem inducatur, adorando s. oleum.

Not. dicta intelligenda esse, si s. viaticum simul non deferatur, ut infra dicetur n. 208, et si tempus permittat; necessitate enim urgente, solus sacerdos ad infirmum accedere potest et debet, et tali incessu, ut ad omne aliud peragendum procedere videatur (4).

ADMINISTRATIO EXTREMÆ UNCTIONIS.

204. Cum perventum fuerit ad locum, ubi jacet infirmus, sacerdos intrans cubiculum, adhuc tenens sacrum oleum, dicit *Pac huic domui*.

(1) Baruffaldus tit. 28, n. 32.
(2) Catalanus in rit. tit. 5, c. 2, § 2, n. 9 et 10, § 4, n. 3.
(3) 28 Jan. 1606, n. 143-289, et 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, dub. V, 2.
(4) Baruffaldus tit. 28, n. 26.

Deinde deponit sacrum oleum, extra bursam vel in eadem relictum usque ad unctiones, super mensam.

Deposito oleo, superpelliceum et stolam violaceam induit. Minister vel ministri similiter superpelliceum assumunt.

Postea ad infirmum accedit cum cruce, eamque ei pie deosculandam porrigit. Hæc crucis oblatio non crude fieri debet, sed sacerdos, etiamsi rituale non exprimat, brevibus verbis fiduciam infirmi excitare potest, dicendo v. g. ecce crucem Domini, osculare eam, confide infinitis meritis ejus, hæc tibi per sacramenta applicantur, etc.

2. Aspergit infirmum aqua benedicta in modum crucis, scilicet 1° in medio, 2° a sinistris respectu sacerdotis, et 3° a dextris; deinde circumstantes et cubiculum per circuitum, dicens antiphonam *Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor : lavabis me, et super nivem dealbabor*. Hæc sola antiphona dicenda est sine versu *Miserere*, quia rituale solam antiphonam dicendam præscribit.

3. *Quod si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat*. Si ægrotus confessus non fuerit, vel etiamsi confessus fuerit, modo adhuc confiteri voluerit, sacerdos illum prius audire et absolvere debet; et licet confessionem non petat, sacerdos tamen pro qualitate personæ propius ad eum accedere, eumque secreto interrogare potest, an non aliquid ei adhuc confitendum occurrat; ad quod si infirmus affirmet, eum audire et absolvere debet.

4. *Deinde piis verbis infirmum consoletur, et de hujus sacramenti vi atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat; et quantum opus est, ejus animam confirmet, et in spem erigat vitæ æternæ*. Hoc etiam loco cæremonias explicare potest, et præcipue infirmum excitare ad actus fidei, spei, charitatis, et præsertim contritionis, ut per hoc sacramentum peccatorum remissionem consequatur.

Sacerdos hanc adhortationem consulto quidem lingua vulgari conscribet, ut illam decore et fructuose proponere possit. Notandum tamen est, eam faciendam esse paucis verbis, cum suavitate et opportunitate, ne ægro molestiam sed levamen afferat, illamque qualitati et conditioni perso-

næ accommodandam esse : si infirmus sit timoratus, pauca et gravia adhibenda sunt verba; si fuerit peccator aut liberioris vitæ, suavia, ne deterreatur, et in desperationem inducatur, nisi forte vixerit in damnabili securitate, quo casu efficaciter excitandus est, sed ita tamen ut periculum desperationis præcaveatur. Unde non semper eadem, sed varia dicenda sunt, prout bonus paterfamilias profert de thesauro suo nova et vetera.

5. Postea sacerdos dicit *Adjutorium nostrum* cum tribus sequentibus orationibus, quas recitat mediocri et devota voce. Interim stat capite aperto, et aliquantulum conversus ad infirmum et ad Crucifixum super mensa positum; crucesque signatas dextra format ante se seu versus infirmum.

Hæ orationes juxta rituale, si tempus non patiatur, ex parte vel in totum omitti possunt.

6. *Tum de more facta confessione generali, latino vel vulgari sermone, sacerdos dicat* Misereatur.

Sive infirmus ante administrationem hujus sacramenti immediate confiteatur, sive non; dicit tamen confessionem generalem *Confiteor Deo omnipotenti*, latino vel vulgari sermone, prout rituale permittit, sicut hæc etiam semper dicitur ante communionem, licet communicantes immediate sint confessi. Si infirmus non valeat, ejus loco dicit minister, et alias ipse sacerdos. Deinde sacerdos addit : *Misereatur tui* et *Indulgentiam... peccatorum tuorum* (signando infirmum), in singulari numero (1).

7. *Antequam* sacerdos *incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, et ubi commodum fuerit, pro loco et tempore, et adstantium numero vel qualitate, recitent septem psalmos pœnitentiales cum litaniis, vel alias preces dum ipse Unctionis Sacramentum administrat.*

8. Admonitis adstantibus, et recitatis *Misereatur* et *Indulgentiam*, sacerdos mox dicit *In nomine Patris* etc. dextra extensa infirmum ter benedicens (2).

(1) Rit. Rom. editionis Cameræ Apost. 1615. Vid. n. 191, ad 5.
(2) Baruffaldus tit. 28, n. 61.

9. Deinde sacerdos vasculum s. olei accipit, illud aperit, et manu sinistra tenet, convenienter purificatorio involutum ad evitandam effusionem. Minister tenet librum, candelam accensam et patinulam cum globulis : si plures adsint, unus tenet librum, secundus candelam et tertius patinulam : si adsit clericus, hic etiam vasculum s. olei tenere potest, ita ut sacerdos nihil in manibus habeat.

Intincto pollice in oleo sancto, in modum crucis ungit infirmum, servando supra notata n. 200 et 201, et incipiendo ab oculis, quia oculi sunt sensuum custodes et animæ fenestræ.

Minister, si est in sacris, vel ipsemet sacerdos, post quamlibet unctionem, tergit loca inuncta novo globulo.

10. Unctionibus factis et abstersis, sacerdos vasculum sacri olei super mensam reponit; pollicem fricat cum medulla panis, manus lavat, et manutergio abstergit. Deinde vasculum claudit, et reliquas preces absolvit. Si infirmus ad mortem acceleret, tunc deposito vasculo, prius preces absolvit, cavendo ne pollice aliquid tangat, iisque absolutis lavat manus.

11. Preces et orationes sequentes recitantur stando, et si sit fœmina, in genere fœminino, ut liquet ex secunda oratione, in qua nomen infirmi exprimendum est.

12. Orationibus recitatis, sacerdos pro personæ qualitate, salutaria monita breviter præbere potest, quibus infirmum ad moriendum in Domino confirmat, et ad fugandas dæmonis tentationes roborat; hortatur ad gratiarum actionem, ad patientiam exemplo Christi crucifixi et sanctorum, ad resignationem cum Christo in horto; in spem erigit proponendo Dei bonitatem et misericordiam, mortem et merita Christi, gloriam cœlestem, etc. excitat ad orandum, et invocandum B. Mariam Virginem, angelum custodem, patronos, etc.

13. Sacerdos apud infirmum aquam benedictam et crucem, si non habeantur, relinquere debet, ut aqua benedicta infirmus sæpius utatur et aspergatur, et crucem in loco eminentiori collocatam frequenter aspiciat, pro sua devotione osculetur et amplectatur. In defectu aquæ benedictæ, eamdem apud infirmum benedicere potest.

14. Si post ministrata extrema sacramenta, mors immineat; priusquam sacerdos discedat, animæ commendationem facere debet; si autem mors proxime non immineat, hæc ad illud tempus differenda est: cum enim infirmus non est in proximo discessu, ipsa quasi ad nihilum valet, quia fit extra tempus et inopportune (1).

15. Omnibus absolutis, sacerdos eodem modo, quo venerat, discedit, et reversus in ecclesiam, sacrum oleum in locum proprium reponit.

16. Juxta rituale globuli adhibiti ad loca inuncta abstergenda, in vase mundo, distincto a bursa in quo sacrum oleum reconditur, reponendi sunt, ad ecclesiam deferendi, comburendi, et cineres in sacrarium projiciendi; juxta usum autem in pluribus locis sat communem, in domo infirmi in ignem projiciuntur, et comburuntur. Idem faciendum est cum medulla panis, quacum sacerdos pollicem abstersit, et cum aqua, qua manus suas lavit.

DE ADMINISTRATIONE EXTREMÆ UNCTIONIS IN CASU INSTANTIS MORTIS.

205. Si sacerdos cum s. oleo accedens, intelligat infirmum esse in extremis, et periculum imminere, ne decedat, antequam sacramentum cum omnibus ritibus administraverit; omittere debet preces præcedentes unctiones, et præmissa tantum confessione sacramentali, vel saltem absolutione, si opus sit, incipere a *Confiteor*, tum recitare *Misereatur*, *Indulgentiam*, *In nomine Patris;* et si periculum hæc dicere non permittat, incipere debet per formam sacramentalem *Per istam s. unctionem* cum unctionibus, omnibus aliis omissis, quæ præcedunt.

2. Si infirmus in ultima agonia constitutus sit, et periculum sit, ne moriatur, antequam omnes et singulæ unctiones fiant; sacerdos celeriter inungat quinque sensuum organa

(1) Baruffaldus tit. 28, n. 100.

in capite sub hac unica forma : *Per istam s. unctionem et... indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per sensus, visum, auditum, odoratum, gustum et tactum*, inungendo etiam sine signo crucis quemlibet sensum, scilicet unum oculum, unam aurem, etc. et maxillam pro tactu, loca inuncta tantum abstergendo post omnes unctiones. Quæ forma, ut ait Baruffaldus (1), a rituali Romano quidem non indicatur, sed ob casum necessitatis valet, et a consuetudine est introducta et approbata. Expedit, ut verbum *Deliquisti* in hac forma præmittatur, ut eo magis sacramenti validitati prospiciatur, si infirmus forte moreretur ante integræ formæ prolationem; item ut addatur vox *sensus*, quia, cum generalis forma forte sufficiat, in eo sensu sacramentum subsisteret, etiamsi infirmus decederet ante singulorum sensuum expressionem. Quinimo cum prudenter timetur, ægrotum decessurum, priusquam omnes absolvantur quinque sensuum unctiones, unicus sensus inungi potest, formam universalem pronuntiando : *Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per omnes sensus vel per quinque sensus tuos*, et interim inungendo caput, ex quo omnium sensuum nervi descendunt, v. g. in fronte vel in parte magis ad unctionem exposita (2); et si infirmus adhuc respiret, sacerdos singulorum sensuum unctiones prosequi potest, addendo *per visum, auditum*, etc. inungendo unum oculum, unam aurem etc. ut supra dictum est.

3. Si infirmus, dum inungitur, decedat; sacerdos ultra procedere non potest, sed statim animæ commendationem facere debet, dicendo *Subvenite sancti*.

4. Si dubium sit, an infirmus adhuc vivat, sive ab initio sive inter unctiones, sacerdos unctiones omnes vel restantes facere debet sub conditione, pronuntiando formam : *Si vivis, per istam*.

(1) Tit. 27, n. 123.

(2) Benedictus XIV, de syn. diœc. lib. 8, c. 3; Catalanus in Rit. Rom. tit. 5, c. 1, § X; Bissus M, n. 107, § 61-65.

DE SUPPLENDIS ORATIONIBUS PRÆTERMISSIS IN CASU NECESSITATIS.

206. Orationes pro administratione extremæ unctionis in rituali præscriptas extra casum necessitatis omittere, sine dubio est mortale (1).

Si in casu necessitatis orationes prætermissæ fuerint, tunc si infirmus obierit, sacerdos nihil supplere et repetere debet aut potest, quia illæ preces pro vivis et non pro mortuis institutæ sunt; si autem supervivat, orationes præcedentes unctiones usque ad *Confiteor* exclusive, in cubiculo infirmi supplendæ sunt, et deinde recitandæ illæ, quæ unctiones subsequuntur. Unde notanda est disparitas quoad orationes administrationis viatici et extremæ unctionis : hujus supplendæ sunt, non autem illius, si omissæ fuerint, ut dictum est n. 191 ad 8.

DE ADMINISTRATIONE EXTREMÆ UNCTIONIS IN MORBIS CONTAGIOSIS.

207. Prænotandum est 1° rituale Romanum administrationis extremæ unctionis in morbis contagiosis mentionem non facere, etiamsi casus satis sint frequentes et prævisi; inde igitur concludendum esse, rituale supponere, omnia modo ordinario esse peragenda, nihilque omittendum aut mutandum, nisi grave adsit periculum, in quo necessitas excusat, et leges ecclesiæ cessant.

2° Episcopum loci ordinarium per se non posse dispensare seu permittere, ut preces vel unctiones omittantur, quia hæc Sedi Apostolicæ sunt reservata; illum tamen per accidens dispensare posse, quatenus res moram non patitur; atque etiam declarare, periculum tam grave esse, ut preces licite omittantur vel alibi recitentur, ut unctiones hoc aut illo modo fiant, etc.

(1) S. Alph. de Lig. theol. mor. lib. 6, n. 727.

I. Rituale Romanum præscribit, ut, *si quis laboret in extremis et periculum immineat*, *si tempus non patiatur*, omittantur orationes, quæ unctiones præcedunt; nullibi autem indulget aut permittit, ut preces, quæ unctiones præcedunt, aut eas subsequuntur, in morbis contagiosis omittantur vel alibi recitentur. Plura quidem particularia ritualia (1) permittunt, ut preces antecedentes et subsequentes in ecclesia vel alio loco tuto recitentur : cum autem particularia illa ritualia hoc permittant, quatenus preces et cæremoniæ multo longiores in administratione extremæ unctionis recitandæ et faciendæ præscribuntur; hæc permissio nullatenus extendi potest ad loca, ubi in usu est rituale Romanum, in quo preces tam breves habentur, ut sine ullo fere periculo communiter recitari possint. Si illas preces in morbis contagiosis omittere liceret, rituale procul dubio id indicasset, sicut pro periculo instantis mortis. Quapropter preces antecedentes et subsequentes in morbis contagiosis omittendæ non sunt, nisi grave et extraordinarium subsit periculum. In hoc casu omitti vel alibi recitare possunt : licet enim sub gravi dicendæ sint; sunt tamen institutionis ecclesiasticæ, et sicut aliæ leges ecclesiasticæ, cum gravi incommodo cessare possunt, sic etiam hæ preces, ubi grave adest periculum, licite omitti vel alibi recitari possunt. Quando tale existat periculum, generaliter dici nequit, sed prudenti judicio determinandum est.

II. Gravi existente infectionis periculo, unctio non tantum renum, sed etiam pedum omitti potest, quia neutra pertinet ad substantiam sacramenti (2). Item celeriter inungi possunt quinque organa sensuum sub forma semel prolata, omnes sensus exprimente : *Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum et tactum.* Quinimo si tantum sit contagii periculum • sufficit inungere

(1) Mechl. Brug. Gandav. Torn.

(2) S. Alph. de Lig. theol. mor. lib. 6, n. 710; Bened. XIV, de syn. lib. 8, c. 3, n. 2.

» organum illius sensus, qui patentior, sive inunctioni » magis expositus se offert » sub forma prædicta, uti ostendit Benedictus XIV (1). Quia tamen certum non est, unicam unctionem ad sacramenti validitatem sufficere, sacer dos quinque sensuum inunctionem ob infectionis periculum, præsertim si propinquum non sit, haud facile omittere potest (2).

III. Unctiones fieri possunt cum virgula; et prudenter quidem diversæ virgulæ ligneæ, deinde comburendæ, ad singulas unctiones adhibentur, ne oleum inficiatur; vel saltem virgula post quamlibet unctionem, antequam in oleum sacrum reponatur, purganda est per stuppam, qua organum inunctum abstergitur. Juxta Benedictum XIV (3), pro pestiferis etiam uti licet virga oblonga, cujus extremæ parti alligatus sit gossipii pugillus sacro imbutus oleo, quæ deinde comburatur, aut servanda purgetur. Hæc de virgula dicta, etiam servanda sunt pro rabidis; et cavendum est, ne saliva, quæ inficiendi vim habet, ungentis manum aut virgulam tangat; ideoque unctio oris non in labiis, sed in loco vicino facienda est (4).

Auctores plura remedia et cautelas adhibendas proponunt, uti abstinere ab omni contactu, exceptis tactibus necessariis, cavere a respiratione infirmi, etc. (5). Optimum autem remedium est, administrare confidenter et intrepide : sæpius enim fit, ut, quo plura adhibentur media, eo magis excitetur timor, et eo majus detur periculum.

Not. in morbo contagioso convenienter adhiberi vasculum s. olei distinctum ab eo, quod pro aliis infirmis adhibetur, prout experientia scriptorem docuit, cum officio rectoris in nosocomio Diesthemiensi fungebatur.

(1) De syn. lib. 13, c. 19, n. 29.

(2) Bened. XIV de syn. lib. 8, c. 3; S. Alph. de Lig. lib. 6, n. 710; Catalanus in Rit. tit. 5, c. 1, § X, n. 2.

(3) De syn. lib. XIII, c. 19, n. 29.

(4) Catalanus loco cit.

(5) Schuster, *Instruct. pract.*, p. 12, c. 13.

DE CASU QUO SIMUL VIATICUM ET S. OLEUM AD INFIRMUM DEFERUNTUR.

208. Si ss. viaticum et s. oleum simul deferantur, servanda sunt omnia quæ de delatione ss. Sacramenti propriis locis dicta sunt. Eo casu *si alius presbyter vel diaconus, qui oleum sanctum deferat, haberi possit, per ipsum deferatur; qui superpelliceo* (non stola) *indutus, cum oleo sacro occulte delato sequatur sacerdotem viaticum portantem :* si autem alius presbyter vel diaconus non habeatur, s. oleum per ipsum deferri potest sacerdotem, qui defert s. Eucharistiam. Rituale Romanum non explicat, quomodo oleum a sacerdote sit deferendum ; sed si alius in hoc casu illud occulte deferre debeat, sequitur eo magis occulte esse deferendum ab eo, qui simul ss. Sacramentum defert. In eo tamen casu sacrum oleum nullatenus deferre potest in ipsa pyxide ss. Sacramenti, neque in cooperculo aut pede ejus ; si enim vasa sacri Olei in tabernaculo asservari nequeant, multo minus in ipsa pyxide deferri possunt : neque illud deferre debet in vestium sacculis, sed bursa collo appendatur infra superpelliceum, ita ut exterius non appareat.

2. Stola alba in delatione adhibenda est, administrato autem viatico, si commode fieri possit, stola alba deponenda est, et violacea assumenda.

3. Distincta mensa parari non debet.

4. Administrato viatico, benedictio infirmi cum ss. Sacramento differtur usque ad finem totius administrationis. Similiter pro administratione extremæ unctionis, verba *Pax huic domui* dicenda in ingressu cubiculi, et aspersio aquæ benedictæ post ingressum illum mox facienda, omittuntur, quia ante administrationem viatici dicta et facta sunt. Oratio autem *Exaudi nos* dicta ante viatici administrationem, iterum cum reliquis ante extremam Unctionem recitanda est. Item *Confiteor* tam ante extremæ Unctionis quam viatici administrationem dicendum est (1).

(1) S. C. Indulg. 5 Feb. 1841, n. 506, 6.

5. In casu necessitatis ss. Viaticum administrandum est, sicut dictum est n. 191 ad 8; et deinde omissis etiam precibus, quæ post datum viaticum dicuntur, extrema unctio, ut dictum est n. 205, immediate administrari debet.

DE CASU QUO PLURIBUS SIMUL INFIRMIS EXTREMA ADMINISTRANDA SUNT SACRAMENTA.

209. De hoc casu, quo pluribus simul infirmis sacramenta viatici et extremæ unctionis sunt administranda, ut in morbis contagiosis et in nosocomiis sæpius contingere potest, rituale nihil præscribit. Sicut autem S. R. Congregatio (1), quando Episcopi ritum consecrationis seu benedictionis in pontificali pro uno tantum præscriptum, exercere debent pro pluribus, regulam certam præscribit desumendam ex eodem pontificali in collatione ordinum pro pluribus; ita videlicet ut psalmi et preces recitandæ, quæ cum actionibus non conjunguntur, semel et respective in plurali dicantur, actiones vero cum adjunctis formulis super singulis reiterentur: sic etiam hic dicendum non est, illicitum esse, quod rituale quoad baptismi administrationem permittit; sed contra, regulam pro baptismo plurium inservire posse, dum extrema sacramenta pluribus sunt administranda; ita ut in Viacti administratione preces semel tantum dicantur, et unicuique sub respectiva forma sacra Eucharistia præbeatur, prout fit in ecclesia, dum pluribus simul sacra communio distribuitur; et pro extrema unctione preces ante et post unctiones semel recitentur, unicuique autem crux osculanda porrigatur, et unctiones cum formis super singulis repetantur; item preces et orationes post viatici et extremæ unctionis administrationem recitentur in plurali, saltem si commode fieri possit; alias enim sufficit, easdem in singulari numero pronuntiare, quia singulariter dicta de unoquoque seorsum sumpta etiam intelliguntur.

(1) 11 Mart. 1820, n. 4415-4564, 1.

De visitatione et cura infirmorum.

—

210. An infirmi sunt visitandi, quando, quoties, et quinam præcipue?

R. 1. Affirmative; et procul dubio parochus ejusque vicarii ad hoc sub gravi tenentur obligatione resultante ex præcepto ecclesiæ, uti omnia ritualia id præcipiunt tamquam principalem muneris pastoralis partem, ex gravi necessitate infirmi, atque ex sustentationis stipendio, quod non tantum pro cura in vita parochianorum, sed etiam amplius in eorumdem morte recipiunt (1). « Quod si, ait rituale Romanum, parochus legitime impeditus, infirmorum, ut quando plures sunt, visitationi interdum vacare non potest; id præstandum curabit per alios sacerdotes, si quos habet in parochia sua, aut saltem per laicos homines pios et christiana charitate præditos. »

2. Visitandi sunt non tantum dum parochus vocatur, sed, ut ait rituale Romanum, « cum primum noverit, quempiam ex fidelibus curæ suæ commissis ægrotare, non exspectabit, ut ad eum vocetur, sed ultro ad illum accedat » etiamsi morbus periculosus non fuerit: tum quia nihil ita confert ad lucrandos parochianorum animos, quam infirmorum visitatio modo debito facta; tum quia hæc ipsa valde utilis esse potest morbi tempore, quo cessantibus passionibus, infirmi ejusque amici et domestici melius dispositi sunt ad parochum excipiendum eumque audiendum. Præcipue tamen visitandi sunt, cum morbus gravior fuerit.

3. Visitandi sunt « non semel tantum, sed sæpius, quatenus opus fuerit. » Adeoque frequenter et etiam in dies, si fieri possit, uti zelosi sacerdotes facere solent. Error non tolerandus est, parochum officio functum esse erga infirmos,

(1) Vid. Catalanus in Rit. Rom. tit. 5, c. 2, § 19, n. 2.

dum illis ultima sacramenta ministravit. Si tamen infirmus sit amens, phreneticus aut usu rationis destitutus, visitationes rariores esse possunt.

4. Præcipue visitandi sunt, 1° pauperes qui humanis auxiliis destituti, benigni ac providi pastoris charitatem et operam requirunt; quibus ipse de suo, prout debet, et si facultas non suppetat, per aliorum eleemosynas succurret; 2° peccatores et spiritualiter ægri seu tentati, ut in viam salutis dirigantur; 3° graviores infirmi, præcipue in articulo mortis; 4° cæteris paribus omnes æque visitandi sunt, sine acceptione personarum.

211. Quænam parocho servanda sunt, ne huic suo officio desit?

R. Omnem curam adhibere tenetur, ut notitia infirmorum sibi præbeatur : quapropter præscribit rituale Romanum, 1° ut hortetur parochiales suos, ut ipsum admoneant, cum aliquem in parochia sua ægrotare contigerit, præcipue si morbus gravior fuerit : 2° ut ingravescente morbo etiam domesticos infirmi admoneat, ut ipsum accersant : 3° ut, præsertim in amplis parochiis, ægrotorum catalogum habeat, ut cujusque statum et conditionem cognoscat, eorumque memoriam facilius retinere, et illis opportune subvenire possit.

212. Quo ordine et modo visitationes sunt instituendæ?

R. Sacerdos infirmi cubiculum ingressus, primum dicit : *Pax huic domui* etc. mox infirmum, lectum ejus et cubiculum aspergit aqua benedicta dicens : *Asperges me* etc. deinde erga infirmum officium suum præstat; quo præstito, vel antequam discedat, dicere potest super infirmum preces in rituali pro visitatione infirmorum positas. Discedens infirmum manu benedicit, dicens : *Benedictio Dei omnipotentis* etc. et deinde eum iterum aspergit aqua benedicta. Baruffaldus (1) notat, sacerdotem primum moderate posse salutare ægrum et circumstantes, et tum dicere : *Pax huic domui*. Preces arbitrio sacerdotis dici vel omitti possunt, prout tem-

(1) Tit. 30, n. 61.

pus et ægrotorum conditio ferunt, et quando super plures infirmos in eodem loco fiunt, in plurali dicuntur. Rituale hunc ordinem et modum visitationum præscribens, inter graves et leves infirmitates non distinguit; adeoque in quacumque visitatione laudabiliter servantur : valde autem convenit, ut serventur pro infirmis periculose decumbentibus, et qui ultima sacramenta susceperunt.

213. Quænam notanda sunt circa visitationem infirmorum?

R. 1. Ut sacerdos ad eos accedat affectu vere paterno vultuque ad benignitatem et commiserationem composito; non statim loquatur de periculo et sacramentorum susceptione, sed blandis verbis exquirat, quomodo ægrotus se habeat, a quo tempore ægrotet, quibus remediis sit usus, etc. Postmodum sermonem suaviter misceat de miseriis humanis, et inde occasionem capiat colloquendi de iis, quæ ministerium suum præscribit.

2. Ut « ægrotos visitans ea, qua sacerdotes Domini decet, » honestate et gravitate se habeat; ut non ægris solum sed » sibi et domesticis verbo et exemplo prosit ad salutem. » Hæc honestas et gravitas requirunt, ut sacerdos ab esculentis et potulentis aliisque vanis, jocosis et inutilibus rebus ac colloquiis abstineat; ut ab omni avaritiæ specie caveat; et præcipue ut sedulo vitet omnem malam suspicionem circa personas alterius sexus, ad has solus non accedat, uti omnino consultum est, saltem numquam solus sit cum sola, et si confessionem excipiat, semper cubiculi janua pateat, ut dictum est n. 169. Honestas tamen et gravitas, præcipue in prima visitatione, charitati, urbanitati et affabilitati christianæ conjunctæ esse debent, ut sacerdos animum infirmi lucretur, facilioremque ad eum accessum habeat.

3. Ut sacerdos « in primis spiritualem ægrotantium curam » suscipiat, omnemque diligentiam in eo ponat, ut in viam » salutis eos dirigat, atque a diabolicis insidiis salutarium » adjumentorum præsidio defendat ac tueatur. » Quapropter diligenter et prudenter inquirere debet, quo morbo anima laboret, et quibus potissimum tentationibus aut pra-

vis opinionibus æger sit subjectus, quæ ejus natura, defectus, ac passiones, ut apta remedia prudenter adhibeat (1). Hinc sacerdos, dum primum ad infirmum vocatur, laudabiliter colligit omnia, quæ ad eumdem spectant; et si illum non cognoscat, prudenter inquirit de ejus morbo, statu, moribus et vita, de peracta confessione, etc., item an ipsum vocari jusserit, vel saltem vocatum sciat.

4. Ne unus et idem sacerdos, aliis exclusis, eumdem semper infirmum visitet; sed si plures in eodem loco habeantur sacerdotes, ut vel alternatim illum visitent, vel saltem alius aliquando ad eum accedat; et si solus sit parochus, sacerdos extraneus interdum ad infirmum mittatur, ut ei detur occasio, reparandi confessionem sacrilegam, si hæc forte apud confessarium ordinarium et notum facta fuerit.

5. Ne visitationes ordinariæ nimis protrahantur.

6. Sacerdoti curæ sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, et personæ, quæ aliquo modo occasionem peccati præbere possunt, ad eum nullatenus accedant; item ne memoret personas impure dilectas, odio habitas, aut a quibus læsus fuit; neque loquatur de litibus, filiis, bonis, aliisque similibus, nisi necessitas urgeat; et si de his infirmus loquatur, sacerdos sermonem ad alia convertat.

7. Sacerdos curet, ut imagines Crucifixi, B. Mariæ Virginis et sancti, quem æger præcipue veneratur, ob oculos ejus apponantur; item ut adsit vasculum aquæ benedictæ, qua frequenter aspergatur.

8. Infirmum consoletur tum verbis et exemplis, tum dicendo se pro eo in missa aliisque precibus oraturum, curaturumque, ut alii itidem pro eo faciant : item eum excitet, confortet et adhoretur.

214. Quæ notanda sunt circa adhortationes?

R. Ut opportune et discrete suggerantur, ne ægroto molestiam sed levamen afferant; 2° ut sacerdos accedat ita paratus, ut in promptu habeat argumenta ad persuadendum

(1) Remedia videri possunt apud S. Alph. de Ligorio in praxi confessariorum n. 237, etc.

apta ac præsertim sanctorum exempla, quæ plurimum valent : 3° non semper eadem dicantur, sed varia pro varia qualitate et statu infirmi ; dicantur doctis pauca et gravia, rudibus communia, devotis et parvulis suavia, peccatoribus consolatoria, excitatoria, manifesta ; item alia ante confessionem, alia post ultima sacramenta, alia in agonia : 4° sermo sit familiaris, candidus et non affectatus, brevis et sæpius interruptus, ut infirmus dicta meditari valeat : 5° sonus sit non altus, nec clamosus, nec durus, et si minæ et increpationes requirantur, blandis sermonibus mulceantur : 6° sermo sæpius dirigi potest ad circumstantes de miseriis vitæ, vanitate sæculi, etc.

215. Ad quæ sacerdos infirmum adhortari debet?

R. 1. « Ut omnem spem suam in Deo ponat, peccatorum » suorum pœniteat, divinam misericordiam imploret, et » infirmitatis pœnas, tanquam paternam Dei visitationem, » patienter ferat, et ad salutem suam provenisse credat, ut » vitam moresque suos melius instituat » : 2° ad crebro eliciendos actus fidei, spei, charitatis, contritionis, patientiæ aliarumque virtutum : 3° ad frequenter, prout ejus conditio feret, orandum et meditandum, atque invocandum patrocinium B. Mariæ Virginis aliorumque sanctorum, saltem per orationes jaculatorias et pia suspiria : in quem finem etiam proponet aliquas breves orationes et pias mentis ad Deum exercitationes ; item passionis Domini nostri meditationem, sanctorum martyria et exempla, ac cœlestis gloriæ beatitudinem ; religiosis et doctis etiam versiculos e psalmis, rudibus autem orationem dominicam, salutationem angelicam, symbolum fidei, et præsertim invocationem ss. nominum Jesu, Mariæ, Joseph, etc. : 4° ad exercenda bona opera, quorum capax est, elargiendas eleemosynas, curandum ut preces et missæ pro ipso fiant, bene tamen cavendo proprii lucri commodum, et onus in se non suscipiendo, nisi infirmus propria sponte petierit, quo casu stipendia recusare non debet : 5° ne pro salute corporali aliquid adhibeat, quod in detrimentum animæ convertatur : 6° De confessione vide infra quæst. seq.

Si morbus gravior vel periculosus fuerit, hortabitur, ut dum integra mente est, rem suam omnem recte constituat; si quid habeat alienum, restituat; debita solvat, vel curet solvi, aut saltem cautionem præbeat; pacem stabiliat, inimicis reconcilietur; testamentum juste faciat, ne quæ inter hæredes discordia oriatur, et ad refrigerium animæ suæ pro facultatibus, quod in Domino placuerit, disponat: hæc autem suggerendo, omnis avaritiæ nota caveatur (1).

Ubi periculum imminet, quod ipsi infirmi ut plurimum ignorant, sacerdoti incumbit, si alius non faciat, veritatem infirmo revelare, et statum periculosum indicare (2); atque « monebit infirmum, ne dæmonum astutia, neque medico» rum pollicitationibus, neque propinquorum aut amicorum » blanditiis se ullo modo decipi sinat; quo minus ea, quæ » ad animæ salutem pertinent, opportune procuret; et qua » par est devotione et celeritate sancta sacramenta dum » sana mens est, integrique sensus, religiose suscipiat, citra » fallacem illam ac perniciosam procrastinationem, quæ » plurimos ad æterna supplicia perduxit, indiesque fallente » diabolo perducit. » Quod fieri potest, hoc vel simili modo infirmum alloquendo: amice mi, licet tua sanitas non sit desperata, in periculo tamen est; ideoque optimum est, ut quanto citius potes, ultima sacramenta accipias; nam Christus in pristinam te restituet sanitatem, si hoc tuæ æternæ saluti expedierit; si tamen moriendum sit, gratiis valde indiges, et per sacramenta gratiæ copiosæ in te effundentur, quibus brevi ad cœlestem patriam pervenies (3).

Susceptis ultimis sacramentis, infirmum adhortari perget ad omnia, quæ supra dicta sunt, præcipue ad patientiam, perseverentiam, resignationem, orationes, actus fidei, etc. item ad iteratam confessionem, si opus sit, et s. communionem.

Convalescentes hortabitur, ut ante omnia ad ecclesiam

(1) Vid. Catalanus in Rit. Rom. tit. 5, cap. 4, § 4 et 16.
(2) Baruffaldus tit. 30, n. 31.
(3) S. Alph. de Lig. in praxi confessar. n. 268.

veniant, Deo gratias agant, peccata rite confiteantur, si forte confessio ex causa necessitatis imperfecta vel non materialiter integra fuerit, sacram communionem pie suscipiant, ac deinceps meliorem vitæ disciplinam teneant.

216. Quæ notanda sunt circa confessionem infirmorum?

R. 1. Quamvis decreta (1), quibus cavetur, ne medici ultra tertiam vicem ægrotos visitent, nisi sint confessi, in Belgio aliisque regionibus usu recepta non sint, vel obligare desierint (2); gravis equidem ex jure naturali medicis incumbit obligatio, ægrotos in morbis periculosis tempestive monendi. Quapropter oportet, ut parochus medicis et chirurgis sæpius exponat obligationem, quæ illis incumbit, monendi tum parochum de infirmorum statu et periculo, tum ipsos infirmos, ut Ecclesiæ sacramenta tempestive, sacramentum vero pœnitentiæ etiam ab initio ægritudinis percipiant.

2. Ex hac tamen medicorum obligatione parochus a sua cura minime liberatur, cum ipse et non medicus stet pro animabus sibi concreditis. Cognoscens igitur infirmitatem esse mortalem (hujus scientiam etiam clam, si aliter fieri nequeat, a medico sibi procurando), infirmum ad confessionem inducere debet, licet necdum proximum adsit periculum; non tamen ordinarie in prima visitatione, nisi urgeat necessitas, et semper qua par est prudentia et charitate; scilicet, in primis non loquendo de confessione, sed benigne interrogando, quomodo valeat, quæ causa morbi, quanti ejus dolores; inde hortando, ut se Dei voluntati resignet, et dolores in peccatorum satisfactionem patienter ferat; et sic paulatim, qua par est prudentia, interrogando tempus, a quo confessus est; ac eodem tempore sensim efficiendo, ut ægrotus suæ infirmitatis periculum agnoscat; et tandem dicendo sapientis esse providere futura, occasionem sumet, eum hortandi ad confessionem, dum mens valet, simul pro-

(1) Concilium Later. 4, cap. 22. *Cum infirmitas corporalis;* S. Pius V. Constit. *Super gregem Dominicum* anno 1566; Benedictus XIII in conc. Rom. 1725, tit. 32, c. 1.

(2) S. Alph. de Lig. lib. 6. n. 664.

ponendo, quod corporis saluti, si animæ expedierit, sit profutura. Si ægrotus dilationem quærat, et periculum mortis, lethargi vel delirii imminens non sit, ei indulgere potest ad breve tempus determinatum, puta vespertinum, in diem crastinum : si autem imminens sit periculum, dilationem admittere nequit; sed ipsum cum s. Augustino admonere debet, quod Deus non promiserit peccatores expectare, sed tantum parcere eis, si pœnitentiam agant : *crastinum non promisit, fortasse dabit, fortasse non dabit* (1). Quod si infirmus nec sic adduci possit, sacerdos eum non deserat; et amicorum et domesticorum consiliis eum adducci curet : et si necdum velit, tunc non omnino desperanda res est, ait rituale, sed quamdiu vivit, repetendæ sunt frequentes, variæ et efficaces sacerdotum et aliorum piorum hominum exhortationes; proponendaque æterna salutis damna et sempiternæ mortis supplicia; ostendendaque immensa Dei misericordia, eum ad pœnitentiam provocantis, ad ignoscendum paratissimi. Infirmus etiam commendandus est precibus fidelium et præsertim communitatum religiosarum aliarumque personarum devotarum; adhibendæ sunt quoque ferventes ad Deum preces a sacerdote aliisque adstantibus, qui flexis genibus coram eo orent, ita ut ab eo videantur et audiantur. Si mors instet, et non moveatur, sacerdos personam infirmi induat, ejus nomine Deum orando pro remissione peccatorum, eliciendo actus contritionis, fidei, etc. ut modo det signum contritionis, in ultimo instante absolvatur.

3. Dum infirmus consentit in confessionem; si fieri possit, semper relinquendus est libertati alteri confitendi, et etiam rogandus, an alteri confiteri velit. Confessarius eum audire tenetur, etiamsi totius vitæ peccata confiteri velit, et curare ut ultima confessio bene fiat, cum vehementi contritione, firmo proposito et integritate qua potest. Infirmum hortari debet, ut veraciter et integre confiteatur, dicendo quod nunc omnes defectus commissos emendare possit, et etiam interrogando de præcedentibus confessionibus, de

(1) Ita S. Alph. de Lig. in praxi Confess. n. 231 et 232.

peccatis forte voluntarie omissis, etc. Præterea infirmus adjuvandus est in enarrandis peccatis, in eliciendis actibus contritionis, fidei, etc. Et tandem parva pœnitentia est imponenda, quam infirmus præsente confessario statim impleat, indicendo tantum justam pœnitentiam opportuno tempore, si convaluerit, peragendam (1).

4. Dum sacerdos post factam confessionem, infirmum visitat, etiamsi ejus confessionem non exceperit, prudenter eumdem iterato interrogat, an nihil supersit, quod conscientiam angit, an perduret bona conscientiæ dispositio, sed semper industrie et numquam aliis audientibus, ne præ verecundia veritatem dicere non audeat.

5. Tempore agoniæ, dum infirmus adhuc sensibus viget, absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ita ille circa statum gratiæ magis securus reddatur, si forsan præteritæ confessiones invalidæ fuerint; aut saltem gratiæ augmentum recipiat, nec non purgatorii pœnæ ei minuantur; et si forte ex tentatione in peccatum incidat, statim absolvatur (2).

MODUS JUVANDI MORIENTES.

217. Ingravescente morbo, parochus infirmum frequentius visitabit, et ad salutem diligenter juvare non desinet; monebitque domesticos, ut instante periculo confestim vocetur, ut in tempore præsto sit morienti, tametsi ad aliud subinde non esset, quam ut commendationis animæ preces persolveret.

Si periculum immineat, statim commendationis animæ officium inchoabit; sed si tempus suppetat, et pro conditione personæ ita expediat, sequentia pietatis obsequia præstare poterit. 1° Si infirmus indulgentiam consequi possit, eam illi in mentem reducat, et proponat quid ad eam consequendam

(1) Rit. Rom. in ordine minist. sacram. pœnit. in fine.
(2) S. Alph. de Lig. in praxi confes. n. 276 ad 11.

agere debeat, præsertim ut contrito corde ss. nomen Jesu semel vel sæpius invocet. Sic Sixtus V et Benedictus XIII universis Christi fidelibus... qui sanctissimum nomen Jesu et Mariæ devote invocaverint, indulgentiam viginti quinque dierum concesserunt. Iis vero, qui præfata agere consueverint, si in articulo mortis constituti, et ore, vel si non potuerint, saltem corde ss. nomen Jesu invocaverint, insuper plenariam indulgentiam adjecerunt. Quas indulgentias Clemens XIII Apostolica auctoritate confirmavit (1). 2° Hortetur infirmum, ut eliciat actus fidei, spei, charitatis, contritionis, aliarumque virtutum, uti in rituali habetur, eos breviter proponendo, ut infirmus eosdem in corde saltem eliciat, vel ad interrogationes per affirmationes respondeat. 3° Hortetur eum, ut ore vel saltem corde per intervalla dicat breves orationes, quæ in rituali præscribuntur, quas aliasque similes sacerdos infirmo vulgari vel latino sermone pro captu personæ suggerere debet.

ORDO COMMENDATIONIS ANIMÆ.

218. Sub commendatione animæ comprehenduntur breves litaniæ cum sequentibus orationibus, quæ incipiuntur *Proficiscere*, uti habentur in breviario et rituali. Quoad hanc inquirendum.

Quandonam animæ commendatio est recitanda, 2° a quo, 3° quo sermone, et 4° quo ritu et ordine?

R. 1. Litaniæ recitari possunt, licet mors non ita immineat, sequentes autem orationes *Proficiscere* etc. dicendæ tantum sunt, *cum in agone sui exitus anima anxiatur*, seu dum tempus expirandi instat : quod extremum vitæ tempus profecto difficile est judicare, cum peritissimi medici in hoc sæpe hallucinentur. Quapropter sacerdos non præceps esse debet, sed caute admodum progredi ad præfatas recitandas orationes, eo magis, quod in oratione *Proficiscere* denuntie-

(1) S. C. Indulg. 5 Sept. 1759, n. 243.

tur animæ, ut corpus deserat : quod in minus fortibus talem ingenerare potest tremorem, ut eos, si non sint, in mortis articulo constituat, ac mortem ipsam acceleret. Si igitur recitatis litaniis, infirmus verisimiliter non judicetur in ipsa agonia constitutus, sacerdos, vel easdem litanias repetere, vel illas B. Mariæ Virginis, aliasve pias orationes consulto dicere potest; seu satius est, si infirmus sit compos mentis, occupari in virtutum actibus et salutis monitis (1).

2. Commendatio animæ recitari potest non tantum a parocho, sed etiam a quocumque sacerdote sine commissione; ideoque in breviario apponitur, ut quilibet in necessitate eam ad manum habeat (2). Et putamus, ait Cavalieri, in defectu sacerdotis, etiam ab aliis morienti tantæ charitatis officium præstari posse et debere (3).

3. Videtur legenda solo sermone latino ; nam rituale Romanum aliud non exprimit nec permittit, cum tamen ubique notet, quæ in vulgari sermone dicere expediat. Si in quibusdam libellis lingua vulgari imprimatur, hoc laicis, in defectu sacerdotis, usui esse potest.

4. Fit hoc ritu et ordine : sacerdos juxta rituale Romanum clericum saltem unum, si potest, secum habeat, qui deferat aquam benedictam, superpelliceum et stolam violaceam. In defectu clerici vel ministri ipse superpelliceum et stolam defert, et aquam, si non habeatur, ibidem benedicere potest. Induitur superpelliceo et stola ante cubiculum, et iis indutus cubiculum ingreditur, ut majorem morienti inferat venerationem. Ingrediens dicit *Pax huic domui* etc. deinde aspergit ægrotum, lectum et circumstantes, dicens *Asperges me.* Postea Crucifixi imaginem ægroto deosculandam præbet, verbis efficacibus eum ad spem æternæ salutis erigens; ipsamque imaginem coram eo ponit, ut illam aspiciens, salutis suæ spem sumat. Deinde accensa candela, genibus flexis cum omnibus circumstantibus, devote recitat breves lita-

(1) Cavalieri tom. 3, decr. 244, n. 18.
(2) Gavantus in brev. s. 9, c. 5, n. 1.
(3) Tom. 3, decr. 244, n. 32 et decr. 245, n. 2.

nias : et sic consequenter stando ante infirmum (1), *Proficiscere* et reliquæ orationes usque ad *Delicta juventutis* inclusive, quæ omnes pro commendatione animæ stricte præscribuntur, semper dicendæ sunt, dum tempus suppetit; nec iis prætermissis, ad alias preces progrediendum est. Si anima diutius anxietur, præterea reliqua legi possunt, inter quæ rituale Romanum assignat 1° passionem Domini Nostri secundum Joannem cum evangelio totius capitis præcedentis; 2° ps. 117 *Confitemini* ex prima horarum, et 118 *Beati immaculati* per minores horas distributum, qui juxta breviarium totus legi potest cum interjecto versu *Gloria Patri*; 3° quasdam alias orationes de passione Domini. Si recitatis orationibus præscriptis, anima adhuc anxietur, potius est easdem repetere, quam alias ab auctoribus excogitatas dicere (2).

Notandum 1° sacerdotem sine necessitate morientem deserere non posse, etiamsi diutius agonizet; 2° eum sæpius aspergere debere aqua benedicta, etiam in facie, ut excitetur et a tentationibus liberetur; manu benedicere; Crucifixi et Mariæ imagines præbere deosculandas; suggerere pias et breves orationes et affectus, actus fidei, spei, charitatis et contritionis, et præcipue invocationem ss. nominum Jesu et Mariæ, ad hoc etiam interrumpendo commendationem animæ; 3° curare, ut parentes, filii, uxor, fratres, aliique amici, qui eum turbare possent, e cubiculo recedant, et ut circumstantes pro moriente orent, recitando litanias sanctorum, illas B. Mariæ Virginis, aliasque preces.

Notandum quoad candelam 1° hanc accendi ante litanias, ut supra dictum est, eamque accensam manere toto tempore agoniæ, atque convenire ut ipse infirmus, si potest, eam teneat, saltem in expiratione, ut se in fide mori profiteatur: 2° illam benedictam esse debere, ut morientem adjuvet contra tentationes dæmonum; nam licet rituale id non exprimat, praxis equidem fidelium benedictam usurpare solet,

(1) Baruffaldus tit. 32, n. 15.
(2) Cavalieri tom. 3, decr. 244, n. 37.

et aliunde ei vis contra dæmones inesse nequit (1). Si benedicta desit, sacerdos illam benedicere potest benedictione candelarum extra diem purificationis B. M. V. quæ habetur in rituali Romano et in fine missalis. Si candela apud infirmum deesse prævideatur, convenit, ut sacerdos eam conferat (2).

IN EXPIRATIONE.

219. Cum tempus expirandi institerit, tunc maxime ab omnibus circumstantibus flexis genibus vehementer orationi instandum est. Ipse vero moriens, si potest, dicat, vel si non potest, assistens sive sacerdos pro eo clara voce pronuntiet : *Jesu*, *Jesu*, *Jesu*. Quod et ea, quæ sequuntur, ad illius aures, si videbitur, etiam sæpius repetat : *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, Domine, Jesu Christe suscipe spiritum meum. Sancta Maria, ora pro me. Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu me ab hoste protege, et hora mortis suscipe.*

Tunc ubi viget pia consuetudo, pulsetur aliquot ictibus campana, ad significandam instantem mortem ægroti, ut fideles ad orandum pro eo excitentur; et ubi non viget hæc consuetudo, putat Cavalieri eam esse inducendam (3).

Notandum, sacerdoti cavendum esse, ne manus, pedes vel alia membra infirmi sæpius tangantur, ad videndum an friguerint, ne infirmus perturbetur : neque illum in agone verti permittat, nam id mortem accelerare posset.

220. Egressa anima statim dicitur : *Subvenite sancti Dei.* Sed notet sacerdos, ne adeo facile credat infirmum expirasse; et si expirasse videatur, ne statim det hujus mortis signum; neque oculos et os claudi, aut vultum cooperiri permittat, quia si nondum mortuus sit, mors accelerari posset. Lectum etiam mox deserere non debet, sed orationes aliquo

(1) Cavalieri loco cit. n. 14.
(2) Vid. Catalanus in rit. tit. 5, c. 7, § 3.
(3) Tom. 3, decr. 245, n. 11.

tempore prosequi, recitando v. g. *Pater* et *Ave*, ut videat, an post respirationem alia non succedat, ut sæpe accidit. Cognita autem et perspecta mortis veritate, sacerdos immediate recitat : *Subvenite sancti Dei*. Deinde defunctum aqua benedicta aspergit, amicos consolatur, eosque hortatur, ut defuncti corporis et animæ curam habeant. Interim datur campana signum transitus defuncti pro loci consuetudine, ut audientes pro ejus anima Deum precentur (1).

MODUS CURANDI CORPUS DEFUNCTI.

221. Antequam corpus curetur, necesse est, ut mora interjiciatur sufficiens, et de morte omnino constare possit, ne quid vitæ, si forte supersit, nocere valeat.

Quando autem de morte morali certitudine constat, corpus de more honeste componendum est : nimirum oculi et os clauduntur, corpus lavatur, cappilli discriminantur, membra forte extremo tempore contracta recte diriguntur, corpus camisia vel linteis mundis induitur, parva crux super pectus inter manus defuncti ponitur, aut ubi crux deest, manus in modum crucis componuntur, aliaque præstantur, quæ laudabilis loci consuetudo obtinet. Honestas exigit ut fœminis a fœminis, et masculis a masculis hoc officium præstetur.

222. Corpora laicorum suis vestibus indui, usus quidem communiter non habet, nullibi tamen prohibetur (2). Sed « sacerdos aut cujusvis ordinis clericus defunctus vestibus » suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem » inclusive, tum desuper sacro vestitu sacerdotali vel cleri- » cali, quem ordinis sui ratio deposcit, indui debet. Sacer- » dos quidem super talarem vestem, amictu, alba, cingulo, » manipulo, stola et casula seu planeta violacea sit indutus. » Diaconus vero induatur amictu, alba, cingulo, manipulo,

(1) Vid. Cavalieri tom. 3, decr. 113, n. 2.
(2) Cavalieri tom. 3, decr. 121, n. 5, et cap. 16, n. 3.

» stola super humerum sinistrum, quæ sub axilla dextra » annectatur, et dalmatica violacea. Subdiaconus autem » amictu, alba, cingulo, manipulo et tunicella. Alii præterea » inferiorum ordinum clerici superpelliceo supra vestem » talarem ornari debent : singuli prædicti cum tonsura ac » biretis suis, » Rituale Romanum præscribit paramenta violacea, Baruffaldus autem dicit, rubricam præscribentem violacea, non excludere nigra, saltem in defectu coloris violacei (1). Notandum autem quoad hoc, an cadavera episcoporum, sacerdotum, diaconorum aliorumque de clero sepelienda sint cum vestibus proprio ordini congruentibus, vel an sufficiat, ut cum his in ecclesia exponantur, servandam esse cujusque loci consuetudinem (2).

223. Corpus sic compositum, decenter collocatur in lecto, super mensam, vel in alio loco parato, sic ut facies cœlum respiciat : et prope illud ponitur mensa cum lumine ad significandum animam vivere, defunctum esse filium lucis, ejusque corpus resurrecturum ; item cum vasculo aquæ benedictæ, qua corpus interdum aspergitur ad arcendos dæmones, qui nonnumquam desæviunt in mortuorum corpora, quæ, dum vivebant, vexare non potuerunt (3).

Interim, donec efferatur ad sepulturam, qui adsunt, sive sacerdotes sive alii, orabunt pro defuncto. In nonnullis synodalibus constitutionibus prohibentur non hujusmodi vigiliæ, sed contubernia, quæ hac occasione fiunt non sine crapula, comessationibus aliisque malis et periculis (4). Ideo curandum est, ut personæ piæ adsint custodes corporis, quæ diu noctuque preces devote effundant pro animæ defuncti refrigerio.

Not. prædicta non ita ad parochum, quam ad defuncti hæredes spectare.

(1) Tit. 34, n. 121.
(2) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 25.
(3) Cavalieri tom. 3, decr. 121, n. 8.
(4) Baruffaldus tit. 33, n. 52.

De exequiis.

—

OBLIGATIO PAROCHORUM.

224. « Sacras cæremonias ac ritus, quibus ex antiquissima traditione et summorum Pontificum institutione, sancta mater Ecclesia catholica in filiorum suorum exequiis uti, solet, tamquam vera religionis mysteria, christianæque pietatis signa, et fidelium mortuorum saluberrima suffragia, parochi summo studio servare debent, atque usu retinere. »

2. « His itaque præstandis, qua par est modestia et devotione ita se habebunt, ut ad defunctorum salutem, simulque ad vivorum pietatem, quemadmodum vere sunt, non ad quæstum ejusmodi ritus sancti instituti esse videantur. »

3. Parochi suorum jurium prætextu sepulturam sacram nulli denegare aut differre possunt (1).

« Caveant omnino parochi, aliique sacerdotes, ne sepulturæ, vel exequiarum, seu anniversarii mortuorum officii causa quidquam paciscantur, aut tamquam pretium exigant, sed iis eleemosynis contenti sint, quæ aut probata consuetudine dari solent, aut ordinarius constituerit. » Non tamen reprehendendi sunt parochi, si juxta laudabilem consuetudinem et taxam instent pro exequiis celebrandis secundum qualitatem et facultatem defunctorum, aut post celebratas exequias exigant illas eleemosynas, quas consuetudo vel ordinarius constituerit : nam quod suum est petunt, et jure suo utuntur (2). Ita concilium provinciale Mechliniense 1570 statuit, ut pro exequiis... nihil stipulentur, sed officiis peractis domum se recipiant : aut a recusantibus, et post gratio-

(1) S. C. C. 8 Ap. 1634. *Ortonen.* et 15 Maji 1638, *Acher*, apud Zamboni *Emolumenta* § 11, n. 1 et 2.

(2) Baruffaldus tit. 34, n. 60.

sam monitionem solvere differentibus, juridice exigant, quod ex laudabili consuetudine solvi consuevit (1).

4. « Cum antiquissimi ritus ecclesiastici sit cereos accensos in exequiis et funeribus deferre, caveant item, ne ejusmodi ritus omittatur, ac ne quid avare, aut indigne in eo committatur.» Quod rituale hic dicit de cereis, similiter par est de omnibus expensis intelligere. *Avare* scilicet si numerus aut pondus cereorum aliæve expensæ, supra taxam a consuetudine vel ab ordinario præscriptam, aut pro officiis non factis exigantur; *indigne*, si candelæ non omnes vel earum loco aliæ adhibitæ accendantur.

5° « Pauperes, quibus mortuis nihil aut ita parum superest, ut propriis impensis humari non possint, gratis omnino sepeliantur. » Parochus nihilominus caveat, ne in depositione pauperum et miserorum aliquid prætermittat. Neque permittere potest, ut pauperes pro exequiis eleemosynas sordide conquirant (2).

Reliqua ex dicendis patebunt. Nota ritualia hæc parochis præscribere, quia ipsorum est suos sepelire, hæc tamen spectare ad omnes, quibus mortuos sepeliendi cura incumbit.

JURA PAROCHORUM.

225. Sicut supra actum est de obligatione parochorum, sic nunc de eorum agendum est juribus. Hic autem bene notanda et consideranda est consuetudo, quia si hæc sit legitima, præscriptionem inducere potest.

Parochi jus habent ad exequias parochianorum, qui decedunt sine sepulchri electione, et majorum sepulchrum non possident. Parochorum igitur est, eorum funus deducere, officium defunctorum et missam exequialem cantare, abso-

(1) Tit. 13, cap. 12.
(2) Vid. Cavalieri tom. 3, decr. 155 et 211.

lutionis ac sepulturæ officium peragere (1), etiamsi capitulum ecclesiæ cathedralis aut collegialis assisteret (2).

Idem habent jus, etiamsi parochianus extra parochiam decedat, *dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari* (3). Hoc periculum adesse censetur, quando cadaver distat per iter unins diei, seu per unicum diem transferri nequit, ne forte putrescat, et aerem inficiat; vel potius prudentis arbitrio judicandum relinquitur (4).

Si ipse parochus obierit, ejus exequias celebrat vel successor, seu qui illius parochiæ curam habet, vel parochus vicinior, vel alius, qui per statuta diœcesana aut consuetudinem designatur (5).

226. Parochi habent jus ad eas eleemosynas, quæ aut probata consuetudine dari solent, aut quas Ordinarius constituit. Dicit enim rituale : *Caveant parochi aliique sacerdotes ne sepulturæ, vel exequiarum, seu anniversarii mortuorum officii causa quidquam paciscantur, aut tamquam pretium exigant; sed iis eleemosynis contenti sint, quæ aut probata consuetudine dari solent, aut Ordinarius constituerit.* Seclusis autem consuetudine probata et statuto Ordinarii, parochus quidquam exigere nequit, nam sepeliendi officium est quid spirituale, et parochus vi muneris sui illud parochianis suis præstare tenetur; ita ut si pretium exigeret, injustitiæ et simoniæ reum se faceret. A rituali etiam prohibentur pactiones et exactiones, sed simul probantur statuta Ordinarii et consuetudo, modo quod bene notandum est, consuetudo sit legitima, non enim quamlibet rituale admittit consuetudinem, sed illam solam, quæ probata est. Confectam a

(1) Reiffenstuel lib. 3, tit 28, n. 29; Barbosa de off. et potest. parochi c. 26, n. 1; Bouix de parocho p. 4, c. 10, § 1, prop. 1; Moulart de sepultura p. 2, c. 3, art. 1, § 2; Craisson Manuale jur. can. n. 1392.

(2) S. R. C. 25 Jun. 1611, n. 295-442; 21 Jun. 1636, n. 898-1045, 26 Mart. 1672, n. 2424-2576, 3.

(3) Sext. Decret. lib. III, tit. XII, cap. *Is, qui*. Vid. Reiffenstuel lib. 3, tit. 28, n. 26.

(4) Lucius Ferr. *sepultura* n. 41.

(5) Moulart loco cit. § 3, in fine.

superiore taxam parochus nec propria auctoritate mutare, nec quidquam, quocumque prætextu, ultra illam ab hæredibus exigere potest (1). Ultra legitimam taxam aliquid exigere, ullo modo ipsi non est licitum. Si secus fecerit, ad acceptorum, retentionis deficiente titulo, restitutionem tenebitur (2).

227. Parochi habent jus interveniendi funeribus suorum parochianorum, qui alibi sepeliuntur, eaque associandi, ut infra dicetur; quinimo vocati intervenire tenentur, sicut parochianis suis reliqua officia parochialia præstare tenentur.

Corpora tamen defunctorum ad ecclesiam parochialem prius asportanda non sunt, sed recto tramite ad ecclesiam tumulantem deferenda (3).

Verum nisi alia vigeat laudabilis consuetudo immemorabilis, funera ordinanda sunt « secundum jus commune, » videlicet quod quando quis in una parochia moritur, et » in alia sepelitur, benedictionem in domo mortui faciat » circa còrpus proprius parochus, qui stolam deferens a » domo defuncti usque ad ecclesiam, in qua corpus sepe» liendum erit, aliis omnibus præcedere debet. In ecclesia » vero, in qua corpus sepelitur, officium faciat circa corpus, » et aliis præcedat parochus ipsius ecclesiæ » (4).

Parochi igitur, ad quem spectat defunctus, est stolam deferre, cadaver e domo levare, illud aqua benedicta aspergere, intonare antiphonam *Exultabunt*, et processioni funerali præesse usque ad januam ecclesiæ tumulantis, sive hæc sit sæcularis sive regularis (5).

Parochus cum processione funerali transire potest per

(1) S. C. C. 16 Nov. 1669, *Materanen*, dub. 1.

(2) Moulart loco cit. c. 3, art. 1; Barbosa de off. parochi c. 26, n. 18; Bouix de parocho p. 4, c. 10, § 3, q. 1; Craisson Manuale jur. can. n. 1426.

(3) S. R. C. 22 Jun. 1675, n. 2581-2733, 3; S. C. C. 14 Mart. 1722, dub. 2. *Lucerna funerum* apud Zamboni *Emolumenta* § 2, n. 43; 16 Sept. 1826, dub. 3, *Viterbien. jurium parochialium;* Reiffenstuel lib. 3, tit. 28, n. 35; Moulart p. 2, cap. 3, art. 2, § 1.

(4) S. R. C. 5 Jun. 1614, n. 346-493.

(5) S. R. C. 18 Nov. 1606, n. 181-328; 2 Jul. 1661, n. 1972-2119, 3 et 4.

alias parochias et diœceses, etiam irrequisitis illarum parochis, quin hi id impedire valeant, ei intervenire debeant, aut ullam renumerationem exigere possint (1).

Parochus funus associare tenetur usque ad januam ecclesiæ tumulantis (2). Ante ejus fores sistere debet; ibidem preces consuetas recitare non potest (3), sed post datam benedictionem seu aspersionem recedit (4).

Ecclesiam tumulantem parocho cum stola ingredi non licet (5), nisi contraria immemorabilis adsit consuetudo (6), vel nisi, deposita stola, ut quilibet alius de populo assistat (7). Multo adhuc minus in alienis ecclesiis ei officium facere licet (8).

Regularibus autem non licet « aut in domo, aut per viam, » dum defuncti cadaver ad sepeliendum defertur, illud » aspergere, neque ante januam ecclesiæ orationem solitam » cantare, seu dicere, antequam cadaver intus illam collo- » cetur, etiamsi in eorum ecclesiis suam defuncti elegerint » sepulturam, hæc enim omnia proprio parocho competere: » ad regulares vero supradictos solum spectare, facere » officium circa corpus defuncti, postquam intus eorum » ecclesias fuerit delatum (9).

(1) S. R. C. 14 Feb. 1626, n. 468-615; 9 Dec. 1634, n. 864-1011; 15 Sept. 1685, n. 2945-3094; Lucius Ferraris *parochus* art. 3, n. 36, 37 et 40.

(2) S. R. C. 22 Jun. 1675, n 2581-2733, 5; 20 Nov. 1677, n. 2688-2840; 7 Maji 1763, n. 4167-4316, 1.

(3) S. R. C. 1 Sept. 1708, n. 3644-3793.

(4) S. R. C. 23 Mart. 1619, n. 422-569; 20 Nov. 1677, n. 2688-2840; 19 Sept. 1750, n. 4061-4210, 2; Martinucci lib. 4, e. 8, n. 20.

(5) S. R. C. 2 Aug. 1698, n. 3336-3485, 2; 9 Maji 1705, n. 3573-3722, 9; S. C. C. 2 Maji 1711, dub. 1, *Lauden. Furner.* apud Zamboni *parochus* § IV, n. 32; Lucius Ferraris *parochus* art. 3, n. 88.

(6) S. R. C. 24 Jan. 1665, n. 2162-2309; 21 Nov. 1665, n. 2201-2348; 20 Nov. 1677, n. 2684-2836, 1; S. C. C. 17 Jun 1702, *Trojana Fun.* apud Zamboni *Parochus* § 4, n. 18.

(7) S. R. C. 20 Nov. 1677, n. 2694-2846, 2; 12 Sept. 1699, n. 3380-3529; 21 Nov. 1699, n. 3391-3540.

(8) S. R. C. 20 Nov. 1628, n. 632-779; 10 Feb. 1629, n. 648-795.

(9) Ita S. R. C. 12 Oct. 1619, n. 429-576; item 3 Sept. 1746, n. 4035-4184; 7 Maji 1763, n, 4167-4316, 2.

» Regularibus nullo modo licet, etiam specialis alicujus » consuetudinis prætextu, parochias cum cruce processio» naliter, aut aliter ad levanda et efferenda defunctorum » corpora, intrare, vel illa levare et efferre, nisi vocato et » expectato proprio parocho, eoque ibidem præsente, nisi » tamen ipse aliter fieri consentiat, vel requisitus venire » expresse omnino recuset (1). Vocato parocho, et ipso » renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc regulari» bus licet absque parocho deferre cadavera, in eorum » ecclesiis sepelienda » (2). Si parochus vocatus, non adveniat, expectandum est; ipso autem expectato per discretum tempus, quod horæ spatium excedere non debet, licet regularibus levare cadaver, et ducere funus (3).

228. Parochus habet jus ad portionem canonicam, quoties parochianus, non acquisito alio, saltem quasi domicilio, extra ecclesiam parochialem tumulatur, sive in sepulchro electo, sive in sepulchro majorum (4).

Hæc portio canonica communiter dicitur quarta funeralis, quia de jure est quarta pars ex emolumentis, quæ ratione funeris alteri ecclesiæ obveniunt, licet per consuetudinem etiam decem annorum induci possit, quod sit media aut tertia. Ad hoc autem, ut præscribatur, quod sit major parte dimidia, vel infra quartam, vel ut nihil solvatur, requiritur consuetudo quadraginta annorum cum titulo aut immemorabilis (5).

Quartam funeralem solvit, non hæres, sed ecclesia tumulans (6).

(1) Ita S. R. C. 12 Oct. 1619, n. 429-576.

(2) S. R. C. 22 Jun. 1675, n. 2581-2733, 6; 20 Nov. 1677, n. 2694-2846, 1.

(3) S. C. C. 19 Dec. 1857, apud Analecta Juris Pontif. sér. 3, fol. 798, anno 1858; Lucius Ferraris *parochus* art. 3, n. 48.

(4) Zamboni tom. IV, *quarta funerum* § 3; Moulart de sepultura p. 2, c. 3, art. 2, § 1.

(5) Vid. Lucius Ferraris *quarta funeralis* n. 1, 2, 3; Barbosa de officio et potest. parochi c. 25; Giraldi ibidem; Zamboni tom. 4, *quarta funerum* § 2 et 3; Bouix de parocho p. 4, c. 10, § 3, q. 2 et 3; Moulart de sepultura p. 2, c. 3, art. 2, § 2.

(6) S. R. C 23 Mart. 1619, n. 422-569; S. C. C. 7 Jun. 1760, § 7, apud Zamboni tom. 4, *quarta funerum* § III; Acta s. Sedis vol. 5, fol. 613, n. IX; Lucius Ferraris *quarta funeralis* n. 46; Moulart ibidem ad II.

Hæc obligatio quartam funeralem solvendi, cessat contraria consuetudine quadraginta annorum cum titulo vel immemorabili, ut supra dictum est.

Parochus præter portionem canonicam, jure exigere nequit, ut, cum parochianus in alia ecclesia tumulatur, in ecclesia parochiali exequiæ et officia funebria celebrentur (1).

229. Quid vero dicendum, si parochus exigere nequeat, ut, dum parochianus in alia ecclesia tumulatur, in ecclesia parochiali exequiæ celebrentur, et obligatio quartæ funeralis solvendæ cessaverit, ut in his locis communiter obtinet? An igitur in hoc casu parochus jus nullum habet? Et quomodo ejus juri provideri potest?

R. 1° Parocho cæterisque ecclesiasticis cadavera associantibus ad ecclesias regularium, licet exigere, non majus emolumentum, sed dari solitum occasione associationis faciendæ ad ecclesiam (2).

2° Provideri potest libera defuncti testatoris ejusve hæredum voluntate et arbitrio; si ipsi exequias tam in parochiali, quam in ecclesia tumulante ordinaverint vel exquisierint, parochus id recusare non debet.

Item si testator disposuerit, ut exequiæ celebrentur in parochiali, et sepultura in alia fiat ecclesia, emolumenta pertinent ad parochialem, a qua tamen in hoc casu juxta jus præstanda est quarta funeraria ecclesiæ tumulanti (3).

3° Occurri potest statuto Episcopi : licet enim Episcopus nihil possit circa universalis Ecclesiæ leges; cum tamen eleemosynæ exequiarum officii causa juxta rituale Romanum ordinandæ sint, prout *Ordinarius constituerit*, sequitur Ordinarium in hoc casu statuere posse, quæ æquitas seu justa ratio exegerit.

4° Provideri potest pacto, quod fit inter parochos, vel inter parochum et regulares ante monasterii erectionem :

(1) S. R. C. 22 Ap. 1633, n. 836-983, 2; Lucius Ferraris *parochus* art. 3, n. 47; Moulart loco cit. ibidem § 1.

(2) S. R. C. 7 Maji 1763, n. 4167 4316, 5.

(3) S. R. C. 7 Dec. 1844, n. 4852-4998; 14 Jun. 1845, n. 4577-5022; Moulart loco cit. cap. 3, art. 2, § 1, fol. 240.

nam etsi regulares post fundationem juri suo renuntiare non valeant, nisi cum licentia Sedis Apostolicæ; antea tamen pactum inire possunt, ut parochianos ad sepulturam vel non, vel tantum cum licentia parochi admittant, saltem si provincialis vel generalis ordinis consensus accesserit (1).

DE LOCO SEPULTURÆ.

230. Prænotandum est, per publica cœmeteria non auferri jura ecclesiarum, sed tantum mutatum esse locum, in quo ecclesiæ jure suo utuntur, ita ut, quo jure antea fruebantur in propriis sepulchris, eodem nunc utantur in cœmeteriis publicis (2). Non requiritur, ut regulares proprium ac distinctum sepulchrum habeant in communi cœmeterio, ut funerandi jure gaudeant (3).

1° Quilibet defunctus, sive clericus sive laicus, in ecclesia sua parochiali sepeliendus est, nisi sepulturam alibi elegerit, vel majorum sepulchrum habeat (4).

2° Si quis sepulturam alibi elegerit, in eadem sepeliendus est. Quilibet fidelis utriusque sexus locum sepulturæ sibi libere eligere potest, dummodo a jure non prohibeatur, cum sit actus propriæ voluntatis. Prohibentur impuberes, pro quibus sepulturam eligere potest pater, etc. 2° regulares, qui propriam voluntatem non habent, et 3° omnes qui sepultura ecclesiastica sunt indigni (5).

(1) Lucius Ferraris *sepultura* n. 142-146; Moulart loco cit. cap. 1, art. 2, fol. 142 etc. Acta S. Sedis vol. 5, fol. 562 et seq.

(2) S. C. C. 26 Nov. 1864, et 16 Feb. 1867, *juris funerandi et emolumentorum;* S. C. Episc. et Reg. 6 Maji 1870, *juris funerandi*. Vid. Acta S. Sedis vol. 1, fol. 83 et 125, vol. 3, fol. 305, vol. 5, fol. 222 et 568, vol. 6, fol. 469, vol. 8, fol. 453. Item Moulart de sepultura p. 2, c. 3, appendix fol. 264.

(3) Acta S. Sedis, vol. 9, fol. 27.

(4) Reiffenstuel lib. 3, tit. 28, n. 29; Barbosa de off. et potest. parochi cap. 26, n. 1; Baruffaldus tit. 34, n. 10.

(5) Vid. Barbosa de off. et potest. parochi c. 26, n. 19; Zamboni tom. 3; et tom. 4, *sepultura* § 2; Lucius Ferraris *sepultura* n. 6;

3° Qui sepultura sibi non electa, decedit, sepeliri debet in majorum suorum sepulchro, si habeat, et ad illud commode deferri valeat (1).

4° Quilibet autem, qui nullam habet sepulturam majorum, nec aliquam sibi elegit, sepeliendus est in propria ecclesia parochiali (2). Si alibi decedat, transferendus est ad propriam parochiam, dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari (3).

Qui duo habet domicilia, sepeliendus est in parochia, in qua decedit (4).

Si regularis extra monasterium decedat, in eo tamen sepeliendus est, et parochus, etiamsi ei sacramenta administraverit, jus nullum habet, nisi ad monasterium commode deferri nequeat (5). Cadaver, inconsulto etiam parocho, ad monasterium transferri potest (6). Regulares vero dispersi quoad funera subsunt parocho loci, prout cæteri parochiani (7). Item sicut religiosi utriusque sexus, qui vota tantum simplicia profitentur, sine indulto Apostolico jurisdictioni parochi sunt obnoxii, sic etiam per se parochus eos sepeliendi jus habet (8).

Canonici sepeliendi sunt in ecclesia parochiali domicilii

Bouix de parocho p. 4, c. X, § 1, prop. III; Moulart de sepultura p. 2, c. 2, art. 1.

(1) Barbosa de off. et potest. parochi c. 26, n. 31; Lucius Ferraris *sepultura* n. 8 et seq.; Moulart ibid. art. 2.

(2) Vid. Barbosa de off. et potest. parochi cap. 26 n. 1 et 33; Lucius Ferraris *sepultura* n. 20 et seq.; Bouix de parocho p. 4, c. 10, § 1, prop. 1; Moulart ibidem art. 3, § 3.

(3) Sext. Decret. lib. III, tit. XII, cap. *Is qui*. Lucius Ferraris ibid. n. 24; Moulart ibid. fol. 191 et seq.

(4) Vid. Lucius Ferraris ibid. n. 25; Moulart ibid. 2°.

(5) Sext. Decret. lib. III, tit. XII, cap. *Religiosi;* Acta S. Sedis vol. 1, fol. 164, et vol. 5, fol. 124.

(6) Vid Barbosa et Giraldi de off. et potest. parochi c. 26, n. 30 et 68; Lucius Ferraris *parochus* art. 3, n. 53, et *sepultura* n. 34 et seq.; Moulart de sepultura p. 2, c. 2, art. 3, § 3, fol. 204.

(7) S. C. Episc. et Reg. 26 Feb. 1864 in Actis S. Sedis vol. 1, fol. 168.

(8) Vid. Analecta Juris Pontificii 8 ser. fol. 1741; et Bouix de jure regul. p. 5, s. 6, c. 2, § 2.

sui, nisi adsit consuetudo immemorabilis vel quadraginta annorum cum titulo, quod scilicet capitulum cathedrale funera canonicorum persolvat, qualis consuetudo in tota fere Gallia, et etiam in Belgio viget (1).

Infirmi in nosocomiis commorantes pertinent ad parochiam domicilii sui, etiamsi nosocomii rector, ex Ordinarii commissione, iisdem sacramenta administret; adeoque modo commode fieri possit, decedentes ad ecclesiam parochialem transferendi sunt, ibique tumulandi, nisi contraria habeatur consuetudo immemorabilis vel saltem quadraginta annorum cum titulo. Nosocomium est locus pius, omnino specialis, ad quem ex omni parte conveniunt infirmi, et plerique pauperes ac indigentes, quorum defunctorum corpora ad propriam ecclesiam parochialem sæpius commode transferri nequeunt; ita ut rationabiliter supponi possit, statutum fuisse, omnes ibidem defunctos, in nosocomio communiter tumulandos fore. Fieri etiam potuit, ut parochi, quatenus nosocomii fundationi et sustentationi consulerent, juri suo cesserint; item ut nosocomia privilegio Apostolico donata fuerint. Quapropter si adsit consuetudo, nosocomia a jure suo acquisito privari non debent (2).

231. Loca quæ jure sepulturæ fruuntur, sunt omnes ecclesiæ parochiales cum suis cœmeteriis, cathedrales, et omnes regularium exemptorum, non autem monialium nisi cum licentia S. Congregationis Episc. et Reg.; hoc vero jure non gaudent aliæ ecclesiæ, nisi his a Sede Apostolica vel ab Ordinario loci privilegium concessum fuerit, quod concedi potest cum solo jure tumulandi sine jure exequias celebrandi, vel cum jure funerandi et celebrandi exequias (3).

232. Loca sepulturæ sunt ecclesia et cœmeterium, sicut rituale præscribit : « Nemo christianus in communione

(1) Vid. Praxis Pontificalis tom. 3, n. 265.

(2) Vid. Bouix de *parocho* append. 1, c. 4; Giraldi expositio jur. Pontif. p. 1. Sect. 567 et 629; J. J. Scarfantoni ad Cecop. p. 3, addit. 48.

(3) Ita Moulart de sepultura p. jurid. c. 1, art. 2. Vid. Lucius Ferraris *sepultura* n. 135 et seq.; Bouix de parocho p. 4, c. 10, § 1 post prop. VII; Acta S. Sedis vol. 8, fol. 528 et seq.

fidelium defunctus extra ecclesiam aut cœmeterium rite benedictum sepeliri debet; sed si necessitas cogat ex aliquo eventu aliquando ad tempus aliter fieri, curetur, ut quatenus fieri poterit, corpus in locum sacrum quam primum transferatur; et interim semper crux capiti illius apponi debet, ad significandum illum in Christo quievisse. »

Quamvis autem ecclesia et cœmeterium sint loca sepulturæ inservientia, magis tamen convenit cœmeterium, tum quia hoc proprie in fidelium sepulturam est benedictum, tum propter salubritatem aliasve rationes (1). Unde juxta rituale « ubi viget antiqua consuetudo sepeliendi mortuos in cœmeteriis, retineatur; et ubi fieri potest restituatur. »

Si *vero cui locus sepulturæ dabitur in ecclesia*, rituale duas præscribit conditiones, quarum prima est, ut *humi tantum detur;* et secunda, ut *cadavera prope altaria non sepeliantur;* ita ut spatium trium cubitorum revera intercedat inter sepulchrum et altare : nam altare, sub quo aut sub cujus scabellis sepultum est cadaver, profanatum est, et in eo celebrari nequit, donec alio transferatur (2).

233. Circa locum sepulturæ insuper notanda sunt sequentia.

1. « Sepulchra sacerdotum et clericorum cujuscumque ordinis, ubi fieri potest, a sepulchris laicorum separata sint, ac decentiori loco sita; atque ita, ubi commodum fuerit, ut aliqua pro sacerdotibus, alia pro inferioris ordinis Ecclesiæ ministris parata sint. » Item sepulchra parvulorum baptizatorum, qui ante annos discretionis obierunt, separata esse debent, ut dicetur infra n. 269.

2. Corpora in sepulchris ponenda sunt eodem situ et loco, prout in ecclesia (3), sacerdotum scilicet cum capite versus altare majus ecclesiæ, et aliorum cum pedibus versus idem altare, saltem si sepulchri commoditas permittat. Si cœmeterium separatum sit, corpora sacerdotum cum capite, et

(1) Vid. Buruffaldus tit. 34, n. 91 et seq.
(2) Vid. tom. 1, n. 177, ad 5; Moulart de sepultura p. 2, c. 1, art. 1, § 1.
(3) Rituale hoc loco.

aliorum cum pedibus versus orientem poni convenit, quia ecclesiæ sic de jure construendæ sunt (1).

3. Corpora in sepulchro profunde ponenda sunt, ne fœtor cadaverum locum inficiat, neque canes aut aliæ voraces bestiæ ea de terra ullatenus extrahere possint.

4. Nullum cadaver perpetuæ sepulturæ traditum exhumare licet, ut recognoscatur, aut alio transferatur, nisi de licentia ordinarii (2).

5. In medio cœmeterii crux alta cum imagine Crucifixi ponenda est. 2° « Cœmeteria muris, fossis aut sepibus ita » concludantur, ut equis, vaccis, porcis aliisque similibus » animalibus nullus pateat accessus (3). » 3° « Liba quoque, » placentæ et similia in cœmeteriis non vendantur; neque » strues lignorum in iis fiant, lignaque congerantur; et » generaliter nihil in iis permittatur, quod loci religioni ac » sanctitati repugnet (4). » 4° In cœmeterio nulla facienda est cultura, neque arbores plantandæ, imo ne fœnum quidem herbaque virescens, quæ pabulo dantur, ibi metenda aut vendenda, ibi non fabrilia opera exercenda, nec ludi instituendi, nec conventus profani neque proclamationes civiles faciendæ (5).

6. In cœmeteriis et ecclesiis monumenta defunctorum erigi, et sepulchris epitaphia inscribi nequeunt, nisi sint religioni aut bonis moribus consona (6).

Parvuli non baptizati et alii, qui sepultura ecclesiastica donari non possunt, in loco benedicto sepeliri nequeunt; eorum tamen corpora propter humanæ naturæ dignitatem non sunt insepulta, more belluarum, projicienda : sed a lai-

(1) Baruffaldus tit. 34, n. 149 et 150.

(2) Rituale hoc loco; Baruffaldus tit. 34, n. 128; Cavalieri tom. 3, dec. 219-223.

(3) II. Syn. diœc. Mechl. anno 1609, tit. XI, c. 16.

(4) Eadem Syn. ibid. c. 18.

(5) Vid. S. Carolus Instruct. fabricæ eccl. lib. 1, c. 27; Gavantus Manuale Ep. *Cœmeterium;* Catalanus in rit. Rom. tom. 2, tit. 8, c. 31, ante § 1; *Revue théol.* 1859, fol. 331, 10.

(6) Vid. Cavalieri tom. 3, dec. 199, 203 et 230.

cis sine ullis precibus ac solemnitate in loco honesto recondenda : nullus autem e clero etiam vocatus profanæ illi sepulturæ interesse potest (1).

DE TEMPORE SEPULTURÆ, ET EXEQUIAS CELEBRANDI.

234. « Nullum corpus sepeliatur, præsertim si mors repentina fuerit, nisi post debitum temporis intervallum, ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus. Sunt enim quidam morbi, ex quibus infirmi apparent mortui et vere non sunt, ut laborantes morbo apoplexiæ, cordis passionibus, aliisque hujusmodi; quibus mulieres ex partu laborantes adjungendæ sunt. Spatium temporis a rituali Romano non statuitur, sed sæpius determinatur per particularia ritualia, synodos, consuetudinem, et etiam per constitutiones civiles, quorum omnium præscriptum ita servandum est, ut terminum statutum quidem prolongare, non autem anticipare liceat. Et quoties vel minimum remanet dubium, consulendus est medicus ; satiusque semper est sepulturam differre quam anticipare : sollicitudo enim in sepeliendis mortuis, defectus amoris non leve est argumentum, et absurdis plurimis manet obnoxia. Exceptio fit pro cadavere, quod vix egressa anima incipit putrescere, quod certæ mortis est indicium (2).

235. Exequiæ regulariter in sepultura fieri debent, sicut rituale præscribit, ut « quod antiquissimi est instituti, illud, quantum fieri poterit, retineatur, ut missa præsente corpore defuncti pro eo celebretur, antequam sepulturæ tradatur. » Dicitur tamen regulariter, quia necessitas tempore morbi contagiosi, occurrentia festorum, aliæve causæ rationabiles permittere, et etiam exigere possunt, ut exequiæ differantur.

(1) Antiquum Rituale Leodiense.
(2) Baruffaldus tit. 34, n. 20-35; Cavalieri tom. 3, dec. 129.

II. Fieri possunt omnibus diebus, excepto 1° toto triduo sacro majoris hebdomadæ, in quo exequiæ solemnes et cum cantu fieri nequeunt, sed officium et preces privatim recitandæ sunt (1); nihil autem aliud in hoc triduo est mutandum (2) : in sabbato tamen sancto post meridiem etiam in cantu et solemniter celebrari possunt, potius autem ad vesperam (3). 2° Aliis diebus solemnibus exequiæ solemnes et in cantu non prohibentur; illis tamen diebus, quibus missa exequialis præsente corpore vetita est, laudabiliter ad vesperam differuntur post expletum diei officium (4). Licet autem exequiæ diebus dominicis et festivis celebrari possint, sine præjudicio tamen missæ conventualis et parochialis, concionis et aliorum officiorum faciendæ sunt (5). Hæc enim, ut exequiæ celebrentur, omittere, anticipare aut differre non licet, quia sunt de præcepto, et hora secundum sacros canones et synodos præscripta celebranda sunt; contra exequiæ sunt magis pietatis officium, et in particularium bonum, quod publico communitatis bono postponendum est. 3° Fieri nequeunt tempore expositionis ss. Sacramenti ob gravem et publicam causam, ut in oratione 40 horarum; quo casu cadavera neque in ecclesiam inferenda sunt : et quando necessitas ea inferendi cogit, et ss. Sacramentum velari aut deponi non potest; officium funerale extra ecclesiam quidem solemniter fieri potest et debet, sed in ecclesia privatim, sine cantu, sine missa saltem cantata et absque ulla solemnitate, et convenienter in aliqua capella laterali, si fieri possit (6). In aliis expositionibus ss. Sacramentum in tabernaculo recludi potest; quo casu officium cum missa in ecclesia etiam solemniter faciendum est.

(1) S. R. C. 11 Aug. 1736, n. 3901-4050.
(2) S. R. C. 16 Jan. 1677, n. 2660-2812, 6.
(3) Cavalieri tom. 3, dec. 127, V.
(4) Merati in Rub. brev. s. 9, c. 2, in fine.
(5) S. R. C. 26 Jan. 1793, n. 4299-4448, 7; Synodus 1, diœc. Mechl. anno 1574, tit. 5, c. 6; Baruffaldus tit. 34, n. 49; Cavalieri tom. 3, dec. 128, III.
(6) Gardellini Instr. Clem. § 17, n. 8; Cavalieri tom. 3, dec. 127, VIII.

III. Exequiæ et sepulturæ ante meridiem fieri debent, ut missa præsente corpore celebrari possit, nisi obstet magna diei solemnitas, ut supra dictum est, aut aliqua necessitas aliter suadeat (1). In casu necessitatis quacumque hora fieri possunt, numquam vero de nocte, nisi de licentia ordinarii (2).

DE MISSA EXEQUIALI.

236. Missa in sepultura celebranda est, sicut rituale præscribit : « Quod antiquissimi est instituti, illud, quantum fieri poterit, retineatur, ut missa præsente corpore defuncti, pro eo celebretur, antequam sepulturæ tradatur. Missa... præsente corpore non omittatur. » Licet igitur daretur ratio omittendi officium defunctorum ut n. 237 dicetur, non propterea missa prætermittenda foret ; et quotiescumque utrumque fieri nequit, missa præferenda est. Rituale tamen has limitationes ponit : 1° si hora congruens fuerit, 2° nisi obstet magna diei solemnitas, aut aliqua necessitas aliter suadeat, 3° dum tamen missa conventualis (et parochialis) et officia divina non impediuntur (3). In his duobus ultimis casibus nec etiam convenit cadaver inferre infra missam diei, quia missa de *Requiem* ut in die obitus juxta rituale pro exequiis celebranda est, et missa et officium exequiale semper in paramentis nigris peragenda sunt : adeoque in casibus, in quibus missa exequialis de *Requiem* non permittitur, exequiæ sine missa celebrandæ sunt. An his casibus missa postea supplenda sit, dicetur n. 262.

An igitur parochus vel alius, ad quem spectat, pro pauperibus, qui gratis tumulandi sunt, missam etiam gratis celebrare tenetur ?

R. Benedictus XIV (4) ab hoc onere parochis imponendo

(1) Rituale de exequiis in fine.

(2) S. C. C. 15 Mart. 1704, *Novarien. Fun. et Jur.* dub. 6, apud Cavalieri tom. 3, dec. 128, et apud Zamboni *parochus* § IV, n. 24.

(3) Cavalieri tom. 3, dec. 173, n. 2.

(4) Instit. 36, et de sacrif. missæ s. 2, § 204.

abstinet; rituale Romanum etiam loquens de pauperibus gratis tumulandis et debitis luminibus ministrandis, missæ mentionem non facit; et parochus insuper ex lege Ecclesiæ satisfacit sacrificando pro populo diebus dominicis et festivis, majusque onus parochis non imponitur : ex quibus dicendum videtur, parochos ad missam gratis celebrandam non teneri, nisi ex statuto synodali, mandato Ordinarii aut consuetudine obligentur. Etiamsi autem nulla lege teneantur, laudandi tamen sunt, qui cum commode possint, id suffragii pauperibus præstant, vel saltem curant, ut missa celebretur sumptibus mensæ pauperum vel piæ confraternitatis, vel ex fidelium eleemosynis collectis in capsulis ad hunc finem in ecclesia appositis (1).

Not. 1° unicam tantum cantandam esse missam juxta decreta S. R. C. (2), et cavendum esse, ne secundam vel forte tertiam missam solemnem primæ addendo, fideles a tam pio erga defunctos obsequio removeantur, notaque avaritiæ seu turpis lucri apud eos incurratur. Hæc secunda et tertia missa nullo gaudet privilegio, et in duplicibus de *Requiem* celebrari nequit.

2° Missas de Spiritu sancto et de s. Maria, in duplicibus nullatenus permitti, illasque non convenire officio lugubri defunctorum, quod totum in paramentis nigris celebrandum est (3).

3° In missis et officiis defunctorum non musica instrumenta esse adhibenda (4), nec musica, quam figuratam vocant, utendum, sed cantu firmo (5).

(1) Cavalieri tom. 3, dec. 173, IV.
(2) 23 Maji 1846, n. 4904-5030, 13.
(3) S. R. C. 21 Junii 1632, n. 813-960.
(4) Bened. XIII, in Conc. Rom. tit. 15, c. 6.
(5) Cæremoniale Ep. lib. 1, c. 28, n. 13; Cavalieri tom. 3, dec. 173; Baruffaldus tit. 34, n. 46.

DE OFFICIO DEFUNCTORUM.

237. Rituale officium defunctorum dicendum præscribit, *deposito feretro in medio ecclesiæ, nisi quid impediat. Si vero ob rationabilem causam, videlicet ob temporis augustiam, vel aliorum funerum instantem necessitatem, prædictum officium mortuorum cum tribus nocturnis et laudibus dici non potest*, statuit in fine de exequiis, ut *dicatur saltem primum nocturnum cum laudibus, vel etiam sine laudibus, maxime ubi ejusmodi viget consuetudo*. Totum autem officium tantum omitti permittit, *si ea fuerit temporis angustia, vel alia urgens necessitas, ut unum nocturnum cum laudibus dici non possit* (1). Officium igitur defunctorum juxta rituale omittendum non est, nisi causa adsit allegata. Ad hoc autem animadvertendum est, juxta ritualis loquendi modum ibidem in fine de exequiis, æqualem vel potius graviorem esse obligationem, non omittendi missam, quam non omittendi officium defunctorum. Si igitur, ut præcedente n. 236 dictum est, obligatio non detur, ad missam gratis celebrandam; sic procul dubio dicendum est, per se non dari obligationem, ad officium defunctorum gratis dicendum. Si vero consuetæ erogentur eleemosynæ, ut officium defunctorum recitetur vel cantetur, illud certo dicendum est, prout rituale præscribit, et justitia exigit.

In dicendo defunctorum officio, servandæ sunt rubricæ. Si unum tantum nocturnum dicatur, primum semper nocturnum cum invitatorio in quacumque die sumendum est. Antiphonæ duplicantur, etiamsi unum tantum nocturnum dicatur, et in fine psalmorum dicitur *Requiem æternam dona eis* in plurali, licet pro uno tantum fiat officium. Psalmi *Lauda anima* in vesperis et *De profundis* in laudibus non dicuntur. *Vid. n.* 127.

Rituale vel totum officium, vel primum nocturnum in

(1) Vid. dec. S. R. C. 8 Jul. 1602, n. 7-153; 22 Dec. 1612, n. 319-466; 23 Dec. 1662, n. 2052-2199; 22 Mart. 1862, n. 5318, 16; Cavalieri tom. 3, dec 172.

exequiis dicendum proscribit; si tamen alicubi sive ex consuetudine sive ex alia ratione duo recitentur nocturna, primum et secundum dicendum videtur, quia, cum rituale jubeat, ut quandocumque unum solum recitatur nocturnum, *dicatur primum nocturnum* cum invitatorio, consequitur, post primum dicendum esse secundum.

Parochus seu officium faciens induitur superpelliceo et pluviali nigro, vel saltem stola nigra (1). Nulli alii parati assistere possunt, sed omnes superpelliceo seu habitu chorali induti esse debent.

Not. parochum aliosque sacerdotes exequiis officiisque defunctorum assistentes, ac stipendium accipientes, teneri per se ipsos officium defunctorum persolvere; ita ut solummodo assistentes, et non cantantes vel psallentes, fructus non faciant suos (2).

DE CEREIS.

238. *Cum antiquissimi ritus ecclesiastici sit, cereos accensos in exequiis et funeribus deferre, caveant* parochi, uti rituale præscribit, *ne ejusmodi ritus omittatur, ac ne quid avare, aut indigne in eo committatur.* Et quoad pauperes sepeliendos specialiter monet, *ut debita lumina suis impensis, si opus fuerit, adhibeant sacerdotes, ad quos defuncti cura pertinet, vel aliqua pia confraternitas, si fuerit, juxta loci consuetudinem.*

2. Adhibendi sunt circa feretrum, dum corpus defertur ad ecclesiam et ad sepulchrum, et in circuitu feretri, dum deponitur in ecclesia.

3. Adhibendi sunt cerei communes seu flavi coloris, nisi forte alia sit consuetudo, vel cerei albi ab hæredibus aut aliis, ad quos spectat, afferantur (3), indistinctim pro nuptis et innuptis (4).

(1) Cærem. Ep. lib. 2, cap. 10, n. 10; S. R. C. 12 Aug. 1854, n. 5208, 5, 8, 9.

(2) S. R. C. 9 Maji 1857, n. 5236.

(3) Castaldus lib. 1, s. 3, c. 8, n. 22; Bauldry p. 3, c. 13, n. 1.

(4) Vid. tom. 1, n. 149 et 183.

4. Adhibentur 1° in obsequium, quatenus in iisdem reverentiam et honorem exhibemus defunctis, quorum membra fuisse credimus templa Spiritus Sancti; 2° in suffragium, quia cedunt in eleemosynam ecclesiæ et cleri; 3° in mysterium, quia significant, defunctos duci tamquam athletas devicto sæculo, esse filios lucis, eorum animas vivere, et immortalitatis dono gaudere, corporaque resurrectionem ac fruitionem expectare lucis illius, quam iisdem apprecamur per versum *Lux perpetua luceat eis* (1).

DE CONSUETUDINE IN EXEQUIIS.

239. « Non una est omnium locorum consuetudo. Unaquæque ecclesia in exequiis præsertim celebrandis suas » habet peculiares constitutiones et ritus, qui servandi » sunt » (2), modo, quod bene notandum est, sint laudabiles, vel saltem nihil superstitiosum, indecens aut inconveniens contineant. Ritus a rituali pro exequiis præscripti, servandi sunt, essent enim frustra ab Ecclesia instituti, si non observarentur, salva tamen semper, ut notat Baruffaldus (3), aliquorum locorum consuetudine, quæ in materia funerum multum operatur (4). Præterea sicut Cavalieri (5) observat « rituale assignat ritum, qui in exequiis regulari» ter observari debet, quin in præcepto constituat rigoro» sam omnium obvervantiam, nisi quatenus, et prout at» tentis circumstantiis ad praxim deduci possunt; unde si » v. g. meminerit cantus cantorum et aliorum ministrorum, » necesse non erit, hæc in quocumque habeantur funere. » Hæc igitur erit regula, ut omnia quidem servanda sint

(1) Cavalieri tom. 3, dec. 134, VI.
(2) Ita Fornici p. 4, cap. 16.
(3) Tit. 36, n. 1.
(4) Ad judicandum, num consuetudo in exequiis admittenda sit, recolenda sunt quæ dicta sunt n. 143.
(5) Tom. 3, dec. 141, 3.

» quæ et prout servari solent, non autem rigorose, prout » jacent in rituali descripta. »

Num hæc, quæ Cavalieri scribit de cantu et ministris, pluribus aliis applicari possunt, v. g. deductioni funeris ad ecclesiam et ad cœmeterium? Si parochus et clerici ad domum defuncti accedere vel funus ad cœmeterium comitari soleant, hæc consuetudo, quæ rituali est conformis, omnino servanda est, nisi forte necessitas vel magna saltem difficultas in aliquo casu aliud exigat. Si autem existat consuetudo, non accedendi ad domum defuncti, prout fieri solet, non tantum ruri in casu magnæ distantiæ, sed etiam in civitatibus et oppidis, in quibus sæpius convenienter fieri non potest; hæc consuetudo satis rationabilis esse potest, ita ut necessario mutanda aut abroganda non videatur. Si tamen in his casibus funeri occurri soleat ad certum locum, vel saltem ad ingressum cœmeterii vel portam ecclesiæ, hoc omnino servandum, et nullatenus abrogandum est. Item si habeatur consuetudo funus non comitandi ad cœmeterium, sicut hodiedum fieri solet in locis, in quibus cœmeterium ab ecclesia est separatum, et extra oppidum situm; in hoc casu nemo sane dicet, celebrantem ejusque ministros ac clericos funus ad cœmeterium per se comitari debere, præsertim quia cæremoniæ ritualis ordinatæ sunt pro casibus, in quibus sepultura fit vel in ecclesia vel in cœmeterio contiguo, ut liquet ex antiphona *In paradisum*, quæ eundo ad sepulchrum, sola cantanda proponitur, et qua finita, funus ad sepulchrum adductum supponitur.

240. Quoad consuetudines circa exequias insuper bene notanda sunt sequentia.

1° Distinguendum est inter consuetudines : consuetudinem existentem rituali conformem nemini abrogare licet; consuetudinem non existentem, contra rubricas ritualis pro exequiis præscriptas per se etiam inducere non licet ; existentem autem consuetudinem, temporis tractu roboratam, licet exequialibus rubricis non omnino conformem, abrogare sæpius non oportet, neque expedit.

Hoc bene notandum est neoparochis, qui circa exequias

aliqua mutando, pluribus quandoque sese exponunt difficultatibus. Abusus si qui sint, semper emendandi sunt; si autem timeatur, ne ex immutatione facienda, offensio aut scandalum in populo oriatur, prudenter admodum procedendum est, et satius sæpe est, aliquid tolerare, quam movere turbas, quæ non sine magno religionis detrimento ex bona etiam causa excitantur.

2° Distinguendum est inter ea, quæ faciliter fieri possunt, et quasi pendent a parochi seu celebrantis aut ministrorum arbitrio, et inter ea quæ non nisi difficulter servari valent: rationabiliter enim quandoque omitti potest, quod cum difficultate foret faciendum; rationabile autem vix dici potest, omittere quod rituale præscribit, cum faciliter fieri potest, et quasi a voluntate dependet.

3° Per se pejus est, aliquid addere vel mutare, quam omittere, quia illud magis expositum est errori et superstitioni.

4° Exequiæ et sepulturæ semper honestæ esse debent. Si quid inconveniens aut indecens fieri soleat, dicendus est abusus, quacumque non obstante consuetudine, isque reprobandus et corrigendus. E. g. cadaver a duobus portatur ad ecclesiam, ibi in aliquo angulo circa portam super pavimentum deponitur, et sine lumine relinquitur; tandem aliquis sacerdos, stola nigra sine superpelliceo indutus, accedit, recitat absolutionem *Libera*, funusque aspergit; et deinde ab iisdem duobus defertur ad cœmeterium. Hic modus, etiamsi cadaver sit pauperis, conveniens dici nequit, neque consuetudine etiam antiqua cohonestari potest. Funus saltem decenter, comitantibus amicis et vicinis, ad ecclesiam deferendum foret, ibique deponendum loco debito accensisque duabus ad minus candelis; ac sacerdos superpelliceo et stola nigra indutus, omnes preces devote recitare, et cæremonias circa feretrum religiose servare deberet.

PRÆPARANDA PRO EXEQUIIS.

241. *Clerus et alii, qui, funeri interesse debent, convocandi sunt certis campanæ signis* eo modo et ritu, quo in illo loco fieri solet.

Not. Rituale Romanum pro unoquoque fideli defuncto per tres vices campanam pulsari jubet, 1° in agone, 2° statim ac expiravit, 3° pro delatione corporis defuncti ad ecclesiam, ad convocandos eos, qui funeri interesse debent. Pluries tamen pulsari solet, in quo, si nihil obstet, ecclesiarum consuetudinem servare expedit. Pulsatur autem ut fideles excitentur ad conveniendum ad officium, vel saltem ad orandum pro defuncto; item ad fugandos dæmones, ne fideles impediant ab orationibus, causa precum nomine Ecclesiæ in campanæ benedictione dictarum, quæ semper in divina acceptatione manent (1).

2. *Clerus et alii qui funeri interesse debent, convocandi sunt*; sed quis est clerus, et qui alii, qui convocandi sunt, et a quo vocandi? In associandis enim cadaveribus, non nisi vocati intervenire debent (2). Ad quod S. R. Congregatio respondit « posse parochum ad libitum vocare quos voluerit, » nisi aliter disponant hæredes defuncti, quorum voluntatem servandam esse declaravit » (3). Quoties electio fit a parocho, clerici ecclesiæ externis præferri debent (4). Si autem hæredes secus disponant, tunc non est in voluntate parochorum, sed in arbitrio hæredum, vocare regulares numerumque eorum, qui funeri intervenire debent (5). Quinimo parochus nec prohibere potest, ne hæredes invitent regulares aut confraternitates, nec impedire, ut hi ad funera

(1) Baruffaldus tit. 36, n. 18 et 118; Cavalieri tom. 3, dec. 114, 117 et 118. Vid. hoc tom. n. 140.

(2) S. R. C 12 Jan. 1641, n. 1134 et 1135-1281 et 1282.

(3) 7 Sept. 1613, n. 329-476.

(4) S. C. Episc. et Reg. 23 Ap. 1649, apud Lucium Fer. *sepultura* n. 225, et Rota 14 Jun. 1617, ibid. *sacerdos* n. 31; S. C. C. 29 Jul. 1861; Craisson Manuale jur. can. n. 1422.

(5) S. R. C. 7 Dec. 1641, n. 1216-1363.

veniant (1). Parochus tamen regulares et confraternitates expectare non debet, si tempore statuto non advenerint (2).

3. *Clerus et alii in parochialem vel in aliam ecclesiam, juxta loci consuetudinem convenire*, et exinde ad domum defuncti se conferre debent (3); numquam autem recto tramite ad domum defuncti accedere, neque ibidem aut in via expectare possunt (4). Si vero capitulum cathedrale interveniat, parochus, regulares, omnesque alii semper et ubique in cathedralem convenire debent, etiamsi defunctus non sit parochianus cathedralis, et in alia ecclesia sæculari vel regulari sit tumulandus (5). Expleto autem funere, nullibi præscribitur capitulum esse associandum. Quod si cadaver in tertia ecclesia depositum fuerit, tunc omnes ibi congregari, et parochum expectare debent (6).

242. Celebrans induitur superpelliceo et stola nigra, ac etiam pluviali nigro superindui potest (7); albam autem assumere nequit, etiamsi missam immediate sit celebraturus (8); neque cappam seu habitum choralem induere et deferre potest, ut a cæteris presbyteris distinguatur (9). Solus celebrans stolam defert (10), alii tantum induuntur superpelliceis. Diaconus et subdiaconus sacris vestibus induti, non adhibentur juxta dispositionem ritualis Romani, quod in casu excludit sacras vestes, ibi non memoratas (11).

(1) S. R. C. 18 Aug. 1629, n. 684 et 685-831 et 832; 17 Jun. 1673, n. 2487-2639; Lucius Ferraris *parochus* n. 41-46; Barbosa de off. et potest. parochi c. 26, n. 57 et seq.

(2) S. R. C. 26 Feb. 1611, n. 290-437.

(3) S. R. C. dec. in indice gen. ad vocabulum *vocati* et 17 Sept. 1822, n. 4442-4592, 1.

(4) S. R. C. ibid. ad 3; Cavalieri tom. 3, dec. 144 et 145.

(5) S. R. C. 24 Jan. 1671, n. 2373-2525; 28 Ap. 1703, n. 3501-3650, 1 et 2; 17 Sept. 1822, n. 4442-4592, 4.

(6) Baruffaldus tit. 36, n. 56; Cavalieri tom. 3, dec. 146.

(7) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5221, 2.

(8) Idem dec. ad 1.

(9) S. R. C. 19 Dec. 1699, n. 3394-3543.

(10) S. R. C. 11 Sept. 1847, n. 4946-5107, 2.

(11) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4904-5050, X; Bauldry p. 3, c. 15, n. 1.

ACCESSUS AD DOMUM DEFUNCTI.

243. Omnibus paratis, ex ecclesia ad domum defuncti accedunt omnes bini, juniores ante seniores, composite incedentes, nihil cantantes, non autem colloquentes nec circumspicientes, sed potius Deum sub silentio pro defuncto deprecantes. Extra ecclesiam clerici caput bireto cooperiunt (1).

1° Procedunt confraternitates laicorum (2).

2° Clericus cum aqua benedicta et aspersorio. Thuriferarii nullibi fit mentio in processione funerali, et proinde adhibendus non est. Si tamen alicubi adhiberi soleat, incedit ante crucem a latere ministri de aqua benedicta.

3° Cruciferarius cum imagine crucifixi ante se, ita ut hæc ipsi tergum vertat (3), medius inter duos ceroferarios cum candelabris et candelis accensis (4).

Unica crux in funeribus deferenda est, non obstante consuetudine etiam immemorabili (5), nempe ecclesiæ tumulantis, id est, illius ecclesiæ ad quam cadaver defertur, et in qua sepeliendum est ; ita ut, si unius parochiæ defunctus in altera ecclesia parochiali sepeliendus sit, hujus posterioris, non autem propriæ defuncti parochialis crux deferenda sit ; et si defunctus non in ecclesia sua parochiali, sed in regulari tumulandus sit, tunc ecclesiæ regularis, non autem parochialis crux portanda sit : nisi tamen capitulum ecclesiæ cathedralis vel collegiatæ adfuerit ; interveniente enim capitulo ecclesiæ cathedralis, sola ejus crux deferenda est privative quoad omnes alias (6) ; absente autem capitulo ecclesiæ cathedralis, et præsente capitulo ecclesiæ collegiatæ, sola hujus crux præferenda est, sub qua omnes ince-

(1) Cavalieri tom. 3, dec. 131, n. 3 et 4.
(2) Vid. Praxis Pontific. tom. 3, n. 214.
(3) S. R. C. 18 Maji 1675, n. 2580-2732, 1.
(4) De Conny liv. 2, ch. 21.
(5) S. R. C. 4 Aug. 1663, n. 2088-2235; 28 Ap. 1866, n. 5362, 1.
(6) S. R. C. 22 Nov. 1631, n. 789-936, 3; 6 Dec. 1631, n. 794-941; 28 Ap. 1866, n. 5362.

dere debent (1). Si autem crux ecclesiæ cathedralis vel collegiatæ in processione funerali deferatur, infra exequias tamen et officium crux ecclesiæ adhibenda est.

4° Regulares (2).

5° Clerus sæcularis (3).

6° Celebrans, sive parochus, sive alius sacerdos (4), qui stolam defert, digniorem locum occupat, et omnes alios regulares et sæculares, ac etiam canonicos singulariter incedentes, præcedit, nisi capitulum cathedrale vel collegiale capitulariter interveniat. Capitulo cathedrali assistente, parochus seu qui ejus vicem gerit et stolam defert, incedit post omnes alios, et deinde post ipsum sequitur capitulum cathedrale (5). Idem fit, capitulo collegiali assistente (6), nisi contraria adsit consuetudo (7).

« Canonicus, cui collata est cura animarum, si velit incedere in funeribus cum stola, et gerere personam parochi, locum non habet inter canonicos ; sed incedere debet uti parochus ante capitulum cathedralis post cæteros presbyteros. Si autem velit interesse uti canonicus, stare debet loco suæ receptionis, sed sine stola, deferenda hoc casu per digniorem de capitulo » (8).

In funere defuncti extra parochiam præcedentia competit, non parocho loci ubi defunctus obiit, sed parocho domicilii (9).

(1) S. R. C. 2 Jul. 1661, n. 1956-2103; 11 Ap. 1840, n. 4730-4877.

(2) Vid. Praxis Pontif. tom. 3, n. 215.

(3) Ibidem tom. 1, n. 114.

(4) S. R. C. 24 Oct. 1609, n. 269-416; 22 Aug. 1634, n. 1575-1722.

(5) S. R. C. 25 Jun. 1611, n. 295-442; 15 Sept. 1640, n. 1113-1260; 26 Mart. 1672, n. 2424-2576; 17 Dec. 1695, n. 3227-3376.

(6) S. R. C. 20 Nov. 1627, n. 564-711; 11 Ap. 1840, n. 4730-4877; 17 Jun. 1843, n. 4819-4965, 3.

(7) S. R. C. 2 Jul. 1661, n. 1956-2103; 21 Mart. 1705, n. 3566-3715; 2 Ap. 1707, n. 3618-3767.

(8) S. R. C. 24 Nov. 1691, n. 3101-3250; Moulart de sepultura c. 3, art. 2, § 3 ad III.

(9) S. R. C. 2 Jul. 1611, n. 1186-1333.

7° Alii quicumque, sive laici sive clerici in habitu ordinario et vulgari, qui funus associare volunt (1).

244. Cum ad domum defuncti pervenerint, processio eodem ordine mox ordinatur, ut dictum est : quod commode fieri potest, si primi incedentes, remotius a domo remanentes, sequentes ante se procedere sinant, et sic deinceps usque ad domum defuncti; et quando processio est ordinata et extensa, sistendo ad funus expectandum. Interea accenduntur cerei et intorticia. Celebrans cum deferente aquam benedictam et nonnullis aliis ingreditur domum seu locum, in quo jacet defunctus; et similiter cruciferarius cum ceroferariis ingredi potest, si locus permittat : ingressi ad feretrum se sistunt, celebrans ad pedes defuncti, a retro habens clericum cum aqua benedicta, crucifer inter ceroferarios ad caput, et reliqui circa feretrum. Si funus ante fores exponatur, ibidem eodem modo se sistunt. Si domus defuncti nimium distet, eadem servantur in loco, ad quem funeri occurritur.

Celebrans consistens ad funus, illud aspergit aqua benedicta, ter, in medio, a dextris et a sinistris, nihil dicens ; et deinde mox alta voce inchoat antiphonam *Si iniquitates* (2), eamdem non perficiendo, sed ea inchoata, subjungit psalmum *De profundis;* in cujus fine dicit in singulari numero *Requiem æternam dona ei*, et tunc totam repetit antiphonam : *Si iniquitates observaveris, Domine : Domine, quis sustinebit.*

245. Dictis precibus, funus effertur ; et omnes procedunt ad ecclesiam, primo confraternitates laicorum, deinde, deferens aquam benedictam, et crucifer cum ceroferariis, qui a funere celerius, medii inter alios, procedunt, ut suo ordine ante clerum incedere possint ; tum clerus regularis et sæcularis, eodem ordine quo venerunt; tandem celebrans præcedens feretrum luminibus stipatum ; inde sequuntur alii funus comitantes, et pro defuncto sub silentio Deum rite deprecantes.

(1) S. R. C. 11 Nov. 1641, n. 1198-1343.
(2) Cavalieri tom. 3, dec. 160, n. 4.

Funus deferendum est, ut rituale præscribit, vel manibus vel super humeros; non autem currui imponendum, quia dedecet, ut sacerdos et clerici sacris vestibus induti cum cruce currum antecedant: et si currui imponatur, decet ut fiat absque associatione sacerdotis et sine processione usque ad locum, ubi funus e curru deponitur, et defertur. Si dignitas defuncti exigat, ut currus ipsum associent, vacui post cæteros funus comitantes subsequi possunt (1). « Laici » cadaver, quolibet generis aut dignitatis titulo præditus » ille fuerit, clerici ne deferant, sed laici, » quia licet deferre mortuos sit opus pietatis et misericordiæ, est tamen simul actus servitutis, quem laicis a clericis præstari minus decet. Clericorum cadavera a laicis deferri possunt; laudabiliter tamen deferuntur a clericis ejusdem ordinis et qualitatis, cujus erat defunctus, vel ab inferioribus, si non per totam viam, saltem pro elatione e domo per aliquot passus, et iterum ad ingressum ecclesiæ, ut fraternæ charitatis inde appareat exemplum. Clerici feretrum deferentes, superpelliceo induti esse possunt, stola autem aliisve paramentis parati esse nequeunt (2). Minus decet, quod fœminæ funus quamvis fœminæ defunctæ deferant (3). In deferendo funere præstantissimi viri licet, ut aliquot nobiles fimbrias panni funebris apprehendant, sed hoc quoad ecclesiasticos, in funere etiam sacerdotis licet nobilis, prohibetur (4).

Cadavera recto tramite et via breviori ad ecclesiam deferenda sunt, dummodo via sit commoda et decens (5). Si difficultas excitetur, ad parochum spectat declarare, per quam viam sit incedendum (6).

246. Statim ac funus effertur, parochus de domo proce-

(1) Baruffaldus tit. 36, n. 97; Cavalieri tom. 3, dec. 158.
(2) S. R. C. 22 Mart. 1862, n. 5318, 15.
(3) Baruffaldus tit, 34. n. 146; Cavalieri tom. 3, dec. 162, n. 3.
(4) S. R. C. 20 Sept. 1681, n. 2813-2962; 22 Mart. 1862, n. 5318, 15.
(5) S. R. C. 15 Sept. 1742, n. 3983-4132, 2; Cong. Ep. 11 Dec. 1615, apud Cavalieri tom. 3, dec. 132, qui plures exceptiones adducit.
(6) Lucius Ferraris *parochus* art. 3, n. 51.

dens (1) gravi voce intonat antiphonam *Exultabunt Domino*, quæ non duplicatur (2); cantores inchoant ps. *Miserere* (3); et si longitudo itineris postulaverit, dicuntur psalmi graduales, vel alii ex officio mortuorum. Hi psalmi devote, distincte, gravique voce recitantur, ad summum secundo tono Gregoriano cantantur (4), et in fine cujuslibet psalmi additur *Requiem æternam dona ei* in singulari numero. Nihil impedit per viam recitare psalmos, qui postea in officio defunctorum repetendi sunt, quia distinctæ sunt partes (5).

Ad ingressum ecclesiæ cessat cantus psalmi, concluditur cum versu *Requiem æternam dona ei*, et repetitur antiphona *Exultabunt Domino ossa humiliata*. Deinde ecclesiam ingressi, cantant responsorium *Subvenite Sancti Dei*, cantore incipiente, et clero alternatim respondente.

247. In Ecclesia clerici se dividunt in duas lineas, quarum una se constituit ex parte evangelii, et altera ex parte epistolæ; ita ut juniores cruci, et seniores seu digniores celebranti sint viciniores, et in eorum medio feretrum deponatur. Crucifer et celebrans se sistunt, ut dicetur n. 251. Funus non est aspergendum aqua benedicta, neque responsorium *Subvenite* cum oratione concludendum; sed feretro deposito et cantu finito, omnes discedunt præcedente cruciferario cum aliis, ut de processione dictum est, nisi nec officium defunctorum, nec missa dicenda sit, et abolutio immediate incipienda sit; aut nisi officium defunctorum, missa et absolutio ad aliam horam differantur, in quo ultimo casu post responsorium *Subvenite* addi possunt *Kyrie eleison*, *Pater noster*, oratio *Absolve* cum aspersione (6).

Not. crucem non esse statuendam et relinquendam ad feretrum, dum divina peraguntur officia, sed præferendam clero, dum ad chorum vel sacristiam pergit, et iterum præ-

(1) S. R. C. 21 Mart. 1671, 2386-2338.
(2) Bauldry p. 3, c. 15, n. 5.
(3) S. R. C. 1 Dec. 1742, n. 3984-4133.
(4) Baruffaldus tit. 36, n. 88; Cavalieri tom. 3, dec. 165, X.
(5) Cavalieri ibid. IV et seq.
(6) S. R. C. 7 Sept. 1850, n. 5148.

ferendam, dum post missam ad feretrum pro absolutione accedit, prout rubricæ præscribunt (1).

DISPOSITIO FERETRI EJUSQUE ORNATUS, ATQUE OFFICIUM EXEQUIALE IN ECCLESIA.

248. Feretrum deponendum est, 1° in medio ecclesiæ absque exceptione personarum, quia rituale non distinguit, et cæremoniale Ep. (2) idem pro feretro defuncti Episcopi præscribit. Si in medio ecclesiæ aliquod adsit impedimentum, vel consuetudo sit contraria, in oratoriis vel capellis lateralibus collocari potest (3). 2° Deponi potest super pavimentum vel super lugubrem machinam pro loci consuetudine. 3° Ita ponendum est, ut si sit corpus laici vel clerici inferioris sacerdote, quacumque dignitate effulserit, sit pedibus versus altare majus, vel si deponatur in oratorio aut capella, cum pedibus versis ad ejus altare; si autem sit corpus presbyteri, habeat caput versus altare.

In circuitu feretri ponuntur cerei accensi in scamnis cum foraminibus vel super candelabra ferrea aut lignea nigro colore picta. Fas autem non est, uti candelabris, quæ adhibentur in altari vel ad ornatum ecclesiæ (4).

Feretrum cooperiri solet panno. Hic pannus nigri semper coloris esse debet, et non albi, neque super feretrum virginum (5). Medium ejus insignitur signo crucis (6) albi coloris (7), vel satius rubri (8) Si hæc crux albi vel rubri esse

(1) Cavalieri tom. 3, dec. 173 ad 3, et 240 ad 5.

(2) Lib. 2, c. 38, n. 25.

(3) Baruffaldus tit. 36, n. 131.

(4) Martinucci lib. 4, c. 9, n. 1; Cuppinus anno 1766, n. 5.

(5) Tom. 1, n. 149.

(6) Castaldus lib. 2, s. 9, c. 5, n. 3.

(7) S. Carolus Instruct. fab. eccl. lib. 2, p. 2, de suppellectile off. funeral.; Favrel p. 4, ch. 12, n. 5.

(8) Cavalieri tom. 3, cap. 18, n. 5; Merati p. 2, tit. 13, n. 8; Bissus lit. t, n. 84.

possit coloris, non videtur ratio, cur etiam esse non possit coloris flavi, sicut in his locis communiter fieri solet. In panno imagines mortuorum inseri, aut flammæ depingi possunt.

Insignia quoque honorifica gradus et dignitatis defuncti ad latera vel ad pedes defuncti apponi possunt, sicut etiam stemmata gentilitia e feretro pendentia; signa autem cujuscumque societatis ab Ecclesia damnatæ ulli feretro superimponi non licet (1). Pallia vel alia altaris ornamenta ad ornatum feretri vel tumbæ per rituale Romanum adhiberi prohibentur; et hæc prohibitio multo magis ad manipulos et stolas, aliaque sacrorum ministrorum paramenta extensa censenda est (2). Cum autem hæc ad ornatum feretri adhiberi tantum prohibeantur; in sepultura clericorum insignia ordinis quo insigniti sunt, apponi possunt, non ad ornandum feretrum, sed ad dignitatem defuncti demonstrandam, v. g. biretum, stola nigra vel violacea (3).

In pluribus locis corona super feretrum virginum in signum integritatis carnis et virginitatis imponi solet : hoc fit præter rubricas, quæ id honoris signum tantum tribuunt parvulis ante usum rationis defunctis; probatur tamen a Baruffaldo (4) et Catalano (5) in quacumque ætate quamvis decrepita decesserint, dummodo notum sit, hujusmodi defunctos a conjugio matrimoniali abstinuisse, et a vinculo solutos usque ad mortem perseverasse; tales enim personæ, cujuscumque generis sunt, præsumuntur esse virgines; atque ideo laureolo virginali ornari possunt : nam virginitas est qualitas naturalis, quæ hominem sequitur, ideoque præsumi debet : juxta Cavalieri tamen (6) hæc consuetudo pluribus inconvenientiis manet obnoxia, et certo tribui nequit illis,

(1) Statuta diœc. Mechl. 1872, n. 333.
(2) Cavalieri loco cit. n. 6.
(3) Gardellini ad dec. 4386-4536, 13; Cavalieri loco cit. n. 7; Baruffaldus tit. 34, n. 62.
(4) Tit. 40, n. 8.
(5) In Rit. tit. 6, c. 7, § 1, n. 2.
(6) Tom. 3, c. 16, n. 5, 6, 7.

qui per notorium peccatum integritatem carnis amiserunt (1).

249. Depósito feretro, statim, nisi quid impediat, ut dictum est n. 237, dicitur officium defunctorum. Adeoque licet alicubi pridie vel mane ante exequias cantari soleat; melius tamen præsentibus corpore et amicis recitatur, ut majori devotione dicatur, et plurium suffragio defunctus juvetur. Sacerdos, qui stolam et pluviale ad funus in ecclesiam deferendum, assumpsit, stolam et pluviale infra officium defunctorum retinere potest (2). In fine laudum dicta oratione, non adduntur versus *Requiem æternam*, nec *Requiescant*, sive missa sequatur, sive hac omissa mox ad absolutionem procedatur (3), quia hi versus, qui deserviunt ad ultimum vale defunctis, in finem precum reservandi sunt.

Circa finem officii, sive dum dicuntur laudes, sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam missam solemnem, modo alius sacerdos in choro adsit, qui in fine laudum orationem cum versibus dicturus est, qui si desit, celebrans expectat, donec orationem in fine laudum dixerit.

Sacerdos, qui funus ad ecclesiam adducit, alius esse potest; unus autem et idem missam celebrare, et deinde absolutionem peragere debet (4).

Si habenda sit oratio funebris, hæc fit finita missa ante absolutionem (5).

ABSOLUTIO AD FERETRUM.

250. Finita missa, celebrans, diaconus et subdiaconus post lectum evangelium s. Joannis, debita ante medium altaris facta reverentia, descendunt per gradus laterales in

(1) In statutis diœc. Mechl. 1872, n. 355 statuitur pannum album et coronam imponi non posse, nisi feretro parvulorum.
(2) S. R. C. 12 Aug. 1854, n. 5208, 4.
(3) Cavalieri tom. 3, dec. 16, n. 14, et dec. 172, n. 1.
(4) S. R. C. 12 Aug. 1854, n. 5208, 13, et 21 Jul. 1855, n. 5221, 3 et 4.
(5) Vid. tom. 2, n. 2.

planum ad cornu epistolæ (1), ubi omnes deponunt manipulum, et celebrans etiam casulam, quæ omnia deponuntur super scamnum vel super credentiam vel in alio loco opportuno, et eo deficiente super altare (2). Celebrans accipit pluviale nigrum, et in ejus defectu manet sine casula et manipulo in alba et stola transversa; hoc autem casu diaconus et subdiaconus etiam dalmaticam deponunt. Deinde celebrans cum diacono a sinistris, ad planum ante medium altaris accedit, ibique debitam facit reverentiam, ut in accessu ad altare; subdiaconus, post depositum suum manipulum, sine bireto, crucem accipit, et medius inter duos ceroferarios cum candelis accensis, sine ulla reverentia facienda, accedit ante medium altaris, et se sistit in loco remoto; thuriferarius etiam et alius acolythus de aqua benedicta et rituali, cum debita reverentia ad medium post subdiaconum accedunt, omnes faciem ad altare vertentes, donec discedunt.

Cum omnes debitam altari reverentiam fecerint, exceptis crucifero et ceroferariis, qui non genuflectunt, nec se inclinant, procedunt ad feretrum, 1° thuriferarius cum thuribulo in dextra et navicula incensi in sinistra, habens a sinistris acolythum cum aqua benedicta et rituali; 2° subdiaconus medius inter ceroferarios, cum cruce, cujus imago ipsi tergum vertat; 3° omnes alii clerici cum candelis accensis, bini, incipiendo a junioribus; 4° celebrans cum diacono a sinistris, pluviale non elevante : si adsint assistens (3) et cæremoniarius, assistens a dextris celebrantis incedit, et cæremoniarius ante celebrantem, nisi, ut hic aditum aperire possit, necesse sit, ut ante omnes incedat : si celebrans pluviali non utatur, diaconus ante eumdem incedit. Celebrans et ministri parati præter subdiaconum cruciferum capite tecto, et reliqui omnes detecto procedunt.

251. Cum ad feretrum pervenerint, thuriferarius, aco-

(1) Rub. missalis in ritu celeb. tit. 13; S. R. C. 7 Sept. 1861, n. 5315, VI.
(2) Merati tom. 1, p. 2, tit. 13, n. 19.
(3) Rituale Rom.

lythus cum aqua benedicta et cæremoniarius manent a parte epistolæ inter feretrum et altare; subdiaconus cum ceroferariis per partem evangelii progrediendo, se sistit ad caput defuncti, medius inter ceroferarios, ita ut sit inter feretrum et portam ecclesiæ, facie conversa ad feretrum, et relicto commodo spatio celebranti et diacono transituris; celebrans se sistit ad pedes defuncti, inter altare et feretrum, aliquantulum versus cornu epistolæ, ne altari tergum directe vertat, et ut crucem subdiaconi respiciat. Diaconus stat a sinistris celebrantis, et prope eum a retro thuriferarius et acolythus cum aqua benedicta. Reliqui clerici ab utraque parte feretri se constituunt, ita ut omnes faciem versus illud vertant, juniores cruci et digniores celebranti sint viciniores, et commodum celebranti et diacono transituris spatium relinquant. Hæc dispositio expresse in rubricis præscribitur (1). Quæ positio servanda sit in absolutione corporis defuncti sacerdotis dicetur n. 261, et corpore absente n. 266.

Cantores superpelliceis induti, stant cum aliis clericis in circuitu feretri. Rituale autem non admittit cantores pluvialibus indutos. Si iis tamen induantur, equidem stare nequeunt ad cornu evangelii, sicut celebrans ad cornu epistolæ, quia tunc locum principalem occuparent; neque se sistere possunt a dextris et sinistris celebrantis; si autem in hoc casu locus specialis iisdem assignandus sit, juxta Cæremoniale S. Rom. Ecclesiæ sunt seu stant post cruciferum (2).

Si absolutio facienda sit in choro, vel juxta seu ante chorum, forte opus non est, ut clerici de choro procedant (3).

252. Omnibus sic constitutis, celebrans et ministri parati caput detegunt, et stant detecto capite sub tota absolutione, biretis ministro traditis; atque celebrans junctis manibus sine *Oremus* dicit orationem *Non intres*, vel alta voce reci-

(1) Missal. ritu celebr. miss. tit. XIII, n. 4; Rit. Rom. de exequiis; Cærem. Ep. lib. 2, cap. XI, n. 15 et 24; S. R. C. 2 Jul. 1661, n. 1968-2115; 3 Sept. 1746, n. 4034-4183, 2; et ita rubricistæ omnes.

(2) Lib. 1, de exequiis Cardinalium.

(3) Bauldry p. 3, c. 14, n. 3; Merati p. 2, tit. 13, n. 22.

tando vel in tono feriali collectarum cantando. In hac oratione verba *cum servo tuo* mutanda non sunt, sed semper in genere masculino et in singulari recitanda, quamvis pro muliere aut pro pluribus fiant exequiæ (1). Sub hac oratione assistens, si adsit, librum tenet coram celebrante; si ille non adsit, eum tenet diaconus juxta missale (2); et si diaconus etiam desit, eum tenet acolythus seu clericus, ut hoc loco in rituali notatur.

Finita prædicta oratione, clerus circumstans cantat responsorium, quod celebrans vel alternatim cum diacono submissa voce recitare, vel simul cum choro cantare potest. Circa finem responsorii, ita ut ante *Kyrie eleison* omnia sint parata, diaconus et thuriferarius cum debitis reverentiis cruci et altari faciendis, ad dextram celebrantis accedunt; diaconus incensum sine osculis ministrat, et dicit *Benedicite Pater reverende;* et celebrans ter thure imposito, illud more solito benedicit, dicens *Ab illo benedicaris*. Deinde diaconus recedit ad sinistram, vel manet a dextris celebrantis, ut ei præsto sit.

253. Cantato ultimo *Kyrie eleison*, celebrans cantat seu dicit alta voce *Pater noster*, sub aspersione et incensatione secreto prosequens *qui es in cœlis* usque ad *et ne nos inducas* exclusive, sicut etiam reliqui orationem hanc secreto prosequuntur. Dicto *Pater noster*, celebrans accipit aspersorium a diacono, qui sine osculis illud ministrat; et sinistra manu super pectus posita, cum diacono debitam facit reverentiam, prius cruci ex adverso stanti, ex cujus conspectu recedit (3), et deinde altari ante quod transit (4); tum feretrum circuit, præcedente cæremoniario, si adsit, et comitante diacono a dextris ac elevante anteriorem pluvialis fimbriam, incedens a parte feretri, quæ est dextra respectu sui stantis versus illud; et interea illud aspergit, non in capite nec in fine

(1) S. R. C. 13 Aug. 1697, n. 3292 3441; 21 Jan. 1741, n. 3936-4105; Vid. Cavalieri tom. 3, dec. 174, n. 9.

(2) In ritu celeb. m. tit. 13.

(3) Rituale.

(4) Missale in ritu celeb. tit. 13.

feretri, sed a parte laterali, ter in parte dextra, 1° in initio lateris dextri, 2° in medio, 3° in fine lateris, absque aliqua inclinatione et semper procedendo; tum transiens ante crucem, se totaliter cum diacono ad illam convertit, eique debitam facit reverentiam. Deinde reversus ad feretrum, illud eodem modo ab altera parte laterali ter aspergit. Redux ad locum, unde discesserat, reddit aspersorium diacono, qui illud tradit ministro, et statim thuribulum sine osculis celebranti ministrat. Tum celebrans cum diacono eodem modo comitante, facta debita reverentia altari, ante quod transit, non autem cruci ex adverso stanti, quia ex ejus conspectu non discedit, sed continuo ad incensandum procedit (1), circuit feretrum, eodem modo illud ter ab utraque parte laterali incensans, cum debita reverentia cruci facienda, dum ante illam transit; reversus ad pristinum locum paulo versus cornu epistolæ, thuribulum diacono reddit, et cum eodem reverentiam debitam facit altari, et deinde cruci ex adverso stanti. Si inter aspergendum et incensandum tabernaculum ss. Sacramenti transeat, genuflectit, uti in rituali præscribitur.

Celebrans stans facie ad crucem subdiaconi conversa, dicit *Et ne nos inducas* cum reliquis versibus et oratione, junctis ante pectus manibus. Assistens si adsit, ut supra dictum est, tenet librum apertum ante illum, et alias diaconus, et hoc etiam absente, acolythus seu alius minister, ut hoc loco in rituali notatur. Versus *Requiem æternam*, et alii dicuntur in singulari numero. Si defuncta sit fœmina, oratio dicitur in fœminino genere, et si sit sacerdos, nomen sacerdotis in ea exprimitur. Post orationem nihil additur, nec *Requiem æternam*, nec *Requiescant in pace*.

Not. 1. Una tantum absolutio juxta dispositionem ritualis Romani facienda est (2); si tamen in aliquo casu plures fiant, omnes eodem modo sunt peragendæ (3).

(1) Cavalieri tom. 3, dec. 174, n. 18.
(2) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 12.
(3) Vid. Praxis Pontif. tom. 2, n. 203.

Not. 2. Inter reverentias et inclinationes faciendas cruci altaris et subdiaconi non est distinguendum, cum vox *reverentia* sit generica, quæ sub se continet capitis et corporis inclinationem et etiam genuflexionem; et ad omnes istas reverentias circumeundo tumulum, diacòno est genuflectendum, et celebranti corpus profunde inclinandum (1).

Not. 3. Si ss. Sacramentum elevetur, dum fit absolutio, non conveniunt auctores, an celebranti, ministris et clericis genuflectendum sit : plures negant (2), ne sacra interrumpatur actio; et contra Quarti (3) dicit, etiam celebranti infra aspersionem et incensationem genuflectendum esse : his autem opinionibus prætermissis, dicendum videtur juxta decreta S. R. C. (4), quæ agunt de processionibus per ecclesiam, adeoque optime huic casui conveniunt, missas interea non esse celebrandas, si commode fieri possit; si autem celebrentur, campanulam ad elevationem non esse pulsandam, et proinde nemini esse genuflectendum; et si pulsetur campanula, omnibus esse genuflectendum, exceptis crucifero et ceroferariis, qui numquam genuflectunt, item celebrante et diacono, dum actione impediuntur, ut infra aspersionem et incensationem, atque dum celebrans versus et orationem cantat (5).

254. Feretrum aspergitur et incensatur, 1° ad significandum defunctum in Christo obiisse, illum suffragiorum Ecclesiæ participem esse, et nobiscum societatem habere; 2° ut omnis immundorum spirituum præsentia arceatur; 3° in refrigerium defunctorum, non tantum quatenus fiunt cum recitatione orationis dominicæ, sed etiam quatenus preces in benedictione aquæ et thuris factæ, iis applicantur,

(1) Rub. missalis in ritu celeb. tit. 13, n. 4, Cavalieri tom. 3, dec. 174, n. 16; Merati tom. 1, p. 2, tit. 13, n. 26; Vinitor p. 4, tit. 8, n. 5. Vid. tom. 1, n. 118.

(2) Gavantus in miss. p. 2, tit. 13, in fine, et post eum Merati, Bissus. Vinitor, Janssens, Romsée.

(3) P. 2, tit. 13, dub. 3.

(4) 2 Maji 1620, n. 441-588; 1 Mart. 1681, n. 2794-2943, 9.

(5) Cavalieri tom. 4, dec. 180, n. 6 et 7.

et prosunt per modum impetrationis ex parte Ecclesiæ. Incensatio insuper adhibetur 1° ad honoranda corpora fidelium quorum membra credimus fuisse templa Spiritus Sancti; 2° ad significandum defunctum per bona opera se Deo obtulisse in odorem suavitatis; 3° ad malum pellendum odorem.

SEPULTURA.

255. Finita oratione *Deus, cui proprium est*, corpus defertur ad sepulchrum eodem modo et ordine, quo ad ecclesiam allatum est; et dum portatur, clerici cantant antiphonam *In paradisum*. Si longior sit via, antiphona repetitur, vel aliqui psalmi graduales, pœnitentiales vel ex officio defunctorum cantari possunt (1).

Si defuncti corpus ad publicum cœmeterium deferendum sit, parochus jus habet ad illud associandum funebri quoque pompa usque ad sepulchrum, etiamsi per alienas parochias sit transeundum, ibique omnes exercere potest jurisdictionis actus, quos exerceret in proprio cœmeterio parochiali (2).

Quando regularis defunctus sepeliri nequit in conventus ecclesia seu cœmeterio, obstante v. g. lege civili, regulares cadaver ad commune cœmeterium deferre possunt, cum stola et cruce conventus, absque interventu parochi, dummodo tamen cadaver absque solemni pompa et recto tramite ad cœmeterium deferatur (3). Similiter confessarius associare potest funus sanctimonialium, cum stola et cruce, dummodo deferatur absque pompa et recto tramite ad cœmeterium (4).

256. Cum pervenerint ad sepulchrum, feretrum prope illud deponitur, omnes se sistunt juxta feretrum prout in

(1) Bauldry p. 3, c. 15, n. 11.

(2) Acta S. Sedis, vol. 5, fol. 222.

(3) S. C. C. 24 Jan. 1846, *Ordinis prædicatorum*. Vid. Bouix de jure regul. p. 5, s. 6. c. 2, § 2; *Revue des sciences ecclésiast.* tom. 25, fol. 552.

(4) S. C. C. 24 Feb. 1872, et 12 Aug. 1872. Vid. *Revue des sciences ecclésiast.* tom. 27, fol. 172, III.

ecclesia infra absolutionem ; et si sepulchrum non sit benedictum, sacerdos illud mox benedicit.

Etiamsi aliqui censeant, sepulchrum semper esse benedicendum, licet sola fossa fiat in cœmeterio benedicto (1); potius tamen juxta alios (2) admittitur, tale sepulchrum, seu fossam in cœmeterio benedicto, non esse benedicendum, quia totus locus ad hunc usum jam est benedictus. Hanc sententiam confirmat Martinucci, Apostolicarum cæremoniarum magister (3), juxta quem, si cœmeterium sit benedictum, non oportet facere benedictionem sepulchri, quamquam esset recens effossum. Ita ut sepulchrum in sepultura tantum benedicendum sit, 1° si in cœmeterio novum ex lapidibus construatur sepulchrum, quod ratione novæ materiæ benedicendum est : 2° si quis in Ecclesia sepeliatur, quia ecclesia non est benedicta in usum sepulchrorum, nisi locus in alterius sepultura fuerit benedictus (4) : 3° quando ex urgente necessitate corpora defunctorum in ecclesiis aut cœmeteriis benedictis sepeliri non possunt, ut tempore pestis et belli, putat Quarti (5) sepulturam ob docentiam esse benedicendam, et adhibendam benedictionem brevem in rituali Romano assignatam. Pro hac benedictione, sacerdos recitata oratione *Deus cujus miseratione*, corpus defuncti et deinde tumulum, nihil dicens, ter aspergit, in medio, a dextris et a sinistris, et postea utrumque similiter incensat. Ad hanc benedictionem rituale nullam requirit delegationem, et proinde ab omni sacerdote officium sepulturæ peragente, fieri potest.

257. Si sepulchrum non sit benedicendum, omittuntur etiam aspersio et incensatio corporis ; quia hæc non præscri-

(1) Bauldry p. 3, c. 15, n. 11

(2) Baruffaldus tit. 36, n. 169; Cavalieri tom. 3, dec. 174, n. 24; Quarti de benedictionibus tit. 2, sect. 11, dub. 2, n. 166; Maurel *Guide prat. de lit. Rom.* sect. 9, ch. 3, art. 4; Cuppinus anno 1766, n 29; De Conny liv. 2, ch. 21.

(3) Manuale sac. Cærem. 1871, l. 4, c. 9, n. 27.

(4) Baruffaldus et Cavalieri locis cit.

(5) Loco citato.

buntur nisi ratione benedictionis sepulchri, et idcirco si sepulchrum non benedicatur, nec etiam corpus est aspergendum et incensandum (1).

Quando sepulchrum non est benedicendum, tunc celebrans, cum ad sepulchrum pervenerit, intonat antiphonam *Ego sum*, quæ tantum inchoatur, et non duplicatur. Tum cantatur *Benedictus*, et deinde antiphona integra repetitur. Postea celebrans dicit *Kyrie*, *Pater noster*, etc. Infra *Pater noster* corpus ter aspergit in medio, a dextris et a sinistris, non circumeundo feretrum (2). Post orationem dicens *Requiem æternam*, dextra signum crucis facit super feretrum(3).

258. Deinde a sepultura in ecclesiam vel in sacristiam revertentes, dicunt sine cantu antiphonam : *Si iniqnitates* cum ps. *De profundis*. Celebrans dicit antiphonam, quæ tantum inchoatur et non duplicatur, ac capite cooperto, revertitur cum aliis eodem ordine. Psalmus *De profundis* alternatim, tono chorali, sine cantu recitatur. In fine dicitur *Requiem æternam dona eis* in plurali, quia sunt ultimæ preces, quæ semper dicuntur in suffragium omnium fidelium defunctorum (4); et deinde repetitur antiphona *Si iniquitates observaveris, Domine : Domine, quis sustinebit*. Non oportet, ut ante altare sistatur, ad dicendam orationem, neque ut oratio cum versiculis adjungatur, quia hoc a rituali non præscribitur, nec notatur.

Cum clerus e cœmeterio discesserit, corpus in sepulchrum demittitur, et sepelitur.

259. Si celebrans et clerus funus usque ad cœmeterium non comitentur, ut ob cœmeterii distantiam, præcipue in civitatibus, fieri solet, tunc tota cæremonia completur in ecclesia (5). Eo casu dum funus ad portam defertur, cantatur

(1) Cavalieri tom. 3, dec. 174, n. 27; De Carpo cærem. p. 2, n. 268; De Conny loco cit.

(2) Cavalieri loco cit. n. 30.

(3) Rub. missalis in ritu celeb. tit. 13, n. 4; Cavalieri loco cit. n. 31; Martinucci lib. 4, cap. 9, n. 32.

(4) Cavalieri tom. 3, dec. 174, n. 33.

(5) Martinucci lib. 4, c. 9, n. 42.

antiphona *In paradisum*, et deposito feretro apud portam, ibidem reliqua fieri et recitari possunt, quæ ad sepulchrum præscripta sunt. Si tamen omnia absolvantur in medio ecclesiæ seu in loco, in quo feretrum infra exequias depositum est, ibidem etiam cantando antiphonam *In paradisum*, iste usus juxta consuetudinem aliarum ecclesiarum continuari potest (1).

Ita faciendum est, sive in cœmeterio adsit sacerdos sive non, quia rituale præscribit, ut officium, quod incipitur per *Ego sum*, numquam omittatur. Si in cœmeterio sacerdos adsit, nihil impedit, ut funus aqua benedicta aspergat, ac recitet ps. *Miserere* et *De profundis* cum versiculis et oratione (2). Si ibi detur ecclesia, et funus in eadem deponatur, præstari possunt omnia, quæ in rituali præscribuntur ab antiphona *In paradisum* usque ad finem, licet canticum *Benedictus* cum precibus et oratione jam cantatum fuerit (3).

260. Quod si corpus post absolutionem ad sepulchrum non deferatur, tunc dicta oratione *Deus cui proprium est*, omisso responsorio *In paradisum*, celebrans mox intonat antiphonam *Ego sum*, cantatur *Benedictus* cum versiculis et oratione, et deinde in sacristiam revertentes, dicunt antiphonam *Si iniquitates* cum ps. *De profundis*.

SEPULTURA SACERDOTUM.

261. In exequiis defunctorum sacerdotum rituale servandum est, sicut in aliis (4). Quomodo corpora sacerdotum et clericorum defunctorum sint induenda, vid. n. 222, et quæ insignia eorum funeri apponenda n. 248.

2. Corpora sacerdotum in ecclesia et in sepulchris ponuntur cum capite versus altare ex dignitatis sacerdotalis pri-

(1) S R. C. 28 Jul. 1832, n. 4545-4694, 2.
(2) Vid. Martinucci loco cit.
(3) Cuppinus anno 1766, n. 30.
(4) S. R. C. 1 Dec. 1742, n. 3984-4133; 23 Maji 1846, n. 4904-5030, 12.

vilegio, quo fit ut in celebratione faciem versus populum et tergum ad altare vertant. Cum autem rituale hoc tantum pro depositione corporum in ecclesia et in sepulchris præscribat, videtur dicendum, quod in delatione ad ecclesiam et ad sepulchrum, sicut aliorum corpora, cum pedibus versus præcedentes deferenda sint, quia sic fert naturalis ratio procedendi, et nihil aliud exigit sicut pro depositione in ecclesia et in sepulchro.

3. Præsente corpore sacerdotis, crucifer se sistit ad caput defuncti inter feretrum et altare, et celebrans ad pedes inter feretrum et portam ecclesiæ (1); absente autem corpore, crucifer se semper sistit inter feretrum et portam ecclesiæ, et celebrans inter altare et feretrum (2), ut infra dicetur n. 266. Cum igitur corpore præsente celebrans consistat facie ad altare versa, non opus est, ut se ad feretrum constituat paululum versus cornu epistolæ, sed in medio ante feretrum; nec necesse est, ut in circumeundo feretrum, altari reverentiam exhibeat, quia solam crucem ex adverso stantem in conspectu habere, et illam transire censetur.

4. In aliquibus locis calix cereus cum simili patena sacerdotum defunctorum manibus imponitur: hic ritus etsi sit præter rubricas Romanas, cum tamen unice inserviat ad demonstrandam dignitatem sacerdotalem, nihilque indecentiæ habeat, ubi ea est consuetudo, tanquam antiquitati conformis tolerari potest (3).

SEPULTURA SINE EXEQUIIS.

262. Licet regula generalis sit, ut in die depositionis defuncti, corpore præsente, totum officium exequiale persolvatur; missa tamen et officium defunctorum ob diei so-

(1) S. R. C. 3 Sept. 1746, n. 4034-4183, 2.
(2) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5219, 3.
(3) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4904-5030, 11; Cavalieri tom. 3, dec. 196, n. 3.

lemnitatem, temporis augustiam, aliorum funerum officium vel aliam necessitatem omitti possunt, ut notatur in rituali ad finem de exequiis, et ut dictum est n. 236. In his casibus rituale Romanum quidem non præscribit, hæc postea esse supplenda, sed quam hoc sit menti Ecclesiæ conforme, exinde patet, quod decreta S. R. C. missam exequialem etiam in duplici majori permittant, si corpus pridie sepultum fuerit. Cum autem decreta dictum privilegium tantum concedant pro die sequente, si corpus pridie sepultum fuerit, infertur exequias in casu non esse differendas ultra diem sequentem, vel saltem non ultra primam diem per rubricas non impeditam.

Si igitur missa exequialis et officium defunctorum differantur, aliæ tamen preces et suffragia numquam omittuntur (1) neque differuntur; ita ut corpus numquam sepeliatur sine precibus a rituali pro depositione seu sepultura defuncti præscriptis : et si ex consuetudine forte non laudabili quædam omitti soleant, numquam tamen totaliter omitti possunt. Corpus igitur solitis cæremoniis et precibus ad ecclesiam deferendum est, eo in ecclesia deposito absolutio facienda est, et deinde consueto modo sepeliendum est. Notandum autem est, in his exequiis seu absolutione extra missam, adhiberi non posse diaconum et subdiaconum sacris indumentis paratos (2). Licet absolutio in sepultura facta fuerit, nihil tamen impedit, illam iterum fieri, dum exequiæ celebrantur.

In casu contagionis vel nimii fœtoris, corpora sepeliri possunt, quin prævie ad ecclesiam deferantur.

Preces exequiales pro pluribus defunctis quidem simul recitari possunt; id tamen regulariter et frequenter non est faciendum, sed solum in casu necessitatis, vel in quo vix aliter fieri potest, uti evenit tempore belli, pestis, etc. Cavalieri censet super acervum cadaverum tempore belli preces exequiales dici posse, si constet admixta esse ex fide-

(1) Rituale in fine de exequiis.
(2) S. R. C. 6 Feb. 1858, n. 5258.

libus et infidelibus, quia cadavera fidelium ad illas preces jus habent, et iisdem privanda esse non videntur (1).

EXEQUIÆ IN MINORIBUS ECCLESIIS.

263. Ad domum defuncti præcedit minister cum aqua benedicta, sequitur crucifer medius inter duos ceroferarios, si habeantur, ultimo incedit parochus superpelliceo et stola nigra indutus. Cantores laici si comitentur, procedunt ante crucem, nisi forte superpelliceis induantur.

In domo crucifer se sistit ad caput defuncti, parochus ad pedes, et minister de aqua post eum vel a sinistris ejus. Psalmum *De profundis* in domo et *Miserere* in via parochus recitat solus vel alternatim cum ministris. Si cantores habeantur, ps. *Miserere* etiam cantari potest.

Ad absolutionem tres vel quatuor, si haberi possint, requiruntur ministri, scilicet unus defert crucem, quæ tamen deficiente ministro in basi collocari potest, alter ministrat aspersorium, tertius incensum et thuribulum, et quartus si habeatur, librum tenet et ministrat.

Celebrans ad absolutionem induit pluviale nigrum, si habeatur, et eo deficiente manet in alba cum stola sine casula et manipulo. Si pluviali sit indutus, minister eum comitatur, et pluviale elevat, dum funus circuit; si autem eo non sit indutus, non opus est, ut aliquis in circumeundo eum comitetur.

Parochus alta voce recitat *Non intres in judicium*, et deinde responsorium *Libera me*, nisi sint cantores, qui cantent. Responsorio finito, incensum imponit, et benedicit sine invitatione ad benedictionem, ac immediate dicit *Kyrie eleison*. Infra *Pater noster* circuit feretrum, illudque aspergit, et incensat ut alias (2).

(1) Tom. 3, dec. 174, n. 10 et 11.
(2) Vid. Martinucci, lib. 3, cap. 11.

DE OFFICIO FACIENDO IN EXEQUIIS, ABSENTE CORPORE DEFUNCTI, ET IN DIE TERTIO, SEPTIMO, TRIGESIMO ET ANNIVERSARIO.

264. In his diebus, dicto officio defunctorum, si dicendum sit, ac celebrata missa, fit absolutio, quæ ita vocatur, quia functio funebris per eamdem absolvitur, aut quia Deus in ea exoratur pro absolutione defunctorum a pœna purgatorii (1).

An absolutio post missam, absente corpore in exequiis, aliisque diebus supradictis fieri debet de præcepto.

R. Negative, ex lege ecclesiastica, juxta rubricas missalis, quæ dicunt : *Finita missa, si facienda est absolutio*, etc.(2), qui loquendi modus obligationem non supponit (3). In officio exequiali absolutio quidem præscribitur, sed quoad exequias præsente corpore, in quibus absolutio, ut n. 262 dictum est, non omittitur. In prædictis tamen diebus, absente corpore, aliunde dari potest obligatio absolutionem faciendi, et quidem justitiæ stricte dictæ, ex accepto stipendio, vel legato sub tali onere relicto. Licet autem obligatio non detur, fieri tamen potest in istis diebus, sicut etiam in commemoratione fidelium defunctorum et quibuscumque aliis diebus, modo dies permittat.

Si absolutio post missam fiat, idem qui eamdem celebravit, excepto Episcopo diœcesano, absolutionem facere tenetur, ut dictum n. 249.

265. Quibus diebus absolutio permittitur?

R. In omnibus diebus, quibus missa de *Requiem* permittitur in illo casu, de quo agitur : si autem missa de *Requiem* non permittatur, nec etiam permittitur absolutio, quæ est quoddam missæ accessorium ; et non convenit, ut post missam diei absolutio in nigris, uti fieri debet, peragatur (4).

(1) Cavalieri tom. 3, c. 18, n. 1.
(2) Ritus celebr. missam tit. 13, n. 4.
(3) S. R. C. 31 Jul. 1665, n. 2198-2345, 7 ; Cavalieri tom. 3, c. 18, n. 8.
(4) S. R. C. 21 Ap. 1668, n. 2282-2433, 2 ; 18 Jun. 1689, n. 3039-3188, 2 ; 4 Aug. 1708, n. 3642-3791 ; 16 Dec. 1828, n. 4496-4645, 7 ; 16 Mart. 1833, n. 4553-4702 ; 9 Jun. 1853, n. 5188, 1.

Unde in die tertio, septimo, trigesimo et anniversario, sicut missa die impedito differenda vel anticipanda est, sic etiam absolutio; in aliis autem diebus, in quibus absolutio defunctorum sive ex legato sive ex stipendio accepto cantanda est, oportet vel saltem præstat eamdem differre in diem, in qua missa de *Requiem* permittitur, ut testatoris et stipendiarii mens integre, prout fieri licet, servetur tam quoad qualitatem missæ, quam quoad decantationem absolutionis. Aliud tamen est, si post missam non fiat (1), ita ut, si, testatore sic jubente, absolutio quotidie sit facienda, decantari possit, exceptis duplicibus 1 et 2 classis, octavis privilegiatis, hebdomada majori, dominicis, et vigiliis nativitatis Domini et pentecostes, in quibus, ne pia testatoris voluntas defraudetur, privatim recitanda est, absolutis horis canonicis (2).

266. Si in ecclesia erectus sit tumulus, qui vulgo dicitur castrum doloris seu cenotaphium, in funeris repræsentationem; hæc absolutio facienda est eodem modo, quo dictum est n. 250. Notanda tamen sunt sequentia :

1° Tumulus erigitur, ac si corpus adesset, ita ut figuret caput versus portam ecclesiæ et pedes versus altare. Si absolutio fiat pro defuncto sacerdote, alii (3) censent, tumulum ita erigendum esse, ut caput versus altare figuret, quia in rituali de exequiis ita præscribitur, et hoc loco de officio faciendo in exequiis absente corpore nullatenus indicatur, tumulum absente corpore sacerdotis, eodem modo esse collocandum ac pro laico defuncto; alii autem (4), tenent tumulum, absente corpore defuncti sacerdotis, eodem modo ponendum esse ac pro defuncto laico, scilicet cum pedibus

(1) S. R. C. 16 Jan. 1852, n. 5166, 1.

(2) S. R. C. 8 Jul. 1741, n. 3968-4117; 23 Aug. 1766, n. 4186-4335; 12 Sept. 1857, n. 5231, 21; Cavalieri tom. III, dec. 242.

(3) Rit. Leodiense; Gavantus p. 2, tit. 13, rub. 4, litt. m; Schild, Man. lit. p. 2, tit. 13, § IV, n. 3.

(4) Bouvry p. 4, s. 1, append. de exequiis tit. 1, n. 4; Le Vavasseur p. 4, s. 1, ch. 4, n. 30; *Revue des sciences ecclésiast.* tom. 4, fol. 582. Cavalieri autem et Janssens ab illis citati nihil expresse dicunt.

versus altare, quia celebrans in hoc etiam casu consistit inter tumulum et altare, ut mox dicetur.

Quomodocumque autem tumulus ponatur, crucifer tamen se semper sistit inter tumulum et portam ecclesiæ, et celebrans inter altare et tumulum, sive absolutio fiat pro sacerdote, sive pro laico : rubricæ enim missalis (1), ritualis Romani (2) et cæremonialis Ep. (3) absente corpore hanc positionem generaliter præscribunt; et addit rituale Romanum, eumdem ritum pro defunctis tam sacerdotibus quam laicis absente corpore servandum esse (4).

2° Absente corpore dicenda non est oratio *Non intres* (5); rituale Romanum illam etiam non assignat pro absolutione absente corpore; cum autem cæremoniale Ep. (6) et pontificale Rom. eamdem in hoc casu proponant, videtur equidem dicendum esse, hanc orationem in exequiis absente corpore recitari posse, saltem si ea sit consuetudo.

3° Responsorium *Libera* non est incipiendum, nisi finita missa, et convenienter tantum inchoandum, cum celebrans pluviali indutus, ad pedes tumuli pervenerit (7).

4° Communiter dicitur oratio *Absolve*, vel prout habetur in rubricis missalis (8) vel prout ponitur in rituali Romano, seu in breviario assignatur pro die depositionis. Dici tamen etiam potest oratio, quæ dicta est in missa, vel alia conveniens, ut *pro sacerdote*, item *Fidelium* si absolutio fiat pro omnibus fidelibus defunctis.

5° Versus et oratio, si absolutio fiat pro uno defuncto, dicuntur in numero singulari; si pro masculo, in masculino genere; si pro fœmina, in fœminino; si pro pluribus, in

(1) Rit. celeb. m. tit. 13, n. 4.
(2) Hoc loco.
(3) Lib. 2, c. 11, n. 15 et 24.
(4) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5219, 3; Gavantus p. 2, tit. 13, rub. 4, litt. m; Merati ibidem; Cavalieri tom. 3, append. ad cap. XV, et alii.
(5) Baruffaldus tit. 36, n. 154, et Merati p. 2, tit. 13, in fine.
(6) Lib. 2, c. 11, n. 17.
(7) S. R. C. 7 Sept. 1861, n. 5315, V.
(8) Rit. celeb. m. tit. 13, n. 4.

plurali et in genere masculino, si omnes sint masculi, vel inter mulieres aliqui sint masculi, quia genus masculinum aptum est sub se continere fœmininum; sed in fœminino, si omnes sint mulieres. 2° Si absolutio fiat pro defuncto sacerdote vel episcopo, in oratione exprimitur nomen dignitatis; alii autem tituli exprimi nequeunt, neque etiam nomen defuncti, nisi littera N apponatur (1). 3° Quæcumque oratio ad absolutionem dicitur, semper brevi terminanda est conclusione *Per Christum Dominum nostrum*, vel *Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum*, prout oratio requirit (2).

6° Post orationem celebrans non intonat *Ego sum*, uti in exequiis corpore præsente fieri debet, sed dicit *Requiem æternam*, etc. faciendo crucem manu dextra super tumulum, sinistra super pectus posita (3).

7° Versus *Requiescat* in fine dicitur in singulari vel plurali pro numero defunctorum, pro quibus fit absolutio (4). Deinde subjungi non debet versus : *Anima ejus, et animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace*, juxta rubricas missalis (5) et decretum S. R. C. 2 Dec. 1684 (6), quia, cum juxta hoc decretum servandum sit rituale Romanum, illud intelligendum est de sola absolutione corpore præsente, ubi in rituali hæc additio adjungitur, non autem de absolutione corpore absente, ubi in rituali non ponitur (7). Dicto per cantores *Requiescat in pace*, omnes ordine, quo venerant, recedunt, primo thuriferarius et minister cum aqua benedicta, deinde subdiaconus cum cruce, tum reliqui per ordinem. Cruci, cum transit, omnes caput profunde inclinant (8).

(1) S. R. C. 22 Mart. 1862, n. 5318, 17.

(2) S. R. C. 5 Jul. 1698, n. 3228-3477, 4; Cavalieri in idem dec. tom. 3, dec. 241.

(3) Rub. miss. in ritu celeb. tit. 13, n. 4.

(4) S. R. C. 22 Jan. 1678, n. 2709-2858.

(5) Rit. celeb. m. tit. 13, n. 4.

(6) N. 2924-3073, 11.

(7) Bouvry p. 4, s. 1, § 4, de exequiis.

(8) Castaldus lib. 2, s. 9. c. 5, n 13.

8° Juxta rituale Romanum, una tantum absolutio, scilicet *Libera me*, est cantanda (1). Cæremoniale Ep. et pontificale Romanum quinque quidem præscribunt, sed pro officio pontificali tantum (2), et solum pro primis exequiis, quæ fiunt ad castrum doloris pro anima summi Pontificis, Cardinalis, Metropolitani, Episcopi proprii, Imperatoris, Regis, ducis magni aut domini loci.

267. Si non habeatur tumulus erectus, hic modus servandus est (3); scilicet celebrans finita missa, post evangelium s. Joannis, accedit ad cornu epistolæ, ubi in plano depositis planeta et manipulo, accipit pluviale nigrum (in cujus defectu manet sine casula); et stans in dicto cornu epistolæ versus altare, expectat finem responsorii : interim clerici seu alii pannum nigrum ante gradus altaris extendunt, vel illuc portant lecticam mortuorum. Quando responsorium post versum *Requiem æternam*, per cantores repetitur, celebrans thus in thuribulum imponit; dicto ultimo *Kyrie eleison*, stans in dicto cornu versus altare dicit *Pater noster*, quod secreto complet, interim accedit ad medium altaris, et versus dictum pannum seu lecticam ter aspergit, et simili modo thurificat; deinde conversus ad altare, ex libro ibidem posito in eodem cornu epistolæ dicit *Et ne nos inducas* et alios versiculos et orationem, prout habetur in ritu celebr. missam tit. XIII.

DE EXEQUIIS PARVULORUM.

268. Parvuli defuncti distingui possunt in tres classes : 1° in non baptizatos, 2° in illos qui usus rationis capaces fuerunt, et 3° in illos qui ante usum rationis defuncti sunt. Sub his perpetuo amentes, septennio majores comprehenduntur.

(1) S. R. C. 3 Jul. 1728, n. 3830-3980, 4, et 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 12 et 14.

(2) Dec. cit. 3 Jul. 1728.

(3) Cæremoniale Ep. lib. 2, c. 37; S. R. C. 22 Sept. 1837, n. 4666-4815, XI, q. 4.

1. Parvuli non baptizati in loco benedicto sepeliri nequeunt; eorum tamen corpora propter humanæ naturæ dignitatem non sunt insepulta, more belluarum, projicienda, sed a laicis sine ullis precibus in loco honesto recondenda. Si in loco benedicto sepeliantur, tunc modo sint parentum fidelium, cœmeterium equidem juxta plures auctores non violatur (1).

Si sint baptizati, quocumque etiam occurrente dubio de valore baptismi, in cœmeterio benedicto sepeliri debent (2).

2. Parvuli, qui usus rationis capaces fuerunt, sepeliendi sunt more adultorum.

Pueri communiter censentur usum rationis adepti, dum septimum compleverunt annum, vel etiam citius, si malitia suppleat ætatem, ita ut peccati capaces præsumi possint. Tales pueri, etsi primam communionem nondum instituerint, sepeliendi sunt more adultorum; dicenda est pro ipsis missa ordinaria pro defunctis ut in die obitus, quæ gaudet iisdem privilegiis, iisdemque diebus celebrari potest, ac pro adultis defunctis; post missam legenda vel cantanda est oratio *Non intres* cum responsorio *Libera me*, et cum reliquis pro sepultura adultorum præscriptis. Si enim parvuli, qui ad usum rationis pervenerunt, peccare potuerint et de facto peccaverint, prout supponendum est, missæ sacrificio et Ecclesiæ suffragiis juvari possunt et debent; ita ut minime toleranda sit quarumdam ecclesiarum consuetudo in exequiis parvulorum, qui usum rationis sunt adepti, sive celebrandi missam de *Requiem* pro defunctis parvuli consanguineis, aut votivam de angelis in gratiarum actionem, sive recitandi preces pro parvulis ante usum rationis defunctis præscriptas, quasi illorum animæ in cœlum essent receptæ, dum interim in purgatorio crucientur. Idem fieri potest et debet, si dubitetur, an parvuli ad annos rationis pervenerint, vel an malitia ætatem ante septimum annum non suppleverit; sufficit enim ad celebrandum pro illis, ut suffragiis indigere

(1) Vid. Moulart de cœmeteriis p. 2, c. 1, § 5.

(2) Lucius Ferraris *sepultura* n. 172; Moulart loco cit. cap. 4, art. 1, II.

possint, sicut pro omnibus fidelibus defunctis oratur et sacrificatur, licet et alii beati et alii sint damnati (1).

3. Pueri non censentur usum rationis adepti, qui septimum annum non compleverunt, nisi malitia suppleat ætatem (2). Quando malitia suppleat ætatem, seu, quod idem est, presumi possit, eos peccati capaces fuisse, parochi prudentiæ dijudicandum relinquitur. De pueris baptizatis ante usum rationis defunctis, tantum agitur in sequentibus.

269. Parvuli baptizati ante usum rationis defuncti « quatenus commode fieri potest, speciales et separatos ab aliis loculos et sepulturas habere » debent, ne corpora immaculata misceantur cum corporibus adultorum, quorum animæ peccati labe maculatæ fuerunt.

2. « In funere parvulorum ut plurimum non pulsantur campanæ; quod si pulsentur, non sono lugubri, sed potius festivo pulsari debent. »

3. « Infans vel puer baptizatus, defunctus ante usum rationis, induitur juxta ætatem, et imponitur ei corona de floribus seu de herbis aromaticis et odoriferis in signum integritatis carnis et virginitatis. » Feretrum similiter ornari potest (3).

4. Exequiæ parvulorum fieri possunt eisdem diebus et tempore ac exequiæ adultorum, de quibus dictum est n. 235 (4).

5. Parvuli, qui post baptismum ante usum rationis eripiuntur, oratione Ecclesiæ non indigent, quia *nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu* (5). Quapropter in

(1) Andreas Creusen Archiep. Mechl. in 37 Congreg. Archipresb. statuit, parentes numquam cogendos esse ad exequias puerorum more adultorum celebrandas ante decimum quartum ætatis annum completum. Item Pastorale Brugense præscribit in ejusmodi exequiis jura stolæ alia exigi non posse, quam quæ pro sepultura parvulorum solvi consueverunt.

(2) Baruffaldus tit. 40, n. 2; Cavalieri, tom. 3, cap. 16, n. 1.

(3) Vid. Baruffaldus tit. 40, n. 4, et Cavalieri tom. 3, c. 16, n. 3 et seq.

(4) Cavalieri, tom. 3, dec. 175, n. 16.

(5) Ad. Rom. VIII, 1.

sepultura parvulorum, ante usum rationis defunctorum, missa celebrari non debet, et pro iisdem parvulis omnino celebrari non potest, quia suffragiis non egent (1). Occasione tamen eorum sepulturæ missa celebrari potest in gratiarum actionem, laudem divinæ providentiæ similesque fines, præcipue si talis sit consuetudo, qualis in his locis communiter habetur, vel si particulare rituale aut statuta diœcesana id præscribant (2); nulla enim ratio obstat, nullaque lex prohibet, ne missa hac occasione ad similes fines celebretur (3). Missa dicenda est de die; vel si rubricæ permittant, votiva de angelis maxime convenit, ut cum iisdem ob felicem transitum congaudeamus, atque Deum collaudemus. Hæc tamen missa de angelis, aut quæcumque alia votiva, vel de *Requiem* pro defunctis parvuli consanguineis, nullo gaudet privilegio, et tantum dici potest diebus, quibus votiva privata permittitur.

6. Asperguntur parvulorum corpora ad impediendos dæmones, ne corporibus illudant; sacerdos autem interea numquam dicit *Requiescat* aut *Asperges me;* neque id facit circumeundo feretrum, sed ter, in medio, a dextris et a sinistris (4).

7. In fine omnium psalmorum non dicitur *Requiem æternam*, quam parvuli jam possident, sed semper *Gloria Patri*, in laudem ss. Trinitatis, quæ parvulos ad regnum cœlorum misericorditer vocare dignata est. In triduo sacro majoris hebdomadæ hic versus *Gloria Patri* in psalmis, qui dicuntur, pro conformitate temporis omitti potest (5). Cum autem

(1) Martinucci lib. 4, cap. 11, in fine.

(2) Hæc missa præscribitur vel saltem probatur in Pastoralibus Mechlinien., Gandaven. et Brugen.; in Rit. Leodien., Cameracen. et Parisien. apud Catalanum in rit. Rom. de exequiis parvul. c. 7, § 3; Manuale pastorum ad usum Archid. Coloniensis *Modus sepeliendi parvulos;* Le Vavasseur, Cérémonial, p. 7, ch. 14, art. 3, n. 27; Schuster *Instructio pract.* p. 12, c. 19.

(3) Non obstant dec. S. R. C. 16 Jan. 1677, n. 2659-2811, 5, et 23 Mart. 1709, n. 3651-3800, 1.

(4) Cavalieri tom. 3, dec. 175.

(5) S. R. C. 16 Jan. 1677, n. 2660-2812, 6.

in decreto dicatur, quod omitti possit, sequitur quod omitti non debeat, et dici possit : quia, cum preces istæ sint extra officium, et privatim ac submissa voce, ut dictum est n. 235, in hoc triduo recitandæ sint, nihil habent commune cum functionibus Ecclesiæ horum dierum. Not. nihil aliud in hoc triduo esse mutandum.

8. Cereos in sepultura parvulorum rituale non præscribit; indubie tamen adhibendi sunt (1), quia sunt inter cæremonias Ecclesiæ coævas, quibus puerorum honorantur corpora, quæ Spiritus Sancti templa fuerunt, et simul denotatur eorumdem animas vivere, corporaque expectare resurrectionem ac fruitionem lucis æternæ, qua animæ jam perfruuntur.

270. Uti in exequiis adultorum, ita juxta rituale Romanum in parvulorum sepultura processio ad defuncti domum ordinatur. Præcedit deferens aquam benedictam, sequitur cruciferarius cum cruce quæ sine hasta defertur, medius inter ceroferarios, postea clerus et ultimo loco sacerdos, Cum ad funus pervenerint, sacerdos illud aspergit, nihil dicens. Deinde incipit antiphonam *Sit nomen Domini*. Dicto Psalmo *Laudate pueri*, et antiphona repetita, corpus effertur; dum portatur ad ecclesiam, dicitur ps. 118. *Beati immaculati*, etc. ex prima, et si tempus superest, dici potest ps. *Laudate Dominum de cælis* cum aliis duobus sequentibus ex laudibus. Si non instituatur processio, corpora tamen parvulorum semper honorabiliter et non sub chlamidibus deferenda sunt.

Sacerdos induitur superpelliceo et stola, ac etiam pluviali indui potest; sed albo semper utitur colore, etiam in triduo sacro majoris hebdomadæ, in lætitiæ argumentum, et signum virginei candoris parvulorum, qui jam *amicti sunt stolis albis.*

Defertur crux sine hasta, quia eorum vita brevis fuit, vel

(1) Cavalieri tom. 3, cap. 16, n. 10, et Catalanus in rit. Rom. tit. 6, cap. 7, § 2.

melius, ad denotandum quod solis Christi meritis, et nullis eorum propriis salvi sint (1).

2. Cum processio ad ecclesiam pervenerit, omittitur quod de psalmo superest, et concluditur cum *Gloria Patri*. Feretrum deponitur in medio ecclesiæ, et omnes se sistunt, ut infra absolutionem in exequiis adultorum (2).

3. Feretro deposito, dicitur antiphona *Hic accipiet*, et deinde psalmus *Domini est terra* : si enim ad ingressum ecclesiæ inciperetur, sæpe finiretur, antequam feretrum depositum foret. Cum juxta rituale corpus in ecclesiam inferendum sit, ibique aspergendum, aliqua mora facienda est, ut cæremonia debito modo fieri valeat; quæ mora habebitur, antiphonam *Hic accipiet* tantum incipiendo, cum feretrum depositum fuerit : ita ut verba ritualis *cum pervenerit ad ecclesiam* intelligenda sint, non de primo accessu, sed de tempore, quo omnia in ecclesia disposita fuerunt.

Si funus ad ecclesiam afferatur sine processione et sine præsentia sacerdotis, tunc officium sepulturæ in ecclesia incipitur ab antiphona *Hic accipiet* cum ps. *Domini est terra*.

Post repetitionem antiphonæ *Hic accipiet*, sacerdos dicit *Kyrie*. *Pater noster*. Dum secreto perficit *Pater noster*, corpus ter aspergit, in medio, a dextris et a sinistris.

4. Dum portatur ad tumulum, dicitur antiphona *Juvenes*, et ps. *Laudate Dominum de cœlis* cum duobus sequentibus *Cantate Domino* et *Laudate* sub uno *Gloria Patri*. Si funus tunc ad tumulum non portetur, vel si sacerdos non comitetur, hæc omnia dicuntur et fiunt in medio ecclesiæ, ubi funus deponitur. Repetita antiphona, sacerdos dicit *Kyrie*. *Pater noster*. Hic nulla fit aspersio. In oratione *Omnipotens sempiterne Deus* dicitur *animam hujus parvuli* : si corpus puellæ fuerit, censet Cavalieri (3), dici posse *hujus parvulæ* juxta morem, quem in aliis orationibus Ecclesia servat, licet satius putet, nullam facere mutationem.

(1) Cavalieri tom. 3, cap. 16, n. 8.
(2) Cavalieri tom. 3, dec. 175, n. 5; Martinucci, lib. 4, c. 11, n. 11.
(3) Tom. 3, dec. 175, n. 8.

5. Finita oratione, antequam funus in sepulchrum demittatur, sacerdos incensum imponit et benedicit; tum aqua benedicta ter aspergit, prius corpus, et deinde tumulum separatim; postea prius ter thurificat corpus et deinde tumulum separatim.

Si in ecclesia omnia perficiantur, tumulus hoc loco nec aspergi nec thurificari potest. Item si sepulchrum seu cœmeterium sit benedictum, tumulus juxta Cavalieri (1), non est aspergendus neque thurificandus. Si autem in ecclesia omnia compleantur, vel si sepulchrum sit benedictum, dubitatur, an tunc solum etiam corpus in ecclesia vel ad tumulum non sit aspergendum et thurificandum. Hæc aspersio et thurificatio rationem benedictionis sepulchri habere videntur, cum apud tumulum præscribantur, et non in ecclesia, in qua, si principaliter ratione corporis defuncti fierent, locum opportunum haberent ad *Pater noster* post antiphonam *Hic accipiet;* ita ut, si tumuli aspersio et thurificatio omittantur, etiam omittenda sint aspersio et thurificatio corporis. Verum cavalieri (2), censet, licet tumuli omittantur aspersio et thurificatio, equidem parvulorum corpora hoc loco recte aspergi et thurificari, ne eis penitus denegetur thuris honor, cujus utique sunt indubie magis digni utpote cœlorum incolæ.

6. Clerus discedens recitat alternatim antiphonam et canticum *Benedicite.* Cum clerus discesserit, corpus in sepulchrum demittitur, et sepelitur.

(1) Loco cit. n. 10.
(2) Loco cit. n. 11.

De Sacramento Matrimonii.

DE LOCO ET TEMPORE CONTRAHENDI MATRIMONIUM.

271. *Nuptiæ qua decet modestia et honestate fiant; sancta enim res est matrimonium, sancteque tractandum.*

2. *Matrimonium* juxta rituale *omni tempore contrahi potest*, etiam tempore clauso, nisi per synodi decreta aut particularem consuetudinem non liceat, in quo casu Episcopi venia requiritur (1). Si autem tempore clauso contrahatur, tunc privatim, sine solemnitate et sine nuptiarum benedictione, celebrandum est, quia solemnitas et nuptiarum benedictio eo tempore prohibentur, ut infra dicetur n. 278. Si sponsi sacrum exposcant, in quo divinam Eucharistiam simul percipiant, uti consentaneum est; parochus sacrum ejus diei faciet sine nuptiarum benedictione (2).

3. *Matrimonium* juxta rituale *in ecclesia maxime celebrari decet*. Hæc verba præceptum præ se non ferunt, ita ut in ecclesia per se celebrari non debeat, nisi id præscribant leges synodales, quæ semper servandæ sunt extra mortis periculum, in quo casu sicut baptizatur extra ecclesiam, sic etiam matrimonium licite celebratur ad legitimandam prolem, ducendam concubinam, etc. In quo ecclesiæ loco hoc sacramentum celebrandum sit, rituale non exprimit: locus autem opportunus est altare, in quo missa celebranda, et nuptiæ benedicendæ sunt; nullatenus autem sacristia, quæ non est proprius sacramentorum locus, sed paramentis custodiendis et induendis destinata est.

4. Matrimonium, nisi necessitas aut justa aliqua ratio aliter exigat, ante meridiem celebrari debet, non tantum

(1) S. R. C. 14 Aug. 1858, n. 5275, 3; Bened. XIV. Instit. 80; Cavalieri tom. 4, dec. 248, n. 4.

(2) Bened. XIV, Instit. 80.

quia nuptiæ in missa benedicendæ sunt, sed etiam quia honestas et decentia id sæpius exigere possunt.

RITUS CELEBRANDI MATRIMONII SACRAMENTUM.

272. Parochus pro matrimonii celebratione induitur superpelliceo et stola alba, vel si immediate est celebraturus, alba, stola et etiam planeta indui debet (1), excepto manipulo, quem ante missam accipit.

Adhibet unum saltem ministrum superpelliceo pariter indutum, qui librum et vas aquæ benedictæ cum aspersorio deferat, eique ministret.

2. Ad celebrationem parochus se constituit facie ad sponsos conversa; sponsus stat a dextris sponsæ, testes prope adstant vel juxta vel retro post sponsos, ut videre et audire possint, quid agatur; et post eosdem, parentes et propinqui, quorum præsentia nuptias cohonestari decet.

3. Interrogat utrumque singillatim, *N. vis accipere*, exprimendo nomen consuetum et proprium, cui cognomen prosapiæ addi potest (2).

4. Mutuo consensu intellecto, sacerdos jubet eos jungere dextras, sicut referter Tobiæ VII, 15. *Apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit*, quia conjunctio et mutua fides nullo meliori actu externo exprimitur. Convenit ob reverentiam sacramenti, ut sponsorum dextræ nudæ sint.

5. Sacerdos dicens *Ego conjungo vos... in nomine Patris* etc. facit signum crucis versus ipsos.

6. Postea eos aspergit aqua benedicta in medio, a dextris eorum et a sinistris (3).

273. *Benedictio annuli.* Annulus in celebratione matrimonii, etiam in secundis nuptiis, datur propter mutuæ fidei et dilectionis signum, et ut eodem pignore corda eorum jun-

(1) S. R. C. 31 Aug. 1867, n. 5382, V.
(2) Baruffaldus tit. 42, n. 13-16.
(3) Martinucci lib. 4, c. 12, n. 7.

gantur : datur autem sponsæ, ut mulier natura fragilior viro, datæ fidei signum continuo sub oculis habeat.

Materia annuli per rubricas non determinatur ; adeoque indifferens est, ex quacumque conficiatur materia, ex auro, argento, cupro, etc., gemmis vestiatur nec ne. In ea servari potest consuetudo, et sponsorum facultatis habenda est ratio.

Annulus etiam pro secundis nuptiis (1) benedicitur; interim ponitur super altare, vel potius a ministro tenetur coram sacerdote in aliquo vase honesto seu disco ; sacerdos eum aspergit in modum crucis, seu in medio, a dextris et a sinistris, interea nihil dicens, quia in rituali nulla verba indicantur. Hæc benedictio per modum intercessionis operatur, ut sponsi vera et sincera dilectione sese mutuo prosequantur, fidelitatem servent, atque omnis fascinatio a connubio amoveatur. Si idem annulus in ordine ad matrimonium fuerit benedictus, ejus benedictio omittitur, et solito modo tantum digito imponitur. Quando frangitur, amittitur aut usu teritur, novus benedici potest, eadem formula, quæ in celebratione matrimonii ponitur; hæc enim formula, non ita matrimonii celebrationi annexa est, ut alio tempore ad eumdem finem adhiberi nequeat; vel in celebratione alterius matrimonii etiam benedici potest simul cum annulo præsente, orationem in plurali dicendo.

Sacerdos tradit annulum benedictum sponso, qui illum imponit in digito annulari sinistræ manus sponsæ, sacerdote dicente *In nomine Patris*, et interim faciente super eos signum crucis. Imponitur digito annulari seu digito juxta parvum digitum, quia iste digitus usu generali designatus est ad ferendum annulum, unde et annularis dicitur.

(1) S. R. C. 27 Aug. 1836, n. 4631-4780, 2.

BENEDICTIO NUPTIARUM.

274. Per benedictionem nuptiarum non intelligitur ipsa matrimonii celebratio, neque versus *Confirma hoc*, qui cum oratione post benedictionem et traditionem annuli semper recitandi sunt, sed illæ preces, quas missale in missa pro sponso et sponsa præscribit.

Hæc benedictio, si benedicendæ sint nuptiæ, communiter fit in matrimonii celebratione, nisi matrimonium contrahatur extra ecclesiam aut tempore clauso, ut infra dicetur.

275. Nuptiæ primæ ex parte viri et mulieris de præcepto benedicendæ sunt (1) sed tantum sub veniali (2). 2° Nuptiæ primæ ex parte mulieris et secundæ ex parte viri benedici non debent, quia, cum secundæ nuptiæ a plena sacramenti significatione deficiant, quæ est unio Christi cum Ecclesia, seu unius sponsi cum unica sponsa Ecclesia, illis applicanda non est benedictio instituta ab Ecclesia ad prædictum unionis Christi cum Ecclesia mysterium significandum : sed tamen ubi ea viget consuetudo has nuptias benedicendi, ea servanda est juxta rituale Romanum, quia, cum benedictio proprie cadat super mulierem, hæc eadem indiget, ut minas antequas Evæ matri omnium viventium illatas aliquo modo effugiat, et Dei benedictione fruatur (3). 3° Nuptiæ secundæ ex parte mulieris, licet primæ ex parte viri, benedici non possunt, quia mulier, super quam proprie cadit benedictio, in primis nuptiis fuit benedicta.

Not. 1° dum dicuntur nuptiæ secundæ ex parte mulieris non esse benedicendæ, subintelligendum esse mulierem in primis nuptiis fuisse benedictam : si enim non fuerit benedicta, quia v. g. post nuptias ante receptam benedictionem vidua facta est, cum postea iterum nubit, benedicenda est (4).

(1) Baruffaldus tit. 42, n. 71; Cavalieri tom. 4, c. 15.
(2) Quarti de benedictionibus, tit. 3, s. 11, dub. 1, n. 295; Baruffaldus loco cit.
(3) Baruffaldus tit. 41, n. 164; Cavalieri tom. 4, dec. 254, n. 2.
(4) Cavalieri loco cit. n. 3.

2° Nihil referre ad benedictionem, an mulier sit virgo, nec ne, seu corrupta; qualiscumque enim sit, modo in præcedentibus nuptiis non sit benedicta, semper est benedicenda (1).

Si nuptiæ primæ fuerint invalidæ, benedictio tamen in secundis iteranda non videtur, quia illa proprie non respicit nuptias, sed fertur in personas, in quibus permanet, ut patet ex secundis nuptiis, quas mulier contrahit, quæ non sunt benedicendæ, quia mulier fuit et manet benedicta (2).

276. Minister benedictionis nuptiarum est proprius sponsorum parochus, ita ut ab alio sacerdote fieri nequeat, nisi cum licentia parochi vel ordinarii (3). Matrimonii autem celebratio et nuptiarum benedictio non ita connexæ sunt, ut ab uno eodemque sacerdote fieri debeant; sed matrimonium coram parocho contractum, ab alio sacerdote cum consensu parochi vel ordinarii licite benedici potest (4).

277. Benedictio nuptiarum tantum in ecclesia fieri potest; et si quodam casu matrimonium extra ecclesiam celebratum fuerit, sponsi deinde ad ecclesiam venire debent, ut benedictionem accipiant, quia missam, infra quam benedictio confertur, extra ecclesiam celebrare non licet; et sic Concilium Trident. (5), dicit, *benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam*; prout etiam cæremoniæ baptismi extra ecclesiam collati, in eadem supplendæ sunt.

Not. dum benedictio a matrimonii celebratione separatur, cavendum esse sacerdoti, qui illam confert, ne iterum a contrahentibus consensum exigat.

2. Nuptiarum benedictio fieri non potest nisi infra missam, prout rituale Romanum præscribit, benedictionem celebrata missa tantum conferendam esse (6). S. R. Con-

(1) S. C. C. 2 Oct. 1593, apud Cavalieri tom. 4, dec. 254.
(2) Vid. Cavalieri loco cit. n. 4.
(3) Conc. Trid. s. XXIV, de reform. matrim. c. 1.
(4) Cavalieri tom. 4, dec. 255, n. 2.
(5) Sess. XXIV, de reform. matrim. c. 1.
(6) S. C. C. 13 Jul. 1630, apud Cavalieri, tom. 4, dec. 258.

gregatio (1) quidem rescripserat, nihil obstare, quominus nuptiarum benedictionem a missa abtrahere liceret, et sponsos ad benedictionem in missæ celebratione recipiendam etiam adigendos non esse; postea autem hoc decretum revocavit, et Sanctitas Sua mandavit, ut benedictio juxta rubricas non sit impertienda nisi in missa (2).

278. Benedictio nuptiarum prohibetur tempore clauso, sicut in rituali expresse præscribitur, tunc *solemnitates nuptiarum prohibitas esse, ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia.* Hæc prohibitio juxta Benedictum XIV (3), ex communi sententia obligat sub gravi, et ita quidem ut Episcopus in eo dispensare non valeat (4). Quapropter si matrimonium tempore clauso contrahatur, prout fieri licet, ut supra n. 271 dictum est, nuptiæ privatim, sine solemnitate et benedictione celebrandæ sunt (5). Si sponsi tempore clauso in matrimonii celebratione missam exposcant, in qua sacram communionem percipiant, sacerdos missam diei celebrat sine nuptiarum benedictione (6). Tempore clauso elapso, sponsi veniant ad ecclesiam, benedictionem accepturi, et tunc sacerdos benedictionem illis conferat, celebrata missa, ut n. seq. dicetur.

MISSA PRO SPONSO ET SPONSA.

279. Quando missa votiva pro sponso et sponsa permittitur, et quid faciendum in diebus quibus prohibetur?

R. I. Prohibetur tempore clauso, quoniam tunc locum haberi nequit solemnis benedictio nuptiarum (7); ita ut tem-

(1) 1 Sept. 1838, n. 4691-4840, 2.
(2) 23 Jun. 1853, n. 5190, item 31 Aug. 1839, n. 4722-4868; 14 Aug. 1858, n. 5275, 1; 26 Mart. 1859, n. 5289; 31 Aug. 1867, n. 5382, IV, 3.
(3) Institut. 80.
(4) S. R. C. 23 Jun. 1853, n. 5190, 3, et 14 Aug. 1858, n. 5275, 3 et 4.
(5) S. R. C. 23 Jun. 1853 n. cit.
(6) Bened. XIX, Instit. 80.
(7) S. R. C. 31 Aug. 1839, n. 4722-4868.

pore clauso nec missa nec commemoratio pro sponsis in missa diei fieri possit. Si sponsi tempore clauso missam exposcant, missa diei celebranda est sine nuptiarum benedictione, ut supra dictum est. Sicut autem benedictio nuptiarum, sic etiam missa pro sponsis vel ejusdem commemoratio in missa diei differenda est, donec tempus clausum elapsum sit, quando missa eodem modo et iisdem diebus celebrari potest, ut mox dicetur (1).

2. Dici non potest, dum mulier est vidua seu semel benedicta (2). Tunc tamen alia missa votiva pro devotione sponsorum, si per rubricas liceat, vel missa conformis officio absque commemoratione nuptiarum celebrari potest.

3. Permittitur quibusvis diebus, exceptis omnibus dominicis, festis de præcepto in populo, duplicibus 1æ et 2æ classis (3), tota octava epiphaniæ, et vigilia pentecostes (4) et similiter tota octava pentecostes, die octava Corporis Christi, aliisque diebus duplicia 2æ classis excludentibus : qui enim dies duplicia 2æ cl. excludunt, etiam missam votivam pro sponso et sponsa excludunt, et prohibent (5).

Dubitari potest de feriis rogationum, si unica tantum missa celebretur, et de die commemorationis fidelium defunctorum. Quoad ferias rogationum dicendum videtur, missam votivam pro sponsis non permitti, quia in hoc casu missa rogationum de præcepto celebranda est, et in hac nuptiarum benedictio æque ac in aliis diebus exceptis fieri potest : major autem est difficultas de die commemorationis fidelium defunctorum, cum ea die omnes missæ celebrandæ sint de *Requiem*, in quibus nuptiarum benedictio cum com-

(1) Not. decretum citatum 31 Aug. 1839, quidem declarare, orationes seu nuptiarum benedictiones non esse resumendas extra missam tempore prohibito jam elapso; non autem easdem infra missam non esse resumendas.

(2) S. R. C. 3 Mart. 1761, n. 4150-4299, 4.

(3) Dec. gen. S. R. C. 20 Dec. 1783, n. 4266-4415

(4) S. R. C. 20 Ap. 1822, n. 4437-4587, 3.

(5) Gardellini in dec. cit. n. 4437-4587, ad 5, et in Instr. Clem. § 12, n. 8.

memoratione pro sponsis certo non permittitur (1), licet tamen aliqui censeant, missam votivam pro sponsis hac die permitti (2).

Ut hæc missa privilegio gaudeat, requiritur 1° ut fiat causa benedictionis nuptiarum, et 2° ut in missa reliqua fiant, quæ pro benedictione nuptiarum in ea habentur. Privilegia enim tantum concessa sunt causa benedictionis nuptiarum; adeoque missa, quæ non dicitur causa benedicendi nuptias, quia sunt benedictæ, vel non benedicendæ, ullo privilegio gaudere non potest. Quod autem reliqua fieri debeant, constat ex rubricis positis ante missam pro sponso et sponsa, ubi hæc tanquam connexa præscribuntur.

II. Diebus istis exceptis, quibus missa votiva pro sponso et sponsa prohibetur, dicenda est missa diei cum commemoratione missæ pro sponso et sponsa et reliquis orationibus, quæ in eadem missa pro benedictione nuptiarum habentur, ut infra dicetur.

Not. sacerdotem non teneri missam, quam pro benedictione nuptiarum celebrat, applicare pro sponsis, nisi ab iisdem eleemosynam accipiat (3).

280. An diebus, quibus missa pro sponso et sponsa permittitur, hæc necessario est celebranda ad benedicendas nuptias?

R. Id dicendum videtur juxta has rubricas ritualis Romani : *Si benedicendæ sint nuptiæ, parochus missam pro sponso et sponsa ut in missali Romano celebret* (4); et ita certo fieri

(1) S. R. et Univ. Inquis. Cong. 1 Sept. 1841, decrevit, benedictionem nuptiarum in missa defunctorum fieri non posse, sed potius ad aliam diem transferendam.

(2) Falise ad 2 Nov. Bouvry, p. 4, s. 1, § 5, juxta dec. S. R. C. 7 Sept. 1850, in Veronen. ad 4, quod in collectione auth. non reperitur.

(3) Déc. S. R. et Univ. Inquis. Congr. 1 Sept. 1841; *Mél. théol.* s. 2, fol. 139.

(4) Hæc confirmant rubricæ missalis edit. Rom. 1861 : *Si benedictio nuptiarum facienda sit... dicatur missa votiva;* et decretum S. R. C. 23 Jun. 1853, n. 5190, 1 : *Missa in nuptiis semper debet esse votiva pro sponso et sponsa ut in missali, præterquam in festis de præcepto et dup. 1 et 2 cl.*

debet, si sacerdos a sponsis eleemosynam ad missam celebrandam ácceperit : si tamen eleemosynam non acceperit, non videtur obligatus ad missam votivam pro sponso et sponsa celebrandam; cum enim juxta rubricas missalis et decreta citata in diebus, quibus missa votiva pro sponsis prohibetur, missa diei dicenda sit, sequitur missam votivam pro sponsis non absolute necessariam esse ad benedictionem nuptiarum; adeoque sacerdotem, habita saltem causa rationabili, posse dicere aliam missam sive diei, sive votivam, cum commemoratione nuptiarum, etiam in diebus, quibus missa pro sponsis permittitur (1). Causa rationabilis erit, si sacerdos sit obligatus ad celebrandam aliam missam votivam, et forte etiam sufficiens, quandocumque sacerdos eleemosynam a sponsis non acceperit, quia tunc non obligatur ratione stipendii, nec ratione benedictionis nuptiarum, quæ, ut dictum est, æque valide in alia missa fieri potest.

281. Quomodo missa votiva pro sponsis, vel alia cum benedictione nuptiarum est celebranda?

R. 1° Cum missa votiva pro sponso et sponsa sit votiva privata, pro privato nempe nubentium bono, semper celebranda est ut alia votiva privata sine *Gloria* et *Credo*; cum tribus saltem orationibus et omnibus commemorationibus, quæ in Missa diei forent faciendæ (2), prima videlicet missæ votivæ propria, secunda officii diei, et tertia, si alia commemoratio specialis non occurrat, quæ alias in missa semiduplicis eodem tempore secundo loco diceretur; cum *Benedicamus Domino* in fine et ultimo evangelio s. Joannis (3) atque in colore albo. Si votiva in festis B. M. V. celebretur

(1) Cum juxta decretum S. R. C. 1 Sept. 1838, nuptiarum benedictionem a missa abstrahere liceret, æque licere dicendum erat, nuptiarum benedictionem in alia missa impertiri : cum autem S. R. C. præfatum decretum revocaverit, ut n. 277 dictum est, et rubricæ missalis supra citatæ atque decretum 23 Jun. 1853, præcipere videantur, ut ipsa missa votiva celebretur : merito dubitatur, an in diebus, quibus votiva pro sponsis permittitur, aliam pro nuptiarum benedictione celebrare liceat.

(2) S. R. C. 28 Jul. 1832, n. 4542-4691, 4.

(3) Ita dec. gen. S. R. C. 28 Feb. 1818, n. 4394-4544.

tempore, quo secunda oratio *A cunctis* dicitur, hæc oratio *A cunctis* dicenda est, mentionem B. M. V. omittendo, eamque recitando : *Intercedente beato Joseph cum beatis apostolis* (1). Hæc missa votiva ita celebranda est, sive officium sit duplicis sive inferioris ritus, quia ritus duplex naturam missæ votivæ privatæ non immutat.

R. 2° Alia missa, dum missa votiva pro sponso et sponsa non celebratur, dicenda est prout extra talem circumstantiam, cum commemoratione missæ pro sponso et sponsa post orationes a rubricis præceptas et ante orationes a superiore imperatas ac alias quæ forte pro libitu adduntur, et semper sub distincta conclusione etiam in festis 1æ et 2æ classis, licet nulla alia commemoratio occurrat (2). Hæc commemoratio missæ pro sponso et sponsa facienda est etiam in festis 1æ classis (3), tantum exceptis vigilia et festo pentecostes cum duobus diebus sequentibus, missa solemni ascensionis et Corporis Christi, in quibus videtur omittenda juxta dicta tom. II, n. 282.

R. 3° Missa sive celebretur votiva sive de die, fieri potest vel sine cantu et solemnitate ut missa privata, vel pro devotione etiam cum cantu (4) et solemnitate, servato semper ritu, qui eidem missæ convenit. 2° Infra missam, sponsi honestiori loco collocantur, et propius ad altare, ut suo tempore commode accedere possint. 3° Dicto in missa *Pater noster*, et responso a ministro *Sed libera nos a malo* et a sacerdote *Amen*, ante extersionem et acceptionem patenæ, sacerdos genuflectit, et se retrahit ad cornu epistolæ, ubi conversus ad sponsos ante altare genuflexos, dicit super eos orationem : *Oremus. Propitiare* etc. et sequentem, ministro librum tenente. Has orationes, sicut et aliam in fine missæ, manibus junctis recitat, prout in aliis benedictionibus, juxta rubricam missalis pro benedictione cinerum; in conclu-

(1) Vid. dec. S. R. C. 15 Maji 1819, n. 4410-4560, 3, et 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 31.

(2) S. R. C. 20 Ap. 1822, n. 4437-4587, ad 6, 7 et 8.

(3) Idem dec. ad 6.

(4) S. R. C. 31 Aug. 1839, n. 4723-4869.

sione, dum dicit *Jesum Christum*, caput ss. Sacramento inclinat. Dum a medio altaris recedit, et ad medium redit, utroque casu genuflectere, et cavere debet, ne tergum ss. Sacramento vertat. Dictis orationibus, sponsi ad locum suum recedunt; et sacerdos, ad medium altaris reversus, extergit patenam, ac dicit *Libera nos* cum reliquis more solito. 4° Si adsit consuetudo, pax cum instrumento, suo loco dari potest, primum sponso et deinde sponsæ (1). 5° Post sumptionem s. Sanguinis, sponsi more solito communionem sumunt. Hæc communio, etsi non videatur de præcepto et essentia benedictionis nuptiarum, de convenientia tamen saltem sumenda est, quia in missali est præscripta. 6° Dicto *Benedicamus Domino* vel *Ite missa est*, si missæ illius diei conveniat, ante orationem *Placeat tibi*, sacerdos conversus ad sponsum et sponsam dicit orationem *Deus Abraham*, sine *Oremus*, quia in missali non additur, ministro librum sustinente. Hæc oratio in cornu epistolæ dicenda est, sicut duæ aliæ post *Pater noster* (2) : adeoque si in missa dicendum sit *Ite missa est*, sacerdos ad medium altaris non revertitur, sed ad cornu epistolæ immediate transit; si autem dicendum sit *Benedicamus Domino*, se vertit ad altare, et dicto *Benedicamus*, factaque cruci inclinatione, ad cornu epistolæ accedit. 7° Dicta oratione *Deus Abraham*, sacerdos in cornu epistolæ manens, monet sponsos ut in missali præscribitur, sed sermone brevi, gravi et prudenti, atque abstinendo a rigidioribus sententiis (3). 8° Post sermonem sacerdos in eodem cornu epistolæ aspergit sponsos aqua benedicta cum aspersorio et per modum crucis, scilicet 1° in medio, 2° a dextris ipsorum et 3° a sinistris. 9° Facta aspersione, sacerdos redit ad medium altaris, dicit more solito *Placeat tibi*, dat benedictionem, et legit ultimum evangelium vel s. Joannis, vel aliud, prout ratio missæ exposcit.

(1) Gavantus, p. 4, tit. 17, n. 23 et Cavalieri, tom. 4, dec. 258, n. 9.
(2) Gavantus et Cavalieri loc. cit.
(3) Cavalieri loco cit. n. 11.

282. An benedictio nuptiarum infra missam, prout in missali habetur, pro pluribus nuptiis simul conferri potest?

R. Inspectis precibus missalis, quæ in oratione *Deus, qui potestate* etc. in singulari proponuntur, et non notantur in plurali unquam applicandæ, dicendum videtur, benedictionem tantum pro uno sponso et sponsa fieri posse : cum autem benedictio nuptiarum sit functio parochialis, et parochus, licet benedictionem alii sacerdoti committere possit, ad hoc tamen nullibi obligetur; dicendum est, parochum, ut pluribus nuptiis eodem die occurrentibus benedictionem infra missam conferre possit, eam pro pluribus simul instituere posse et debere, orationes tamen non dicendo in plurali, sed recitando prout in missali ponuntur; quæ tamen licet singulariter dictæ, de unoquoque seorsum sumptæ intelliguntur, praxis instar, quam Ecclesia servat in divino officio plurimarum virginum, in quo numerus singularis etiam retinetur.

Not. licet Christus Dominus cum Matre et discipulis suis nuptiali convivio interesse dignatus fuerit, ob plures tamen rationes dedecere, ut clerici et præcipue parochi ad illud accedant, uti per antiquos canones etiam prohibitum fuit (1).

RITUS PARTICULARIS CELEBRANDI MATRIMONIUM.

283. « Si quæ provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus et cæremoniis in celebrando matrimonii sacramento utantur, eas sancta Tridentina Synodus optat retineri » (2). Particulares igitur consuetudines et cæremoniæ in celebrando matrimonio, licite retineri possunt, modo, quod bene notandum est, tempore Concilii existerent, loquitur enim Concilium de usibus existentibus : ita ut singulæ provinciæ et diœceses suas consuetudines et cæremonias,

(1) Vid. Catalanus in rit. Rom. tit. 7, c. 1, § 13, n. 14, et § 17, n. 11.
(2) Sess. 24, de reform. matrim, c. 1.

tempore Concilii existentes, libere retinere possint; rituale tamen Romanum in matrimonii celebratione etiam assumere valeant, cum Concilium non mandet, sed tantum optet; postea vero particulares suas cæremonias in novas alias mutare nequeant, obstante canone XIII ejusdem Concilii Tridentini sess. 7 de sacramentis in genere : « Si quis dixe-
» rit, receptos, et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in
» solemni sacramentorum administratione adhiberi consue-
» tos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito
» omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum
» pastorem mutari posse; anathema sit. »

2. In pluribus locis exstat consuetudo sponsalia solemnia contrahendi; generalis autem lex aut consuetudo non existit, et rituale Romanum eorum etiam mentionem non facit. Parochorum non est, ubi fieri non solent, eorum usum inducere, sed neque ubi fiunt, eumdem abrogare. Cum autem diœcesanæ seu particularis sint institutionis (1), eadem auctoritate, qua sunt instituta, mutatis circumstantiis, abrogari possunt.

3. Ubi sponsalia solemniter celebrantur, servatur modus particularis præscriptus; et ubi speciales cæremoniæ in matrimonii celebratione in usu sunt, eædem pariter servandæ sunt, nec ulli parocho liberum est, easdem mutare, quia Concilium Tridentinum eas retineri optat.

4. Sicut speciales cæremoniæ in matrimonii celebratione, approbante Concilio Tridentino servantur, sic etiam in pluribus diœcesibus specialis nuptiarum benedictio habetur. Si specialis hæc benedictio infra missam conferenda sit, qualis in aliquibus particularibus ritualibus assignatur, et cum missali omnino non conveniat; ipsa adhiberi nequit, quia *in missæ celebratione alias cæremonias, vel preces, quam quæ missali continentur, addere vel recitare* non licet, juxta bullam s. Pii V missali præfixam (2). Si vero specialis ista bene-

(1) Vid. 3 Syn. diœc. Antverpien. anno 1610. Synodic. Belg. tom. 3, fol. 132, tit. X, c. 1, ubi fieri præcipiuntur.

(2) S. R. C. 13 Martii 1804, n. 4342-4491, 10.

dictio extra missam impertienda sit, qualis in pluribus ritualibus particularibus danda præscribitur, post celebratum matrimonium et traditum annulum; dubitari potest, num ejusdem Concilii Tridentini approbatio ad eam extendenda, et consequenter num ipsa benedictio adhibenda sit : licet enim nulla benedictionis formula adhiberi possit, nisi a S. R. Congregatione approbata sit (1); dici tamen potest, hanc benedictionem esse consequentiam cæremoniarum, de quibus concilium loquitur, quasque approbat, et retineri optat. Eo autem supposito, quod particularis hæc benedictio licite adhibeatur, inquirendum adhuc est, an benedictio missalis in missa pro sponso et sponsa et particularis benedictio simul fieri possint et debeant, vel alterutra tantum;

R. Hæc particularia ritualia ita præscribunt, ut utraque benedictio si missa celebretur, simul fiat, prior post celebratum matrimonium et traditum annulum, prout in respectivis ritualibus proponitur, et deinde altera infra missam per preces in missali præscriptas. Cum enim orationes diversæ sint, nihil impedit utramque benedictionem seu potius preces benedictionis recitari; neque inde nuptiæ bis benedici dicendæ sunt, quia cum preces eodem tempore fiant, et ad eumdem finem referantur, inter se uniuntur. Si autem missa non celebretur, omittuntur preces quæ a missali in missa pro sponso et sponsa præscribuntur; aliæ autem preces, quæ pro benedictione in dictis ritualibus proponuntur, recitantur.

DE MATRIMONIIS MIXTIS.

284. In celebrandis matrimoniis mixtis sequenda est instructio Sedis Apostolicæ *Etsi Sanctissimus Dominus* 15 Nov. 1858 (2), ad omnes Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios, in qua quoad hanc materiam « Sanctissimus

(1) Vid. tom. 3, n. 130 et dec. S. R. C. 23 Jun. 1853, n. 5190, 2.
(2) Acta S. Sedis vol. 6, fol. 456.

» Dominus constituit, in harum dispensationum concessione » utendam esse formulam illius rescripti, quo etiamsi con- » ditiones prædictæ de mixtis hisce conjugiis extra eccle- » siam, et absque parochi benedictione, alioque ecclesias- » tico ritu celebrandis haud aperte declarantur, tamen » implicite continentur. Ac Sanctitas Sua omnes Archiepis- » copos, Episcopos, aliosque locorum Ordinarios vehemen- » ter in Domino monet, hortatur, et excitat, eisque mandat, » ut cum ipsi in posterum hujus rescripti formula ab hac » Sancta Sede obtinuerint facultatem dispensandi super im- » pedimento mixtæ religionis, in eadem facultate exequenda » nunquam desistant omni cura, studioque advigilare, ut » sedulo quoque impleantur conditiones de mixtis hisce » matrimoniis extra ecclesiam, et absque parochi benedic- » tione, alioque ecclesiastico ritu celebrandis. Quod si in » aliquibus locis Sacrorum Antistites cognoverint, easdem » conditiones impleri haud posse, quin graviora exinde » oriantur damna ac mala, in hoc casu tantum Sanctitas » Sua ad hujusmodi majora damna ac mala vitanda, pru- » denti eorumdem sacrorum Antistitum arbitrio committit, » ut ipsi, salvis firmisque semper ac perdiligenter servatis » cautionibus de perversionis periculo amovendo a conjuge » catholico, de conversione acatholici conjugis ab ipso con- » juge catholico pro viribus procuranda, deque universa » utriusque sexus prole in sanctitate catholicæ religionis » omnino educanda, judicent, quando commemoratæ condi- » tiones de contrahendis mixtis hisce nuptiis extra eccle- » siam, et absque parochi benedictione impleri minime » possint, et quando in promiscuis hisce conjugiis ineun- » dis tolerari queat mos adhibendi ritum pro matrimoniis » contrahendis in diœcesano rituali legitime præscriptum, » exclusa tamen semper missæ celebratione, ac diligen- » tissime perpensis omnibus rerum, locorum ac persona- » rum adjunctis, atque onerata ipsorum Antistitum con- » scientia super omnium circumstantiarum veritate, et » gravitate. »

Matrimonia igitur mixta contrahenda sunt præsentibus

parocho et duobus testibus, sicut ad validitatem juxta concilium Tridentinum requiritur; et nisi Ordinarius loci, ut in præfata instructione declaratur, aliter judicet, celebranda sunt :

1° *Extra ecclesiam*, et etiam non in sacristia, sed in domo parochiali aliove loco honesto ;

2° *Absque parochi benedictione*, ita ut annulus non sit benedicendus, neque nuptiarum benedictio impertienda, neque pronuntianda verba *Ego conjungo vos ;*

3° *Absque alio ecclesiastico ritu ;* omittendæ igitur sunt proclamationes, quia pertinent ad ritum ecclesiasticum ; parochus assistit sine superpelliceo et sine stola; nullam exercet cæremoniam sacram ; nullas preces recitat ; et solam assistentiam passivam præstat, tantummodo audiendo seu recipiendo consensum partium ; postquam autem utramque partem de consensu simpliciter interrogaverit si ita opus fuerit, et duabus interrogationibus quisque eorum responderit, parochus nihil amplius addit, sed matrimonium in libro conscribit (1).

Horum omnium rationes sunt, prout in præfata instructione declaratur « ut in catholicorum animis numquam obli- » teretur memoria tum canonum, qui istiusmodi mixta » matrimonia detestantur, tum constantissimi illius studii, » quo Sancta Mater Ecclesia nunquam destitit filios suos » avertere ac deterrere ab iisdem mixtis conjugiis in eorum » et futuræ prolis perniciem contrahendis. »

DE BENEDICTIONE MULIERIS POST PARTUM.

285. Christianæ mulieres ad imitationem B. Mariæ Virg. non nisi prævia sacerdotis benedictione, post partum ad

(1) Vid. Feye de matrimoniis mixtis p. 2, c. 2, art. 2, § 4; Bouvry, p. 4, s. 1, § 5.

ecclesiam accedere solent, ut Deo pro incolumitate sua gratias agant, utque prolem suam, si deferant, Deo offerant, elapsis a partu aliquot diebus, non quidem quadraginta, ne videantur legi hebraicæ sese conformare, sed nulla habita ratione temporis, prout circumstantiæ et incommoda partus permittunt.

Ad hanc benedictionem jus tantum habent mulieres, quæ ex legitimo matrimonio pepererunt (1), ita ut ad hanc admitti nequeant illæ, quæ notorie ex adulterio aut fornicatione prolem pepererunt; his enim potius pœnitentia imponenda esset.

Notandum autem est, dici *jus tantum habere mulieres, quæ ex legitimo matrimonio pepererunt*, non vero, quæ ex legitimo matrimonio conceperunt : cum enim matrimonium subsequens præcedentia sanet et purget, sufficit, ut mulieres ad benedictionem jus habeant, et ut benedictio eis legitime impertiatur, si ex legitimo matrimonio pepererint (2).

286. Mulieres nulla lege ullo die post partum ab ingressu ecclesiæ abstinere tenentur, licet per aliquot dies laudabiliter expectent ad imitationem B. Mariæ Virginis, quæ se legi voluntarie subjecit (3).

Quando mulieres ad ecclesiam accedunt, pia et laudabilis est consuetudo, ut benedictionem accipiant; nulla tamen lege obligantur, non vetere quæ desiit, nec nova cujus nullum exstat præceptum (4). Unde mulieres ad hanc benedictionem adhortandæ quidem, sed non urgendæ sunt.

Mulieres pie et laudabiliter secum prolem ad ecclesiam deferunt ad imitationem B. Mariæ Virginis, ut eam Deo offerant; ad hoc autem non tenentur, quia sola mulier subjectum hujus benedictionis esse videtur, cum tum in rubricis, tum in precibus solius mulieris fiat mentio, et non

(1) Ita S. C. C. 18 Jun. 1859, *Wratislavien*. Vid. Acta S. Sedis vol. 1, fol. 347.

(2) Vid. Conferent. ecclesiast. diœc. Mechl. 1870, Liturg. q. VI.

(3) Quarti de benedictionibus n. 301.

(4) Quarti loco citato; Cavalieri tom. 4, c. 13; Baruffaldus tit. 43. n. 4.

prolis, nisi indirecte et per accidens (1). Quinimo hæc benedictio neganda non est mulieri, cujus proles mortua est, licet etiam absque baptismo (2).

287. Hanc benedictionem posse fieri in quacumque ecclesia et a quocumque sacerdote sive sæculari sive regulari, plures contendunt (3), 1° quia in rituali Romano non fit mentio parochi neque ecclesiæ parochialis; 2° quia sicut mulier pro libito hanc benedictionem suscipere vel negligere potest, ita pro libito tum ecclesiam tum sacerdotem seligere; 3° quia S. Congregatio Conc. id declaravit (4). His tamen non obstantibus, dicendum est, hanc benedictionem esse munus parochiale, et a solo parocho vel ab alio sacerdote ex ejus licentia fieri posse, 1° juxta decreta S. R. C. (5). 2° Juxta alia decreta S. Cong. Conc. (6) quæ sunt supra citatis posteriora, adeoque sequenda; in quibus respondetur, regularibus in propriis ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere non licere, eamque benedictionem parocho competere. 3° Quia synodi, et statuta diœcesana horum locorum ita præscribunt (7). Ad rationes supra adductas respondetur ad 1, sufficere, ut jus parochi in aliis ecclesiæ decretis exprimatur; ad 2, licet mulier benedictionem pro libito suscipere possit, si tamen velit, se eamdem a ministro designato suscipere teneri; et ad 3, decreta allata

(1) Cavalieri loco cit.; Baruffaldus loco cit. n. 14; Fornici p. 4, cap. 4.

(2) Ita S. R. C. 12 Sept. 1857, n. 5231, 20 rescripsit, in hoc casu servandum esse rituale Romanum, seu benedictionem impertiendam esse sine ulla mutatione. Bouvry p. 4, s. 1, § 5.

(3) Quarti de benedictionibus n. 302; Fornici loco cit.; Giraldi de officio et potestate parochi c. 12, n. 12.

(4) 9 Jun. 1708; 3 Dec. 1718; 7 Dec. 1720, apud Cavalieri tom. IV, c. 13.

(5) 8 Feb. 1631, n. 752-899; 22 Mart. 1631, n. 762-909; 13 Ap. 1631, n. 764-911; 10 Dec. 1703, n. 3521-3670, 6.

(6) 18 Nov. 1662, apud Cavalieri loco cit. et præcipue 31 Mart. 1759, et 26 Ap. 1788. Thesaurus resolut. S. C. C. tom. 28, p. 6 et 22, et tom. 57, p. 42.

(7) III conc. prov. Mechl. 1607, tit. III, c. 8; syn. diœc, Mechl. 1872, n. 230; Syn. Namurc. 1639, tit. 21, c. 49; Rit. Leod. et Tornac.; Past. Brug.; Statuta diœc. Gandav. tit. 3, c. 9. Vid. *Mél. théol.* 5 sér. fol. 379, V.

S. Congr. Concilii per contraria et posteriora decreta censenda esse revocata.

288. Benedictio mulieris post partum extra ecclesiam facienda non est : rituale enim Romanum illam tantum permittit, si mulier ad ecclesiam venire voluerit; ejus preces et cæremoniæ ingressum mulieris in ecclesiam requirunt; præterea nulla est necessitas aliter faciendi; et insuper dedecere potest, quod sacerdos pro hac benedictione ad domum mulieris accedat. Sic plura particularia ritualia expresse prohibent, ne domi aut alibi fiat, quacumque mulier infirmitate detineatur, etiamsi mortis immineat periculum; et præscribunt, ut differatur purificatio, donec mulier utcumque restituta, ecclesiam ingredi possit. Unde si aliqua ritualia aut consuetudo aliter permittant, hæc permissio non est extendenda, sed potius, quantum prudenter potest, restringenda.

289. Pro hæc cæremonia sacerdos induitur superpelliceo et stola alba, quia color albus usurpatur in festo purificationis B. Mariæ Virginis, in cujus memoriam hæc benedictio suscipitur.

2° Mulier exspectat ad fores seu ostium ecclesiæ in signum humilitatis, se indignam declarans, ut ecclesiam ingrediatur, antequam per sacerdotem introducatur. Si mulier sit adeo debilis, ut foris expectare nequeat, intra ecclesiam ad ostium se sistere potest; si autem habeatur atrium commodum, ibidem expectare debet. Licet enim actus sit liber, quoties tamen fit, fieri debet, saltem in quantum potest, juxta normam ab Ecclesia probatam (1).

3. Exspectat genuflexa, et manet genuflexa, donec stola porrigatur, ut introducatur.

4. Defert candelam accensam, in memoriam festi purificationis, cujus processio fit cum candelis accensis.

5. Utraque aspersio mulieris cum aqua benedicta fit in modum crucis, scilicet 1° in medio, 2° a dextris mulieris, 3° ab ejus sinistris; ad priorem autem initio cæremoniæ nihil dicitur, quia in rituali nihil præscribitur.

(1) Baruffaldus tit. 43, n. 24; Cavalieri tom. 4, c. 13, dec. 5, n. 6.

6. Sacerdos in manum dextram mulieris porrigit extremitatem stolæ ad honestiorem introductionem, quia minus decet manu mulierem inducere; porrigitur autem sinistra pars stolæ, quia sic facilius a muliere dextra tenetur, et sacerdos præeundo tanquam dignior a dextris incedere potest.

7. Sacerdos mulierem ducit ad altare vel ss. Sacramenti vel B. Mariæ Virg. vel ad aliud altare proximum (1). Ibidem mulier genuflectit, et sacerdos cum debitis reverentiis suppedaneum ascendens, se sistit, non in medio ante altare, præcipue si detur tabernaculum ss. Sacramenti, sed aliquantulum versus cornu epistolæ vel evangelii, et conversus ad mulierem, præscriptas preces recitat; ad *Pater noster* ad altare se vertere potest, sed genuflectere non debet.

8. Si mulieres imitantes B. Mariam Virginem, quæ obtulit par turturum aut duos pullos columbarum, quid nomine eleemosynæ aut devotionis studio offerre soleant; laudabilis hæc servanda est consuetudo.

9. Si missa petatur, occasione benedictionis mulieris, celebrari nequit missa festi purificationis (2), sed si de B. Maria Virgine celebranda sit, assumenda est una ex quinque votivis B. M. V. in fine missalis pro diversitate temporis assignata. Hæc tamen missa nullo gaudet privilegio, et tantum dici potest, dum votiva privata permittitur.

DE BENEDICTIONIBUS.

290. Benedictio est cæremonia ecclesiastica, qua per invocationem divini nominis aliquid boni confertur vel postulatur (3).

Alia de præcepto sunt benedicenda, ut paramenta sacerdotalia, ecclesia, cœmeterium, etc. alia autem, ut domus,

(1) Cavalieri loco cit. n. 8.
(2) S. R. C. 12 Mart. 1678, n. 2710-2859, 8; 22 Dec. 1753, n. 4088-4237, 5.
(3) Ita Quarti de benedictionibus, tit. 1, s. 1, dub. 2.

navis, panis, fructus, etc. de convenientia tantum ob multiplices fructus inde provenientes in salutem animarum et corporum (1). Similiter cruces etiam altarium et processionum non sunt benedicendæ de præcepto (2). Aliqui censent, imagines necessario esse benedicendas (3); si autem cruces convenienter tantum benedicantur, non apparet ratio, quare imagines necessario forent benedicendæ (4).

291. Benedictiones dividuntur 1° in episcopales et sacerdotales.

2. In reservatas et non reservatas. Plures reservantur Episcopis, aliquæ parochis, aliæ autem non reservantur, et ab omnibus sacerdotibus fieri possunt.

3. In verbales et reales. Illæ solis verbis, et hæ etiam sacra unctione perficiuntur.

4. In solemnes et simplices seu privatas. Solemnes fiunt majori apparatu et pluribus adhibitis ministris, ut benedictio palmarum; simplices autem fiunt sine apparatu, a solo sacerdote cum unico ministro, ut benedictio aquæ.

5. In constitutivas et invocativas. Constitutivæ sunt, quibus personæ seu res constituuntur sacræ et religiosæ, adeo ut eum statum deinceps non mutent, et ad usus profanos amplius converti nequeant. Ita benedicuntur ecclesiæ, altaria, calices, paramenta sacerdotalia. Invocativæ sunt, quibus non confertur esse sacrum, sed applicatur munimen exstrinsecum divinæ protectionis in salutem animæ et corporis. Sic benedicuntur fideles in fine missæ, item res comestibiles, domus, naves, etc. Benedictiones constitutivæ non repetuntur, quia benedictio perseverat, quamdiu res in eodem statu permanet; benedictiones autem invocativæ super eadem re iterari possunt, sicut fideles in fine missæ quotidie benedicuntur.

(1) Vid. Quarti ibidem sect. 5.
(2) S. R. C. 12 Jul. 1704, n. 3548-3697, 1.
(3) Baruffaldus, tit. 70, n. 5 et 6; Catalanus in rit. tit. 8, c. 27, n. 15.
(4) Cavalieri tom. 4, decr. 188.

DE MINISTRO BENEDICTIONIS, EJUS FORMA ET MATERIÆ PRÆSENTIA.

292. Ad benedictionem requiruntur 1° minister competens, 2° forma seu preces ab Ecclesia præscriptæ, et 3° materiæ præsentia.

1. De ministro rituale Romanum præscribit : « Noverit » sacerdos, quarum rerum benedictiones ad ipsum, et quæ » ad Episcopum suo jure pertineant, ne majoris dignitatis » munera temere, aut imperite unquam usurpet propria » auctoritate. » Quælibet namque benedictio nec valide nec licite fieri potest nisi ab eo, qui ad tale munus designatur ab Ecclesia (1) : quod certo verum est de benedictione, ad quam benedicens delegari non potest; si autem benedicens delegari queat, benedictio quidem est illicita, idcirco tamen non semper invalida (2). Quantum peccet, qui usurpat munus benedicendi, vide apud Quarti (3) et Baruffaldum (4).

2. Episcopis propriæ sunt benedictiones, in quibus intervenit sacra unctio, et præterea iisdem reservatæ sunt benedictiones sacerdotalium indumentorum, mapparum, corporalium, tabernaculi, novæ crucis, imaginum; item benedictiones primarii lapidis, ecclesiæ, cœmeterii, juxta rubricas missalis et ritualis Romani, in quibus hæ omnes dicuntur faciendæ ab episcopis vel aliis specialem facultatem habentibus.

Notandum tamen est, solam solemnem crucis et imaginum benedictionem reservatam esse Episcopis, quæ fit publice, cum concursu populi, cum solemnitate, cantu, pluribus ministris, etc. non autem privatam, quæ fit absque prædicto apparatu a solo sacerdote cum unico ministro (5),

(1) Ita Quarti de benedict. tit. 1, sect. IV, dub. 2; Baruffaldus tit. 44, n. 18; Catalanus in Rit. Rom. tom. 2, tit. 8, c. 1, § 1, n. 1; Fornici, p. 4, c. 2.

(2) S. R. C. 27 Aug. 1707, n. 3626-3775; Bouvry p. 4, s. 2, § 1.

(3) Loco cit. dub. 10.

(4) Loco cit. n. 27.

(5) S. R. C. 12 Jul. 1704, n. 3548-3697, 2; S. C. Indulg. 7 Jan 1843, n. 544, 1; Cavalieri tom. IV, dec. 188; J. B. C. Pascal Lit. cath. *Croix* § III; contra Quarti de bened. tit. 3, s. 14, dub. 1.

Notandum quoad delegationem. Certum est, Episcopum suo jure posse delegare simplicem etiam sacerdotem ad benedictionem primarii lapidis ecclesiæ ædificandæ, novæ ecclesiæ seu oratorii publici, novi cœmeterii, item ad reconciliandam ecclesiam nondum consecratam, nec non cœmeterium violatum, quia hæc facultas delegandi in rituali romano specialiter exprimitur : disputatur autem, an Episcopus jure proprio alium sacerdotem delegare possit ad benedictionem indumentorum sacerdotalium, mapparum, corporalium, tabernaculi, ad benedictionem solemnem crucis et imaginum, quia hæc facultas in rituali Romano non exprimitur : affirmat Quarti (1); sententia autem communis, ipso Quarti fatente, negat (2). Episcopi tamen Belgii specialem habere solent facultatem delegandi simplicibus sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta et alia utensilia ad sacrificium missæ necessaria, ubi sacra non intervenit unctio.

3° Aliæ benedictiones, quæ in missali et rituali Romano habentur, a benedictione aquæ usque ad benedictiones ab Episcopis vel aliis facultatem habentibus faciendas, ut agni, candelarum, etc. a simplici sacerdote sine delegatione Episcopi fieri possunt. Quædam tamen ex illis sunt de jure parochi, ita ut alii sacerdoti non nisi cum licentia et consensu parochi sint permissæ.

De jure parochi est benedictio nuptiarum, mulieris post partum, domorum in sabbato sancto (3); similiter benedictio communis super fruges, et agrorum, saltem si solemniter fiat (4); item forte benedictio domorum alio tempore extra sabbatum sanctum facienda, quia in rituali Romano pro hac benedictione fit mentio parochi; hoc tamen Cavalieri negat (5).

(1) De bened. tit. 1, sect. 4, dub. 5, n. 33.

(2) Baruffaldus tit. 64, n. 6, et seq. et tit. 69, n. 11 et seq.; s. Alph. de Ligorio lib. 6, n. 378, dub. 4.

(3) Cavalieri tom. IV, dec. 381 et 382; Baruffaldus tit. 47, n. 1.

(4) S. R. C. 5 octob. 1686, n. 2975-3124; 9 Maji 1705, n. 3573-3722, 1; Baruffaldus tit. 53, n. 10.

(5) Tom. IV, dec. 383, 1.

Reliquæ benedictiones existentes in missali et rituali Romano, scilicet aquæ, agni, ovorum, panis, novorum fructuum, ad quodcumque comestibile, candelarum extra diem purificationis, loci, domus novæ, thalami, novæ navis, peregrinorum et olei simplicis non sunt de juribus mere parochialibus (1), et a quolibet sacerdote et quocumque tempore fieri possunt (2). Notandum tamen est, 1° has benedictiones non esse faciendas in alterius ecclesia, neque in capellis vel oratoriis ecclesiæ annexis, rectore invito vel contradicente (3); 2° illas faciendas non esse publice et solemniter in locis alterius jurisdictionis; et 3° servandas esse conventiones, constitutiones synodales, et immemorabiles consuetudines contrarias (4).

Quoad varias benedictiones, quæ habentur in appendice ad rituale Romanum, attendendum est, num sint propriæ regularibus ordinibus, num sint reservatæ vel non; et si reservatæ sint, an requiratur licentia Episcopi vel Sedis Apostolicæ.

293. Ad benedictionem requiritur forma, seu preces cum ritibus ab Ecclesia præscriptæ, ita ut, si orationes et signa ab Ecclesia præscripta ad res benedicendas, omittantur vel ita mutentur, ut destruatur significatio principalis quoad præcipuos effectus ab Ecclesia intentos, nulla sit benedictio (5).

In benedictionibus tantum utendum est missali et rituali Romano, non autem aliis libris, licet approbatis a locorum Ordinariis, nisi missali et rituali Romano sint conformes (6). nec aliæ formulæ benedictionum sunt adhibendæ, dum non constat, eas a S. R. Congregatione fuisse approbatas; per

(1) S. R. C. 12 Jan. 1704, n. 3521-3670, 5 et 6; Cavalieri tom. 4, dec. 386.

(2) Cavalieri tom. 4, dec. 385, n. 5; Gavantus tom. 1, p. 4, tit. 19, n. 1; Baruffaldus tit. 44, n. 24.

(3) S. R. C. 6 Ap. 1658, n. 1740-1887, et 22 Nov. 1659, n. 1857-2004.

(4) Vid. dec. S. R. C. 12 Jan. 1704, n. 3521-3670 in fine.

(5) Fornici p. 4, cap. 2.

(6) S. R. C. 7 Ap. 1832, n. 4532 4681, 5.

decreta enim de libris prohibitis, nec in indice nominatim expressis § IV, n. 1, prohibentur *benedictiones omnes ecclesiasticæ, nisi approbatæ fuerint a Sacra Rituum Congregatione* (1).

Pro omnibus rebus, de quibus specialis benedictio non habetur in rituali Romano, a quovis sacerdote adhiberi potest *Benedictio ad omnia*, quæ ponitur in appendice ad rituale.

294. Ad Benedictionem requiritur materiæ benedicendæ præsentia, ut liquet tum ex orationibus, in quibus sermo semper dirigitur ad res præsentes per pronomina, quæ solum cadunt super res præsentes; tum ex signationibus, aspersione et incensatione, quæ super solam materiam præsentem fieri possunt : ita ut si materia præsens non fuerit, nec orationes ecclesiæ, nec signa crucis, aspersio et incensatio ad eam extendantur. Cum autem hæc ad benedictionem necessaria sint, sequitur, materiam, quæ præsens non est, etiam non benedici, non obstante benedicentis intentione eamdem benedicendi, quia sola intentio benedictionem efficere non potest. Ad valorem tamen benedictionis præsentia moralis sufficit. Quousque autem hæc extendatur, generali regula definiri non potest. Clarum videtur, populi assistentiam et rerum benedicendarum præsentiam æquiparari non posse; populus enim congregatus unum corpus efficit, res autem benedicendæ non ita uniuntur, neque unum quid efformant. Certum etiam est a benedicente non benedici res quæ in sacculis vel sub vestimentis retinentur, neque quæ inter populi assistentis multitudinem quasi absconduntur, aut quæ a benedicente nec videri, nec in se aut alio continente ordinario demonstrari possunt. Quarti (2) requirit, ut res benedicendæ sint coram benedicente intra viginti passus; alii (3) docent sufficere propinquitatem viginti aut

(1) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4599-4748, 9; Bened. XIV Bull. tom, 1, Constit. 89, *Inter omnigenas* § 18; Baruffaldus tit. 44, n. 9, 10, 34, 35, 50 et 51; Catalanus in rit. Rom. tom. 2, tit. 8, c. 1, n. 3; Fornici p. 4, c. 1 et 2; *Mélanges théol.* sér. 2, fol. 628, VII.

(2) De benedictionibus n. 12.

(3) Apud s. Alph. de Ligorio theol. mor. lib. 6, n. 213.

triginta passuum; quanta autem propinquitas sufficiat, dubium est, et ex morali prudentum judicio pendet (1).

CÆREMONIÆ BENEDICTIONUM.

295. Ecclesia proprius benedictionum locus est, licet non necessario omnium; nam certarum rerum, ut aquæ, paramentorum sacerdotalium et similium benedictiones ex causa rationabili fieri possunt in loco profano seu honesto.

2. In benedictionibus, quæ fiunt in altari, sacerdos utitur pluviali, et ubi pluviale haberi non potest, stat sine planeta et manipulo, cum alba et stola (2). In omni autem alia benedictione extra missam sacerdos juxta rituale saltem superpelliceo et stola pro ratione temporis seu coloris officii diei uti debet, nisi aliter in propriis locis quoad colorem notetur (3).

3. In benedictionibus cinerum, palmarum et candelarum candelæ altaris accendendæ sunt : pro aliis autem benedictionibus cereorum nullibi fit mentio, et proinde non requiruntur.

4. Res benedicendæ, ut paramenta sacerdotalia, super altare poni possunt, sed non esculenta, vestes monialum, enses, vexilla, candelæ et alia ejusmodi, quæ collocanda sunt super mensam opportuno loco paratam, ut in medio ante altare vel ad cornu epistolæ (4).

5. Omnis benedictio fieri debet stando et aperto capite ac manibus junctis, nisi liber teneatur, eas non disjungendo ad *Dominus vobiscum* et *Oremus*, sed caput tantum cruci inclinando ad *Oremus*, et ss. nomen *Jesu*. Sacerdos in principio cujusque benedictionis dicit *Adjutorium nostrum* se signando (5), et *Dominus vobiscum* sed numquam se vertendo ad

(1) Ita Busenbaum ibidem apud. s. Alph. de Ligorio.
(2) Rub. gen. missalis tit. XIX, n. 3 et 4.
(3) Vid. tom. 1, n. 152.
(4) Baruffaldus tit. 44, n. 52.
(5) Bissus B, n. 91, § 8.

populum. Si benedictio fiat ad altare, omnia recitantur ad cornu epistolæ, et dum res benedicendæ signantur, sinistra super altare deponitur (1).

6. Res benedicendæ sunt aspergendæ ob magnas et plures aquæ benedictæ virtutes. Hæc aspersio cum precibus ad benedictionem ut causa efficiens benedictionis concurrit, quia res precibus et simul aspersione benedicuntur Quamvis conveniat, ut res aqua benedicta physice tangantur, non oportet tamen, ut quælibet in particulari tangatur (2). In quibusdam benedictionibus, sed tantum ubi notatum fuerit, incensatio fieri debet, tum quia, cum res per benedictionem jam sacra sit, honor incensi ei convenit; tum in symbolum benedictionum, quæ nobis ab ea proveniunt. Aspergendo et incensando nihil est dicendum, ut hoc loco in rituali dicitur, nisi notetur, prout in benedictione cinerum, palmarum, et candelarum in die purificationis. Aspersio et incensatio ter fieri debent, scilicet 1° in medio rei benedicendæ, 2° a dextris rei, et 3° a sinistris ejus.

NOTANDA CIRCA PARTICULARES ET SIMPLICES BENEDICTIONES.

296. Triplex vel quadruplex in ecclesia adhibetur benedictio aquæ : 1ª communis de qua hoc loco in rituali et in fine missalis, 2ª in benedictione fontis baptismalis in sabbatis paschatis et pentecostes; 3ª in benedictione fontis baptismalis extra prædicta sabbata, cum aqua fontis defecerit, aut corrupta fuerit; 4ª in consecratione ecclesiæ et altaris.

2. Benedictiones esculentorum, agni, ovorum, panis, etc. quæ in rituali et in fine missalis assignantur, præcipue inserviunt pro die paschatis, ut in hac die nihil sumatur, nisi prius benedictum (3); quocumque tamen alio tempore etiam fieri possunt. Pro benedictione panis tempore paschali prior

(1) Bauldry p. 2, c. 20, n. 7.
(2) Baruffaldus tit 44, n. 39.
(3) Baruffaldus tit. 56, n. 2, et seq.

videtur adhibenda, et posterior alio tempore (1). Quamvis benedictiones missalis et ritualis Romani ad esculenta tantum spectare videantur, potulenta tamen etiam benedici possunt, adhibendo benedictionem pro quocumque comestibili (2).

3. Quatuor in rituali Romano assignantur benedictiones domorum : 1ª in sabbato sancto cum aqua e fonte baptismali ante infusionem sacrorum oleorum desumpta : 2ª alio quocumque tempore facienda ad libitum postulantis ; 3ª pro nova domo ; 4ª pro loco vel domo, ut ex oratione patet. Hæc tamen quarta specialiter instituta videtur, ut pro particulari alicujus domus loco adhibeatur ; et pro toto etiam aliquo territorio, districtu aut communitate adhiberi potest (3). Benedictio domus in sabbato sancto singulis annis repeti potest ; item secunda et quarta supradictæ iterari possunt, quoties opportunum videtur, sicut homines in missa sæpius benedicuntur, et aqua benedicta asperguntur.

4. Benedictio novæ crucis, quæ in rituali Romano assignatur, in benedictione solius crucis sine imagine Crucifixi adhibenda est ; et si imago Crucifixi apponatur, sumenda est benedictio sequens pro imaginibus (4).

BENEDICTIO PEREGRINORUM.

297. Peregrini sunt, qui devotionis gratia proficiscuntur ad locum, in quo aliquod sanctuarium adest, seu in quo sacra imago portentosa vel corpus alicujus Sancti colitur (5).

Hæc benedictio dari potest in omnibus casibus, in quibus devota peregrinatio instituitur, non tantum ad sacrum Domini sepulchrum, ad limina Apostolorum, ad domum Lauretanam, etc. sed ad alia quoque sanctuaria, v. g. B. M.

(1) Baruffaldus tit. 59 et 60.
(2) Baruffaldus tit. 56, n. 6, et tit. 62, n. 2.
(3) Cavalieri tom. 4, cap. 24, dec. 4, n. 3.
(4) Baruffaldus tit. 69, n. 3 ; Cavalieri tom. 4, dec. 188, n. 4.
(5) Baruffaldus tit. 54, n. 1 et 8.

V. Aspericollensis et similia. Hæc enim benedictio fere eadem est ac itinerarium clericorum, quod laudabiliter quidem recitatur, quandocumque clericus itineri se accingit; ergo similiter dicendum est, benedictionem peregrinorum impertiri posse, quandocunque pia instituatur peregrinatio; nihil enim in ejus ritibus et precibus occurrit, quod eam dandam impediret, quotiescumque talis peregrinatio saltem processionaliter peragitur. In hujus benedictionis rubricis quidem patentes seu commendatitiæ litteræ aliaque præscribuntur, quæ solos peregrinantes ad sepulchrum Domini, ad limina Apostolorum, etc. respicere videntur, hæc autem directionis et instructionis gratia ita tantum statuuntur, quatenus hi iisdem indigent, non autem quatenus his solis ipsa benedictio impertienda est. Item etsi peregrinantes sacram communionem in missa non suscipiant, benedictio tamen fieri potest, sicut nuptiæ benedicuntur, quamvis sponsi communionem in missa præscriptam non recipiant.

In missa, si celebretur alia quam votiva *pro peregrinantibus vel iter agentibus*, additur oratio ex hac missa *pro peregrinantibus* eodem modo ac ordinaria oratio imperata.

Expleta missa, sacerdos benedictionem impertit missalibus adhuc indutus paramentis, sicut post missam eodem modo sacram communionem distribuit, et reliquias venerandas præbet; si autem alio tempore hæc benedictio danda foret, superpelliceo et stola induitur (1).

Sacerdos super peregrinantes ante altare genuflexos, stans recitat antiphonam *In viam*, *Benedictus*, versus et orationes. Finitis orationibus se vertit ad peregrinantes, et dicens *Pax et benedictio*, dat benedictionem ut in fine missæ. Deinde illos more solito aqua benedicta aspergit.

Simili fere modo fit benedictio peregrinorum post reditum.

De benedictione sacerdotalium indumentorum vide tom. 1, *n.* 168 *et seq. (Hic n.* 297 *in hac editione additus est).*

(1) Castaldus lib. 2, s. XI, c. 3, n. 3; Baruffaldus tit. 54, n. 31; Fornici p. 4, c. 7.

RITUS BENEDICENDI, ET IMPONENDI PRIMARIUM LAPIDEM PRO ECCLESIA ÆDIFICANDA, SERVANDUS A SACERDOTE FACULTATEM HABENTE AB EPISCOPO.

298. Primarius lapis benedicendus et ponendus est ante inchoatam ecclesiæ ædificationem, ut patet 1° ex significatione primarii lapidis, qui primum denotat lapidem in ecclesiæ ædificatione ponendum; 2° ex orationibus hujus benedictionis, in quibus innuitur, ædificationem per hanc cæremoniam inchoari; 3° ex fine hujus benedictionis, qui est, ut ædificatio sacri ædificii sacrum quoque initium habeat, cum Dei benedictione incipiatur, et prosperum successum consequatur; 4° ex eo, quod primarius lapis ponendus sit in fundamento, quod denotat, fundamenta nondum esse constructa. Quapropter Pontificale præcipit, ut « nemo ecclesiam ædificet, priusquam... lapis primarius in fundamento ponatur. »

2. Pridie, quam primarius lapis benedicatur, ipse benedicens vel alius sacerdos figit crucem in loco, ubi altare majus esse debet. Oportet, ut hæc crux sit lignea ad imitationem dominicæ crucis, et talis magnitudinis, ut in competenti distantia conspici possit, sed tantum levis, ut a sacerdote facile plantari queat (1). An qui crucem plantat, sacris vestibus indutus esse debeat, rubrica non exprimit; sed cum id muneris sacerdoti committat, saltem superpelliceo et stola alba vel violacea induendus esse videtur (2).

3. Die post quam crux plantata est, lapis benedicendus est, nisi pluvia vel aliud magnum obstet incommodum. Non refert, an dies sit ferialis vel festivus, quia talis actio opus servile non censetur. Fieri potest ante vel post meridiem, sed congruenter ante meridiem (3).

4. Lapis primarius debet esse 1° quadratus et angularis, sic ut habeat quatuor latera æqualia, et totidem angulos

(1) Baruffaldus tit. 71, n. 14.
(2) Cavalieri tom. IV, dec. 189, n. 2.
(3) Baruffaldus loco cit. n. 21 et seq.

rectos, in figuram Christi, qui in sacra Scriptura lapis angularis dicitur; 2° planus et non informis, ut in quacumque parte signum crucis sculpi possit; 3° e saxo vivo, vel ex latere, sed rationibus mysticis convenientius e saxo vivo (1).

5. Ante crucem pridie positam præparatur tapetum, et super eo ex una parte mensa, alba mappa cooperta, in qua disponuntur necessaria ad functionem, videlicet ipse lapis primarius, vas aquæ benedictæ cum aspersorio, culter, indumenta celebrantis et superpellicea pro clericis.

6. Diaconus et subdiaconus non assistunt, quia horum in rituali nulla fit mentio; plures autem adesse debent clerici, superpelliceis induti, quorum duo assistunt celebranti, eique ministrant, alii autem cantorum officio funguntur.

7. Aqua, si opus sit, et lapis benedicuntur apud mensam; reliqua autem generaliter dicuntur ante crucem pridie positam.

Quando ecclesia dedicanda est, non sub vocabulo alicujus sancti, sed mysterii, ut s. Crucis; tunc oratio *Domine Deus, qui licet cælo et terra*, legenda est *Beatæ Mariæ semper virginis, omniumque Sanctorum intercedentibus meritis* (2).

8. Dubitatur, quot cruces in lapide sculpendæ sint: sed cum rubrica præscribat, signum crucis sculpendum esse *per singulas partes*, et cum sex sint ejusdem partes, scilicet superior et inferior, quatuorque partes laterales; sex etiam cruces in eo sculpendæ sunt, scilicet in cujusque partis medio, ad singulam crucem repetendo *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen*, et trina signa crucis faciendo.

Non est opus, ut benedicens cultro violenter utatur ad cruces sculpendas, quia sufficit, ut signa sculpta leviter appareant. Verum cum signa leviter sculpta facile deleantur, prævie sculpi possunt; ita ut benedicens tantum præstet servilem manuductionem cultri per signa jam sculpta (3).

(1) Vid. Baruffaldus n. 24 et Cavalieri n. 7, locis cit.

(2) S. R. C. 11 Martii 1871, apud *Revue des sciences ecclésiast*. tom. 24, fol. 425.

(3) Baruffaldus loco cit. n. 57 et seq.

Licet rubrica sola signa crucis in lapide sculpenda præscribat; propterea tamen vetitum non est, in eo etiam sculpi fundatorum nomina, positionis annum, aliaque ejusmodi, quæ ad futurorum temporum instructionem deservire valent.

Non refert, quod cruces sculptæ cæmento obstruantur, quia mysterium equidem non obliteratur.

9. Litaniæ ordinariæ omnium sanctorum dicendæ sunt ut in breviario, genibus flexis, sine orationibus in fine positis; adeoque usque ad *Kyrie eleison* inclusive, sed sine *Pater noster* et sine reliquis, uti fit in benedictione ecclesiæ.

10. Lapis ponitur in fundamento, non quidem in loco, ubi altare esse debet, cum ibi crux figatur, sed in angulo superiori ecclesiæ ædificandæ, ita ut utrumque jungat angulum (1).

11. Sacerdos tangit, et ponit ipsum primarium lapidem in fundamento : ad quod sufficit, quod sacerdos manum lapidi applicet, dum interim a cæmentario aliisque pro lapidis magnitudine elevatur et collocatur, sacerdote semper prosequente iter lapidis, et manu eumdem tangente, donec in fundamento collocatus fuerit. Sacerdos lapidem sinistra tangit, ut dextra super eum præscripta crucis signa in ejus positione efformare valeat (2). Si opus fuerit, lapis ope resticulæ in fundamentum demitti potest (3).

RITUS BENEDICENDI NOVAM ECCLESIAM SEU ORATORIUM PUBLICUM.

299. Notandum hic tantum agi de ecclesiis et oratoriis publicis, quæ in usum perpetuum cultus divini eriguntur. Oratoria enim et loca, quæ pro aliquo tempore ad cultum destinantur, hac benedictione, quæ constitutiva et perpetua

(1) Baruffaldus loco cit. n. 32.
(2) Cavalieri loco cit. n. 9.
(3) Martinucci lib. 4, cap. 13.

est, ut dictum est n. 291, non benedicuntur; neque oratoria privata hoc ritu pro publicis oratoriis præscripto unquam benedicuntur (1); benedici tamen possunt benedictione loci vel domus novæ, quæ habetur in rituali Romano et in fine missalis, et privatim fieri potest a quolibet sacerdote et quocumque tempore (2).

2. Ecclesia benedicenda debet esse nuda et vacua quoad scamna, sedes, et omnia amovibilia; et pariter altaria nuda, sine antipendio, candelabris, aliisque ornamentis, excepta unica altaris icone, quæ toleratur ob difficultatem illam statim apponendi post benedictionem pro missæ celebratione. Populo etiam vacua esse debet usque ad missam.

3. Ad hanc benedictionem instituitur processio ad principalem ecclesiæ seu oratorii januam, in qua præcedit deferens aquam benedictam, deinde crucifer medius inter ceroferarios; sequuntur clerici superpelliceis induti, et ultimo celebrans in medio ultimorum ecclesiasticorum ei assistentium, indutus amictu, alba, cingulo, stola et pluviali albi coloris, qui est habitus solemnis benedictionis, et a rituali Romano in similibus præscribitur. Diaconus et subdiaconus non adhibentur (3). Hæc processio non egreditur ex ecclesia benedicenda, sed ex alia, quæ in vicinia habetur, et alias ab honesto et opportuno loco.

4. Providendum est, ut ecclesia exterius libere circumiri et circumdari possit : si tamen ob annexas fabricas vel alia impedimenta id fieri nequeat, sufficit, ut circumdetur per illas partes, per quas aditus datur, ritusque et cæremoniæ serventur, in quantum fieri potest; prout S. R. Congregatio sæpius permisit in ecclesiæ consecratione, etiam sine ulla requisita dispensatione aut facultate (4).

Circumeundo ecclesiam exterius, benedicens aspergit pa-

(1) S. R. C. 11 Mart. 1820, n. 4415-4565, 10.

(2) Gardellini in dec. cit.

(3) Vid. n. præc. 298 ad 6.

(4) 30 Sept. 1596, n. 99, in supplem. et 19 Sept. 1665, n. 2196-2343, 1. Ita etiam Baruffaldus, tit. 72, n. 46, et Cavalieri, tom. IV, dec. 190, n. 6. Vid. Prax. Pontif. tom. 3, n. 377.

rietes exteriores in superiori parte et in fundamentis, seu in partibus inferioribus fundamentis proximis, cum aqua benedicta ordinaria benedictione, interim dicens antiphonam *Asperges me*, eamque repetens, quamdiu aspersio duraverit (1). Clerici interea psalmum *Miserere* alternatim dicunt.

Hæc aspersio fit cum aspergillo ex herba hyssopi; si autem hæc herba inveniri nequeat, alia adhiberi potest herba (2), quæ tamen in sacris ritibus est admissa, saltem in veteri testamento, cujusmodi sunt ruta, absynthium, lactuca agrestis, origanus, serpyllum, verbena, ocymus.

5. Antiphonæ *Asperges me*, et *Benedic Domine* integræ dicuntur ante et post psalmum. Ante psalmum benedicens illas tantum inchoat cum aspersione, et clerici easdem prosequuntur (3).

6. Primus assistens celebrantis dicit *Flectamus genua*, et alter respondet *Levate*.

Si ecclesia seu oratorium benedicatur in honorem alicujus mysterii, oratio *Domine Deus* recitatur hoc modo : *beatæ Mariæ semper virginis, omniumque Sanctorum intercedentibus meritis*, ut dictum est n. præc. 298 ad 7.

Ecclesiam intrantes litanias decantant, procedunt ad altare majus, ibique genuflectunt.

Infra litanias, dum sacerdos benedicit ecclesiam et altare, non se vertere, sed elevata manu amplum signum crucis in aere versus altare formare debet.

Not. quamvis, ut dicitur in rubricis ritualis Romani, sacerdos ecclesiam et altare hic benedicat, præterea tamen requiri formalem altaris consecrationem, vel saltem altare portatile consecratum, ut missa licite celebrari possit (4).

7. Infra benedictionem interiorem ecclesiæ benedicens repetit antiphonam *Asperges me*, quousque aspersio duraverit; et interim clerici dicunt tres psalmos *Ad Dominum*

(1) Cavalieri loco cit. n. 4.
(2) Baruffaldus n. 57, et Cavalieri n. 5, locis cit.
(3) Baruffaldus n. 64, et Cavalieri n. 4, locis cit.
(4) S. R. C. 22 Jan. 1707, n. 3613-3762, 3.

cum tribularer, etc. Si processio ante finem psalmorum terminetur, omittitur quod remanet, et tantum subditur *Gloria Patri*, cum repetitione antiphonæ; si autem psalmi pro toto ecclesiæ circuitu non sufficiant, alii adjungi possunt ex psalmis gradualibus, qui illos tres subsequuntur, quotquot sufficiunt, in quorum fine dicitur *Gloria Patri*, et antiphona repetitur (1).

8. Dicta oratione post interiorem ecclesiæ aspersionem, populus ecclesiam ingreditur, clerici altare præparant, et interim sacerdos paramenta ad missam celebrandam induit.

Missa dicitur de tempore occurrenti vel de sancto, uti rituale præscribit, scilicet de tempore vel de sancto, de quo fit officium, non exclusa tamen libertate dicendi votivam, si dies permittat, quæ in casu congruenter dicitur de sancto, in cujus honorem ecclesia est benedicta, sed numquam de dedicatione, quæ tantum ecclesiæ consecrationi convenit. Missa ab ipso benedicente ecclesiam vel ab alio sacerdote dici potest.

RITUS BENEDICENDI NOVUM CŒMETERIUM.

300. Cœmeterium licet ecclesiæ contiguum non benedicitur benedictione ecclesiæ, sed specialiter est benedicendum. Aliud autem est de reconciliatione; per reconciliationem enim ecclesiæ reconciliatur et cœmeterium contiguum.

Si cœmeterium amplietur per loci additionem, pars addita benedicenda est, antequam sepulturæ inserviat, sive pars addita sit major sive minor, nisi tam modica sit, ut considerari non debeat. Si pars addita major sit, liquet eam esse benedicendam, quia hæc pars major non est benedicta, et per adjunctionem parti minori benedictæ factam, benedicta non fit, cum pars minor non trahat ad se majorem. Si autem pars addita minor sit, equidem benedicenda est,

(1) Baruffaldus n. 79, et Cavalieri n. 9, locis cit.

quia per adjunctionem etiam non fit benedicta : si enim benedicta fieret, id foret, vel quia parti benedictæ commiscetur, sicut aqua vel oleum non benedictum admiscetur aquæ vel oleo benedicto, et modo in minori fiat quantitate, totum fit benedictum ; vel quia cum parte benedicta unum totum efficit, sicut ecclesia, cui minor pars additur, est et manet benedicta seu consecrata, quatenus fit unum totum, cujus major pars est benedicta seu consecrata, et hæc trahit ad se minorem. Neutrum autem de cœmeterio dici potest, quia pars non benedicta non commiscetur cum parte benedicta, sicut aqua cum aqua, et oleum cum oleo ; neque unum totum cum parte benedicta efficit ; sed ipsa pars non benedicta, omnino distincta et separata manet, ut clare probatur 1° ex supposito contrario, videlicet, si major pars non benedicta una vice addatur minori parti cœmeterii benedicti, non obstante hac additione majoris partis non benedictæ, pars minor benedicta non desinit esse benedicta; quia hæc pars in statu permanet, in quo fuit benedicta, et regula generalis est, rem benedictam non amittere benedictionem, quamdiu in eodem statu permanet ; si autem in hoc casu pars minor benedicta, non desinat esse benedicta, profecto admittendum est in casu contrario, partem minorem non benedictam, si addatur majori parti benedictæ, etiam non fieri benedictam. 2° Id liquet et probatur ex cœmeterio, quod muris, fossis aut sepibus ita conclusum est, ut quasi unum totum constituat, et in quo tamen aliqua pars vel etiam plures non benedictæ reservantur. Dictum est supra, *nisi pars addita tam modica sit, ut considerari non debeat;* in hoc enim casu admittendum est, majorem partem trahere ad se minorem. Quanta autem talis pars esse possit, morali judicio æstimandum est (1).

301. *Pridie ponitur in medio cœmeterii lignea crux, alta ad staturam hominis*, scilicet nuda sine imagine Crucifixi, in cujus summitate et extremis brachiis accommodantur cuspides ferrei ad candelas imponendas. Una tantum crux poni-

(1) Baruffaldus tit. 74, n. 11.

tur in medio cœmeterii, dum benedictio fit a sacerdote, et non quinque ut in officio pontificali. Crux potius figitur in terra, quam super mensam ponitur (1).

2. Ante ipsam crucem in terra figitur paxillus seu parvus palus ligneus, altus ad cubitum unum, qui in summitate tridens esse debet ad figuram crucis informis cum ferreis in quocumque tridentis ramo cuspidibus, aptis ad affigendas tres candelas (2).

3. Benedicens sacra paramenta in sacristia induit, si cœmeterium sit ecclesiæ contiguum, vel tantum parum distet, et alias ad mensam in loco opportuno.

In processione ad cœmeterium præcedunt deferens aquam benedictam et thuriferarius, deinde crucifer medius inter ceroferarios, sequuntur alii clerici superpelliceis induti, et ultimo sacerdos benedicens (3).

4. Adhibetur aqua benedicta ordinaria benedictione, et etiam aspergillum consuetum, quia aliud non exprimitur in rituali Romano; juxta Baruffaldum tamen (4) et Cavalieri (5) aspergillum ex herba hyssopi convenienter adhibetur, quia par est ratio benedictionis ecclesiæ et cœmeterii. Aspersio crucis, prout in similibus, videtur facienda per modum crucis, sed non reliquæ aspersiones per circuitum, quæ incedendo fieri possunt a dextris et a sinistris, ita quidem, ut cœmeterium totum et ubique aspergatur.

5. Candelæ accensæ ab initio benedictionis ponuntur super paxillum, quia hic vere incipit benedictio in nomine ss. Trinitatis, et crux, cui deinde affiguntur, nondum est benedicta (6). Tandem in crucis summitate ponuntur ad significandum, lucem æternam lucere fidelibus ibidem sepeliendis, per meritum Christi in cruce passi. Istæ candelæ, benedictione etiam peracta, non extinguuntur, sed relinquun-

(1) Cavalieri tom. IV, dec. 192, n. 5.
(2) Baruffaldus loco cit. n. 18.
(3) Cavalieri loco cit. n. 6.
(4) N. 28.
(5) N. 6, loc. cit.
(6) Baruffaldus loco cit. n. 17 et 30.

tur accensæ, donec totaliter absumantur, ut inde edoceamur, venerationem loci perpetuo durandam esse (1).

6. Litaniæ ordinariæ omnium sanctorum ut in breviario, dicuntur usque ad *Kyrie eleison* inclusive, ut in benedictione ecclesiæ : et cum dicendæ sint genibus flexis, convenit, ut tapetum super terram sternatur.

7. In fine benedicens crucem triplici ductu incensat; et deinde aspergit, non ipsam crucem, a qua discedit, sed cœmeterii terram, per quam transit in via, dum ordine quo venerat, redit ad sacristiam seu locum, ubi paramenta assumpserat (2).

Not. hic tantum actum esse de ritu benedictionis cœmeterii in rituali Romano descripto, qui semper servandus est, dum a sacerdote cœmeterium benedicitur, non autem de ritu pontificali, qui Episcopis proprius est, et a simplici sacerdote usurpari nequit.

Not. 2. brevitatis causa prætermitti ritum reconciliationis ecclesiæ benedictæ et cœmeterii, tum quia casus raro occurrit, tum quia ex dictis de benedictione ecclesiæ et cœmeterii colligi potest, quænam in istis casibus sint servanda et notanda.

Not. 3. ecclesiam, quæ militaribus stationibus et excubiis per biduum inservivit, censeri profanatam, et *ad cautelam esse reconciliandam* (3).

RITUS ABSOLVENDI ET BENEDICENDI POPULOS ET AGROS EX APOSTOLICÆ SEDIS INDULTO.

302. Hæc absolvendi et benedicendi formula adhibetur, dum non una persona tantum, sed integer populus ac locus ab excommunicatione, suspensione, interdicto aliisque pœnis, quas populus contraxit, est absolvendus; ejusque agri,

(1) Baruffaldus n. 38 et seq. Cavalieri n. 9, locis cit.
(2) Cavalieri loco cit. n. 9.
(3) S. R. C. 27 Feb. 1847, n. 4924-5077.

qui ob interdicti causam steriles effecti erant, benedicendi sunt (1). Longiorem explicationem vid. apud Catalanum et Baruffaldum hoc loco.

METHODUS INDICTIONIS PRÆMITTENDÆ PONTIFICIÆ BENEDICTIONI STATIS DIEBUS SUPER POPULUM ELARGIENDÆ : RITUSQUE IN EA SERVANDUS A REGULARIBUS, QUIBUS A S. SEDE HUJUSMODI FACULTAS INDULTA EST, VEL INDULGEBITUR.

303. Ritus in hac benedictione a regularibus servandus dicitur, quia Clemens XIII in Constitutione *Inexhaustum* tertio Nonas Septembris 1762 facultates dandi benedictionem papalem revocavit, servando tamen facultates eamdem benedictionem impertiendi aliquibus regularibus ordinibus concessas (2). Hæc tamen facultas aliis etiam sacerdotibus sæcularibus sæpius conceditur, uti 14 Junii 1862 concessa fuit omnibus parochis et rectoribus totius Belgii, scilicet semel illo anno impertiendi benedictionem Apostolicam post missarum solemnia, juxta formam consuetam (3).

2. Regulares tenentur in omnibus ritum et formam a Benedicto XIV. 19 Mart. 1748, præscriptam servare, sicut præcipit et mandat Clemens XIII in Constitutione citata. Hic ritus est ille, qui hoc loco in rituali præscribitur. Regulares igitur tenentur stolam et superpelliceum induere, benedictionem dare, non ex suggestu, sed ad altare, etc.

Quibus diebus Episcopi facultate, benedictionem Papalem impertiendi, utuntur, regulares ab elargienda benedictione penitus abstinere debent (4).

Regulares facultate eam benedictionem elargiendi uti non possunt sine scientia et permissione Episcopi diœcesani seu

(1) Catalanus in rit. Rom. tit. 8, cap. 33, n. 2.

(2) Vid. decr. S. Cong. Indulg. 6 Nov. 1764, *Tarvisina* apud Prinzivalli n. 264.

(3) Collectio epist. pastoral. diœc. Mechl. tom. 3, fol. 591.

(4) Clem. XIII in Const. cit. *Inexhaustum* et 30 Aug. 1763, *Cum alias* apud Muhlbauer dec. auth. tom. 3, fol. 28.

loci Ordinarii in scriptis impetranda ante annuntiationem benedictionis, et saltem triduo ante diem benedictionis (1).

« Facultate, quæ ex indulto Sedis Apostolicæ nonnullis » ordinibus regularibus competit, dandi pontificiam bene- » dictionem statutis anni diebus, regulares uti dumtaxat » possunt in ecclesiis suorum conventuum » (2).

3. Episcopi in duabus solemnitatibus, in quibus ex speciali facultate benedictionem Papalem impertiunt, eam elargiri tenentur post missam solemnem, quam ipsimet celebrant; ita ut, si celebrare non valeant, pro illa die et vice censeri nequeant præditi auctoritate populo benedicendi (3). Item Benedictus XIV in litteris Apost. 19 Mart. 1748, in quibus ritus hujus benedictionis præscribitur, loquens de Abbatibus adjungit; eos sane hoc privilegio uti non posse, nisi postquam sacrum solemne aut vesperas in ecclesia peregerint. Si in particularibus concessionibus missarum flat mentio, ut in facultatibus parochis et rectoribus Belgii concessis 14 Junii 1862 (4), ille qui benedictionem impertit, similiter eam elargiri tenetur post missam solemnem, quam ipsemet celebrat.

4. Facultas elargiendi benedictionem Papalem, subdelegari non potest (5), nisi subdelegandi facultas in indulto concessa fuerit (6).

5. Benedictio papalis bis in die impertiri non potest (7).

304. *Ritus hujus benedictionis.* Primo admonendus est populus, ut in rituali hoc loco præscribitur. Die et hora statutis, populo in ecclesia congregato, legendæ sunt integræ litteræ Apostolicæ lingua latina, et deinde lingua vernacula, nisi speciale habeatur indultum Pontificium (8).

(1) Clem. XIII in litt. cit. 30 Aug. 1763.

(2) S. C. Indulg. 4 Feb. 1754, *Urbis et Orbis* n. 212.

(3) Vid. Praxis Pontific. tom. 1. n. 210.

(4) Litteræ pastorales diœc. Mechl. tom. 3, fol. 591.

(5) S. C. Indulg. 22 Mart. 1763, n. 256.

(6) S. C. Indulg. 9 Jan. 1770, n. 344.

(7) S. R. C. 11 Sept. 1790, n. 4294-4443, *pro Priore conventus S. Augustini.*

(8) Vid. Praxis Pontif. tom. 1, n. 210, 6.

Tum populus ad suorum scelerum detestationem pio brevique sermone excitandus est. Postea sacerdos delegatus, stola et superpelliceo, non autem aliis paramentis, indutus, nullis circumstantibus seu assistentibus sacris ministris, benedictionem elargitur, ut in rituali præscribitur.

Versus et orationes procul dubio vel simpliciter recitari vel cantari possunt. Omnes, etiam *Dominus vobiscum* et *Oremus*, dicuntur manibus junctis, nisi sacerdos librum teneat. Dicta oratione sacerdos ad altare ascendit, in medio debita facta reverentia, accedit ad cornu epistolæ, ibique conversus ad populum, benedictionem elargitur, manu dextra extensa faciens signum crucis, dum dicit *Pater et Filius et Spiritus Sanctus*. Juxta Cavalieri (1) sacerdos stans in cornu epistolæ, facie versa ad altare dicit *Benedicat vos omnipotens Deus*, interim oculos elevans, manusque extendens et elevans ut ad benedictionem in fine missæ, ac deinde conversus signat populum, dicens *Pater*, etc.

RITUS BENEDICTIONIS APOSTOLICÆ IN ARTICULO MORTIS A SACERDOTIBUS AD ID DELEGATIS IMPERTIENDÆ.

305. De hac benedictione edidit Benedictus XIV. 5 Aprilis 1747 Constitutionem *Pia Mater*, quæ pro regula in hac benedictione servanda est.

In hac Constitutione Benedictus XIV inter alia statuit, Episcopos, qui ecclesiis præficientur, aut ad aliarum ecclesiarum regimen transferentur, obtenturos esse facultatem impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus in articulo mortis constitutis, ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt, adjecta etiam facultate subdelegandi, quatenus facultatem prædictam petierint (2). 2° Episcopos facultatem habere subdelegandi in suis civitatibus unum aut plures sacerdotes, prout necessa-

(1) Tom. 4, dec. 388, n. 6.
(2) Vid. Cavalieri, tom. 4, c. 27, dec. 2.

rium fore judicabunt, et in diœcesibus quotquot pro numero animarum in diœcesibus existentium necessarios judicaverint, qui eorum vice benedictionem fidelibus in articulo mortis constitutis impertiantur (1). (Sacerdotes tamen deputati et subdelegati ab Episcopis pro eorum arbitrio et prudentia removeri, aliique in eorum locum subrogari possunt.) 3° Indulta Episcopis concessa non expirari per mortem summi Pontificis concedentis, nec subdelegationes per Episcopi subdelegantis cessum aut decessum; sed perseverare usque ad superventum novi Præsulis, cujus arbitrio confirmari aut revocari possunt. Hæ tamen subdelegationes, si successor non revocet, censentur confirmari (2).

Quoad prælatos inferiores territorium separatum habentes, item quoad vicarios capitulares vid. Cavalieri (3).

Vicarius generalis non gaudet facultate subdelegandi ad benedictionem Apostolicam cum indulgentia plenaria in articulo mortis, quamvis Episcopus eamdem a sede Apostolica impetraverit, quia hoc non est de ordinaria potestate ad rectam necessariamque animarum administrationem ordinata, nisi Episcopus in precibus Apostolicæ Sedi delatis eam facultatem expostulasset his aut similibus verbis, nempe per se vel suos vicarios generales communicandi indulgentiam (4).

306. Quibus infirmis in articulo mortis hæc benedictio impertienda est?

R. generaliter cunctis petentibus (5), qui non sunt excommunicati, impœnitentes, neque in manifesto peccato mortali moriuntur; etiam pueris, qui peccare potuerunt, seu quibus absolutio et extrema unctio ministrantur (6); item sensuum usu destitutis, delirantibus et amentibus, quibus eadem sacramenta ministrantur, uti in rubrica hujus benedictionis

(1) Vid. dec. S. Cong. Indulg. 20 Sept. 1775, n. 357, 8.
(2) Cavalieri loco cit. dec. V, n. II.
(3) Loc. cit.
(4) S. R. Indulg. 24 Maji 1843 apud Prinzivalli n. 552.
(5) S. C. Indulg. 23 Ap. 1675, n. 10, 2; 20 Sept. 1775, n. 357, 5.
(6) S. R. C. 16 Dec. 1826, n. 4474-4623, in fine.

præscribitur. Applicatio effectu quidem frustrari potest, sed si in his extremis sacramenta cum periculo nullitatis ministrentur, eidem periculo indulgentiam exponere licebit.

307. Requiruntur ex parte sacerdotis ad hanc benedictionum impertiendam sequentia :

1° Ut sit delegatus. Circa quod notandum 1° facultatem delegatam posse esse restrictivam, uti quoad moniales pro solo earum confessario ordinario (1); et 2° hanc tantum respicere loca respectivæ jurisdictionis ; intra horum autem limites pro omnibus indistinctim, sive sint alienæ diœcesis, sive regulares, aliæve personæ a delegati jurisdictione immunes (2). Unde in aliena diœcesi illam nullus impertire potest, nisi hæc facultas ab Episcopo loci delegata sit parochis et viceparochis aliisque, qui eorum vicem in necessitate subeunt (3). Delegati etiam subdelegare nequeunt.

2° Ut adhibeat formulam a Benedictio XIV præscriptam, quæ *non est tantum directiva sed præceptiva* (4).

3° Ut « si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum et ab-» solvat. Si confessionem non petat, excitet illum ad eli-» ciendum actum contritionis; de hujus benedictionis effica-» cia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tunc » instruat atque hortetur, ut morbi incommoda atque dolores » in anteactæ vitæ expiationem libenter perferat, Deoque » sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei » placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satis-» factionem pœnarum, quas peccando promeruit. Tum piis » ipsum verbis consoletur, in spem erigens fore, ut ex di-» vinæ munificentiæ largitate, eam pœnarum remissionem » et vitam sit consecuturus æternam (5). » Denique alias conditiones, si requisitæ sint, infirmo proponere debet, ut illas adimplere possit, de quibus in sequentibus.

(1) S. C. Indulg. 20 Sept. 1775, apud Prinzivalli n. 357, 9.
(2) Cavalieri loc. cit. dec. 2 et 3.
(3) S. C. Indulg. 20 Sept. 1775, loco cit. ad 8.
(4) S. C. Indulg. 5 Feb. 1841, n. 506, 8.
(5) Rubrica hujus benedictionis.

Notandum hic est, sacerdotem quandoque circumspectum esse debere, ne, infirmum adhortando ad mortem patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, eumdem offendat, neve ejus aut adstantium amicorum indignationem incurrat : quapropter si difficultates prævideantur, consultum quandoque erit, infirmum ad mortem patienter obeundam adhortari in confessione aut in absentia aliorum ; nam, licet requiratur ad indulgentiæ consecutionem, ut infirmus mortem æquo ac libenti animo de manu Domini suscipiat, non tamen requiritur, ut hæc adhortatio fiat immediate ante applicationem indulgentiæ, sed sufficit, ut infirmus eam dispositionem habeat : si id fieri nequeat, convenit adhortationem ita moderari, eamque tam prudenter et suaviter proponere, ut infirmus ipsam mortem æquo ac libenti animo de manu Domini suscipere paratus sit.

308. Requiruntur ex parte infirmi ad plenariam hanc indulgentiam lucrandam sequentia :

1° Gravis infirmitas; quanta autem infirmitas esse debeat, non ita constat; certo sufficit mortis articulus, per quem intelligitur, non quidem agonia, sed evidens ac imminens mortis periculum. Neque ipsam agoniam exspectare consultum est, ne infirmus usu sensuum destituatur; nam indulgentia multo utilius et securius applicatur, dum infirmus dispositione propria ad illam se præparare potest. Dubium autem est, an valide concedatur illis, qui quidem tam graviter infirmantur, ut extrema sacramenta ipsis administrentur, sed tamen morti non ita sunt proximi, ut in articulo mortis constituti dici possint. Benedictus XIV enim in constitutione *Pia Mater* illam tantum concedere videtur in *articulo mortis, pro extremo momento,* prout S. Congregatio Indulg. etiam respondit, eam in vero tantum mortis articulo accipi (1) : et contra verba rubricæ hujus benedictionis *Solet impertiri post sacramenta pœnitentiæ, Eucharistiæ et extremæ unctionis,* item requisita in indulto facultatis Episcopis concessæ, ut infirmus *sit confessus ac sacra communione*

(1) 23 Ap. 1675, n. 10, 1.

refectus, supponere videntur, quod infirmo, cui hæc sacramenta administrantur, mox ipsa indulgentia sit applicanda; insuper ipsa constitutio Benedictio XIV indicat, Ecclesiæ curam esse, ne catholicæ religionis professoribus hujusmodi adjumenti copia desit, neque ullus moribundus hoc subsidio privetur, cum tamen plurimi privarentur, si ad validitatem indulgentiæ, ipse mortis articulus requireretur. Unde licet hæc sententia, quod indulgentia post administrata extrema sacramenta applicari valeat, etsi infirmus nondum sit in articulo mortis, fundata sit, et etiam praxi in multis locis firmata; equidem, cum praxis seu consuetudo et quæcumque probabilitas non suppleant, si quid desit ad validitatem indulgentiæ requisitum, mihi dicendum esse videtur, in casu differendam esse indulgentiam, si sacerdos delegatus, periculo magis urgente, facile accedere aut advocari possit : et contra in casu magnæ distantiæ mox applicari consultum esse.

2° Intentio non quidem actualis aut virtualis, licet hæ sint optimæ, sed saltem habitualis, ut patet ex his verbis rubricæ : « Illis infirmis qui vel illam petierint, dum sana » mente et integris sensibus erant, vel verisimiliter petiis» sent, vel dederint signa contritionis, impertienda est, » etiamsi postea linguæ cæterorumque sensuum usu sint » destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint. »

3° Status gratiæ.

4° Actus contritionis et charitatis. Sic præscribit constitutio, ut, « studeant moribundos fideles excitare ad novos de » admissis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendos» que ferventissimæ in Deum charitatis affectus. » Item rubrica benedictionis : « Si confessionem non petat, excitet » illum ad eliciendum actum contritionis. »

5° Ut ipsam mortem æquo ac libenti animo de manu Domini suscipiat. Hæc inter alias præcipua conditio est : « hoc » enim præcipue opus » ait Benedictus in sua constitutione, » in hujusmodi articulo constitutis imponimus, et injungi» mus, quo se ad plenariæ indulgentiæ fructum consequen» dum præparent atque disponant. »

Præcedentes conditiones in constitutione Benedicti XIV requiruntur, sed præterea aliæ atque aliæ imponi possunt, et etiam imponuntur in indultis, quibus facultas benedictionem impertiendi Episcopis Belgii concedi solet, scilicet :

6° Ut infirmus « sit confessus ac sacra communione refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus » nomen Jesu ore, si potuerit, sin minus corde devote invocaverit, et mortem tamquam peccati stipendium de manu » Domini patienti atque alacri animo susceperit » (1). Forsan invocatio ss. nominis tantum requiritur ab illis qui confiteri et communicare nequeunt ; sed quum acceptatio mortis ex constitutione Benedicti XIV ab omnibus requiratur, etiam et nominis invocatio videtur requisita. An sufficiant confessio et communio in infirmitate suscepta, vel an infirmus, qui ab aliquibus diebus est confessus et communicavit, iterum, si possit, confiteri et communicare teneatur ad lucrandam indulgentiam, non constat ; unde tutius certo erit, iterum confiteri et communicare, si commode fieri possit.

Not. conditiones prædictas per se requisitas esse, si nempe infirmus sana mente et integris sensibus fuerit ; horum autem defectu in quantum ad illas adimplendas capax fuerit, ut patet ex rubrica benedictionis, ubi dicitur eamdem impertiendam esse, etiamsi infirmi linguæ cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint.

309. An hæc benedictio apostolica iterari potest?

R. Affirmative in diverso mortis articulo, ut liquet ex his verbis, quibus facultas episcopis concedi solet : « Quoties » aliquem in mortis articulo constitutum esse contigerit... » toties Apostolicam benedictionem impertiri valeas ; » negative autem in eodem mortis articulo, sive ab eodem sive a pluribus sacerdotibus facultatem habentibus impertiretur, quia verba relata et constitutio Benedicti XIV tantum loquuntur de unica benedictione in eodem mortis articulo, et ad plures extendi nequeunt. Hinc sequitur eam non posse

(1) Vid. dec. S. C. Indulg. 20 Sept. 1775, n. 357, 7.

iterari in eodem articulo, licet aliquo tempore perdurante; et contra posse, si cesset mortis articulus, infirmus convaluerit, et deinde quacumque de causa in novum mortis periculum reincidat, licet ex eodem morbo (1).

Idem dicendum est de permanente infirmitate etsi diuturna : quamdiu enim idem morbi status protrahitur, benedictio iterari nequit (2).

Iterari tamen potest, si prior applicatio invalida fuerit defectu status gratiæ aut aliarum conditionum requisitarum, quia idem est, ac si data non fuisset. Cum inter has conditiones infirmitas gravis numeretur, et quæcumque gravis infirmitas, ut supra dictum est, ad validitatem indulgentiæ forte non sufficiat; dici etiam potest, applicationem saltem sub conditione repeti posse, urgente majori periculo vel adveniente mortis articulo, ut, si prior applicatio forte invalida fuerit, infirmus hac saltem vice indulgentiam consequatur.

310. Sacerdos pro hac benedictione induitur superpelliceo et stola, scilicet violacea, quia ad ritum pœnitentialem attinet (3). Ingrediens infirmi cubiculum dicit *Pax huic domui* etc. ac deinde ægrotum, cubiculum et circumstantes aqua benedicta aspergit, dicendo antiphonam *Asperges me* sine psalmo *Miserere* et repetitione antiphonæ, quia Benedictus XIV de his non loquitur; tum peragit quæ supra dicta sunt. Postea recitat stando *Adjutorium* cum reliquis vel alternatim cum clerico, vel solus, si ille desit. In prima oratione nomen personæ infirmæ exprimit, et si sit fœmina infirma, loco *famulum tuum* dicit *ancillam tuam*. Clericus recitat *Confiteor*, et si desit, ipse sacerdos. Deinde sacerdos dicit *Misereatur tui*. Dubitatur, an *Indulgentiam* etiam adjungere debeat : *Misereatur* enim et *Indulgentiam* post *Confiteor* alias semper conjunguntur; in forma vero in con-

(1) S. C. Indulg. 20 Sept. 1775, n. 357, 6; 24 Sept. 1838, n. 476, 2; 5 Feb. 1841, n. 506, 7; 12 Feb. 1842, n. 529.

(2) Eadem decreta.

(3) Cavalieri tom. 4, in fine.

stitutione Benedicti XIV et in rituali Romano præscripta tantum ponitur *Misereatur* etc., et in formulis totaliter impressis *Indulgentiam* communiter omittitur : solus s. Alphonsus de Lig. (1) *Indulgentiam* adjungit : an igitur sub expressione *Misereatur* etc. quæ in forma habetur, *Indulgentiam* comprehendatur, merito dubitatur. Practice tamen dicendum est, utrumque fieri posse, scilicet vel *Indulgentiam* omitti, quia in forma non ponitur ; vel addi, quia alias semper dicitur. Sacerdos signat infirmum dicens *In nomine Patris*, et in fine ad *Pater et Filius* etc. (2).

« Si infirmus sit adeo morti proximus, ut neque confes- » sionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum » recitandarum tempus suppetat, statim sacerdos benedic- » tionem ei impertiatur (3). » Hæc verba *Statim sacerdos benedictionem ei impertiatur*, varie intelliguntur : juxta breviarium Romæ impressum 1843 in hoc casu incipiendum est a verbis : *Dominus noster* etc., idque certum et tutum esse patet ex rubricis præfatis : Catalans tamen (4) censet tantum dicendam esse benedictionem in fine, scilicet : *Benedicat te omnipotens Deus, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.* Item breviarium citatum, si mors proxime urgeat, assignat dicendam esse hanc formulam : *Indulgentiam plenariam et remissionem omnium peccatorum tibi concedo, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.*

Si benedictio Apostolica immediate post viaticum et extremam unctionem impertiatur, *Confiteor* ante applicationem indulgentiæ repetendum est (5) : verba autem *Pax huic domui* et aquæ aspersio forte omitti possunt, quia ab initio dicta et facta sunt ; securius tamen est hæc benedictioni semper præmittere, quia Benedictus XIV præcipit formulam a se confectam usurpari, et hæc omnia in ipsa formula habentur.

(1) In praxi conf. n. 289.
(2) Cavalieri loc. cit.
(3) Ita rubrica in fine bened.
(4) In rit. Rom. tit. V, cap. VI, § VII.
(5) S. C. Indulg. 5 Feb. 1841, n. 506, 5 et 6.

311. Notandum hic est, indulgentiam plenariam in articulo mortis infirmo in eodem mortis periculo permanenti pluries impertiri posse sive ab eodem sive a pluribus sacerdotibus hanc facultatem ex diverso capite habentibus, ut ratione aggregationis confraternitati ss. rosarii, s. scapularis de monte Carmelo, ss. Trinitatis, etc. (1); item infirmum plures alias indulgentias plenarias et partiales lucrari posse ratione confraternitatis aut associationis, cui est adscriptus, vel causa exercitii piorum operum, quæ facere consuevit. Expedit, ut sacerdos infirmo illas indulgentias proponat, illumque instruat, quid ad easdem consequendas agere oporteat.

DE PROCESSIONIBUS.

312. « Publicæ sacræque processiones, seu supplicationes, quibus ex antiquissimo ss. Patrum instituto catholica Ecclesia vel ad excitandam fidelium pietatem, vel ad commemoranda Dei beneficia, eique gratias agendas, vel ad divinum auxilium implorandum uti consuevit, qua par est religione celebrari debent; continent enim magna ac divina mysteria, et salutares Christianæ pietatis fructus eas pie exequentes a Deo consequuntur : de quibus fideles præmonere et erudire, quo tempore magis opportunum fuerit, parochorum officium est. »

313. Processiones distinguuntur 1° in ordinarias et extraordinarias. Ordinariæ sunt, quæ fiunt certis diebus per annum, ut in festo purificationis B. M. V., dominica palmarum, in litaniis majoribus et minoribus, in festo ss. Corporis Christi, vel aliis diebus pro ecclesiarum consuetudine : extraordinariæ vero sunt, quæ variis ac publicis de causis in dies indicuntur.

2° In generales seu publicas, et particulares seu privatas. Generales sunt, ad quas clerici omnium ecclesiarum illius

(1) S. C. Indulg. 12 Mart. 1855, n. 646.

loci seu civitatis conveniunt. Tales sunt processiones litaniarum majorum et minorum seu rogationum, solemnitatis ss. Corporis Christi, et aliæ extraordinariæ pro publico bono indictæ (1). Circa has processiones Concilium Trid. (2), præscribit, ut « exempti omnes tam clerici sæculares quam » regulares quicumque, etiam monachi, ad publicas proces- » siones vocati, accedere compellantur; iis tantum exceptis » qui in strictiori clausura perpetuo vivunt (3). » Processiones particulares sunt, quæ præter generales prædictas in qualibet ecclesia separatim instituuntur.

314. An propria auctoritate processiones fieri possunt?

R. 1. Quoad clerum sæcularem. 1° In ecclesia sæculari, sive cathedrali et collegiata sive parochiali, fieri possunt processiones particulares ex præscripto missalis et ritualis, v. g. in festo purificationis, dominica palmarum, triduo majoris hebdomadæ, absque alia licentia Episcopi, quia facta ecclesiarum erectione, eo ipso concessa censetur facultas, imo et imposita obligatio exercendi functiones juxta ritum et ordinem in missali et rituali præscriptum, saltem si commode fieri possint (4). 2° Aliæ processiones consuetæ, etiam publicæ, fieri possunt absque nova Episcopi licentia, ita tamen, ut Episcopus easdem prohibere possit, etiam non obstante consuetudine (5). 3° Neque extraordinariæ processiones generales, neque novæ particulares non præscriptæ in missali et rituali, absque licentia Episcopi institui possunt, quia cura rerum spiritualium et regimen ecclesiarum ad Episcopum primario spectant; et insuper ad generales requiritur super omnes ecclesiasticos, qui ad publicas processiones convocari debent, universalis potestas et juris-

(1) S. R. C. 3 Dec. 1661, n. 1992-2139; 2 Sept. 1662, n. 2040-2187; 18 Mart. 1679, n. 2723-2874.

(2) Sess. XXV, c. 13, de regul. et mon.

(3) Vid. dec. S. R. C. 27 Jul. 1628, n. 1787-1934; Quarti de process. sect. 3, punct. 1 et 2; Lucius Ferraris *processiones* n. 13 et seq.

(4) Quarti de process. sect. 3, p. 1, q. 4, n. 151.

(5) S. R. C. 14 Jan. 1617, n. 381-528; 2 Aug. 1631, n. 786-933; 14 Maji 1672, n. 2433-2585; Quarti loco cit.

dictio, quæ in solo Episcopo residet (1). 4° Dubitari potest, an processiones publicæ ordinariæ in diebus rogationum absque licentia Episcopi prima vice institui possint, quia ab una parte sunt processiones publicæ, ad quas requiritur auctoritas et indictio Episcopi; et ab altera sunt ex præscriptis in missali et rituali, ad quas eo ipso, quo ecclesia erigitur, facultas concessa censetur. Tenentur tamen Episcopi et ecclesiarum rectores omnino curare, ut dictæ processiones ordinariæ celebrentur, modo commode fieri possint (2).

R. 2. Processiones ecclesiarum parochialium, quæ fiunt in festo et per octavam ss. Corporis Christi, fieri possunt non petita parochi venia, intra cujus parochiæ limites ducendæ sunt, quamvis quoad alias processiones hæc venia petenda sit (3). Neque in eodem festo et per octavam licentia Episcopi requiritur, ut patet ex sequente responso, quæ tamen necessaria est, si illæ post octavam transferantur (4).

R. 3. Quoad regulares et confraternitates. Ab his publicæ processiones in festo et per octavam ss. Corporis Christi, non petita parochi vel Episcopi venia, fieri possunt (5). Quoad alias autem processiones servandum est decretum generale (6) scilicet : « Regularibus, et confratribus in ecclesiis regularium esse permissum intra eorum ecclesias et claustra tantum processiones facere, et non extra : si vero ecclesiæ claustro careant, eisdem regularibus et confraternitatibus licere processiones facere intra ambitum dumtaxat earumdem ecclesiarum, hoc est prope muros ecclesiæ, sive exeundo a janua ecclesiæ, et intrando per aliam, sive per eamdem januam, et semper prope muros

(1) S. R. C. 14 Jan. 1617, n. 381-528. 14 Maji 1672, n. 2433-2585; 22 Nov. 1681, n. 2821-2970, 8; Quarti loco cit. q. 1 et 4. Vid. dec. Alph. de Berges Archiep. Mechl. 1 Feb. 1675, Syn. Belg. tom. II, fol. 363.

(2) Quarti loco cit. p. 2, q. 1, n. 157.

(3) S. R. C. 20 Jun. 1654, n. 1558-1705; 8 Ap. 1656, n. 1643-1790; 11 Jan. 1681, n. 2788-2937; 1 Sept. 1838, n. 4695-4841.

(4) Cuppinus anno 1772, n. 4.

(5) Dec. supra ad R. 2 citata, et 23 Feb. 1839, n. 4705-4851.

(6) Cong. S. C. Ep. et Rit. 21 Aug. 1628, n. 1787-1934.

» ecclesiæ, et non extra dictum ambitum, nisi de licentia et » consensu ordinarii, aut cum cruce parochi : privilegiis » Apostolicis contrarium disponentibus per hoc decretum » minime censeatur derogatum. « *Cum cruce parochi*, id est de licentia, consensu aut cum cruce parochi (1).

Sufficit tamen sola licentia parochi, per cujus parochiam proceditur, sine licentia Episcopi, ut patet ex decretis S. R. C. (2), quæ solam parochi licentiam exigunt, et aliis supra citatis, quæ vel ordinarii vel parochi licentiam disjunctive requirunt (3). Id tamen intelligendum est de solis processionibus, quæ fiunt juxta cujusque religionis aut confraternitatis propria instituta et regulas approbatas (4); nam sicut ipse parochus, sine licentia Episcopi, extraordinariam processionem facere nequit, sic nec eamdem licentiam aliis concedere potest.

Sola quoque Episcopi licentia sufficit, contradicente etiam parocho (5).

Quod in decretis allatis statuitur de confraternitatibus erectis in ecclesiis regularibus, pariter intelligendum est de confraternitatibus institutis in propriis ecclesiis aut in aliis ecclesiis sæcularibus (6). Et si confraternitates in aliis ecclesiis erectæ sint, processiones etiam intra ecclesiam fieri nequeunt, nisi cum licentia rectoris seu parochi (7).

Not. S. R. Congregationem (8) respondisse, clericorum et presbyterorum consuetudinem obviam eundi cum superpel-

(1) S. R. C. 26 Feb. 1628, n. 576-723; 20 Ap. 1632, n. 1489-1636. Vid. etiam dec. 19 Dec. 1671, n. 2422-2574, et dec. Inn. XI, 20 Maji 1682, Syn. Belg. tom. II, fol. 380.

(2) 24 Aug. 1630, n. 726-873, et 15 Dec. 1632, n. 823-970, 1.

(3) Quarti de process. sect. 3, p. 1, q. 5, n 154, in fine.

(4) S. R. C. 11 Nov. 1641, n. 1197-1344, et 10 Dec. 1703, n. 3521-3670, 21 et 22.

(5) S. R. C. 4 Jun. 1644, n. 1359-1507; 9 Aug. 1670, n. 2360-2512; 22 Nov. 1681, n. 2821-2970, 6; 10 Dec 1703, n. 3521-3670, 22; 7 Sept. 1861, n. 5317, 2.

(6) Dec. gen. 10 Dec. 1703, n. 3521-3670, 21 et 22.

(7) S. R C. 15 Sept. 1640, n. 1116-1263, 1.

(8) 19 Nov. 1629, n. 1041-1188.

liceis, cruce et baldachino, ad excipiendos cives suos, quando graduati redeunt in patriam, *non convenire, sed prohibendam, prout omnino prohiberi mandavit.*

315. Notandum etiam, non variari nec ampliari posse processionis viam semel electam, sed semper incedendum esse per eamdem, per quam processio prima vice incessit (1); et si via mutanda sit « ad Episcopum privative pertinere » indicere, et dirigere processiones, quo et qua maluerit, » nec sine ejus licentia aliter fieri licere (2). » Item similiter ad Episcopum spectare, transferre processiones consuetas ex causa pluviæ aliave ratione legitima (3).

ORDO IN PROCESSIONIBUS SERVANDUS.

316. Prænotandum est, præcedentiæ rationem in processionibus et similibus considerari a propinquitate versus celebrantem; ita ut juniores seu minus digni antecedant, et seniores seu digniores sequantur secundum ætatem suscepti presbyteratus, factæ professionis, etc. Omnes bini procedunt, et si numerus sit impar, senior seu superior incedit medius inter duos ultimos (4). Quoad hunc ordinem vid. *Praxis Pontificalis* tom. 3. n. 213 et seq.

1° Ante omnes juxta cæremoniale Ep. (5) incedunt laicorum confraternitates, inter quas præcedentia debetur confraternitati ss. Sacramenti in processione ejusdem ss. Sacramenti (6).

(1) S. R. C. 14 Nov. 1615, n. 366-513; 15 Sept. 1668, n. 2303-2454.
(2) S. R. C. 2 Aug. 1631, n. 786-933; 21 Jan. 1690, n. 3052-3201.
(3) Idem dec. 21 Jan. 1690, 2; Praxis Pontificalis tom. 3, n. 206.
(4) S. R. C. 18 Mart. 1656, n. 1640-1787, et 23 Nov. 1675, n. 2608-2760.
(5) Lib. 2, c. 32, n. 1, et c. 33, n. 5.
(6) Vid. Gardellini et instr. Clem. § 22, n. 4 et 5; Praxis Pontificalis tom. 3, n. 214.

2° Loco religiosi incedunt secundum ordinem antiquitatis, vel prout de jure vel consuetudine procedere solent (1).

3° Loco curiales et officiales, inter quos ultimo loco nobiliores et magistratus incedunt (2). Si autem ista loci sit consuetudo, post celebrantem incedere possunt (3).

4° Loco clerus sæcularis, ante quem incedit crucifer medius inter ceroferarios : deinde crucem sequuntur 1° clerici seminarii, 2° curati ecclesiarum parochialium, 3° ecclesiæ collegiatæ, 4° clerus ecclesiæ cathedralis (4), et ultimo celebrans, medius inter diaconum et subdiaconum pluviale elevantes; nisi subdiaconus crucem deferat, in quo casu diaconus semper a sinistris celebrantis incedit, et pluviale non elevat. Cæremoniarius apud celebrantem et ejus assistentes incedit, et ubique discurrit, quando opus est, ad processiones dirigendas (5).

Laicus minister, qui processionem dirigit, in quovis etiam loco, vel inter seu ante vel post clericos et undequaque juxta temporis et necessitatis exigentiam, pro sui officii executione incedere, discurrere, ambulare atque associare potest (6). Ante crucem autem et utrumque clerum procedunt cantores laici (7), et musici (8). Milites non inter clerum, sed a lateribus incedere possunt (9).

5° Loco incedunt Prælati, si adsint, immediate post celebrantem (10), et deinde, si ea sit consuetudo, magistratus et nobiles, ut supra dictum est.

(1) Cærem. Ep. l. 2, c. 33, n. 5, et Praxis Pontif. ibid. n. 215. Vid. dec. S. R. C. 30 Aug. 1602, n. 19-165; 28 Sept. 1602, n. 25-171; 6 Sept. 1603, n. 67-213; 1 Mart. 1614, n. 337-484.

(2) Cærem. Ep. loco cit. et praxis Pontif. ibid. n. 216.

(3) S. R. C. 4 Ap. 1615, n. 336-503; Merati tom. I, p. 4, tit. 12, n. 13.

(4) Cærem. Ep. loco cit. et Praxis Pontif. ibid. n. 218 et seq.

(5) S. R. C. 30 Aug. 1602, n. 17-163, et 8 Maji 1617, n. 390-537.

(6) S. R. C. 6 Dec. 1608, n. 248-395.

(7) Cærem. Ep. lib. 2, c. 16, n. 15.

(8) S. R. C. 23 Sept. 1837, n. 4667-4815.

(9) S. R. C. 17 Jun. 1679, n. 2748-2897.

(10) Praxis Pontif. tom. 3, n. 226.

6° Et ultimo loco processionem prosequuntur laici, et quantum fieri potest, fœminæ a viris separatæ, primo scilicet viri, et deinde fœminæ (1).

DE HABITU, ORNAMENTIS ET RITU SERVANDO IN PROCESSIONIBUS.

317. *Omnes decenti habitu, sine galeris nisi pluvia cogente, induti* esse debent. Intra ecclesiam in quibuscumque processionibus omnes detecto capite incedunt, exceptis celebrante et ministris sacris aliisque paratis, qui caput tegunt, modo ss. Sacramentum aut lignum s. crucis non deferatur (2). "Extra ecclesiam « in processionibus, in quibus defertur » ss. Christi Corpus, vel ss. Crucis lignum, tam clerus quam » sæculares detecto capite incedere debent. In aliis vero » processionibus, in quibus deferuntur reliquiæ vel statuæ » sanctorum, tunc sæculares et ecclesiastici, qui eas deferunt, detecto capite; alii vero clerici possunt incedere » tecto capite cum bireto (3). » Dum clerici caput detectum habent, non ideo tamen absque bireto incedere debent, sed illud manu non impedita ante pectus deferre possunt. Regulares pariter intra ecclesiam procedunt capite aperto, et extra ecclesiam capite cooperto bireto vel caputio, dummodo ss. Sacramentum aut lignum ss. crucis non deferatur (4). Quando sanctorum reliquiæ aut statuæ deferuntur, omnes laici detecto capite incedere debent; quando vero reliquiæ aut statuæ non gestantur, magistratui, sed non aliis laicis, capite cooperto adinstar cleri incedere licet (5). Cæremonia-

(1) Rit. Rom. S. R. C. 31 Maji 1642, n. 1240-1387.

(2) Cærem. Ep. lib. 2, c. 3, n. 1; S. R. C. 2 Ap. 1667, n. 2253-2404; 17 Jun. 1673, n. 2485-2637, 9; Quarti de process. sect. 1, p. 6, n. 16 ad 7; Vinitor p. 4, tit. 5, annot. 32, et p. 6, tit. 3, n. 15.

(3) S. R. C. 2 Sept. 1690, n. 3081-3230, 1.

(4) S. R. C. 24 Maji 1664, n. 2126-2273, 4; Cavalieri tom. III, dec. 151.

(5) S. R. C. 18 Jun. 1689, n. 3036-3185, et 2 Sept. 1690, n. 3081-3230, 2.

rius et clerici, qui dirigunt processionem (1), thuriferarius, acolythi atque deferentes crucem et vexillum detecto semper capite incedunt (2). Item cantores cum aliquid inchoant, aut soli decantant, caput regulariter detegunt, nisi aliquid obstet (3).

Not. per S. R. C. (4) prohiberi, ne pueri puellæque deferentes instrumenta divinæ passionis, vel aliud repræsentans hujus mysteria vel sanctorum vitas et martyria, ullo modo in processionibus præsertim ss. Sacramenti admittantur. Similiter Humbertus a Precip. Archiep. Mechl. prohibuit (5). « Ne ulli sæculares vel regulares ad supplicationes admit» tant parvulos religiosa aut alia indutos veste, quam quo» tidiana sua aut communi, aut ad summum ornatu angelico, » qui tamen ad vanitatem non debet esse compositus. » Item Thomas Philippus Card. Archiep. Mechl. (6) prohibuit in publicis processionibus equitum turmas, personas larvatas aliasque insolentias admittere : et deinde (7) præcedentem prohibitionem extendit ad parvulos ornatu angelico aut virgineo indutos, stricte prohibens eosdem admittere in processionibus, in quibus Venerabile circumfertur. Ratio est, non tantum quia hæc omnia animum ab adoratione avertunt, quæ unice in supplicationibus intenditur; sed etiam quia fictus ille habitus risum potius quam pietatem, contemptum quam venerationem nostræ religionis et divinorum mysteriorum progignit. His tamen non obstantibus, parvuli ornatu angelico aut virgineo in pluribus locis ad processiones admitti solent.

2. Clerici omnes juxta rituale Romanum superpelliceis induti esse debent, non tantum sæculares, sed etiam regula-

(1) S. R. C. 23 Sept. 1837, n. 4666-4815, IX, 1.
(2) S. R. C. 10 Jun. 1690, n. 3076-3225.
(3) Bauldry p. 2, c. 14, n. 18; Praxis Pontif. tom. 1, n. 54.
(4) 5 Mart. et 5 Nov. 1667, n. 2247-2398, et 2272-2423, 7; 7 Dec. 1844. n. 4848-4994.
(5) Ep. past. 21 Jul. 1700. Syn. Belg. tom. II, fol. 445.
(6) 9 Maji 1750.
(7) 12 Feb. 1755. Syn. Belg. tom. II, fol. 506.

res, exceptis monachis et mendicantibus, qui in proprio sui ordinis habitu incedunt (1). An permittantur paramenta sacra vide in *Praxi Pontificali* tom. 3, n. 242. Celebrans pluviali induitur (2) et ita quidem necessario in processione ss. Sacramenti, ut sibi sine illo ss. Sacramentum deferre non liceat (3). In aliis autem processionibus, si pluviale non habeatur, amictu, alba et stola, vel superpelliceo et stola, indui potest. Si diaconus et subdiaconus assistant, dalmatica et tunicella induuntur, modo celebrans pluviali sit indutus, et modo usus dalmaticæ ista die et in ista processione permittatur, quod vide tom. I, num. 159. Diaconus etiam stola utitur. Numquam autem manipulum assumunt, et si eo induti sint, eumdem ante processionem deponunt. Si præter subdiaconum assistentem alter subdiaconus crucem deferat, uti in processione ss. Sacramenti fieri convenit; congruit, ut hic quoque veste subdiaconali sit indutus. Cantores clerici superpelliceis induuntur (4) vel si adsit consuetudo, etiam pluvialibus indui possunt (5).

318. Præferenda est *crux, et ubi fuerit consuetudo, vexillum sacris imaginibus insignitum, non tamen factum militari seu triangulari forma.* Crucem deferre est officium subdiaconi assistentis, modo processio sit longitudinis competentis et crux ad portandum facilis; in processionibus autem, in quibus ss. Sacramentum defertur, vel in quibus celebrans insignem portat reliquiam, aut quæ fiunt solemniter, alter subdiaconus sacris vestibus indutus ad crucem deferendam adhibendus est (6) : si subdiaconus non habeatur, aut processionis longitudo aliud exigat; crux a clerico superpelli-

(1) Catalanus in rit. Rom. tom. II, tit. 9, c. 1, § 3, n. 1; Cavalieri tom. III, dec. 151, n. 4. Vid. n. 171.

(2) Rub. gen. missalis tit. XIX, n. 3.

(3) S. R. C. 22 Jan. 1701, n. 3426- 3575, 5; 15 Maji 1756, n. 4111-4260; 18 Dec. 1784, n. 4270-4419, 1; 29 Nov. 1856, n. 5228, 3.

(4) Cærem. Ep. lib. 2, c. 3, n. 7.

(5) S. R. C. 14 Ap. 1753, n. 4084-4233, 11.

(6) Rub. miss. in cœna Dom. Bauldry p. 1, c. 13, art. 3, n. 2.

ceo induto præferenda est (1). Crux inter duos acolythos cum candelabris et candelis accensis portanda est, in honorem crucis et Crucifixi. In processionibus deferenda est cum imagine Crucifixi non ad celebrantem seu deferentem conversa, sed ut eisdem tergum vertat, quasi Christus præire videatur (2), ad differentiam crucis archiepiscopalis, in qua imago Crucifixi ipsum Archiepiscopum respicere debet. Totus clerus sæcularis sub una eademque cruce incedit: si accedat capitulum ecclesiæ cathedralis, omnes sub cruce cathedralis incedunt; et alias unica elevanda est crux ecclesiæ, cujus fit processio, quam sequuntur omnes, qui sunt de clero sæculari, reservato loco digniori clero illius ecclesiæ, cujus est crux (3), Si legitima adsit consuetudo, ut plures cruces deferantur, quilibet clerus sub propria cruce incedere potest (4). Unaquæque vero religio et confraternitas cum sua cruce et insignibus præcedunt (5). Regulares crucem cum velo pendente seu pallio coloris convenientis deferre debent (6) ad indicandam inferioritatem et subjectionem respectu cleri sæcularis (7). Ita ut a clero sæculari crux cum pallio deferenda non sit, nisi talis sit consuetudo (8).

Not. cruciferum et duos acolythos deferentes candelabra, numquam, neque ss. Sacramento, in processione genuflectere; et ceroferarios præcedere, quandocumque ob loci angustiam simul incedere nequeunt.

Vexillum ante omnes deferendum est a clerico cotta, vel ab aliquo laico habitu honesto induto (9).

(1) S. R. C. 12 Jun. 1660, n. 1920-2067.
(2) S. R. C 18 Maji 1675, n. 2380-2732, 1; Praxis Pontif. tom. 1, n. 86.
(3) S. R. C. 27 Nov. 1632, n. 822-969; 28 Ap. 1866, n. 5362, 3.
(4) S. R. C. 27 Nov. 1632, n. cit.; 5 Mart. 1825, n. 4465-4615, 1.
(5) S. R. C. 2 Aug. 1631, n. 778-925, et 7 Maji 1639, n. 1004-1153.
(6) S. R. C. 14 Jan. 1617, n. 379-526.
(7) Gavantus p. 1, tit. 19, litt. e.
(8) S. R. C. 12 Jun. 1660, n. 1914-2061. Vid. Praxis Pontif. tom. 3, n. 210 et 211.
(9) Bauldry p. 4, c. 16, art. 2, n. XI, et art. 3, n. XIII.

319. Via, per quam transeundum est, ab habitantibus mundari debet.

De circulo et via procedendi standum est locorum consuetudini. Juxta Gardellini (1) regulariter incipiendum est a parte evangelii, et progrediendum ad latus epistolæ, si processio intra ecclesiam fiat; et si per plateam, tunc ad dextram pergendum est, et per sinistram ad januam revertendum : juxta Gavantum autem (2) et Quarti (3) rectius proceditur a latere epistolæ ad latus evangelii. In his locis, si processio intra ecclesiam fiat, communiter proceditur usque ad januam, et tunc dextram tenendo, fit circulus progrediendo ad partem evangelii altaris : et si extra ecclesiam, solis cursus servari solet.

320. Adhibentur duo thuribula, modo sit copia, in processionibus, in quibus ss. Sacramentum defertur (4), et in quibus lignum ss. crucis, spinæ caronæ D. N. aliæve reliquiæ insignes solemniter transferuntur (5). In aliis autem processionibus, ut in festo purificationis, dominica palmarum, etc. unum tantum thuribulum in missali et rituali præscribitur. In prioribus processionibus duo thuriferarii immediate incedunt ante ss. Sacramentum aut reliquias, facie semiversa in incessu, thuribulum lente ac æqualiter moventes et ducentes, illudque habentes e manu dextra pendens ab eo, qui est a sinistris, e manu vero sinistra ab eo, qui est a dextris. In posterioribus vero processionibus unicus thuriferarius incedit omnium primus ante crucem processionis, ut quasi sternat viam Crucifixo sequenti cum odore incensi, vel ut Christus quasi trahat post se sequentes in odorem unguentorum suorum.

Modus thuribulum ducendi in processione duplex est, scilicet incensare, seu thuribulum in altum tollere versus

(1) Instr Clem. § 20, n. 16.
(2) P. 4, tit. 12, n. 6.
(3) De process. sect. 1, p. 6, n. 16, ad 11.
(4) Rub. miss. in cœna Dom. et rit. Ro.n. de process. ss. Sac.
(5) S. R. C. 26 Aug. 1752, n. 4078-4227, 5; Merati p. 2, tit. 7, n. 73.

objectum, quod incensatur, et suffumigare pavimentum, seu thuribulum ante et post se projicere : uterque modus bonus est; posterior tamen in processionibus, tanquam facilior inter ambulandum eligi potest, præsertim si fiat tractibus longioribus erga objectum, quod sequitur, ut non tantum ei viam sternere, sed ipsum quoque incensare dici possit. Vid. Praxis Pontif, tom. 3, n. 247.

Priusquam sacerdos ante processionem ab altari discedat, thus more solito imponit; quoties autem deinde thuribula non amplius fumigant, thuriferariorum est, novum thus imponere.

321. Rubricæ non prohibent, lumina accensa deferri in quacumque processione; id tamen magis convenit, cum ss. Sacramentum, vel saltem reliquiæ in processionibus deducuntur (1). In processione ss. Sacramenti juxta cæremoniale Ep. (2) omnes tam religiosi, quam laici, et etiam clerici (3) deberent, cum fieri posset, si non funalia, saltem accensas ceræ albæ candelas manibus portare. Et juxta rituale Romanum in translatione sacrarum reliquiarum insignium cum luminaribus accensis omnes procedere debent. Item quando ss. Sacramentum extra ecclesiam circumfertur, ne ob ventum aut imbrem lumina extinguantur, mandat Benedictus XIII (4) ut quatuor saltem cum suis hastis lanternæ comparentur, et suis semper cum intus accensis candelis hinc inde circa celebrantem, qui Sacramentum gestat, deferantur (5).

Auctores communiter censent, candelas in processione deferendas esse manu extima (6) præterquam a capellanis, qui immediate ante baldachinum incedunt. Cum autem rubricæ nihil præscribant, idcirco dici non debet, contra-

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 32, n. 9.
(2) L. 2, c. 33, n. 4.
(3) S. R. C. 12 Ap. 1603, n. 44-190.
(4) In conc. Rom. 1725, tit. 15, c. 7.
(5) Vid. Gardellini in instr. Clem. § 20, 11.
(6) Gavantus p. 4, tit. 12, n. 5; Cavalieri tom. IV, c. 8, § 20, n. 2; Gardellini in instr. Clem. § 20, n. 12; Praxis Pontif. tom. 3, n. 212 et 225.

riam, ubi existit, immutandam esse consuetudinem. Usus in his locis habet, ut deferantur dextra ab iis, qui sunt a sinistris, et sinistra ab iis, qui sunt a dextris, ut proximiora sint Sacramento, in cujus honorem deferuntur.

322. SS. Sacramentum in processionibus semper sub baldachino, non tantum extra sed etiam intra ecclesiam deferendum est; et si baldachinum usque ad altare afferri nequeat, umbella adhibenda est, ne ss. Sacramentum absque hoc honoris signo, licet per breve spatium deferatur (1). Lignum ss. Crucis, ss. spinæ coronæ Domini, et alia quædam instrumenta Dominicæ passionis sub baldachino etiam deferri possunt, dummodo id fiat seorsim et disjunctim a sanctorum reliquiis; sanctorum autem statuæ et reliquiæ licet insignes sub ullo prætextu, aut ob consuetudinem immemorabilem sub baldachino deferri nequeunt (2), neque etiam retro reliquias et simulacra sanctorum, sive Episcopo absente sive præsente (3).

Baldachinum et umbella debent esse perpulchra et semper albi coloris in processionibus ss. Sacramenti (4).

323. Dum fiunt processiones per ecclesiam sine ss. Sacramento, 1° celebrans et canonici ecclesiæ cathedralis transeuntes ante altare majus, caput inclinare, et alii genuflectere tenentur : 2° transeuntes ante tabernaculum ss. Sacramenti omnes genuflectere debent (5) : 3° transeuntes ante altare sub elevatione ss. Sacramenti infra missam, similiter genuflectunt (6) in supposito, quod campanula pulsetur; nam in processionibus candelarum, palmarum, et similium, quæ fiunt per ecclesiam sine ss. Sacramento, ad

(1) Miss. Rom. in cœna Dom. feria 6 parasc. et rit. in process. ss. Sac.

(2) Dec. gen. S. R. C. a Pontifice approbatum 27 Maji 1826, n. 4471-4620, a. Vid. dec. 23 Sept. 1820, n. 4420-4570; 16 Mart. 1833, n. 4561-4710; 26 Ap. 1834, n. 4578-4727.

(3) S. R. C. 22 Januarii 1876, Nuscana VII. Acta s. Sedis vol. 9, fol. 218.

(4) Ceremoniale Ep. lib. 1, c. 14, n. 1, et lib. 2, c. 23, n. 3; Praxis Pont. tom. 1, n. 117.

(5) S. R. C. 14 Dec. 1602, n. 33-179.

(6) S. R. C. 2 Maji 1620, n. 441-588.

elevationem « non est pulsanda campanula : quod si pulsetur, et advertatur elevatio v. g. Corporis Christi, tunc genuflectendum utroque genu a transeuntibus ante altare, ubi missa celebratur; et deposito sacramento progrediendum : similiter si alii transeant in elevatione calicis (1). » Genuflectendum igitur est, non quidem ab omnibus, sed ab illis tantum, qui in casu ante altare transeunt; neque debent permanere genuflexi, quousque calix elevatus et depositus fuerit, sed s. Hostia deposita surgunt et progrediuntur; et similiter alii genuflectunt, qui transeunt infra elevationem calicis; ut, quo minus fieri potest, sacra interrumpatur functio et processionis ordo (2). 4° in processione ss. Sacramenti, genuflectendum est ss. Sacramento, quod circumfertur, in occursu et transitu ejusdem (3), non tamen altari, neque tabernaculo, neque etiam sub elevatione missæ, quæ celebratur, licet campanula pulsetur, quia incedentes in processione, sunt in actuali ss. Sacramenti adoratione (4). Cum in processione est genuflectendum, ambo simul incedentes genuflectunt et surgunt, graviter quidem et modeste, sed tamen alacriter et sine cunctatione, ut sequentes non sistant se expectantes, sed ordinatim in eodem loco genuflectant post eos. Non genuflectunt crucifer, acolythi qui candelabra a latere crucis deferunt, nec qui reliquias aut statuas gestant (5).

324. Dum fit processio, pulsantur campanæ ecclesiæ, cujus est processio, et aliarum, juxta quas transitur.

1. « Processiones prius fieri debent, deinde missa solemniter celebrari : nisi aliter ob gravem causam interdum ordinario, vel clero videatur. » Missa tamen solemnitatis ss. Corporis Christi prius celebranda est (6); et quoad rogationes vide n. 74.

(1) S. R. C. 1 Mart. 1681, n. 2794-2943, 9.
(2) Cavalieri tom. IV, dec. 180, 1.
(3) S. R. C. 1 Mart. 1681, n. 2794-2943, 8.
(4) Merati p. 4, tit. 12, n. 14; Cavalieri loco cit. n. 2.
(5) De Carpo Cærem. p. 3, n. 178.
(6) Rit. Rom. et cærem. Ep.

2. Processiones non sunt peragendæ « tam longi itineris circuitu, ut aut populi devotio languescat, aut compotationibus aliisque insolentiis occasio præbeatur (1). » Rituale Romanum similiter præcipit, ut « edendi ac bibendi abusum secumque esculenta et potulenta deferendi in sacris processionibus, agrisque lustrandis, et suburbanis ecclesiis visitandis, tollere parochi studeant; ac fideles, præsertim die dominica, quæ proxime rogationes antecedit, quam hæc dedeceat corruptela, sæpius admoneant (2). »

3. « Videant in primis sacerdotes, aliique ecclesiastici ordinis, ut in processionibus ea modestia ac reverentia tum ab ipsis, tum ab aliis adhibeatur, quæ piis et religiosis hujusmodi actionibus maxime debetur. Omnes... graviter, modeste, ac devote bini suo loco procedentes, sacris precibus ita sint intenti, ut remoto risu, mutuoque colloquio, et vago oculorum aspectu, populum etiam ad pie, devoteque precandum invitent. »

Quo colore utendum sit in processionibus, vide tom. 1, num. 151.

DE CANTANDIS IN PROCESSIONIBUS.

325. In processionibus cantanda sunt ea, quæ in missali aut rituali Romano præscribuntur. Circa hæc notari potest : 1° præscribitur cantandum *Procedamus in pace* in processionibus candelarum et palmarum, non autem in illis, quæ incipiuntur per litanias, ne cantus interrumpatur, neque in quibus ss. Sacramentum defertur, propter ejus præsentiam : in reliquis tamen processionibus cantari potest. *Procedamus in pace* cantatur a diacono : scilicet post impositionem thuris, antequam ab altari descendat aut discedat, altari debitam facit reverentiam, se vertit ad populum per suam sinistram, ne tergum celebranti vertat, conversus cantat *Procedamus*, eoque cantato ad altare revertitur, ut cum cele-

(1) 3 conc. prov. Mechl. tit. XIV, c. 5.
(2) Vid. Vinitor p. 4, tit. 5, annot. 38.

brante procedat. Absente diacono, celebrans conversus ad populum, eadem verba dicit aut cantat. 2° Si ad unam aut plures ecclesias in via sit divertendum, litaniæ vel psalmi intermittuntur; in illis ecclesiis stando ante altare cantatur antiphona cum versu et oratione titularis ecclesiæ, et si sit processio ss. Sacramenti, cantatur antiphona cum oratione de eodem; in egressu autem cantus intermissus iterum resumitur. 3° In processionibus ad petendam pluviam, serenitatem etc. cantantur ea, quæ in rituali loco proprio assignantur; et quæ litaniis addenda præscribuntur, quibus respondetur *Te rogamus*, adduntur post versum *Ut fructus terræ dare*. 4° In processionibus quæ diebus dominicis in quibusdam ecclesiis fiunt, ad honorandam Domini nostri resurrectionem, cantantur responsoria aut hymni ex officio diei secundum statuta diœcesana aut consuetudinem ecclesiæ (1).

MODUS IN PROCESSIONIBUS SERVANDUS.

326. In processionibus nihil ita curandum est, quam ut debito ordine et modo peragantur, præcipue quidem initio, in statione si fiat, et in fine.

1. Cæremoniarius tempestive et diligenter curare debet, ut omnia sint parata et disposita, omnes sua loca habeant et occupent, atque in iisdem regulariter et ordinatim procedant, tam illi qui ante crucem, quam qui post eam incedunt.

2. Si processio non fiat post missam aut officium, vel si celebrans post missam aut officium ad sacristiam revertatur; tunc celebrans pluviali indutus, præcedente crucifero inter duos acolythos deferentes candelabra cum cereis accensis, e sacristia egreditur, et ad altare accedit.

3. Si fiat post missam aut officium, et celebrans ad sacristiam non revertatur, uti fit communiter; crux parata collocatur ad cornu epistolæ prope credentiam.

Finito ultimo evangelio missæ, celebrans, facta reverentia

(1) Vid. Vinitor p. 6, tit. 19, n. 3, et Lebrun, *Traité prélim.* art. 7.

in medio altaris, descendit in planum ad cornu epistolæ, ibi deponit casulam et manipulum, atque pluviale assumit. Diaconus et subdiaconus suos etiam deponunt manipulos. Deinde per planum accedit ad medium ante gradus altaris, diacono et subdiacono pluviale elevantibus, nisi subdiaconus crucem deferat, in quo casu per totam processionem diaconus semper a sinistris celebrantis incedit, pluviale autem non elevat.

Si subdiaconus crucem deferat, tunc manipulo ad cornu epistolæ deposito, crucem apud credentiam ab acolytho accipit, vel per semetipsum apprehendit, si non perrigatur; medius inter acolythos cum candelabris accedit ad medium ante altare, et se sistit, ut mox dicetur de crucifero.

4. Si processio non fiat post missam, sed post benedictionem palmarum et candelarum aut aliud officium, in quo celebrans pluviali indutus fuit; et subdiaconus crucem deferat, ut in die purificationis et dominica palmarum; tunc acolythus, dum incensum ante processionem imponitur, cum cruce inter ceroferarios ad medium ante altare accedit, ibique se sistit facie ad altare conversa, donec subdiaconus crucem accipiat. Eo casu subdiaconus, reverentia cum celebrante ante gradus altaris facta, se vertit, nudo capite et sine bireto in manibus, crucem accipit, et medius inter ceroferarios cum candelabris, paulo celerius procedit, ut ante alios suo loco incedere valeat.

5. Si subdiaconus missæ crucem non deferat, eamdem portat alter subdiaconus vel clericus superpelliceo indutus, ut dictum est n. 318. Si processio fiat post missam aut officium, et celebrans ad sacristiam non revertatur, hic crucifer finita missa aut officio, crucem apud credentiam accipit, et cum eadem medius inter acolythos cum candelabris tempestive accedit ante altare, et facie ad altare conversa, donec procedendum est, se sistit ad ingressum chori, vel proprius aut longius ab altari, prout exigit locus, in quo infra processionem incedere debet. Quamdiu crucem defert, neque ipse neque acolythi qui cum candelabris eum comitantur, faciunt reverentiam aut genuflectunt sive ante altare, sive etiam ante ss. Sacramentum. Semper procedit in medio acolytho-

rum cum candelabris, nisi locus sit angustus, in quo casu acolythi præcedunt.

6. Cum celebrans, incenso ante processionem imposito, se vertit ad procedendum, crucifer pariter se vertit et procedit, omnesque facta reverentia suo ordine similiter procedunt, ita se gerentes, ut nulla fiat confusio, atque ut celebrans amplius expectare non debeat, sed continuo procedere possit.

Omnes incedunt bini et bini, et ultimi, si numerus sit impar, trini; pari passu et æquali inter se servata distantia, videlicet unius circiter passus inter collaterales, et duorum vel trium passuum inter antecedentes et subsequentes. Qui ex una parte incedunt, quantum fieri potest, diligenter et modeste attendere debent ad socios suos ex altera procedentes, ne unus alium præcedat, aut alter quasi sequatur; aut ne nimis sint vicini aut remoti a se invicem, sed duas rectas lineas in longum efficientes. Si loci angustia non permittat, ut juxta se invicem incedant, minor seu junior præcedit (1).

Curandum etiam est, ne spatium aliquod inter diversa corpora relinquatur, sed omnia ita cohoreant, ut unum quasi agmen videatur.

II. Si statio fiat in via, qua transitur, v. g. ad altare juxta viam constructum, omnes procedere possunt, donec celebrans ad stationem seu altare pervenerit; tunc omnes consistunt, et se vertunt ad celebrantem. Precibus in statione dictis seu cantatis, omnes iterum se vertunt, eodemque ordine procedunt.

2. Si autem in statione ad locum aliquem sit accedendum, vel ecclesiam aut oratorium ingrediendum; tunc cum illuc perventum fuerit, illi qui primi incedunt, persistunt in loco ita remoto, ut omnes alii transire valeant; duo primi se sistunt, unus a dextris et alter a sinistris, ita a se invicem separati, ut reliqui inter eos procedere possint; duo sequentes se sistunt similiter juxta duos primos; reliqui similiter, successive usque ad ultimos, ita ut omnes duas lineas usque

(1) Vid. Praxis Pontificalis tom. 3, n. 213.

ad altare seu locum stationis efficiant, juniores longius ab altari remaneant, et digniores illi appropinquent eodem ordine, quo in processione incedunt. Sic stant facie ad se invicem conversa; cum autem celebrans transierit, faciem vertunt ad altare. Crucifer cum acolythis persistit in loco, in quo incessit, aliquantulum autem e medio recedit, ut alii transire possint; cum omnes transierint, se sistit in medio, ibique sine reverentia aut genuflexione facienda, stat, donec sit progrediendum. Dum pergendum est, omnes se vertunt et procedunt, quia processio est extensa eodem modo, quo incessit, et quo jam procedendum est.

III. In fine processionis, cum ad ecclesiam aut ad altare redierint, si sequatur missa, ut in festo purificationis et dominica palmarum, omnes debita altari facta reverentia, ad respectiva sua loca accedunt; crucifer deponit crucem ad cornu epistolæ prope credentiam, et acolythi candelabra super credentiam; celebrans cum ministris, debita ante gradus altaris facta reverentia, accedit ad cornu epistolæ, ibique potius quam ante gradus altaris paramenta permutat.

2. Si sequatur aliud officium, ut feria sexta parasceves, vel benedictio danda sit cum ss. Sacramento, ut in ejusdem processione, crucifer deponit crucem et acolythi candelabra, ut jam dictum est; reliqui autem se gerunt ut in statione, juniores scilicet, seu qui primi incedunt, se sistunt in loco remoto ab altari, alii ordine quo incedunt, propius ad altare accedunt; stant omnes facie ad se invicem conversa, et ad adventum ss. Sacramenti genuflectunt utroque genu. Cum celebrans cum ss. Sacramento transierit, se convertunt ad altare, et manent genuflexi usque ad finem. Quod si circa altare efficiant quasi semicirculum, ut in aliquibus locis fieri solet, digniores sint directe ante altare et quasi in medio plani hinc inde, et juniores versus cornua altaris. Si locus capax non fuerit, omnes ad loca sua in choro accedere possunt.

3. Si non sequatur missa neque aliud officium, tunc in accessu ad altare omnes, nisi mox ad respectiva loca in choro accedant, se sistunt, ut supra dictum est, juniores,

in loco remoto ab altari et alii ordine quo incedunt propius ad altare; crucifer non deponit crucem neque acolythi candelabra, nisi statio ante altare forte longior foret, sed stant in loco in quo incesserunt, paulisper e medio recedentes, ut alii transire possint; cum omnes transierint, se sistunt in medio. Cantata oratione, celebrans redit in sacristiam præcedente crucifero cum acolythis (1).

His omnibus de processionibus generaliter dictis, cum actum sit de processione in die Purificationis n. 88 et seq. in dominica palmarum n. 23 et seq. in rogationibus n. 74 et seq.; agendum restat de processione ss. Sacramenti.

DE PROCESSIONE SS. SACRAMENTI.

327. Declarat sancta Synodus Trid. (2) : « Pie et religiose admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis, peculiari quodam et festo die, præcelsum hoc et venerabile Sacramentum... in processionibus reverenter, et honorifice per vias, et loca publica circumferretur. » Item statuit tertium concilium prov. Mechl. (3) : « Sacrosancta Eucharistia pie et utiliter ad populi devotionem interdum in publicis supplicationibus defertur; potissimum vero in festo sacro Christi Corpori consecrato, ejusque octava. Sed ne nimia frequentia minuat reverentiam, rarius extra prædicta tempora id fiat, et non nisi in arduis causis pacis et publicæ necessitatis vel utilitatis. In illis autem processionibus, ad quas populus non tam orandi quam spectandi gratia confluere solet, abstineatur. » Sic synodus diœcesana Antverp. (4) edicit : « Quoniam

(1) Bauldry p. 2, cap. 14, n. 29 et seq. Hic n. 326 in hac editione additus est.
(2) Sess. XIII, de Euch. c. 5.
(3) 1607, Tit. VII, c. 8.
(4) 1610, tit. VII, c. 8.

in processionibus, quas vocant dedicationum, multas contingit insolentias plerumque committi, et quædam inepta et lasciva immisceri, quæ tamen non esse toleranda decernimus; omnino prohibemus in illis venerabile Sacramentum circumferri (1). »

« Ubi processio ss. Sacramenti in ejus festo die, vel per octavam, ea qua decet solemni pompa nequiverit haberi, designabit Episcopus pro suo arbitrio et prudentia unicuique ecclesiæ aliquam ex sequentibus dominicis, in qua celebrata missa cum commemoratione ss. Sacramenti juxta rubricarum præscriptam formam, solemnis illius processio peragi possit (2). » Missa igitur in hoc casu de dominica seu festo duplici occurrente celebranda est, cum commemoratione ss. Sacramenti post alias orationes præceptas (3). Si processio fiat extra dominicam in die, qua votiva privata permittitur, et votiva de ss. Sacramento cantatur; hæc more votivo sine *Gloria* et *Credo*, et cum tribus saltem orationibus dicenda est.

328. A quo, et quomodo ss. Sacramentum in processionibus deferendum est?

R. I. Deferri debet ab eo, qui missam aut officium celebravit, quatenus processio fiat aut post missam aut post officium (4), Solus excipitur Episcopus diœcesanus, qui, licet missam aut officium non celebret, nihilominus ss. Sacramentum in processione defert (5). Delatio ss. Sacramenti in processione ejusdem solemnitatis ad primam pertinet dignitatem, modo ipsa missam aut officium celebret, et deficiente prima dignitate ad secundam, et sic successive (6). In

(1) Vid. dec. S. R. C. 12 Jun. 1638, n. 911-1058; epist. past. Alph. de Berghes. Syn. Belg. tom. II, fol. 363.

(2) S. R. C. 8 Mart. 1749, n. 4051-4200.

(3) S. R. C. 6 Dec. 1653, n. 1545-1692, et 10 Sept. 1796, n. 4320-4469, 6.

(4) S. R. C. 19 Jan. 1608, n. 219-366; 12 Jun. 1627, n. 540-687, 1; 16 Ap. 1644, n. 1348-1495; 23 Mart. 1709, n. 3653-3802; 3 Aug. 1839, n. 4715-4861; 22 Maji 1841, n. 4780-4926. Vid. Praxis Pontif. tom. 3, n. 241.

(5) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33.

(6) Eadem dec. cit. Praxis Pontif. tom. 3, n. 241.

oppidis aliisque locis ruralibus a digniori illius loci sacerdote id fieri decet (1). Per totam autem processionem, ab initio usque ad finem, ss. Sacramentum ab uno eodemque deferendum est, et non successive a pluribus, quacumque in contrarium non obstante consuetudine (2).

R. 2. Deferendum est 1° manibus celebrantis, pedibus incedentis (3), dextra ad nodum et sinistra ad pedem ostensorii, manibusque velo humerali coopertis : 2° ante faciem juxta rituale Romanum, seu superiorem partem pectoris, cum imagine s. Hostiæ versus præcedentes : 3° sub baldachino, sub quo celebrans et simul diaconus et subdiaconus pluviale elevantes, incedunt, si fieri possit. 4° Deferens ss. Sacramentum, submissa voce alternatim cum ministris continuo recitat aliquos psalmos vel hymnos, quos memoriter recitare potest (4); numquam tamen cum aliis cantat, nisi alii non cantent vel inordinate (5).

329. An et quoties est standum, item populus cum ss. Sacramento in ejusdem processione benedicendus ?

R. 1. Si via processionis longior fuerit, super altare alicujus ecclesiæ vel super altare per viam constructum ss. Sacramentum deponere, et aliquantulum quiescere licet. Quod tamen non passim in singulis ecclesiis, vel ad singula altaria, quæ per viam constructa reperiuntur, faciendum est, sed semel tantum vel iterum. Deposito ss. Sacramento super altare, cantatur *Tantum ergo* et *Genitori* vel aliqua antiphona de venerabili; celebrans ponit incensum in thuribulum, et ss. Sacramentum ter incensat ; deinde cantatur versus *Panem de cœlo*, cum oratione *Deus qui nobis sub Sacramento*, ut infra dicetur. Cantata oratione, celebrans recipit ostensorium, et proceditur (6).

(1) Merati cum aliis p. 4, tit. 12, n. 11, in fine.

(2) S. R. C. 4 Maji 1748, n. 4046-4193; 3 Aug. 1839, n. 4715-4861; 22 Maji 1841, n. 4780-4926.

(3) S. R. C. 2 Jun. 1618, n. 411-558; 2 Aug. 1631, n. 784-931; 24 Jul. 1638, n. 931-1078; 18 Jan. 1653, n. 1512-1659.

(4) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 22.

(5) Merati p. 4, tit. 12, n. 10; Gardellini in instr. Clem. § 19, n. 15.

(6) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 22; S. R. C. 10 Jul. 1677, n. 2673-2825; Cavalieri tom. IV, dec. 297, n. 6.

R. 2. Cæremoniale Ep. rituale Romanum et dec. S. R. C. 11 Maji 1652 (1) unam tantum benedictionem cum ss. Sacramento in processione præscribunt, scilicet in fine, ut infra dicetur; adeoque nec initio processionis, nec in ecclesiæ janua (2), nec in statione benedictio per se dari potest : attamen S. R. Congregatio (3) postea respondit, in ecclesiis vel altaribus per viam benedictionem cum ss. Sacramento dandi « vetustissimam consuetudinem tolerari » posse, eo tamen modo, ut saltem servetur regula cæremonialis, quod non toties pausatio fiat, et benedictio elargiatur, quoties altaria occurrunt, sed semel vel iterum. » Eo casu benedictio datur post cantatam orationem de ss. Sacramento, ut in fine processionis.

330. Processio sic institui et peragi debet : finito evangelio in fine missæ, celebrans, diaconus et subdiaconus ad medium altaris accedunt, flectunt unico genu, et per gradus laterales cornu epistolæ descendunt in planum; ibi celebrans deponit casulam et manipulum, assistentes suos manipulos, et ipse celebrans pluviali induitur (4). Deinde celebrans medius inter diaconum et subdiaconum per planum accedit ad medium ante infimum gradum altaris : ibi genuflexione utriusque genu facta, imponit incensum sine benedictione in duo thuribula, vel simul, vel in unum post alterum : tum genuflexus cum alterutro thuribulo ss. Sacramentum triplici ductu incensat. Incensatione facta, per diaconum juxta rituale Romanum, vel per cæremonarium juxta cæremoniale Ep. velum humerale imponitur, quod, ne decidat, firmatur vel ligaminibus ante, vel aciculis retro. Tum omnes ad altare ascendentes, celebrans cum subdiacono a sinistris, flectit utroque genu super suppedaneum seu supremum gradum; et diaconus progreditur usque ad altare, genuflectit unico genu, deinde accipit ostensorium, illudque

(1) N. 1492-1639.
(2) S. R. C. 19 Jul. 1687, n. 2992-3141.
(3) 23 Sept. 1820, n. 4424-4574, in Volaterrana.
(4) Gavantus p. 4, tit. 12, n. 3; et Merati ibidem n. 8.

ambabus manibus tenens, stans tradit celebranti, qui prius facta capitis inclinatione, manibus sub velo ante pectus pendente positis et coopertis, genuflexus illud reverenter accipit. Celebrans accepto ostensorio surgit; et diaconus statim ac velum super manus celebrantis accommodaverit, in eodem in quo est loco, ss. Sacramento genuflectit, ac sine mora se erigens, se sistit ad dextram celebrantis, qui diacono et subdiacono pluviale elevantibus ascendit ad planum suppedanei, ubi cum iisdem ministris, qui simul ascendunt, se vertit ad populum. Diaconus autem et subdiaconus, se simul vertendo, proprium tenent locum, ita ut diaconus a dextris et subdiaconus a sinistris pluviale elevent : quod similiter faciunt per totam processionem, si cum sacerdote sub baldachino incedere possint. Dum celebrans surgit, et se convertit ad populum, incipitur hymnus *Pange lingua*, et sine benedictione danda statim proceditur. Crucifer et duo ceroferarii tempestive accedunt ad medium presbyterii, ubi in spatio competente ab altari, stantes facie ad altare conversa, expectant, donec processio inchoetur. Dum Celebrans procedere incipit, simul procedit crucifer cum ceroferariis sine reverentia facienda; omnesque reliqui, facta ss. Sacramento genuflexione, procedunt modo et ordine, quo dictum est. Infra processionem in rituali Romano assignantur cantandi tres hymni ex officio ss. Sacramenti, et duo ex officio ascensionis Domini, item *Te Deum*, *Benedictus* et *Magnificat;* si longior sit processio, his superaddi potest sequentia *Lauda Sion*, item responsoria et psalmi ex officio ss. Sacramenti. Celebrans non cantat, sed cum diacono et subdiacono psalmos aut hymnos alternatim recitat. In fine processionis crucifer deponit crucem ad cornu epistolæ prope credentiam, et ceroferarii candelabra super credentiam, atque cum aliis genuflectunt. Clerici in duas partes divisi hinc inde, ita ut celebrans cum ministris per medium illorum transire queat, stant facie ad invicem conversa usque ad adventum ss. Sacramenti; et tunc omnes coram illo genuflectunt utroque genu, et sic manent genuflexi, sed facie ad altare conversa, donec benedictione data, ss. Sa-

cramentum repositum fuerit. Celebrans cum ss. Sacramento, et simul diaconus et subdiaconus pluviale elevantes ad altare ascendunt : diaconus genuflectit utroque genu in plano suppedanei versus cornu epistolæ, facie ad celebrantem conversa; subdiaconus genuflectit, in suppremo gradu altaris a sinistris celebrantis; et celebrans consistens in gradu ante suppedaneum, tradit ostensorium diacono genuflexo. Diaconus accepto ostensorio surgit, et postquam celebrans ss. Sacramentum genuflexione adoraverit, ostensorium super altare collocat. Interim celebrans cum subdiacono descendit ultra infimum gradum, et flectit utroque genu. Diaconus facta genuflectione pariter descendit, et genuflectit. SS. Sacramento super altare deposito, clerici et cantores hinc inde genuflexi, illud reverenter adorant, cantantes duas ultimas strophas hymni *Pange lingua*, scilicet *Tantum ergo* et *Genitori*; dum interim celebrans cum ministris more solito imponit incensum sine benedictione in alterutrum ex duobus thuribulis, et ss. Sacramentum triplici ductu incensat. Deinde cantatur versus *Panem de cælo*, cui tempore paschali et infra octavam Corporis Christi additur *Alleluja* : tum celebrans surgit, omnibus aliis manentibus genuflexis, etiam diacono et subdiacono librum ante celebrantem tenentibus (1); et non præmittendo *Dominus vobiscum* (2), cantat orationem *Deus qui nobis sub Sacramento* cum brevi conclusione *Qui vivis et regnas in sæcula* (3), cui nihil aliud additur. Deinde celebrans velo humerali iterum induitur, nisi illud retinuerit, ad altare ascendit, ss. Sacramentum sine alterius ministerio accipit, et populum more solito benedicit. Clauso tabernaculo, omnes more solito ad sacristiam redeunt.

Not. processionem ss. Sacramenti non esse terminandam per versus et orationes ex processione in gratiarum actionem, sed per versum et orationem de ss. Sacramento, ut

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 27.
(2) S. R. C. 3 Mart. 1761, n. 4150-4299, 7.
(3) S. R. C. 29 Mart. 1851, n. 5152, 6.

supra dictum est, et ut in rituali Romano præscribitur : hæc enim processio principaliter non fit in gratiarum actionem, sed in laudem et triumphum ss. Sacramenti.

Not. Quamvis ecclesia omni tempore ornata esse debeat, ejus tamen ornatus specialiter præscribitur in processionibus ss. Sacramenti, et signanter in festo ss. Corporis Christi (1). Item viæ, per quas transeundum est, bene mundandæ sunt, ac ornandæ tapetibus et aulæis, picturis et sacris imaginibus, floribus, frondibus virentibus, herbisque bene olentibus, cereis aut funalibus secundum facultatem et qualitatem loci. Cavendum tamen est a profanis aut vanis figuris seu indignis ornamentis. Arcus etiam triumphales, si locis congruis disponi possint, cum versibus, emblematibus et mysticis figuris valde laudabiliter eriguntur. Aliquot altaria per vias etiam erigi possunt, saltem si via processionis sit longior, ut, si opus sit, ss. Sacramentum super illa collocari possit.

DE RELIQUIS PROCESSIONIBUS.

331. In processione ad petendam pluviam, ad postulandam serenitatem, et in reliquis quæ in rituali habentur post processionem ss. Sacramenti, utendum est colore violaceo, præterquam in processione pro gratiarum actione, in qua adhibetur color albus vel rubeus, prout officium vel missa illius solemnitatis requirit, et in processione translationis reliquiarum, quæ fit in colore albo vel rubeo, prout officium Sancti, cujus reliquiæ transferuntur, exposcit.

Omnia fiunt et aguntur ut in litaniis majoribus seu rogationibus. Cantatur antiphona *Exurge Domine*, et deinde litaniæ omnium Sanctorum usque ad *Pater noster* inclusive. Versus *Ut congruentem pluviam* in processione ad petendam pluviam, versus *Ut fidelibus tuis* in processione ad postulandam serenitatem, et versus *Ut a pestilentiæ flagello* tempore

(1) Rit. Rom. et cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 2 et 12.

mortalitatis, in litaniis addendi sunt post versum *Ut fructus terræ dare.* Post *Pater noster* recitantur seu cantantur psalmus, versus, et orationes, quæ in rituali præscribuntur pro processione, de qua agitur. Si longior sit processio, vel repetuntur litaniæ, ut in diebus rogationum, vel litaniis absolutis usque ad preces exclusive, dici possunt aliqui psalmi ex pœnitentialibus seu gradualibus.

De processione in translatione reliquiarum dictum est tom. 2, n. 195 et 196.

APPENDIX

DE UNICA ORATIONE DICENDA IN MISSA CANTATA DE REQUIEM.

332 Scripsi tomo 1, n. 65, fol. 77 : Dicitur una tantum oratio, quandocumque pro defunctis solemniter celebratur juxta rubricas generales missalis tit. V, n. 3, id est 1° quoties missa decantatur cum diacono et subdiacono; et 2° quoties missa cantatur, præterquam in missa conventuali prima die mensis et feria secunda; licet enim missa cantata sine diacono et subdiacono stricte solemnis dici nequeat, missæ tamen solemnis privilegiis perfrui dicenda est, juxta decretum S. R. C. 12 Augusti 1854 in *Briocen.* ad XI.

Observat autem *la nouvelle Revue théologique* 1877, *n.* 2, *fol.* 226 : Le décret de 1854 n'a nullement la valeur, que lui a prêtée arbitrairement M. De Herdt...... L'interprétation donnée par cet auteur est donc tout-à-fait erronnée, et l'on ne doit en tenir aucun compte dans la pratique.

Hanc quæstionem decidet tenor ipsius decreti, ut sequitur : *Unicam orationem dicendam in Missa* de Requie *cum cantu pro anima illius, quam designat eleemosynam exhibens. Atque ita Sacra Congregatio rata est declarare. Die* 12 *Augusti* 1854. Textus tam clarus interpretatione non indiget; et præterea responsa ejusdem decreti ad dubia præcedentia et sequentia sensum obvium responsi undecimi probant, et omnino confirmant.

Hujus decreti Briocensis 12 Augusti 1854, mentio adhuc facta est in posteriori decreto 19 Junii 1875 *Nucerina Paganorum*, videlicet : « Rmus Episcopus exposuit in quadam

» collegiata diœceseos suæ adesse obligationem celebrandi
» per annum nonnulla funera, quæ sunt applicanda pro
» benefactoribus, quumque ipsa nullam habeant fixam diem,
» persolvuntur, quando per ritum diei fas est. In his dicitur
» cum cantu Missa, quæ est de quotidianis. Plurimæ vero
» quum exortæ sint controversiæ circa hanc Missam, Epis-
» copus insequentia dubia S. R. Congregationi solvenda
» proposuit, nimirum :

» Dubium I. Utrum in hac Missa solemni dici debeant
» tres orationes, uti jacent in Missis quotidianis, sine ulla
» mutatione?

» Dubium II. Utrum liceat, vel debeat mutari secunda
» oratio cum illa, quæ post Missas quotidianas inter diver-
» sas reperitur, signata N. 11 vel 12?

» Dubium III. Utrum hæc tantum oratio, signata N. 11
» vel 12, dicenda sit?

» Sacra vero Congregatio... propositis dubiis responden-
» dum censuit ad I, II et III. *In Missis quotidianis de Requie,*
» *quæ solemniter cantantur, una tantum oratio dicenda (excepta*
» *prima die mensis et feria II) et in casu solum illa signata n.* 11
» *vel* 12, *quæ est pro pluribus defunctis; et dentur decreta in*
» *una Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia diei*
» 16 *Aprilis* 1853 *ad XXII, et in una Briocen. diei* 12 *Augusti*
» 1854 *ad XI.* Atque ita respondit, et servari mandavit.
» Die 19 Junii 1875. »

Juxta prius allegatum decretum 16 Aprilis 1853 ad XXII in Missa quotidiana de *Requiem* una dicenda est oratio, quoties missa cantatur cum diacono et subdiacono sine alia solemnitate, et juxta posterius 12 Augusti 1854 ad XI *in missa de Requie cum cantu,* ut supra. Cum autem duo hæc decreta in præfato 19 Junii 1875, dentur et allegentur ad exempla; jure concluditur, hoc decretum 19 Junii 1875, eodem sensu intelligendum esse; et propterea in missis quotidianis de *Requiem,* quoties celebrantur non tantum cum diacono et subdiacono, sed etiam cum cantu, unicam dicendam esse orationem, quia tales missæ juxta hoc decretum 19 Junii 1875 *solemniter cantantur,* et juxta rubricas

generales missalis tit. V, n. 3 *dicitur una tantum oratio, quandocumque pro defunctis solemniter celebratur.*

Excipitur in decreto 19 Junii 1875 missa conventualis de *Requiem*, in cathedralibus et collegiatis prima die mensis et feria secunda celebranda juxta rubricas generales missalis tit V, in qua, etiam cantata, tres orationes dicendæ sunt juxta peculiarem rubricam et decreta S. R. C. 4 Sept. 1745 *Aquen.* ad 7, et 27 Feb. 1847 *Aretin.* ad 3, quæ agunt de missa conventuali : ita ut contradictio inter decreta non reperiatur, cum alia intelligenda sint de missis conventualibus, et alia de reliquis missis cantatis.

Opponit autem *la nouvelle Revue*, fol. 223 : « La S. Congrégation ne pouvait pas décider, que, dans toute messe » chantée, on ne dit qu'une oraison. Une telle décision eût » été contraire à la règle formelle du Missel Romain. » Respondetur Sacram Rituum Congregationem habere facultatem interpretandi et declarandi quæcumque dubia, quæ circa rubricas oriuntur, ipsamque in hoc casu nihil contrarium regulis seu rubricis missalis declarasse, cum rubricas non abrogaverit, neque mutaverit, sed solummodo interpretata sit rubricam generalem missalis tit. V, n. 3 : *Dicitur una tantum oratio...... quandocumque pro defunctis solemniter celebratur*, declarando scilicet, quænam missa ita solemniter celebretur, ut una tantum dicenda sit oratio. Decernendo igitur, unam tantum orationem in missa de *Requiem* cum cantu dicendam esse, nihil statuit rubricis contrarium, neque facultatem suam excessit, sed fecit quod in pluribus casibus similibus facere consuevit.

Inter alia eodem modo interpretata est rubricam generalem missalis tit. VII, n. 1 : *Quando* de festo simplici *fit commemoratio tantum ad laudes, in missa solemni non fit commemoratio de eo, sed in missis tantum privatis :* Videlicet 8 Ap. 1808 in *Compostellana* ad 4, et 7 Sept. 1816 in *Tuden.* ad 10, cujus petitio est : An in missis non conventualibus, quæ cantantur in diebus secundæ classis sine diacono et subdiacono, omitti debeat commemoratio simplicis? Sacra Congregatio censuit respondendum ad 10 : *Affirmative.* Rubrica

allata agit de missa solemni, et juxta declarationem Sacræ Congregationis intelligitur *missa quocumque modo cantata*, ut dicitur in responso prioris decreti citati.

FINIS.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA IN SÆCULA SÆCULORUM. AMEN.

INDEX GENERALIS TOTIUS OPERIS.

PRIMUS NUMERUS DESIGNAT TOMUM, SECUNDUS NUMERUM, ET TERTIUS, SI ADDATUR, LOCUM NUMERI.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I. J.

K.

L.

N.

O.

P.

Q

R.

S.

T.

V.

U.

Joannes B. Torricelli

FINIS.

INDEX HUJUS TOMI TERTII.

PARS VI.

